

T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

TÜRK SİYASETİNDE POLİTİK DİL KULLANIMI:
RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN MİTİNG
KONUŞMALARININ SÖYLEM DİLİNİN İÇERİK
ANALİZİYLE İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

GÖKMEN KANTAR

101153107

Danışman Öğretim Üyesi:

Prof. Dr. Gül Batuş:

İstanbul, Eylül 2016

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

19.09.2016 tarihinde tezinin savunmasını yapan Gökmen KANTAR'a ait "Türk Siyasetinde Politik Dil Kullanımı: Recep Tayyip ERDOĞAN'ın Miting Konuşmalarının Söylem Dilinin İçerik Analiziyle İncelenmesi" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, İletişim Bilimleri Doktora Programında Doktora Tezi Olarak Oy Birliği/Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Gül BATUŞ
(Başkan)
(Danışman)

.....
Prof. Dr. Şahin KARASAR
Jüri Üyesi

.....
Doç. Dr. Mehmet Sezai TÜRK
Jüri Üyesi

.....
Doç. Dr. Selva ERSÖZ
Jüri Üyesi

.....
Doç. Dr. Gürdal ÜLGER
Jüri Üyesi

"Bu çalışmadaki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak elde edip sunacağımı, çalışmada bana ait olmayan tüm veri ve sonuçların kaynağını göstereceğimi beyan ederim".

Gökmen Kantar

İmza:

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda manevi güçleriyle hep yanımda olan, başta sevgili eşim ve yol arkadaşım Gülderen Kantar'a, kızıma ve oğluma, dualarını ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen; babam Emrullah Kantar'a ve annem Filiz Kantar'a çok teşekkür ederim.

Akademik hayatımın en önemli döneminde karşıma çıkışını, “İlahi bir tevafuk” diye hep hatırlayacağım, çok kıymetli Hocam Prof. Dr. Zuhal Topçu'ya, tez Danışmanım Sn. Prof. Dr. Gül Batuş'a; hocalığı ve farklı akademik tekniği ile tezime ve kişisel gelişimime getirdiği katkılar nedeniyle minnet ve şükranlarımı arz ederim. Tez danışma jürisi üyelerinden Sn. Doç. Dr. Mehmet Sezai Türk Hoca'ma sabır ve hoşgörülü büyük katkıları için ne kadar teşekkür etsem azdır.

Hocam, Dekanım ve Rektörüm olan Sn. Prof. Dr. Şahin Karasar'a, bir büyüğüm olarak her konuda yaptıkları karşısında, şükran duygularıyla doluyum. Ayrıca Bölüm Başkanımız Sn. Yrd. Doç. Dr. Gürdal Ülger'e minnet ve şükran duygularıyla, teşekkürlerimi sunarım. Son olarak hayatımdaki çok özel yerleri olan, Yrd. Doç. Dr. Yasin Şehitoğlu'na, Gökhan Arefeoğlu'na İSAM'da ki hocalarıma ve dostlarıma bana yaptıkları büyük katkılar için teşekkürlerimi sunuyorum.

Yapmış olduğum bu doktora çalışmamı Türk Milletinin birliği, beraberliği ve bekası; için kendi aziz canlarını hiçe sayarak, şu kara toprağın bağrına giren aziz Şehitlerimize ithaf ediyorum. Ruhları Şad olsun.

ÖZET

Söylem, terim olarak yüzyıla yaklaşan bir süredir dilimizde olup, toplumun bütün kesimlerince başvurulup ve kullanılmaktadır. Yaşadığımız çağ, bir söylem çağı olup artık dünyadaki genel geçer bilimlerin hepsi söylemin kavramının tesiri altındadır. Artık mutlak gerçeklik yoktur, mutlak söylemler vardır.

Söylem analizi konuşma ve metinler aracılığıyla oluşan anlam ürünleri ile ilgilenen geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir. Söylem analizi dilin kullanım biçimini ve işlevlerini inceler. Kelimeler, cümleler ve diğer metinsel ifadeler, arka plan bilgisine dayanılarak çıkarımda bulunulabilecek içerikleri ya da iddiaları, ima yoluyla ortaya koyabilme özelliğindeki söylem ve iletişim, önemli ideolojik boyutlara sahiptir

Ak Parti'nin kurucusu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 12. Cumhurbaşkanı sayın Recep Tayyip Erdoğan, Türk siyasal tarihinde, siyasette kesintisiz en çok seçim kazanan ve kuşkusuz en çok tartışılan liderlerinden birisidir. Bu nedenle Erdoğan'ın, Türk Siyasetindeki başarısı incelenmeye değer bulunmuştur. Böylelikle Erdoğan'ın hayatı, siyasi gelişim süreci, siyasi kişiliğinde etkili olan faktörler dikkate alınarak seçimlerde kullandığı "Politik dil" söylem tarzı ve söylem dili, içerik analizi yöntemiyle incelenecektir.

Bu doktora çalışmasında Erdoğan'ın 3 Kasım 2002 seçimlerinden başlayarak, 2007 ve 2011 genel seçimlerindeki miting konuşmalarından hareketle, kullandığı politik dilin özelliklerini tespit edebilmek için söylem ve içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Bunun için Erdoğan'ın seçim dönemlerindeki miting konuşma metinleri; doğal dil kullanımı, retorik unsurları ve ele aldığı gündem konuları açısından incelenecektir. Bulgular tablolar halinde düzenlenecek ve karşılaştırma yapılarak değerlendirilecektir. Ortaya çıkan siyasal söylem analizi ile "Türk Politik Dilinin" değişim ve dönüşümleri belirlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Söylem, Siyasal Söylem, İçerik Analizi, Politik Dil ve Recep Tayyip Erdoğan

ABSTRACT

The term of discourse that emerged with the studies conducted in western World in the beginning of 20th century and became dominant in its own field in 21th century has been referred and used as a term by all fractions of the society for nearly a century. The current age is a discourse period and all the universal sciences are under the effect of discourse. There isn't an absolute reality any longer but absolute discourse. Discourse analysis is a research method that is interested in meaning products occurred through speech and texts and used wide-ranging social and cultural research. Content analysis examines the usage style of the language and its functions. Discourse and communication that have the speciality to reveal words, sentences, other contextual statements by the way of implication have significant ideological dimensions.

Recep Tayyip Erdoğan, the founder of Justice and Development Party and the president of Republic of Turkey is one of the political leaders who continuously wins elections and who is undoubtedly at issue during Turkish political history. His success is worth being examined in Turkish Politics. The speech and discourse style used by Erdoğan during the elections will be analysed through discourse analysis method by considering his life, political development process and factors influencing his political personality. In this study, discourse analysis method will be used with the aim of determining the features of political discourse with reference to Erdoğan's meeting speech from 3rd November 2002 elections to 2007 and 2011 general elections. For this speech texts will be examined in terms of natural speech usage, its rhetoric elements and discussed agenda topics. Findings will be ordered by tables and evaluated by comparison. Especially, Erdoğan's usage style of the pronouns "I" and "we", the style of approaching agenda topics and his methods used for persuasion will be used as analysis tools. With the emergent political discourse analysis change and transformation of "Turkish Political Discourse" will be determined.

Keywords: Discourse, Political Discourse, Content Analysis, Political Speech and Recep Tayyip Erdoğan.

İçindekiler

<u>ÖNSÖZ</u>	III
<u>ÖZET</u>	IV
<u>ABSTRACT</u>	V
<u>1.GİRİŞ</u>	1
<u>BİRİNCİ BÖLÜM</u>	4
<u>SÖYLEM</u> ,	4
<u>SÖYLEM KURAMLARI VE SÖYLEM ANALİZ YÖNTEMİ:</u>	4
<u>1.1. Söylem Kavramının Tanımı ve Tarihçesi:</u>	5
<u>1.2. Söylem ve Sözce ilişkisi:</u>	12
<u>1.3. Söylem ve Dil İlişkisi:</u>	14
<u>1.4. Söylem Tümce İlişkisi:</u>	16
<u>1.5. Söylem ve Bağlam-Metin İlişkisi:</u>	17
<u>1.6. Söylem ve Anlam ilişkisi:</u>	20
<u>1.2. SÖYLEM KURAMLARI:</u>	23
<u>1.2.1. Yapısalcılık ve Söylem:</u>	23
<u>1.2.2. Postyapısalcılık ve Söylem:</u>	40
<u>1.2.3. Hermeneutik/Yorumsamacı Yaklaşım ve Söylem:</u>	54
<u>1.3. SÖYLEM ANALİZİ YÖNTEMİ:</u>	60
<u>1.3.1. Van Dijk'in Söylem Analizi Yöntemi:</u>	66
<u>1.3.2. İçerik Analizi:</u>	74
<u>İKİNCİ BÖLÜM</u>	78
<u>TÜRK SİYASETİNDE LİDER KAVRAMI VE SİYASAL LİDERLİK: RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN, HAYATI VE SİYASİ YAŞAMINA GENEL BİR BAKIŞ</u>	78
<u>2.1. Bir Lider olarak Recep Tayyip Erdoğan'ın Hayatı ve Siyasi Yaşamına İlişkin Genel Değerlendirme:</u>	78
<u>2.2. Liderlik Kavramı ve Siyasal Liderlik:</u>	99
<u>ÜÇÜNCÜ BÖLÜM</u>	105
<u>ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ</u>	105
<u>3.1. Araştırma Konusu:</u>	105
<u>3.2. Araştırmanın Amacı</u>	105

3.3. Araştırmanın Önemi:	106
3.4. Araştırmanın Modeli:	107
3.5. Araştırmanın Kümesi: Evren ve Örneklem:	109
3.6. Veri Toplama Araçları:.....	111
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	113
4. BULGULAR VE YORUMLAR	113
4.1. 3 Kasım 2002 Milletvekili Seçimleri, Öncesine Genel bakış:	113
4.1.1. 3 Kasım 2002 Milletvekilliği, Genel Seçimleri.....	120
4.1.2. 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın Miting Konuşmalarındaki Doğal Dil Kullanımı	125
4.1.2.1 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın Miting Konuşmalarının Vokabüler Birimlerinin Sınıflandırılması	126
4.1.3. Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarında, Kullandığı Retorik	135
4.1.4. Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarında, Gündem Konularını Ele Alış Biçimi ..	137
4.1.5. Erdoğan'ın, 2002 Miting Konuşmalarının Değerlendirmesi	143
4.2. 22 Temmuz 2007 Milletvekili Seçimleri, Öncesine Genel Bakış	146
4.2.1. 22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri	149
4.2.2. 22 Temmuz 2007 Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın Miting Konuşmalarındaki Doğal Dil Kullanımı	154
4.2.2.1. 22 Temmuz 2007 Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın Miting Konuşmalarının Vokabüler Birimlerinin Sınıflandırılması	155
4.2.3. Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarında, Kullandığı Retorik	164
4.2.4. Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarında, Gündem Konularını ele Alış Biçimi ...	165
4.2.5. Erdoğan'ın, 2007 Miting Konuşmalarının Değerlendirmesi	171
4.3. 12 Haziran 2011 Milletvekilliği Genel Seçimleri Öncesine Genel Bakış	174
4.3.1. 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri	177
4.3.2. 12 Haziran 2011 Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın Miting Konuşmalarındaki Doğal Dil Kullanımı	180
4.3.2.1.1 12 Haziran Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın Miting Konuşmalarının Vokabüler Birimlerinin Sınıflandırılması	181
4.3.3. Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarında, Kullandığı Retorik	188
4.3.4 Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarında, Gündem Konularını ele Alış Biçimi ...	190
4.3.5. Erdoğan'ın, 2011 Miting Konuşmalarının Değerlendirmesi	197

<u>4.4. Eroğan'ın, 2002,2007 ve 2011 Miting Konuşmalarında Doğal dil Kullanımı Karşılaştırması.....</u>	<u>199</u>
<u>4.4.1. Eroğan'ın, 2002,2007 ve 2011 Miting Konuşmalarının Vokabüler Birimlerinin Sınıflandırılması</u>	<u>199</u>
<u>4.4.2. Eroğan'ın 2002,2007 ve 2011 Konuşmalarında, Kullandığı Retorik</u>	<u>212</u>
<u>4.4.3. Eroğan'ın 2002, 2007 ve 2011 Konuşmalarında, Gündem Konularını ele Alış Biçimi</u>	<u>214</u>
<u>4.4.4. Eroğan'ın, 2002, 2007 ve 2011 Miting Konuşmalarının Genel Değerlendirmesi</u>	<u>221</u>
<u>5. SONUÇ</u>	<u>224</u>
<u>KAYNAKÇA</u>	<u>232</u>
<u>Özgeçmiş</u>	<u>249</u>

SİMGELER VE KISALTMALAR

AP	: Adalet Partisi
AK Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DGM	: Devlet Güvenlik Mahkemesi
DP	: Demokrat Partisi
DYP	: Doğruyol Partisi
DSP	: Demokratik Sol Parti
FP	: Fazilet Partisi
GP	: Genç Parti
IDP	: Islahatçı Demokrat Parti
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İETT	: İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri
MÇP	: Milliyetçi Çalışma Partisi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MKYK	: Merkez Karar Yönetim Kurulu
MNP	: Milliyetçi Nizam Partisi
MSP	: Milliyetçi Selamet Partisi
MTTB	: Milli Türk Talebe Birliği
RP	: Refah Partisi
SHP	: Sosyal Demokrat Halkçı Parti

SP : Saadet Partisi
TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK : Türk Ceza Kanunu
YSK : Yüksek Seçim Kurulu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1: Dil Çalışmalarının Seyri.....	11
Tablo 1.2: Metnin Dil olarak Yapısının İncelenmesi.....	14
Tablo 1.3: Söylem Metin İlişkisi.....	20
Tablo 1.4: Saussure'ün ve Mainqueneau'un, Söylem Çözümlemesi.....	28
Tablo 1.5: Barthes'ın İkili Gösterge Sistematiği.....	36
Tablo 4.1: Ekonomiyi En iyi Bilen ve Türkiye'yi içinde bulunduğu Ekonomik Krizden Çıkaracak Lider.....	125
Tablo 4.2: 3 Kasım Öncesi, En Güvenilir ve En Dürüst Lider.....	126
Tablo 4.3: En Yenilikçi Lider.....	127
Tablo 4.4: 3 Kasım Öncesi, En çok Umut Veren Lider.....	128
Tablo 4.5: 3 Kasım 2002 Sonuçları ve 1999 Seçimlerine göre Değişim.....	130
Tablo 4.6: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarının tek Parça İstatistiği.....	135
Tablo 4.7: 2002 Konuşmalarında, Erdoğan'ın Dil Zenginliği	136
Tablo 4.8: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarının, Vokabüler Zenginliği.....	137
Tablo 4.9: Erdoğan'ın 2002'de En sık Kullandığı Amaç Sözcükler.....	138
Tablo 4.10: Erdoğan'ın 2002'de En sık Kullandığı Araç Sözcükler.....	139
Tablo 4.11: Erdoğan'ın 2002'de Kullandığı Sözcük Türlerinin Karşılaştırması.....	140
Tablo 4.12: Erdoğan'ın 2002'de Kullandığı, Fiil Çekim Kipleri.....	143
Tablo 4.13: Erdoğan'ın 2002 Retoriklerinde Seslendiği, Kişi, Parti ve Kurumlar.....	144
Tablo 4.14: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarındaki Milli Kavramlar.....	146

Tablo 4.15: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarındaki Siyasi Kavramlar.....	148
Tablo 4.16: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarındaki Ekonomik Kavramlar.....	150
Tablo 4.17: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarındaki Hukuki Kavramlar.....	151
Tablo 4.18: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarındaki Diğer Kavramlar.....	152
Tablo 4.19: 2007 Genel Seçimleri Öncesi, Yapılan Seçim Anketleri.....	159
Tablo 4.20: 22 Temmuz 2007 Genel Seçim Sonuçları.....	163
Tablo 4.21: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarının Tek Parça İstatistiği.....	165
Tablo 4.22: 2007 Konuşmalarında, Erdoğan'ın Dil Zenginliği.....	166
Tablo 4.23: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarının, Vokabüler Zenginliği.....	167
Tablo 4.24: Erdoğan'ın 2007'de En sık Kullandığı Amaç Sözcükler.....	168
Tablo 4.25: Erdoğan'ın 2007'de En sık Kullandığı Araç Sözcükler.....	169
Tablo 4.26: Erdoğan'ın 2007'de Kullandığı Sözcük Türlerinin Karşılaştırması.....	170
Tablo 4.27: Erdoğan'ın 2007'de Kullandığı, Fiil Çekim Kipleri.....	173
Tablo 4.28: Erdoğan'ın 2007 Konuşma Retoriklerinde Seslendiği, Kişi, Parti ve Kurumlar.....	175
Tablo 4.29: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarındaki Milli Kavramlar.....	177
Tablo 4.30: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarındaki Siyasi Kavramlar.....	179
Tablo 4.31: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarındaki Ekonomik Kavramlar.....	181
Tablo 4.32: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarındaki Hukuki Kavramlar.....	182
Tablo 4.33: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarındaki Diğer Kavramlar.....	183
Tablo 4.34: 2011 Genel Seçimleri Öncesi Yapılan, Seçim Anketleri.....	189
Tablo 4.35: 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri, Kesin Sonuçları.....	192

Tablo 4.36: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarının Tek Parça İstatistiği.....	194
Tablo 4.37: 2011 Konuşmalarında, Erdoğan'ın Dil Zenginliği.....	195
Tablo 4.38: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarının, Vokabüler Zenginliği.....	196
Tablo 4.39: Erdoğan'ın 2011'de En sık Kullandığı Amaç Sözcükler.....	197
Tablo 4.40: Erdoğan'ın 2011'de En sık Kullandığı Araç Sözcükler.....	197
Tablo 4.41: Erdoğan'ın 2007'de Kullandığı Sözcük Türlerinin Karşılaştırması.....	198
Tablo 4.42: Erdoğan'ın 2011'de Kullandığı, Fiil Çekim Kipleri.....	201
Tablo 4.43: Erdoğan'ın 2011 Retoriklerinde Seslendiği, Kişi, Parti ve Kurumlar.....	203
Tablo 4.44: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarındaki Milli Kavramlar.....	205
Tablo 4.45: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarındaki Siyasi Kavramlar.....	206
Tablo 4.46: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarındaki Ekonomik Kavramlar.....	208
Tablo 4.47: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarındaki Hukuki Kavramlar.....	209
Tablo 4.48: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarındaki Diğer Kavramlar.....	210
Tablo 4.49: Erdoğan'ın Konuşmalarının Tek Parça İstatistikleri.....	214
Tablo 4.50: Erdoğan'ın Konuşmalarının, Dil Zenginliği Düzeyi.....	215
Tablo 4.51: Erdoğan'ın Vokabüler Zenginliğinin, Genel Ortalaması.....	216
Tablo 4.52: Erdoğan'ın, En sık Kullandığı Amaç Sözcükler.....	218
Tablo 4.53: Erdoğan'ın, En sık Kullandığı Araç Sözcükler.....	219
Tablo 4.54: Erdoğan'ın Kullandığı Sözcük Türlerinin Karşılaştırması.....	221
Tablo 4.55: Erdoğan'ın Kullandığı, Fiil Çekim Kipleri.....	226
Tablo 4.56: Erdoğan'ın Retoriklerinde Seslendiği, Kişi, ve Kurumlar.....	227

Tablo 4.57: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki Milli Kavramlar.....	229
Tablo 4.58: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki Siyasi Kavramlar.....	231
Tablo 4.59: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki Ekonomik Kavramlar.....	233
Tablo 4.60: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki Hukuki Kavramlar.....	235
Tablo 4.61: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki Diğer Kavramlar.....	236

GRAFİK LİSTESİ:

Grafik 4.1: Erdoğan'ın 2002'de Kullandığı Fiil Kiplerinin Frekansı.....	142
Grafik 4.2: Erdoğan'ın 2002'de Kullandığı Dilin, Vokabüler Zenginliği.....	142
Grafik 4.3: Siyasi Parti ve Bağımsızların Aldığı Oy Oranı, 2007.....	164
Grafik 4.4: Erdoğan'ın 2007'de Kullandığı Fiil Kiplerinin Frekansı.....	172
Grafik 4.5: Erdoğan'ın 2007'de Kullandığı Dilin, Vokabüler Zenginliği.....	172
Grafik 4.6: 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri, Kesin Sonuçları.....	193
Grafik 4.7: Erdoğan'ın 2011'de Kullandığı, Fiil Kiplerinin Frekansı.....	200
Grafik 4.8: Erdoğan'ın 2011'de Kullandığı Dilin, Vokabüler Zenginliği.....	200
Grafik 4.9: Erdoğan'ın Konuşmalarında Kullandığı Fiil Kiplerinin Frekansı...	223
Grafik 4.10: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki Dilin Vokabüler Zenginliği.....	223

1.GİRİŞ

Söylem, terim olarak yüzyıla yaklaşan bir süredir dilimizde toplumun bütün kesimlerince başvurulup ve kullanılmaktadır. Yaşadığımız Çağ, bir söylem çağı olup; artık dünyadaki beşeri bilimlerin hepsi söylem kavramının tesiri altındadır. Söylemin keşfinden sonra, artık evrensel mutlak gerçeklik yoktur; gerçeklikler vardır. Gerçeklik söylemle ve söylem içinde inşa edilen bir şeydir.

Her söylem bir gerçeklik inşasıdır ve dolayısıyla söylemlere artık tekabül eden gerçeklikler söz konusudur (Sözen, 2014: 9). Söylem farklı yaklaşımlara dayanılarak, farklı açıklamaların yapılabileceği mümkün olan bir kavramdır. Bazı araştırmacılara göre söylem, bütün konuşma ve yazma eylemleri olarak değerlendirilirken; bazılarına göre de sadece konuşma ağı türevlerinden oluşan bir uygulamalar olarak değerlendirilir.

Sürekli olarak değişen ve gelişen postmodern dünyada aynı zamanda; söylemlerde değişip ve gelişmektedir. Söyleme dayalı değişimin en açık olarak yaşandığı yerlerden biriside, “Siyaset ve Siyasal söylem” dir. Siyasal söylemin en dinamik aktörlerinden birisi olan Liderlerin, “Politik Dil” kullanımının araştırılması; içinde bulunduğumuz dönemin “Yapı çözümüne” katkı sağlaması açısından önemlidir. İçinde yaşadığımız toplum ve toplumsal kurumların, tanımlanması ve şekillenmesinde belirleyici olan siyasal söylem ile toplum arasında birbirlerini karşılıklı olarak besleyen bir ilişki söz konusudur.

Bu çalışmanın temel sorunsalı, postmodern dünya içerisinde oluşan siyasetin, toplumun bütün kesimlerini ilgilendiren siyasal söylemini ve bir belirleyeni olarak lideri ele almaktır. Diğer yandan ise söylem analizi ile siyasal söylemin, güç, bilgi, ideolojik ve politik ilişkilerinin; belirli bir söylem dili ile nasıl bir değişim ve dönüşüme uğradığını ortaya koymak olacaktır.

Edibe Sözen’e göre söylem, basit olarak kullanılan dil ve dil pratiğidir. Dil kullanımı, sadece dilbiliminin geleneksel öğeleri (cümle, paragraf, metin vs.) ile sınırlı değildir. Söylem sosyal, politik, kültürel ve ekonomik alanlar gibi toplumsal hayatın tüm yönleriyle de ilişkilidir. Bu anlamda söylem bir meta-eylemdir. Bir metin edebi olsun veya olmasın onun üzerinde söylem çalışması, analizi yapılır. Söylem analizi konuşma ve metinler aracılığı ile oluşan, anlam ürünleriyle ilgilenen, geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir (Van Dijk, 1991: 114). Söylem analizi eleştirel yönü ile Neo-Marksist düşünlerin, Frankfurt Okulu ve Batı Marksizm’inin dile yaptığı vurguyu merkeze alır.

Disiplinler arası bir yaklaşım olan söylemin, inceleme yaptığı alan; sosyoloji, dilbilimin ve sosyo-linguistik ile söylemin kesiştiği alandır (Sözen, 2014: 83). Söylem analizinde ve özellikle metin incelemelerinde genellikle, postyapısalcı ve Foucault'cu söylem kuramlarından etkilenecek güç ilişkileri üzerinde durulur. Bu yüzden söylem alanında Foucault'nun ayrı bir yeri vardır.

Foucault, insan bilimlerinin bir tarih incelemesini yaparak, insanın nasıl mümkün bir bilginin konusu haline geldiğini incelemiştir. Böylece Foucault, "Bilgi ve iktidar" ilişkisinden yola çıkarak bir özne kavramsallaştırması geliştirmiştir. Bu, bir anlamda insanın nasıl bir bilginin nesnesi haline getirildiğine işaret eden sürecin anlatımıdır. Kısaca Foucault'ya göre insan, kendi özgürlüğüne sahip olmak ve kendi varoluşunun öznesi olmak için bilgi nesnesi haline getiriliyordu (Durna ve Kubilay, 2010: 52).

Foucault'ya göre tarih, birbirinden kopuk öbekler halinde örgütlenmiş söylemlerden başka bir şey değildir. Söylem ise, belli bir konudaki düşünme ve konuşma yollarını belirleyen kurallar bütünü ve kanaatlerdir. Yine O'na göre, bir söylemde düşünilemeyen veya dile getirilemeyen öğelerin varlığının da bulunduğunu vurgular. Çünkü unutmamak gerekir ki mutlak iktidar, mutlak söylemlerin iktidarındır. Evrensel söylem ise evrensel iktidar demektir (Sözen, 2014: 14).

Bu çalışmada, siyasal söylemin belirleyen aktörü olarak, Lider kavramından hareketle; genel seçimlerde propaganda dönemlerinde seçim bölgelerinde, benzer nitelikte yapılan miting konuşmalarının "Politik Dili" incelenecektir. Böylelikle, Türk siyasal söyleminin dönemselsel olarak belirgin özellikleri, varsa tanımlamaları ve değişimleri ortaya konulacaktır.

Adalet ve Kalkınma Partisinin kurucusu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 12.Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan, Türk siyasi tarihinin, siyaseten kesintisiz en çok seçim kazanan ve politik dil olarak en çok tartışılan Liderlerinden birisidir. Bu nedenle yapılan çalışma ile Erdoğan'ın, hayatı, siyasi gelişim süreci, siyasi kişiliğinde etkili olan faktörler dikkate alınarak; seçimlerde kullandığı politik dil veya siyasal söylem tarzının incelenmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle Erdoğan'ın, 3 Kasım 2002'den başlayarak 2007 ve 2011 genel seçimlerine kadar gelen süreçte; Ak Partinin; Çıraklık, Kalfalık, Ustalık (1. Ak Parti, 2. Ak Parti ve 3. Ak Parti) dönemlerindeki Lidere bağlı gelişen, siyasal söylemi de ortaya çıkmış olacaktır.

Erdoğan'ın seçim meydanlarında yapmış olduğu miting konuşma metinleri içerisinde temel olarak şu soruların cevaplarını arayacaktır: söylemi dile getireni (kim söylüyor), otoritesini/gücünü (neye dayanarak), dinleyiciyi (kime söylüyor?) ve amacını

(söyleyenler söyledikleri ile neyi başarmak istiyor) kapsar. Bu sorular ışığında, Erdoğan'ın konuşma metinlerindeki, doğal dil kullanımı, retorik unsurları ve ele aldığı gündem konuları kapsamında temalaştırma çalışması yapılarak incelenecektir. Erdoğan'ın siyasal söyleminin tanımlanması için, kullandığı “Ben ve biz” zamirlerini kullanım biçimi, gündem konularını ele alış biçimi ve ikna için kullandığı yöntemler analiz aracı olarak kullanılacaktır.

Sonuç olarak Erdoğan'ın, ortaya koyulan siyasal söylem dilinin, içerik analizi ile Türk Siyaset Dilinin özellikleri ve toplumsal gerçekliğinin yansımaları, tanımlanması ve değişimlerini ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Çünkü Miting konuşmaları içerik olarak, hem geçmişteki yapılan siyasi, ekonomik ve sosyal icraatların bir bütünü olarak anlatılması; hem de yaşadığımız toplumun yani seçmenin gelecekteki beklentisinin, Lider bakışı ile siyasal söyleme yansımalarıdır.

Yapılacak olan siyasal söylem dilinin içerik analizi, toplum içindeki politik dilin bütün özelliklerinin ortaya çıkarılması açısından önemli bir incelemedir. Özellikle Türkiye’de, yakın siyasi tarihimizdeki söylem diline ışık tutması açısından Erdoğan'ın kullandığı, politik dil ve ortaya çıkan siyasal söylemin bütün özellikleri ile tanımlanması olarak önemlidir. Diğer yandan ise 2002–2015 yılları arasında, Dünyada yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal olayların, ülkemizdeki yansımaları ve siyasal söylemin, buna bağlı olarak; yaşanan süreci, toplumsal yansımalarını ve değişimlerini anlamak bakımından önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÖYLEM,

SÖYLEM KURAMLARI VE SÖYLEM ANALİZ YÖNTEMİ:

Söylem kavramı, 20. yüzyılın başlarında Batı dünyasında özellikle dilbilim alanında yapılan çalışmalar ile ortaya çıkmıştır. Söylem terim olarak, son elli yıldır dilbilimciler, insanbilimciler, yazın kuramcılar, toplumbilimciler ve toplumun bütün kesimlerince sahiplenilen ve kullanılan bir kavramdır. Modernizm ve modernleşme sonrasında, içinde bulunduğumuz çağ postmodernizmle gelişmiş bir söylem çağıdır ve dünyadaki genel geçer insani bilimlerin hepsinde söylem kavramının tesiri görülmektedir. Söylem sözcüğünün bugünkü yüklemeleri genelde postmodern düşünürlerin özellikle de Michel Foucault'nun tanımlaması ile söylem sözcüğü yeni bir anlam kazanmıştır.

Söylem, bir dilbilimci için “Cümlelerin ötesindeki” anlamına gelirken, bazıları için söylem çalışması dilin kullanımına işaret edebilir. Dilbiliminde, cümlelerin üstünde dilin örgütlü bir biçimde kullanımını olarak kısaca özetlenebilen söylem tanımlarının ortak noktası dili oluştursa da, eleştirel kuramcılar, gücün söyleminden, iktidarın söyleminden bahsederek sosyal bilimlerle farklı bir açıdan bağlantı kurarlar (Mutlu, 2008: 262). Söylem analizi politika alanında görece geç kullanılan bir teknik olmuştur. Politika, söylem analizcileri tarafından henüz çok fazla bilinmeyen bir alan olduğu için yapılan politik dil ve söylem çalışmalarının genellikle çoğunluğunu, dilbilimciler ve söylem analizcileri yapmıştır.

Ülkemizde söyleme dair yapılan çalışmaların, en kapsamlı ve önemli eserlerinden birisinin yazarı olan, Edibe Sözen'inde dediği gibi “Hayat söylemlerdedir ve hayat söylemler ile gerçekleşir. Artık Newton'un mutlak zamanı ve uzayı içinde değil; belirsiz, kaotik bir söylemler evreninde yaşıyoruz” (Sözen, 2014: 9).

1.1. Söylem Kavramının Tanımı ve Tarihçesi:

Bir dilbilim terimi olarak ortaya çıkan “söylem” sözcüğü her geçen gün yeni alanlarda karşılık bularak, bir bakıma dinamik bir hızla anlam genişlemesine uğramaktadır (Günay, 2013c: 18). Söylem kavramının ortaya çıkışından sonra artık mutlak gerçeklik sona ermiş ve onun yerine evrensel gerçeklikler ortaya çıkmıştır. İşte bütün bu meseleler içinde söylemi belirtirken ve söylem kavramının ne olduğunu ifade ederken, evrensel bir tanımlamadan uzak, söylemler üzerine inşa edilmiş bir söylem çözümlemesinden bahsedeceğiz.

Günümüz akademik çalışmalarında sıklıkla başvurulan bir terim olan söylem kavramının kökeni, dilbilimciler, insanbilimciler, yazın kuramcılar ve toplumbilimciler tarafından sürekli tartışma konusu olmuştur (Jorgensen ve Philips, 2002:1). Söylemin kelime olarak geçmişini araştırırsak, Van Dijk’e göre Batı’da 2000 yıl kadar eskiye götürülebilir (Kocaman, 2009: 1). Sözcüğün Latince geçmişi “ tartışma, konuşma ve koşuşturma” anlamına gelen “discursus” batı dillerinde ise “discourse” (İngilizce), “discours” (Fransızca), “diskurs” (Almanca) biçiminde kullanılan söylem kelimesi, orta İngilizcede ise “process of reasoning/ gerçekleştirme” anlamında kullanılmıştır.

Ülkemizde de söylem kavramını ve açıklamasını ilk kez, Türkçe Sözlüğün 1983 yılındaki 7. baskısında görüyoruz. Bu sözlükte ve bundan sonraki baskılarda söylemin anlamı; a) söyleyiş-telaffuz, b) söz-laf, c) söylev biçiminde açıklanmıştır. Söylem kavramı dilbilimi terimi olarak ilk kez, 1980’lerin başlarında Berke Vardar ve arkadaşları tarafından yayımlanan, *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğünde* “Tümce sınırlarını aşan, tümcelerin birbirine bağlanması açısından ele alınan sözce” şeklinde kullanılmıştır. Yapılan tanımlamaları geçmişte günümüze güncelleştirdiğimiz de Ahmet Kocaman, Türkçede kullanılan “Söylem” kavramını en az yedi farklı biçime kullanıldığını ortaya koyar (Kocaman, 2009: 4-5):

1. Sözbilim, etkili söz söyleme sanatı;
2. Anlatım biçimi, felsefe, görüş açısı, öğretisi;
3. Düşüncü, öğretisi, kavramsal dizge;

4. Sözlü ya da yazılı anlatım türü, iletişim değerli birim;
5. Bireydil (fr. *Idiolecte*), anlatım biçimi, biçem;
6. Dil, bakış açısı, anlatım biçimi;
7. Sav, görüş

Bu görüşlere katılmak ile beraber ancak söylem kavramının, bu kadar anlam genişlemesine uğraması da düşündürücüdür. Başlangıçta dilbilim bir terim olarak ortaya çıkan söylemin tanımının ne olduğu konusundaki karışıklık özellikle dilbilim alanında 1960-1970’li yıllardaki yapılan çalışmalarda da görülür. Örneğin Jean Dubaise dilbilim sözlüğünde söylemin ikinci tanımını “Söylem tümceye eşit ya da tümceden daha büyük birimdir. Söylem başı sonu olan dilsel birimlerden oluşur. Eş anlamlısı: sözce” (Günay, 2013: 20).

Aynı sözlüğün 2002 yılında yapılan ikinci baskısında da aynı söylem açısından aynı durum görülür. Aslında söylem, ne tümce nede sözcüktür. Söylem genel olarak tanımlandığı her sözlükte veya araştırma alanında tümce ötesi bir anlamsal yapı olduğu vurgulanmaktadır (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011:232). Söylemi bu kavramsal açıdan şekilde ele almak bizim içinde doğru olur.

Söylem kavramı belirli kurallar, terminoloji ve konuşmalardan oluşan sistematik dilsel düzenleri betimlemek üzerine kullanılan bir kavram olarak kategorize edilir (Tonksiss, 2006). Söylem bir iletinin bütün boyutlarını, sadece içeriğini değil, onu dile getireni (kim söylüyor), otoritesini (neye dayanarak), dinleyici (kime söylüyor) ve amacını (söyleyenler, söyledikleri ile neyi başarmak istiyor) kapsar. Söylem belirli bir zaman dilimi içinde belirli insan grupları arasında olan ve diğer insan grupları ile ilişkili olarak geliştirilen fikirleri, iletişimsel ifadeleri ve bilgileri içerir. İktidarın uygulanması böyle bir bilginin kullanımına yöneliktir. Söylem, konuşma ve sohbet dâhil olmak üzere tüm iletişim biçimlerini kuşatır. Bununla birlikte sadece, sohbet ve konuşma dair söze dökülen önermelerle de sınırlı değildir. Söylem, günlük uygulamalar içinde sosyal dünyayı görme, sınıflandırma ve ona tepki verme yollarını da içerir (Ekşi ve Çelik, 2008: 106).

Fairclough'a göre Söylem kavramının, toplumsal pratiklerde kendini göstermesi genel olarak üç şekilde olmaktadır. Bunlardan birincisi, bir pratikteki toplumsal etkinliktir. Burada söylem, bir işin parçası olarak (bir mağazada tezgâhtarlık yapmak ya da ülke yönetiminde görev almak gibi), dili özgün bir şekilde kullanma şeklinde kendini göstermektedir.

İkincisi, söylemin toplumsal temsillerde kendini göstermesidir. Toplumsal aktörler kendi pratiklerinin temsilleri oldukları kadar, diğer pratiklerin temsillerinin de ürünüdürler. Toplumsal aktörler pratikte bunların konumlanmasına göre farklı olarak tanımlanabilir. Üçüncüsü ise kimliklerin oluşturulmasındaki var olma biçimidir (Fairclough, 2003: 174).

Toplumsal bir pratik olarak söylem, çeşitli türdeki eylem ya da pratikleri icra edici bir özelliğe de sahiptir ve toplumun içinde bulunduğu kültür dikkate alınmalıdır (Jaworski ve Couoland, 2001:3). Bu yönüyle söylem, suçlamalar, davetler, tarafsızlığın sergilenmesi gibi insanların ilişkilerini yaşarken ve heterojen kültürel alanlara katılırken uyguladıkları eylem ya da pratiklerin belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar günlük hayattaki birçok konuya ilişkin değerlendirmelerini (tutum, inanç, fikir ve konumlanmalarını), söylem pratiklerinin parçaları olarak üretmektedirler. Söylemin eylem-yönelimli olmasına işaret eden bu özellik, insanların hayata ilişkin tanımlamalarını anlamlandırmada oldukça kilit bir rol oynamaktadır (Potter, 2004: 71-72).

Batılı bir felsefenin ürünü olarak söylem, basit olarak kullanılan dil ve dil pratiğidir (Schiffnin, Tannen ve Hamilton, 2001:1). Dil kullanımı, sadece dilbilimin geleneksel öğeleri (cümle, paragraf, metin vb.) ile sınırlı değildir. Sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi sosyal hayatın diğer yönleriyle de ilişkili olan söylem; ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir. Bir süreç olarak söylem, anlatım ve konuşma eylemlerinin içsel kurallarıyla düzenlenir. (Sözen, 1999: 20)

İngilizcede söylem çözümlemesi başlığını taşıyan ilkyazı Ukrayna'dan Amerika'ya göç etmiş dilbilimci Zellig Harris tarafından 1952 yılında yazılmıştır. Bu çalışmada Harris tümceleri diğer birimler gibi dağılımsal açıdan incelemeye

başlamasıyla dilbilimin önüne yeni bir alan olarak “Söylem çözümlemesi” ortaya çıkmıştır. Ülkemizdeki dilbilimciler ise yeni oluşmaya başlayan söylem çözümlemesi kuramını, Batı’da yapılan tanımlardan yola çıkarak oluşturmaya çalıştılar.

Berke Vardar bu terimi üç değişik biçimde tanımlar:

1. Söz: dilin sözlü ya da yazılı gerçekleşmesi, konuşan bireyin kullanımı;
2. Sözce: bir ya da birden çok tümceden oluşan, başı ve sonu olan bildiri;
3. Tümce sınırlarını aşan, tümcelerin birbirine bağlanması açısından ele alınan sözce.

Söylem alanında yapılan çalışmaların kökeninin çıkış yeri yapısal dilbilim alanı olmuştur. Söylem çözümlemesi insani bilimlerin kesiştiği noktada yer aldığı için genel olarak bu bilimlerin kuramlarından da etkilenmiştir. Söylemin, dilbilimdeki çıkış noktasına baktığımızda çağdaş dilbilimin kurucusu Ferdinand Saussure’ün dil/söz ayrımı dikkat çekicidir (Saussure, 1998: 202). Aynı türden ikili yapı Chomsky’nin 1957 ve 1965 yıllarında yaptığı çalışmalarında, Saussure’ün izinden giderek kullanımdaki dili değil, ideal konuşucu ve ideal dinleyici arasındaki dili ele alır (Günay, 2013, 27). Saussure dilbilimin alanında, özellikle söylem çözümlemesi için geçerli olacak olan “Gösteren ve gösterilen” ilişkisinden doğan göstergeler bütünü bir bağıntı içinde bulunduğunu gösterir. Ancak unutmamak gerekir ki Saussure’ün dil alanında yaptığı laboratuvar incelemeleri, günlük konuşulan dili kapsamadığı gibi bu çalışmalar ile konuşulan dil alanında da bir yol alamayız.

Saussure’ün hemen ardından “Söylem” kavramını kullananlar, söylemi “söz” terimine denk bir kavram olarak kullanmışlardır. Bunun nedeni de Saussure’ün dili toplumsal bir olay olarak ele alırken sözü ise kişisel bir gerçeklik olarak değerlendirir (Saussure, 1998: 51). Saussure’ün söz terimiyle söylem kavramını, bugünkü anlamıyla açıklamak mümkün değildir ve söylem sözü aşan bir dilsel yapıdır.

1950’li yıllardan sonra söyledikleri ile değil söyledikleri ile verilmek istenilen bilgilerin merak edildiği, anlamsal olarak tümceyi aşan bir dönem başlar.

Umberto Eco bu yılları birçok araştırma sahasında insan etkinliğinin her alanında altta yatan derin yapılar ve yinelenen örüntüler arayışının yaygınlaştığı yıllar olarak ifade eder (Eco, 1996: 16).

Günlük hayatta konuştuğumuz dil sürekli düzenlamsal bilgiler içermiyor, temel olarak düzenlamsal bir bilgiler verse de bunun yanında çağrışımsal anlamları, yananamları da içeren simgesel bir anlatımında var olduğunu görüyoruz. Söylemin özellikle yapısal boyutuna dair ilk çalışmalar 1960'ların başlarında yine Avrupa'da, Barthes, Greimas, Bremont gibi Fransız dilbilimci ve göstergebilimcileri tarafından başlatılan çalışmalarda tümce ötesi yapısal ilişkilerin, metnin ve söylemin anlamına ulaşılmasında önemli katkıları olmuştur (Kocaman, 2009: 2). Metin ve söylem türleri gibi konularda 1960'lı yıllarda yeni yaklaşımlar geliştirilir.

Ortaya çıkan bu yeni yaklaşımlar yapısalılık ile Fransız Söylem Çözümleme Okulu arasında önemli farklılıklar meydana getirdi. Saussure'ün dil söz ayrımı yerine Roman Jakobson, Emile Benveniste ve Jacques Lacan'ı izleyerek Fransız Söylem Çözümleme Okulu; sözceleme/ söz ayrımını geliştirir. Söylem artık hem bireysel hemde toplumsal bağlamda ele alınıp incelenir (Günay, 2013c: 28).

Aynı dönemde Roman Jakobson ve Emile Benveniste'in sözceleme kuramıyla ilgili çalışmalarında, tümce ötesi yapılardan söz ederler. Belli bir kurala göre bir araya getirilip kullanılan göstergeler gurubu olarak dil “ Bireysel bir kullanım edimiyle kişi nasıl harekete ya da işleyişe geçer?” ve verici olduğunu hangi belirleyicilerle gösterir diye sorar (Benveniste, 1995: 139). Van Dijk 1970'lere kadar uzanan söylem çalışmalarının ilk dönemine ilişkin şu üç özellikten bahseder:

1. Söylem çözümlemesi temelde betimleyici ve yapısalcı bir çalışmadır ve dilbilimle, insanbilim sınırında yer alır.
2. Bu çalışmalar, masal, söylence, öykü gibi yerli ve gözde söylem türleriyle ilgilidir.

3. Tümce ve söylemin işlevsel çözümlenmeleri ve metindilbilimin ilk aşamaları ve o dönemin yaygın dilbilgisi modeli üretimsel dönüşümlü dilbilgisinden bağımsız olarak yürütülür. (Van Dijk, 1985: 4)

Bu aşamalardan birincisi 1950'ler de Harris ve izleyicilerinin söylem çözümlenme biçimi; ikincisi 1960'lardaki dilbilim ve göstergebilim (Barthes, Greimas, Bremond ve diğer) bağlamında yapılan çözümlenme biçimleri; sonuncusu ise Brown ve Yule'un içinde bulunduğu 1970'li yıllardaki söylem çözümlenme biçimlerini belirtir.

Tablo 1.1: Dil Çalışmalarının Seyri

Yıl	Konu	Kullanılan
20. yy'e kadar	Dilin tarihi değişimi	Yazılı metinler
1930-1950	Sesbirim (phonology) Biçimbirim (morphology) Sözdizim (syntax)	Sözlü ve yazılı veriler
1950-1960	Cümlelerin yapısı	Kusursuz-hatasız cümleler
1960 ve sonrası içinde	Dilin cümle seviyesi bir bağlam içinde incelenmesi	Sözlü ve yazılı metinler

Kaynak: Çakır, (2014) Söylem Analizi Ne Demek İstiyorsun: 11

Bugünde söylem çözümlenmesi alanında yapılan çalışmalarda ortaya konulan farklı yaklaşımlara bağlı olarak devam eden tartışmalar henüz sonlanmış değildir. Bütün bu karmaşaya rağmen, her araştırma grubu (okulu) çalışmalarını süratle devam ettirmektedir. Devam ettirilen bu araştırmaların doğruluğu zaman içerisinde elbette ortaya çıkacaktır. Günümüzde söylem çözümlenmesi veya metinbilim alanında adından söz edilen birkaç akım ya da okul şunlar sayılabilir: Cenevre Okulu, Chicago Okulu, Edimburg Okulu, Fransız Söylem Çözümlenme Okulu, Hollan Okulu, Palo Alto Okulu, Paris Göstergebilim Okulu, Viyana Okulu, Yale Okulu vb (Günay, 2013c: 38).

Bir meta-analiz olarak söylem, eylemlerin eylemine, durumların durumuna ilişkin bağlamsal açıklamalar içerir. Burada bir noktayı açıklığa kavuşturmak gerekiyor. Daha geçerli, daha tarafsız, daha objektif veya daha evrensel söylemler

yoktur. Şimdilik gerçek olan şudur ki sadece daha güçlü söylemler vardır. Objektivite ya da evrensellik talebi, bir güç ya da iktidar talebidir. Mutlak iktidar, mutlak söylemlerin iktidarındır. Evrensel söylem ise evrensel iktidar demektir. (Sözen, 2014: 14).

Söylemin tek bir tanımı olmadığı gibi, söylem analizi yapmanın da tek bir yolu yoktur. Ancak yine ortak noktalardan yola çıkmak gerekirse, örneğin Jennifer Milliken'in söylem çalışması yapanların benimsedikleri üç ortak noktayı, söylemlerin işaret sistemi olarak ele alınışı, söylem üretkenliğine vurgu ve pratiklerin rolünü inceleme olarak belirlemesi dikkat çekicidir. Milliken'in söylemlerin birer işaret sistemi olarak ele alınışından kastı, şeylerin kendi kendilerine bir anlama sahip olmadığı, onlara işaret sistemlerini (genellikle ancak her zaman olmamak kaydıyla dilsel işaretleri) kullanarak anlamlarını verenlerin insanlar olduğu ve bu bağlamda söylemlerin de anlam verme aracı olarak, birer işaret etme (signification) sistemi olarak işlev gördükleridir.

Bu, anlama ilişkin "inşacı" bir yaklaşımdır. Söylemin üretkenliği ise, söylemin, bazı davranışları, düşünceleri, konuşmaları mümkün kılarken, bazılarını dışlayarak, bir "hakikat rejimi" (regime of truth) oluşturması ve böylece söylemin, içine dâhil ettiği şeylerin tekrarlanmasına ve tekrarlandıkça kanıksanmasına ve güçlenmesine izin vererek, onları sürekli yeniden üretmesidir. Üçüncüsü, söylem çalışanları, söylemlerin pratiklerde de kendisini gösterdiğine ve yeniden ürettiğine inandıklarından, baskın söylemlerin nasıl meşru ve açık (intelligible) biçimde pratiklere sızdığını anlamaya çalışırlar (Milliken, 2001:136-137). Jorgensen ve Phillips'de, söylem çalışmalarının temel ortak noktasının, konuşma eylemimizin dünyayı, kimlikleri ve sosyal ilişkileri nötr bir şekilde yansıtmaktan ziyade, onları yaratmakta ve değiştirmekte aktif bir rol üstlendiği fikrini benimsemek olduğunu söylemektedir (Sunar, 2013:43).

Söylem kavramını daha iyi anlamak ve yorumlamak için kuramsal açıdan başvurmamız gereken düşünür: yüzyılımızın düşünce sistemine yeni bir ufuk açan, bilgiyi ve gücü söyleme için gören Foucault'tur. Söylem analizi yapılan tez çalışmasının merkezinde de Foucault olacaktır.

1.2. Söylem ve Sözce ilişkisi:

Bir yazının ya da sözcüğün, metin olabilmesi için sadece doğru kurallar cümleler kullanmak yetmez. İletişim sırasında kullanılan sözün veya metnin gerçek dünyadaki zamana, mekâna ve ilişkisine bağlı olarak anlam kazanması gerekmektedir. Diğer bir ifade ile sözcüğün anlamı karşıtlık bulduğu, insanın beyninde yaptığı çağrışım kadardır. Verici ve alıcının dil dışı toplumsal kazanımlara, kültürel birikimlere, deneyimlere, edindikleri bilgilere ve her türlü ruhsal kazanımlara bağlam denir.

Bu bakış açısına göre devam edersek, kişinin dünyayı nesnel ve objektif olarak algılaması ve anlaması yerine; genellikle içinde bulunduğu toplumun kendisine kazandırdığı dilin verdikleri ile anlamlandırır. Dil dünyada var olanları anlamlandırdığı gibi, var olan düşüncüyü de önce aydınlatır sonrada sabitleştirir. Bu düşünce Edward Sapir ile adeta özdeşleşmiştir. Kendi eserinde Sapir, aynen şöyle demektedir:

“ Bir kavram ayırıcı bir dilbilimsel biçim bulmadan bireysel ve özgür bir yaşama sahip olamaz. Sözcük bizim elimizde olur olmaz, rahat bir oh çekercesine, kavramın kullanmaya hazır olduğunu hissederiz, içgüdüsel bir duyguyla. İmgeye sahip olana dek kavramı anlamaya, bilgiye doğrudan ulaşmaya yarayan anahtarı elimizde tuttuğumuzu hissedemeyiz” (Sapir, 1949: 17).

Sözceyi tekrar tanımlarsak: iki anlamsal boşluk ya da iletişim durağı arasında üretilen dilsel yapılardır. Söylem ise sözceyi hazır duruma getiren, söylemsel işleyiş açısından göz önünde bulundurulmuş sözcüklerdir. Bütünüyle dilbilimsel yapılar içinde düşünülerek tümce sınırlarını aşan yapıları sözce olarak değerlendirmek gerekmektedir. Bu sözce üretim koşulları içinde düşünüldüğünde aynı sözce, söylem olarak değerlendirilecektir. Kısaca ifade edersek sözce ile söylem her açıdan birbirleri ile ilintili kavramlardır ve aralarındaki fark birisinin kullanım içinde diğerinin gücül olarak var olması ile ilgilidir (Günay, 2013: 33).

Bir dilin sözcük daracığının önemli bir bölümü, ait olduğu toplumun görmek, sözünü etmek, üstünde konuşmak istediği nesne, olay, kavram, süreçleri adlandıran simgeler bütünüdür. Kişilerin oluşturduğu tümce ötesi sözcelerin aynı şekilde, kişinin üstünde durmak istediği bir bütün olarak ifade edebiliriz. Örneğin

karşılıklı konuşmalarda veya yazılı metinlerde, kişinin veya yazarın kullandığı sözcükler hem konunun anlatılmasına hem de kişinin veya yazarın konuya karşı bakış açılarını da ifade etmesine yardımcı olur. Bir sözcenin anlamlandırılması iletişim koşulları içinde olur. Sözcce ile söylem arasındaki karşıtlık Mainqueneau göre metnin dil olarak yapısının incelenmesi (sözcce) ve metnin üretiliş koşullarının dilbilimsel açıdan üretilmesi (söylem) olarak ifade edilirken şu biçimde de çizgeselleştirmiştir (aktaran Günay, 2013c: 34).

Tablo 1.2: Metnin Dil Olarak Yapısının İncelenmesi

Sözcce	+ İletişim durumu	=	Söylem
↓			↓
Kullanım	+ Uzlaşma		Özgüllük
↓			↓
Anlam			Anlamlandırma

Kaynak: Günay, (2013) Söylem Çözümlemesi: 34

Sözcenin meydana gelmesi, uzlaşım sal olan dilin kullanılması demektir. Sözcenin oluşturulduğu dilin içinde bir anlamı vardır. Söylemde bir sözcedir ancak vericinin iletişim durumunda olduğu zaman meydana gelmesi ve vericinin kendi içinde bir anlamlandırma yaratması gereklidir. Bu olguyu daha iyi ifade etmek ve şöyle bir sözcceyi örnekleyerek düşünelim. Aşağıdaki metin araştırmacı yazar Dr.Şefaattin Deniz'in, Kızılbaşlığın Tarihi adlı kitabının arka kapak sözüdür:

“Kızılbaşlığın Tarihi, Osmanlılar ile Safeviler arasındaki siyasi mücadelenin bir yansıması olarak Anadolu'dan kopup giden, Safevi Hanedanı'nın hizmet kemerini beline bağlayan ve İran'da hanlık mansıplarıyla onurlanan Kızılbaş Türklerin siyasi ve askeri hikâyesidir. Şamlu, Rumlu, Karamanlu, Tekelü, Ustaclu, Zülkadirli gibi Türklüğü şüphe götürmez boylar, böylece Safevi ordusunun çekirdeğini oluşturmuşlardır. Suni İslam dünyasının en önemli güçlerinden biri olan Şeybanilere karşı zafer tacını giyerken kaderin bir cilvesi olarak can düşmanları, Yavuz Sultan Selim karşısında Çaldıran'da hezimetin en ağırını yaşamışlardır.” (Deniz, 2015)

1. Bu metnin veya söylemin yazarı, okurlarına tarihi bir bilgi vermek için yazmıştır. Bu sözce ile burada böyle bir anlam taşıyabilir.
2. Yine Kızılbaşlığın aslında bir Osmanlı-Safevi mücadelesi ile siyasi bir kavram olarak ortaya çıktığını ve önceden böyle bir durumun olmadığı anlamına varılabilir.
3. Safevi Devletinin yaşadığı bütün zaferlerde Kızılbaş Türklerin etkisi çok büyük olduğundan söz edilebilir.
4. Yavuz Sultan Selime karşı Safevilerden çok, Kızılbaş Türklerin çok ağır bir yenilgi almış oldukları sonucuna varılabilir.

Tüm bunlar, okurun bireysel, kültürel ve tarihsel bilgileri ile metnin üzerinde oluşturacağı bir anlamlandırma sürecidir. Vericinin kendi öznel konumu ve alıcısıyla olan ilişkisi, alıcının kimliği gibi çok farklı değişkene göre söylemin yeniden anlam kazanmasına katkı sağlar. Söylemi iletişim durumu ve üretildiği bağlam dışında yorumlamak olanaksızdır. Son olarak söylem, sözce üretilmesinde kişinin kendi özgül sorumluluğu ile ortaya koyduğu bir durumdur. Sözceleme biliminin başlıcaları, Benveniste, Ducrot, Culioli, Bakhtin, Jakobson, Dubois, Searle, Austin ve Grice'dir.

1.3. Söylem ve Dil İlişkisi:

Toplumsal olarak çok yönlü bir olgu olan dil; bireysel kullanım sonrası söyleme dönüşmektedir. İnsanların dil kullanımları iletişim açısından sosyal bağlamlar ile gerçekleşir (Acar, 2007:6). Böylelikle dil onu konuşanın düşüncesinden var olarak toplumsal bir gerçekliğe dönüşür (Zeyrek, 2009:46). Söylem bir bağlam içinde gelişerek üretilirken konuşma eylemi içerisinde ona yeni anlamlar yüklenerek tekrar yeni bir söylem haline getirilebilir. Dil toplumsal gösterimler üzerine kurulmuştur ve söylemde dilin özgül değerlerinden meydana gelir. Söylemler, anlatımlar toplamının bir yerinden çıkarılması değil, bir sosyal bağlamda hareketi sağlayan, bağlamca belirlenen ve bağlamın varlığını devam ettiren ifadeler ve cümle gruplarıdır (aktaran Sözen, 2014: 25).

Dilin bir gösterim ve düşünceleri belirtme işlevi vardır. Dilin bireysel kullanımından oluşan söylem hiçbir zaman ve hiçbir yerde tarafsız değildir. Üretilen söylem kişiye ait bir üründür ve yer, zaman ve kişiye ait belirleyicilerle oluşmaktadır. Bu açıklamada söylem, Saussure'ün söz kavramının ötesinde bir açıklama olmaktadır.

Söylem, sözceleme edimi üzerine gelişen bir durum olduğuna göre, dilden söyleme geçiş ancak sözceleme edimi aracılığı ile meydana gelir. Burada söylem ya da sözceleme edimi, bir konuşan özneyi ve onun değişkenlerini dikkate almak zorundadır.

Dilin kullanıldığı bireysel edim öncelikle konuşucuyu bir ölçüt olarak sözcelemenin zorunlu koşulları içine sokar. Sözcelemden önce, dil yalnızca dilin bir olağanıdır. Sözcelemden sonra, dil bir konuşucudan kaynaklanan, dinleyiciye ulaşan, sesli bir biçim ve karşılığında başka bir sözceleme doğuran bir söylem edimi olarak gerçekleşir (Benveniste, 1995: 140). Böylece bir söylemde ortaya çıkan anlam bağlamın değil bireysel kullanımın bir ürünü olarak doğrudan meydana gelir. Kurallar ve eylemlerden oluşan dilin, var olması ve izlenmesi; söz ve konuşma ile yani söylem ile mümkündür.

Dilin işlevsel durumu hakkında önemli katkı geliştirdikleri sözeylem kuramı Austin (1962) ve Searle'den (1969) gelmiştir. Austin, sözceler ile ilgilenerek konuşmanın ancak kullanıldığı, bağlamın içinden anlaşılacağını ileri sürmüştür. Searle ise konuşma eylemleri üzerinde durmuştur. Konuşma eylemlerini kurallarını: inşa edici kurallar ve düzenleyici kurallar olarak ikiye ayırmıştır. Austin ve Searle geliştirdikleri bu kuram ile dilin işlevleri terimiyle, bireylerin dille ne yaptıklarını açıklamaya çalışmışlardır. Her tümce söz ile meydana gelir ve şu üç aşamadan oluşur: düzsöz (anlamı olan sesler ve tümceler), edimsöz (gelenekselleşmiş iletişim gücü olan sözceler) ve etki söz'dür yani sözün yarattığı etkidir (Kocaman, 2003: 32).

Austin ve Searle tarafından geliştirilen sözeylem kuramının fiillerden yola çıkmasının sebebi fiiller konuşma eylemi içerisinde davranışların belirleyicisi konumundadırlar (sana geliyorum, biz geleceğiz). Sözeylem konuşma içerisinde

hem vericiyi hem de alıcıyı belirli bir durumda anlamsal olarak bağlarken: söylemde bu söylemlerden oluşur.

Barthes ve Foucault'un söylemsel yapılar üzerindeki çalışmalarına dayanarak, söylem yazılı olmayan düzenliliklere tekabül ettiğini düşünebiliriz.

Ancak söylem daha geniş boyutta, yazılı veya sözlü ürünlerin bir takım kurallara bağlı şekilde ortaya çıkmış olmasıdır (Sözen, 2014: 29). Söylem bir dil bağlamından oluşmaktadır. Dil olmadan söylemden bahsetmek mümkün değildir.

Konuşma ve bağlam ilişkileri, söylemin sonuç değil süreç olduğunu gösterir. Söylem, durağan olan ve sonuç diye nitelenen yazılı veya sözlü metinlerdir. Söylem sürekli bir oluşumdur, devingenliktir; dil düzeneği ile bağlamın (iletişime katılanların içinde) etkileşimi sonucunda ortaya çıkar (Günay, 2013: 38). Söylemler birbirlerinden konuşma ve davranış biçimleri üzerinden kendi kurallarını izleyerek ayrılırlar. Sonuç olarak Dili bireysel olarak kullanan özne, sözceyi alır söylem haline getirir. Öznenin bu durumda kullanıldığı dile göre kendini göstermesi, sözcelemenin dilbilgisi özelliklerini ortaya koyar.

1.4. Söylem Tümce İlişkisi:

Dilbilimsel alanın en son inceleme alanı olan tümce, ele alınan biçimsel veya anlamsal durumlara göre çok belirgin olamayan bir birimdir. Tümce sözceleme durumu göz önünde tutulmayan, bu açıdan bağlamdan yoksun birimdir. Tümce en azından çekimli bir eylem içeren sözdizimsel bir biçimdir. Yalın cümlelere tümce denildiği gibi karmaşık cümleleri meydana getiren ve tam bir düşünce anlatan söz öbekleri tümce adını alır (Vardar, 1949: 192). Tümce, yine de tam olarak sözcenin de dengi değildir. Bir tümcenin doğru veya yanlış olduğu dilbilgisi kurallarına göre söylenebilir. Ancak doğru, eksik veya bozuk sözcük grubunun söylem açısından bir değeri olabilir, Örneğin “Bari hiç olmazsa, sen yanımızda kal veya Türkiye’de birçok göl kuraklık tehlikesi yaşıyor. ” şeklinde olabilir.

Tümce ile söylem arasındaki ilişkiyi, Reboul ve Moeschler şöyle ifade ederler: “Dilbilgisel olan biçim birim bütünlüğüne tümce denir. Tutarlı olan tümceler bütünlüğüne ise söylem denir” (aktaran Günay, 2013: 39). Söylemin sadece tümce olması yeterli değildir ayrıca bir bağlam içerisinde bir özne tarafından kullanılması gerekir. Söylemin oluşması için bağlamın ve öznenin önemi büyüktür. Bu açıdan tümce göndereni belli olamayan dilsel yapılar içerirken; söylemin dilsel yapılarının gönderimi bellidir.

Söylem gerçek dünyaya seslenirken tümce soyut dünyaya seslenir. Sözce, tümcenin sözceleşmesi ile oluşurken; söylem tümcelerden meydana gelen bütün bir dilsel yapıdır.

1.5. Söylem ve Bağlam-Metin İlişkisi:

Metin kavramının tanımı konusunda çok farklı yaklaşımlar vardır. Metin Kavramı, kimilerine göre söylemin eşanlamlısı yine kimilerine göre de söz ve yazı karşıtlığı olarak düşünülse de bu tartışmalar henüz tam anlamıyla bitmiş değildir. Yapısalcılar konuşmaya önem verip, yazıyı ihmal ederlerken; Postyapısalcılar özellikle Derrida, hem söylemi hem konuşmayı bir okuma faaliyeti olarak görür ve yazıyı yeniden tanımlar. Günümüzde söylem kuramları yazılı ve sözlü söylem yerine, onları bir bütün olarak toplayan metin kavramını kullanıyorlar. Söylem bir duruma aittir ve içinde bulunduğu bağlamın durumuna göre kendini konumlandırılır. Frank Tonkiss, metni, sabitlenmiş bir söylem olarak görür ve ona göre söylem dilin kullanımından başka bir şey değildir (Frank, 1990: 145).

Metin kelimesinin İngilizce karşılığı ‘text’in kökü olan “Dokumak” fiilinden çıkar ve etimolojik açıdan kökü alfabe harfi (litera) olan “Yazın” (literature) kavramına oranla, sözlü anlatıma çok daha uygundur. Sözlü söylem, sözlü kültürlerde bile “Dokuma”, “Birleştirme”, Yunanca rhapsodein karşılığı olan “şarkıları iliştime” olarak algılanmıştır (Ong, 1995: 26). Metin, belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü veya yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür. Bir başka deyişle, bildirişim değeri taşıyan, eyleme yönelik devingen bir bütündür.

Bildirişim değeri olmayan yazılı veya sözlü bir belge, metin değildir. Kısaca metin, başı ve sonu kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin art arda geldiği

anamlı yapı olarak tanımlanabilir (Günay, 2007: 44). Buradaki ardışık bağlamsallık, mekanik bir şekilde gerçekleşmez. Metinler ve konuşmalar, birbiri ardına gelen bir etkileşim ve bağlam ile iç içedir. Dil, toplumsal olarak konuşulan ve kullanılan simgeler bütünüdür. Tümce ötesi birimlerin meydana getirdiği yazılı ve sözlü metinler hem konuşanın hem de yazarın anlatının oluşmasına yardımcı olduğu gibi söylem olarak bakış açılarını da ortaya koyar. Dilsel olarak metin kavramı birbirini izleyen, sıralı ve anlamlı bütünler oluşturan tümceler dizisidir. Bu diziliş rastlantısal olmamakla beraber aksine yazar tarafından bilinçli bir şekilde yapılmıştır. Dilsel göstergelerin düzenli bir bütünü olan metinler; duygu, heyecan, korku veya insan ruhuna yönelik, soyut değerler koymak açısından daha elverişlidir.

Toplumdilbilim, bağlam ve metin öğelerinin birbirleriyle olan ilişkilerini toplumsal durumlar ve bireylerin toplumsal durumları algılamaları göz önünde bulunduran bir bakış açısıyla görmemizi sağlar. Bağlam konuşan insanlar tarafından üretilirken geniş kapsamlı bir anlam (toplumsal, kültürel ve etnik gibi) taşır. Bağlamı dilbilgisel yapılarla ortaya çıkan birimlerden ayıran metin kavramıdır. Söylem ise metin ve bağlam arasındaki ilişkilerle anlam kazanan ve her iki öğeyi içine alan bir kavramdır. Söylem konusu inceleyen tüm kuramsal yaklaşımlar metin ve bağlam arasında bir ilişki olduğunu kabul eder (Kocaman, 2003: 46).

Söylem interaktiftir; ama metinler interaktif olmayabilir, aslında önemli olan bütün ve metinlerin bir anlama sahip olmasıdır (Mills, 1997: 9). Böyle bir tanımlama ile metin ve tümce aynı düzlemde yer almaz. Michel Adam söylemi metinden ayırır. Adam'a göre söylem, belli bağlamda üretilen metnin içinde bulunan dilsel yapıdır.

Söylem, metni kendi bağlamıyla, yani toplumsal ya da düşüngüsel bir konum belirten söylemin üretim ve algılama koşulları ile ilişkilendiren bir sözceler dizgesidir. Bir metin ve bu metinle ilgili bağlamın bir arada olması söylemi verir. Yani söylem için üretim ve tüketim söz konusudur. Metin, iletişim bağlamına sunulmuş bir yapıdır, kullanıldığı zaman söylem oluşur.

Bir söylem metinsel özelliklerle belirginleşen sözcüddir, belli bir bağlamda (eyleyenler, dilsel yapılar, yer, zaman) üretilmiş söylem edimidir. Metin ise somut bir nesne (söylem) üzerinde gerçekleştirilmiş bağlamdan belirli bir çıkarım sonucu elde edilen soyut bir nesnedir. Yine Adam metin ile söylem arasındaki farkı üretim koşullarına bağlar. Üretim koşulu ile birlikte bir metin söyleme dönüşür veya üretim koşulu belirtilmemiş söylem, metindir (Adam'dan, 2000: -36-39 aktaran Günay, 2013c: 41).

Tablo 1.3: Söylem Metin İlişkisi

Söylem	=	Metin	+	Üretim koşulları
Metin	=	Söylem	-	Üretim koşulları

Kaynak: Günay, (2013) Söylem Çözümlemesi: 41

Bu yaklaşımdan yola çıkarak; üretim, algılama ve yorumlama koşullarını belirten bir bağlam içinde üretilmiş metni, söylem olarak tanımlamak doğru olabilir. İki arasındaki temel karşıtlık soyut (metin) ve somut (söylem) olarak ortaya çıkar. Foucault, Pecheux ve Halliday'den etkilenen ve söylemin politik ve ideolojik pratik konumu üzerinde duran ve söylemi çok boyutlu bir kavram olarak değerlendiren eleştirel dilbilimci Fairclough'a göre söylem kavramı üç boyutludur: "Metin boyutu, söylem pratiği boyutu ve sosyal pratiği boyutudur".

Metin boyutunda söylem, hayata geçirilen bir pratik ve bir sosyal pratik örneğidir. Metin boyutu Metinlerin dil analizine, söylem pratiği boyutu, söylem anlayışındaki etkileşim gibi, metin üretim ve yorum süreçlerinin hangi söylem türlerine dayandığını ve bunların nasıl birleştiğini belirleyen etkileşime dayanır. Sosyal pratik boyutta ise sosyal analizle ilgilenir ve burada kurumsal ve oragnizasyonel yapıların etkileşimiyle söylem olaylarının nasıl şekil aldığına ilgi duyulur (Fairclough, 1998:4-63). Sonuç olarak söylem, metin ve bağlam arasında bir ilişki görmüş ve bu ilişkilerin doğurduğu bir süreç olarak çeşitli yönleri tanımlanmaya çalışılmıştır.

1.6. Söylem ve Anlam ilişkisi:

Günümüzde söylem, iletişim ile etkileşimde bulunan ve eyleme dönüşen bireyi anlama ve açıklamalarla; kurumsal yapılara, pedagojik formların dil pratiklerine ve Sosyo-kültürel değişmelere doğru genişleterek tanımlanmaya başlanmıştır. Söylem değişen ve gelişen toplumun nasıl değiştiği ile değil, yaşadıkları dünyayı tecrübelerini betimlemelerine göre gelişme gösterir (Dant, 1991: 233).

Söylem meydana geldiği bağlam içerisinde oluşmuş bir anlam bütünlüğüdür. Burada konu edinilen anlam olgusu nedenli karmaşık olursa olsun, gerçek olan bir şey var ki oda kendimizi yine dilin aracılığı ile anlamamızdır. Birer eylem ve dil pratiği olan söylemler farklı eylemlere, farklı ideolojilere, farklı anlatımlara ve farklı beyanlara dayanır. Bir farklılıklar ağı olarak söylemler, ideolojiler kavramını kuşatır ve yorum kavramına teslim olur (Doğan, 2009: 83).

Yorumun veya anlamın var oluş nedeni söylemdir ve anlamı olmayan söylem bir hiçtir. Söylem bütün bunlara rağmen, bir başlangıç noktası, bir nihai temel veya sıfır noktası değildir; çünkü söylemi, söylem yapan ilişkilerdir ve bu ilişkilerden daima daha fazla bir şeydir. Sözen, 1999: 12).

İnsanların açık olarak dile getirdiklerinden çok dile getirmedikleri, yani ima ettikleri veya sezdirdikleri anlamlar aracılığı ile anlaştıkları gerçeğini göz önünde tutarsak, önemsenmesi gereken boyutta kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Böylelikle anlam bakımından öznel bir alan olan yorumlama olgusuna nesnel biçimde yaklaşmak kaçınılmaz olmakta ve sonuçta da farklı kuramsal yaklaşımlara başvurulmaktadır (Doğan, 2003: 82).

Söylemlerin fonksiyonlarını bilgi, güç, iktidar, hâkimiyet, otorite ve kontrol olarak belirten Sözen; bütün bu fonksiyonların dilde varlık kazanacağını ifade eder. Bilginin, ideolojinin ve gücün dildeki kullanımı birer dil eylemi olup bunların fonksiyonelliği ancak bir söylem içerisinde anlamlı hale gelir. Günlük konuşmalarımızda anlamsız görünen ifadeler dahi, bir söylemde anlam ifade eden ve fonksiyonu olan öğelerdir.

Bildiğini söylememe, bilmediği konularda geçiştirici ifadelerde bulunma eylemleri, tek başına bir anlam ifade etmese de söylem içinde kesinlikle bir anlama sahiptir. Söylemi anlaşılır kılan, anlatım ve beyanların nerede, ne zaman ve nasıl ortaya çıktıkları, söylemleri kullanan söylem aktörlerinin kimliğidir. Başka bir ifade ile söylemi anlaşılır kılan, onu kullanan aktörler veya bireylerdir. Tersini olarak düşündüğümüzde de elbette doğrudur, aktörlere kimliklerini veren şey, kullandıkları söylemlerdir. Seni, sadece ve yalnızca; seni, tanıdığım sürece anlayabilirim. Anlamamam gereken “Sen” veya “Öteki”, öteki söylemin ta kendisidir (Sözen, 1999: 13).

Suskunluk veya sessizlikte aslında bir söylemdir. Demokratik olmayan, kültürel ve siyasi olarak baskıcı, kısıtlayıcı toplumlarda; baskı devam ettikçe sessizlikte devam eder, ancak bu onların varlıklarının olmadığı anlamına gelmez. Sessizlik söylemi kaydederken, diyalog sessizliği bozan bir süreç olup söylemi ortaya açığa çıkartır. Bir söylemin kurulması için diyalog şart olup diyalog yazar-okuyucu, konuşan-dinleyen arasında anlamın üretilmesine izin veren bir süreçtir. Ancak diyalog ile ortaya çıkan anlam, söylem için gerekli olmakla beraber, yeterli değildir. Diyalog ile beliren söylemlerle ortaya çıkan bilgiler; geçmişe ait bilgiler, mevcut bilgiler, sağduyu ve tecrübe ile sürekli mübadele halindedir. Anlam mübadelesi sadece özne veya metinlerden kurulu dünyaya işaret etmez; öznel arası ya da metinler arası bir dünyaya da işaret eder (Sözen, 1999: 14).

Bilginin sosyolojisi çerçevesinde Dant, Foucault’dan “Mübadele” kavramını ödünç alarak, söylem içerisindeki anlamlara neler olduğunu göstermek için; söylemi anlamların mübadelesi olarak tanımlar (Dant, 1991: 185). Dant, mübadele kavramını bir diğeri yerine kullanılması anlamını (nüfus mübadelesi) vermesi içinde kullanıldığını ifade ederken yine mübadele kavramının ayrıca sosyal bir pratik olduğunu da belirtir. Anlamın mübadelesi, değişen anlam öğelerini gerektirir (Dant, 1991: 208). Anlam mübadelesi iki önemli süreci gerekli kılar: biri etkileşim süreci diğeri ise anlamlı öğeler sürecidir.

Van Dijk, söylemin her yerinde ideolojinin ortaya çıkabileceğini ifade eder. Yine ideolojik içerik en dolaysız olarak söylemin anlamında var olduğunu belirtir. Bu nedenle ideolojik anlamların söylemlerine önem verir. Bunun içinde anlamları vurgulamak ya da vurgulamamakta pek çok yöneme sahip olduğunu belirtmiştir.

Sözcüklerin, tümceler ve bütün olarak söylemlerin anlamları olağanüstü karmaşık olduğundan, en ilgili olan yönlerinin seçilmesi gerektiğini söyler.

Söylemin anlamı söylemde yer alan sözcüklerin ve tümceler anlamları ile sınırlı değildir. Söylem içinde bulunduğu modelden çıkarımda bulunabilir ve buna söylemin “imalı” anlamı da denilebilir. Söylem anlamının tipik özelliklerinden biriside tutarlılıktır. Bir söylemin tümcelerinin anlamları kendi içerisinde birbirleri ile ilişkili olmak zorundadır. Böyle bir tutarlılık küresel veya yerel olabilir (Dijk'dan çev. Ateş, 2003: 58–61).

1.2. SÖYLEM KURAMLARI:

Söylem kavramı, 20. yüzyılın başlarında Batı dünyasında özellikle dilbilim alanında yapılan çalışmalar ile ortaya çıkmıştır. Söylem terim olarak, son elli yıldır dilbilimciler, insanbilimciler, yazın kuramcılar, toplumbilimciler ve toplumun bütün kesimlerince sahiplenilen ve kullanılan bir kavramdır. Modernizm ve modernleşme sonrasında, içinde bulunduğumuz çağ postmodernizmle gelişmiş bir söylem çağıdır ve dünyadaki genel geçer insani bilimlerin hepsinde söylem kavramının tesiri görülmektedir. Bugüne kadar ortaya konulan çalışmalarda gerek yapısalcılar gerekse postyapısalcılar insanın anlama yetisine ve buna bağlı olarak söylem alanına çok büyük katkıda bulunmuşlardır. Özellikle Saussure, Strauss, Lacan, Barthes, Derrida, Gadamer ve Foucault gibi düşünürler önemli fikirleri ile insanlığın anlama yetisine büyük hizmetler etmişlerdir. Yapılan bu araştırma alanları Söylem incelemelerinin kuramsal temelini oluşturur. Bu çalışmaları, yapısalcılık ve söylem ilişkisi; postyapısalcılık ve söylem ana başlıkları altında inceleyeceğiz.

1.2.1. Yapısalcılık ve Söylem:

II. Dünya savaşı sonrası Avrupa'da düşünürler, ölmekte olan varoluşçuluğun yerine yeni bir fikir olarak yapısalcılığı koydular. Yapısalcılık Rönesans kaynaklı bir hümanizm eleştirisidir. 1950'li yıllarda Fransa'da ortaya çıkan yapısalcılık özellikle dilbilim ve etnoloji alanında kullanıldı. John Lechte göre yapısalcılığı öne çıkaran iki yönü şudur: Ayrımsal ilişkilerin öznesinin kültür ve toplumu anlamının anahtarı olduğunun kabulü ve sonuç olarak, yapının bu ilişkilerin gerçekleştiriminden önce olmadığıdır (Esgin, 2005: 53). Söylemi bir inceleme nesnesi olarak gören yaklaşımlardan ilki yapısalcılıktır. Yapısalcılık, semiyoloji ve dilbilim arasında işleyen entelektüel bir gelenektir. Yapısalcılık "Anlam üreten insan üzerine" (Kocaman, 1987: 63) vurgu yaparak modernitenin öngördüğü ikili karşıtlık uygun anlayışına bir şekilde, dilbilim alanında bir gösteren-gösterilen sistemi olduğunu kabul eder ve dilin sembolik düzeni yaratan bir iletişim aracı olduğunu da belirtir (Sözen, 2014: 42).

Dil sembolik düzeni yaratan bir iletişim aracı olarak görülür. Yapısalcı kuramcılar, yapılan herhangi bir araştırmanın yapı düzeyinde gerçekleştirilmediği sürece; dış görünüşle yetinilip birbiriyle ilişkisiz ögelere uğraşılacağına kaçınılmaz bir sonuç olacağını belirtirler.

Buradan hareketle, bir araştırmacının, düzensiz ve karmaşık olaylar yığını altında ezilmemek için yapısalcı yöntemi kullanmasının gereği üzerinde dururlar. Yapısalcı araştırmacı önemliyi önemsizden, belirgini belirsizden ayırır. Toplum içinde bulunan bireyler kendi toplumsal kalıplarını izlemektedirler. Toplumsal olgular, bireyler üzerinde zorlayıcı güce sahip olmakta olmasına rağmen kişiler kendi iradeleri ile hareket ettiklerini düşündükleri için bu durumu zorlayıcı olarak görmezler Yapının iç düzenine yönelmek, dışta kalan etkenleri gerektiğinde yapının gösterdiği yönde değerlendirmek, bağımsız bir bütünle yetinmek yapısalcı araştırmacının temel izleği olmalıdır (Giddens, 2012: 47).

Yapısalcılık, kategorileşmeye, ikili karşıtlığa (doğa-kültür, ham-pişmiş, medeni-yaban gibi) dayalı anlam yapılanmalarına ve konuşmaya önem verir. İkili karşıtlık ilkesi “Öteki”nin varlığını gerekli görmekte olup, Barthes bu durumu göstergenin doğasına bağlar. “Gösterge özü gereği, dolaşan bir gerçeklik olduğu ölçüde, dolaysız bir biçimde ötekini içerir.” (Ege’den aktaran Sözen, 1999: 44).

Yapısalcılığın sosyoloji üzerindeki etkisi, etnoloji ve antropoloji alanındaki çalışmaları ve kültürel fenomenlerin göstergebilimsel analizi ile Lev-Strauss, fikir tarihi üzerine çalışmaları ile Foucault, psikoloji alanında psişik nesnelere fiziksel nesnelere gibi bütünsel bir yapı arz ettiğini ve bu yapının kendini meydana getiren parçalardan farklı bir bağımsızlığı olduğunu iddiası ile Koffka ve Köhler, psikanaliz ile ilgili çalışmaları ile Lacan ve yapısal Marksizmi ile Althusser ilk akla gelen yapısalcı isimlerdir (Koyuncu, 2011:254).

Yapısalcı anlayış, dilin arkasında her zaman bir yapının olduğu görüşünü benimser. Staruss’unda belirttiği gibi söylem her zaman bir yapıdan yola çıkar ve yapı aracılığı ile bir küme kurmaya girişir. Sanat ise bir kümeden (nesne artı olay) yola çıkar ve kendi yapısını bulmaya çalışır (Strauss, 1994: 51). Yapısalcılık, dünyanın kendisinin ne olduğunu değil, onu anlamlandıran insanın anlamlandırdıklarını keşfetmeye çalışır.

Bundan dolayı, herhangi bir son veya mutlak hakikat fikrini kabul etmez. Yapısalcı anlayışa göre dilin ardında her zaman bir yapı bulunmakta olup söylem de daima bir yapıdan yola çıkıp yapı aracılığıyla bir küme kurmaya çalışır. (Sözen, 1999: 44–45)

Saussure, öne sürdüğü şeylerin içerdiği bütün anlamları tam olarak kavramadıysa da malzeme uygulamaları üzerine yoğunlaşmanın “Yapı”nın tam ve en özçülük karşıtı anlamını ciddiyetle ele almak olduğu görüşüne kaynaklık etti. Levi Strauss, yapısalcı yöntemi antropolojiye (insan bilimine) uygulamaya çalışan ilk düşünürdü. Jaques Lacan, yöntemi psikanalize uygulayarak Freud’un kuramını yeniden yorumladı. Michel Foucault bilgi ve kültür sorununa yapısalcı yöntemle yaklaşmıştır. Derrida, felsefe tarihine uyguladı. Lacan, Derrida ve Foucault’nun yapısalcılığı daha sonra postyapısalcılık (yapısalcılık ötesi) adını alacaktır (Orkunoğlu, 2007: 53).

Fransız yapısalcılığının temelleri (1857–1913) Cenevre’de dilbilim alanında yaptığı “dilbilim teorisi” çalışmaları ile Saussure tarafından atılmıştır. Bu nedenle de yapısalcılığı anlamak için Saussure’ün dilbilimi kuramından başlamak gerekir.

1.2.1.1. Ferdinand de Saussure’ün, Yapısalcı Dilbilim Kuramı:

Yapısalcılığın kökü “Yapı” kavramına dayanmaktadır. Fransız yapısalcılığının dayandığı yapı kavramını ilk araştıran Paul Ricoeur’dur. Ricoeur, Fransız yapısalcılığının fikirlerinin Cenevre Dilbilim Okulu’nu kuran Ferdinand de Saussure’ün “Dilbilim kuramına” dayandığını belirler. Fakat Saussure’ün (Genel Dilbilimlerinin Temel Sorunları) kitabında yapı kavramını hiç kullanmadığını ve onun yerine dil sistemi kavramını kullandığını belirtir. Günümüzdeki anlamı ile “yapı” kavramını dilbilimine sokan Prag Okulu kurucularında N.S Trubetskoy ve Roman Jakobson’dur (Orkunoğlu, 2007: 60).

Saussure 1857 Cenevre’de doğdu. 1875 yılın Cenevre Üniversite’sinde fizik, kimya yapmaya başladı. 1876 yılında dil öğrenimi görmek için Leipzig’e ve Berlin. Buralarda Sanskritçe, Eski Slavca ve Litvanca’yı inceledi. 1879 yılında Leipzig’de Hint-Avrupa Dillerinde ünlülerin İlk Dizgesi Üstünde İnceleme adlı

kitabını çıkardı ve bundan sonra on bir yıl süreyle Paris'te (1880–1891) kaldı. Burada Paris Dilbilim Kurumunda çalıştı. Daha sonra 1891 yılında Paris'ten ayrılarak Cenevre'ye dönen Saussure, burada Cenevre Üniversitesi'nde önce karşılaştırmalı dilbilgisi ve Sanskritçe sonra da 1907'den başlayarak genel dilbilimi dersleri verdi. 1913'te Vlaud kantonundaki Vufflens-Chateau'da öldü. Ama Saussure'ün ölümünden sonra geriye hiçbir eser kalmamıştır, bu konu hakkında çeşitli rivayetler vardır tartışma ve konusudur (Rıfat, 1998: 20–21).

Saussure'ün ölümünde iki yıl sonra, öğrencileri Ch Bally ve A. Sechehaye'in öğrencileri ders notlarını düzenlediler ve ilk olarak 1916 yılında Saussure'ün ders notları Genel Dilbilim Dersleri olarak kitap halinde yayımlandı. Bu eser Türk Dil Kurumu yayını olarak 1976 yılında Türkçeye Berke Vardar tarafından çevrilmiş olup günümüzde sürekli olarak güncellenmektedir.

Saussure, genel olarak kitabının ilk bölümünde kuralcı dilbilgisi, filoloji, karşılaştırmalı dilbilgisi ve Dilbilimin tarihini inceler. İkinci bölümünde August Wolf tarafından ortaya konulan Filoloji inceler. Yine farklı zamanlarda yazılmış metinlerin yorumlanması üzerinde durur ve edebiyat tarihi ve dilsel gelenekleri de araştırır. Üçüncü aşamada ise dillerin birbirleri ile karşılaştırması ile ilgilenir ve daha çok dil türleri üzerinde durulur (Orkunoğlu, 2007,61).

Saussure yeni bir dilbilim kurma düşünce ile Dilbilimin Nesnesi Ne Sorusu üzerinde durmuş ve geleneksel dilbilimin eksikliğinden ortaya koymuştur. Geleneksel dilbilimcilerin sadece dilin tarihini, birbirleri ile karşılaştırması üzerinde durmuşlardır ve dilin yapısını ve sistemini incelemiştir. Bu yüzden geleneksel dilbilim anlayışını yanlış bulur ve kendi dilbilim görüşünü ortaya koyar. Saussure, 1960'larda Fransa'da yapısalcılarının savunduğu gibi, dilin konuşma yığınları ve yazılı ifadelerle biçim veren, ses ve anlamlar ile homojen bir sistem olduğunu belirtir. Ayrıca dil sisteminin de genel olarak bütün ilişkileri hazırlayan bir sistem olduğunu belirtir. Saussure göre dil sistemi gösteren ve gösterilenlerden meydana gelir. Göstereni konuşma sesleri, gösterileni ise kavramlar temsil eder. Gösteren ve gösterilen bu iki kavram kendi aralarında ve bütünle kurulan karşıtlığın belirtmede yararlı bir kullanıma sahiptirler (Saussure, 1985: 72).

Dilsel bildirişim öncelikle ruhsal ve toplumsal bir olgudur. Dil, bireyleri değil bütün toplumu ilgilendiren bir olaydır; bireyler üstü bir dizge ve soyutlamadır. Dominique Mainqueneau'nun geliştirdiği söylem çözümlemesi, Saussure'ün yaptığı ikili yapıya benzer bir durumdadır. Saussure, dildeki her şeyin gösterge olduğunu ve gösterenin de gösteren ve gösterilenden olduğunu belirtir ve hatta gösteren ve gösterileni bir kâğıdın ön ve arka yüzü olduğunu söyler (Günay, 2013c: 63).

Tablo 1.4: Saussure'ün ve Mainqueneau'nun, Söylem Çözümlemesi

Saussure	Mainqueneau
Gösterge → Gösteren	Söylem → Metin (sözce)
Gösterilen	Toplumsal Uzam

Kaynak: Günay, (2013) Söylem Çözümlemesi: 63

Geleneksel yapıda dil sadece var olan nesnelere adlandırıyor. Saussure ise “Dil düşüncenin aracıdır” düşüncesi ile dili, dünyayı yansıtmaya yarayan bir araç olarak ele almıştır. Ona göre dil, dış dünyada var olan nesnelere isim verecek bir katalog oluşturmaz. Yani dil den önce dış dünyada nesnelere (güneş, hava, bulut vb) ayrımı yoktur. Çünkü dil bu kavramların hepsinden önce gelir. Saussure göre dil ile gerçeklik arasında doğal bir bağıntı yoktur, keyfi ve nedensiz bir bağıntı vardır. Dilbilimci, Saussure'ün düşüncelerini özetlersek:

- Dil, algıladığımız nesnelere keyfi olarak birimlere ayıran bir göstergeler sistemidir.
- Doğada ayrım yoktur, ayrım yapan dildir. Dilden önce bir ayrım mevcut değildir.
- Dil, gerçekliği yansıtmaz, gerçekliği üretir.
- Sözcüklerin anlamını nesnelere değil dil belirler.

Geleneksel dilbilimin tarihsel yaklaşımlarının da yanlış olduğunu ifade ederek; Dilbilimcinin, konuşan bireylerin geçmişine ancak geçmişi yok sayarak girebilir ve aksi halde tarihi işe karıştırmak dilbilimciyi yanlış sürükler diye ifade eder (Okunoğlu, 2007: 64). Günümüz söylem kuramcıları da Saussureci dilbilimi

kabul ederler ancak bütün söylemlerin ardında tek bir sistem olduğu fikrini reddederler. Guiraud göre, Saussure’cü dilbilim incelemesi devam ettiren birçok kuramcı, Saussure’den farklı olarak, dilin sadece bir değerler sistemi olduğunu ve sözcüklerin anlamlarının bulunmadığını; düşünür ve göstergenin, bir sembol ve zihinsel bir içerikle tanımlanamayacağı belirtir (Guiraud, 1975: 46).

Yapısalcı dilbilimci Saussure, dili bir iletişim formu olarak görür, dilbilimsel olarak ta “Kategoriler, dünyamızın farklılıklarını ihtiva eder” ifadesinin altını çizer. Yapısalcılıkta söylem, konuşan dünyanın verisi ve anlam mübadelesi ile ilgili bir olgudur. Söylem açısından Saussure’ün yapısalcı dilbilimi kuramı, Strauss’un akrabalık sistemleri, Barthes’ın mit açıklamaları ve Lacan’ın özne yapısı ile söylemi ele alışı; söylem bir inceleme nesnesi haline gelmiştir. Bu açıdan nesnel dil içinde yapılanır fakat gösterilenler sistemi olarak sahneye çıkarlar (Sözen, 2014: 44).

1.2.1.2. Cladue Levi-Strauss ve Yöntem olarak Yapısalcılık:

Cladue Levi-Strauss, 1908 Belçika’da dünyaya geldi. 1934 Sao Paulo Üniversitesinde antropoloji profesörü oldu. Strauss, Fransız Felsefesine karşı durmasının yanında, Durkheim’in Ortodoks yorumlarıylada arasına mesafe koydu. Ancak Saussure gibi Durkheim’ in görüşlerinden etkilenen Strauss, toplumları sembolik sınıflandırmalara dayanarak açıklama yoluna gitmiştir (Alexander’dan akt. Sözen, 1999: 47).

Strauss’un fikir hayatında, Durkheim’in öğrencilerinden Mauss’un ve eserlerinin büyük etkisi oldu. Dilbilimi alanındaki yöntemi diğer insan bilimlerine ilk defa uygulayan Strauss; yapısalcılığı, antropolojide bir yöntem olarak kullanmış ve toplum bilimlerinde yapısalcılığın kurucusu olarak anılır. Yine Strauss, akrabalık ve değiş tokuş üzerine yazdığı ve 1949 yılında yayınladığı “Akrabalığın Temel Yapıları” adlı klasik eserinde; yapısalcı yöntemi, sosyal ilişkilere ilk defa uygulamıştır.

Saussure’ün yapısalcılığında esinlenerek ortaya koyduğu eseri Akrabalık ilişkileri ile söylenlerin temel yapısını araştırırken ileri sürdüğü yapısal yöntemle

ve dilbilim kaynaklı okuma biçimiyle Strauss, yapısalcı yöntemi ilk kez dilbilim dışında kalan bir bilim dalında; antropolojide uygular ama yapısalcı yöntemden yararlanırken de bu yöntemi olduğu gibi kendi alanına aktarmaz. Strauss, yapısalcılığın bir felsefe olmadığını bir bilimsel yöntem olduğunu savunur. Piaget, Strauss'un bu görüşünü destekler: Yapısalcılığın göreceli olarak uzun bir tarihi vardır ve bundan çıkarılabilecek sonuç, yapısalcılığın belirli bir öğretisi veya felsefe olmadığıdır. Eğer böyle olsaydı uzun bir zaman önce göz ardı edilirdi. Yapısalcı kuramcılarının tümü yapısalcılığı bir felsefe öğretisi değil bilimsel bir yöntem olarak tanımlarlar. Söz konusu yöntemin yönelimlerini Tahsin Yücel altı maddede özetler:

1. Ele alınan nesnenin “kendi başına ve kendi kendisi için” incelenmesi;
2. Nesnenin kendi öğeleri arasındaki bağıntılardan oluşan bir “dizge” olarak ele alınması;
3. Söz konusu dizge içinde her zaman işlevi göz önünde bulundurma ve her olguyu bağlı olduğu dizgeye dayandırma zorunluluğunun sonucu olarak, nesnenin artsüremlilik içinde değil, eşsüremlilik içinde ele alınması;
4. Bunun sonucu olarak, köken, gelişim, etkileşim vb. gibi artsüremsel sorunlara ancak nesnenin elden geldiğince eksiksiz bir çözümlemesi yapıldıktan sonra ve bunların da eşsüremsel olgular gibi dizgesel olarak ele alınmalarını sağlayacak yöntemler geliştirildiği ölçüde yer verilmesi;
5. Nesnenin “kendi başına ve kendi kendisi için” incelenmesinin sonucu olarak “doğa ötesel” değil, “özdekçi” bir yaklaşım biçiminde tanımlanması;
6. Bu yaklaşımın felsefi, siyasal ya da sanatsal bir öğretisi değil, tutarlı bir çözümleme yöntemi oluşturmaya yönelmesi, dolayısıyla erimcilikle hiçbir ilgisi bulunmaması (Yücel 1998, 10–11).

Dilbilimsel yöntemi ve budunbilimi, ekinsel düzlemde ele alarak; toplumsal açıdan faydalı olan belirli ilkelerinden ve belirli yönlerinden faydalanır. Toplumu ya da ekini değişik alanlardan ve değişik düzlemlerden birbirine karşılık veren bir dizgeleşmiş kurallar evreni olarak tanımlar. Çalışmalarında ilk ve temel karşıtlık

olarak belirlediği ekin /doğa karşıtlığından başlayarak, ikili karşıtlıklara dayanan sınıflandırmalar ve bağıntısal ilişkiler üzerinde durur.

Strauss, bütün toplumlarda görülen yakın akrabalarla cinsel ilişkinin yasaklanmasından yola çıkar. Yakın akrabalarla evlenmenin önlenmesi Strauss'a göre yalnızca bir yasaklama olarak kalmaz; yasaklarken düzenleyen bir durum oluşturur. Söz konusu yasak, bir karşılıklık kuralını beraberinde getirir. Strauss bu karşılıklık kuralını aşağıdaki biçimde açıklar.

Dolayısıyla karşıtlık, sadece birbirine bağımlılık ilişkisi içinde olan birimler arasında ortaya çıkar. Söz konusu ikili karşıtlıklar farklı düzeylerde şu şekilde sınıflanır: Doğa düzeyinde ikili karşıtlıklardan oluşan ulamlar: kadın / erkek, sağ el / sol el; doğal ve ekinsele olanı ayıran ulamlar: çiğ/pişmiş, doğa/ekin; ekin düzeyinde ikili karşıtlıklardan oluşan ulamlar: yasak / yasak olmayan, din dışı / dinsel.

Strauss, toplumsal olguların yapısal bir özellik taşıdığına inanan bir fikir adamıdır. Yapısal yöntemi, etnolojik açıdan esas alarak, kesin bilimsel sonuçlara ulaşmayı hedeflemiştir. Strauss, bu yöntemin Cenevre Dilbilimi (Sausurre), Prag Dilbilimi (Jakobson), Kopenhag Dilbilimi ve ABD üzerinden Fransa'ya geldiğinin bilincindedir. Marks'a, Freud'a ve Jeoloji bilimine çok şey borçlu olduğunu belirterek şunları söyler: “ Her üçü de şunu gösterdi ki: anlamak, gerçekliğin bir tipini, başka bir gerçekliğe dayandırmak demektir. Doğru hiçbir zaman görünüş değildir. Doğru her durumda kendini gizlemek için gayret gösterir.” (Satre'den, aktaran Orkunoglu, 2007: 66). Strauss'un yapısalci antropolojik analizi, ilkel toplumlar hakkında doğruyu keşfetme teşebbüsü değil, söylemlerin bir söylemsel bağlamdan diğerine değişimini tecrübe etme girişimidir.

Toplumdaki sembolik sistemlerin ikili karşıtlıklar şeklinde kalıplaştığını ve söylemsel düşüncenin öğelerini kavramlar ile algılanan nesnelere arasında olduğunu belirtir. Levi-Strauss dilsel yapıların dünyayı düzenli olarak algılamamızı sağlayan zihinsel kategorileri sağladığını ve evrensel olan bu zihinsel kategorilerin, her zaman çift kutuplu karşıtlıklar (yukarı-aşağı, soğuk-sıcak, çiğ-pişmiş gibi) olarak anlaşılabilirliğini belirtmiştir (Sezal, 2010: 38).

Yine toplumsal olarak, sosyal eylemlerin araçsal ve tesadüfi değil; açıklayıcı ve kültürel olduklarını ileri sürmüştür. Strauss'un akrabalık ilişkileri ve mitler hakkında yapmış olduğu çalışmada; bireylerin var olan bilgi sistemini paylaştıkları açıkça görülür. Mübadele edilen anlamlar, katılımcı bireylerin bir özelliği olmaktan veya onların niyetini yansıtmaktan ziyade, katılımcıların bağlı buldukları bilgi sisteminin özelliği durumundadırlar (Sözen, 2014: 44).

Strauss, söylenlerin öyküsünün altında gizli anlamlar aramayı yersiz bulur. Söylenlerin, altında yatan temel yapıyı bulmak için öyküden bağımsız olan mantıksal bağıntılar üzerinde durulması gerektiğini belirtmiştir. Bunun içinde bu yorumlamanın dilbilim üzerinde değil söylenbilim üzerinden yapılacağına inanır. Straus, "La structure des mythes" (Söylenlerin Yapısı; 1955) adlı yapıtında, eş zamanlı okuma adını verdiği bir yöntem kullanır. Bu yöntem, ayırma ve yeniden kurma olmak üzere iki çözümlenme aşamasında gerçekleştirilen bir dizi işlemi kapsar. Strauss, bu yöntemin eksiksiz bir çözümlenmeden çok, örnek ve öneri niteliğinde bir çözümlenme taslağı olduğunu söyler. Söylenleri tek tek ele alıp açıklamaya çalışmak bir çıkar yol olmayıp, tersine, onları toplumsal ve kültürel bağlamları ve başka söylenlerle bağıntıları içinde değerlendirmek gerekir. Bu noktada üç temel kuraldan söz eder. Birinci kural: Bir söylen hiçbir zaman tek bir düzeyde yorumlanmamalıdır. İkinci kural: Bir söylen tek başına değil, başka söylenlerle kurduğu bağıntı içinde yorumlanmalıdır. Üçüncü kural: Bir söylen kümesi kendi başına değil, geldikleri toplumun budunbilimi göz önüne alınarak yorumlanmalıdır (Yücel, 1998: 63).

Strauss, konuşmayı doğal, orijinal, kendiliğinden, yaratıcı, özgür, saf ve şüphesiz iyi olarak nitelerken, yazıyı baskıcı, otoriter, zorba olarak niteler. Strauss'a göre, yazının ortaya çıkışına etki eden tek olay, kent devletlerin ve imparatorlukların kuruluşudur. Toplumsal olarak, çok sayıda bireyin bir siyasal sistem dâhilinde bütünleştirilmesi ve onların kastlar ve sınıflar içinde bir sıradüzene sokulmasıdır. Bu anlamda yazı, insanların aydınlanmasından önce, sömürülmesini kolaylaştırmışa benzerdir.

Bu sebeplerden ötürü yazı, egemenlikleri güçlendirmek için vazgeçilmez bir niteliktedir. Okuma seferberliği ile iktidarın yurttaşlar üzerindeki denetimi

artmıştır. Çünkü iktidarın “Kanunu bilmemek mazeret sayılmaz” diyebilmesi için herkesin okumayı bilmesi gerekir (Koyuncu’dan aktaran, İşkar 2014: 33).

Yapısalcı araştırmacı bir anlatıyı incelerken, onun oluşumunu, içerdiği nesnelere tarihçesini veya öyküsünü betimlemek yerine, o yapıtın etkin öğelerini bularak hangi anlatımsal sözdizimi kurallarına uyduklarını, nasıl bir bileşim çizelgesi gösterdiklerini, yapısal özelliklerini ve bu yapısal düzenin anlama olan katkısını belirlemeye çalışır. Yapısalcı anlayış, dilin ardında her zaman bir yapı olduğu fikrini benimser.

Strauss’a göre Birey kendi dilini içinde bulunduğu dilsel topluluğun kültürel birikimlerinden yola çıkarak geliştirir. Yine her kültür ilk sırasında dilin, evlenme kurallarının, ekonomik ilişkilerinin, sanatın, bilimin ve dinin yer aldığı bir simgesel bütün olarak düşünür. Kişi bir dildeki sözcükleri öğrenirken o topluma ait düşünce sistemini ve başka özellikleri de öğrenir. Strauss’a göre Söylem, bir yapıdan yola çıkar ve yapı aracılığı ile bir küme kurmaya girişir. (Strauss, 1994: 51).

1.2.1.3. Roland Barthes’ın, Düzenlam ve Yananlam Kavramlaştırması:

Son kırk yılın bilim dünyasında veya düşünce adamlarının içerisinde yapıtlarıyla, konuşmalarıyla, dersleriyle, seminerleriyle, sosyal ve renkli hayatı ile Avrupa’da göstergebilim denilince akla gelen isim, Fransız göstergebilimci Roland Barthes’dır. Barthes’e göre bir göstergenin birinci ve ikinci düzey bir anlamı olabilir (Devran, 2010: 34).

1950 yıllarında başlar Barthes’in yayım etkinlikleri özellikle sözcükbilim alanında Satre’nin fikirleri doğrultusunda kalmış ve Yazının Sıfır Derecesi (1953) adlı eserini yayınlamıştır. Bu eserinde yazınsal dili toplumsal ve siyasal açıdan değerlendirmiş; yazı diye adlandırdığı olgunun tanımını yapmaya çalışmıştır. Bütün yazı çeşitleri arasında özellikle iki yazı çeşidi üstünde durur: Bunlardan bir tanesi “Sıfır derecedeki” yazıdır (buna bayaz yazı der); bu yazı türü tam bir saydamlığın, yansızlığın göstergesidir ve yazınsal biçemden uzak bir dildir.

Diğeri ise “Konuşan yazı”dır yani sözlü anlatımdaki çeşitli kuralları yazı diline aktarmaya, yazı dilinde yaratmaya çalışan bir yazı türüdür (Rifat, 1983: 289–290). Barthes, Saussure’ci dilbilim anlayışına bağlıdır. Barthes, Söylemin

kendine özgü kuralları, dilbilgisi ve birimleri olduğunu belirtirken, söylemi cümlenin ötesinde bir şey olarak tanımlar. Bu sebeple söylem, dilbilimin uzunca bir süre retorikle birlikte anıldığını, söylem dilbilimin henüz gelişmediğini, ama en azından dilbilimciler tarafından bir ön gerçeklik olarak kabul edildiğini belirtir (Barthes, 1988: 13).

Bir kurum ve sistem olan dilin aksine söz, temelde şahsi seçiciliğe ve güncelleştirmeye bağlıdır. Konuşan öznenin kullandığı dil kodları, onun kişisel düşüncesini açıklama biçimiyle birleşik bir halde ortaya çıkar. Kişiler ister yumuşak, ister hızlı ve yavaş konuşsunlar, dilin yapısı ve sistemi değişmez. Konuşma göstergelerle ortaya çıkar. Çünkü göstergeler birbirini takip eden söylemlerde veya bir tek söylem içinde tekrarlanır. Her bir gösterge, dilin bir ögesi haline gelir (Barthes'dan akt. Sözen, 1999: 47).

Barthes, çeşitli dergilerde yayınladığı yazılarını Mythologies (Söylenler) adlı kitabının (1957) birinci bölümünde çağdaş toplum ve İnsanı çevreleyen faktörlerle, söylenleri (otomobil, reklâm, şarap, filmler, turizm vb) eleştirel bir yaklaşımla ele almıştır. Kitabın ikinci bölümünde ise söylenlerin oluşturduğu genel düzeni ve genel yapıyı, dilbilimin ve oluşmakta olan göstergebilimin kavramlarıyla kuramsal açıdan açıklar. Barthes, göstergebilimin temel konusunun kesin olarak anlam olduğunu ve bütün gösterge dizgeleri, (nesne, resim, düşün vb) birer anlamlama dizgesi oluşturduğunu söyler.

Yine hiç kuşkusuz bu anlamlama dizgeleri, birer dil değildir. Ancak dilden tümüyle de soyutlanamazlar; çünkü nesnelere sürekli olarak anlam üreterek dizgeleşirken, bunu dilin dışında da yapamazlar ve gösterilenler asla dilin dışına çıkamazlar. Bu nedenle Barthes'ın göstergebilim yaklaşımı, Saussure'ün önerisi olan göstergebilimin, dilbilimin bir alt kolu olarak görülmesi düşüncesini de ters düz eder (Yücel, 1999: 83). Barthes yapısalcılığın, kategorileşmeye, ikili karşıtlığa dayalı anlam yapılandırmalarına ve konuşmaya verdiği önemi göstergenin doğasına bağlar (Sözen, 2014: 42).

Barthes, göstergenin birinci ve ikinci olmak üzere iki düzeyi olabileceğini ifade eder. Göstergenin birinci düzey anlamı, göstergenin düz anlamı olup; göstergenin en yalın veya sözlük anlamındadır. İkinci düzey anlamı ise yan

anlamı olup; göstergenin, kültürel ve dilsel yalın anlamının dışındaki anlamıdır. Örneğin BMW birinci anlamda otomobil iken, ikinci anlamda (yan anlamı) BMW zenginliğin ve lüks yaşamın bir göstergesidir. Barthes kullandığı üçüncü bir kavram ise “mit” tir (söylen). Burada kullandığı mit efsane anlamında kullanılmakta olup göstergenin göstereninin tekrar bir gösterge yerine geçerek başka bir şeyi göstermesidir.

Diğer ifade ile mit göstergenin ideolojik anlamıdır (Barthes 1997’den aktaran, Devran, 2010: 34). Düzanlam gösterilenlerin nesnel olarak ve olduğu gibi kavranmasıyla meydana gelir. Diğer yandan yan anlam ise göstergeye, biçimi ve işlevi nedeniyle bağlı özel değerler anlatır. Barthes, yan anlamın göstergelerinin düzanlam üzerinden oluştuğunu ve yan anlamın düzanlamı ne kadar kapsarsa kapsasın onu asla yok edemeyeceğini ve düz anlamdan geriye hep bir şeyler kalacağını belirtir. Bunun içinde yan anlamlayıcılar kesintili, düzensiz ve kendilerini taşıyan düzanlam tarafından özümsemiş göstergelerdir.” (Barthes 1993’den akt. Çoban, 2003: 257).

Tablo 1.5: Barthes’ın İkili Gösterge Sistematiği

Gösteren Ses imgesi	Gösterilen imge	Görsel	
Bayrak			
Gösteren Bayrak		Gösterilen Milliyetçilik Etnik ayrımcılık Ulusal bütünlük	İdeoloji

Kaynak: Sancar (2008), İdeolojinin Serüveni: 99

Örneğin bir “Bayrak” göstergesinde ses imgesi olan b.a.y.r.a.k. ile görsel imge olan kumaş parçası birleşir ve bayrak göstergesini oluşturur. Ama bir evin balkonuna asılmış bir bayrak imgesi bize aynı anda milliyetçi bir tutumun, bir etnik iç savaşta bir tarafa destek veren bir davranışın ya da herhangi bir milli mesele ile ilgili bir tartışmada var olan anlamlardan birinin çağrışımını sağlayabilir. İşte böyle bir durumda bayrak imgesi milliyetçilik, etnik ayrımcılık,

ulusal bütünleşme gibi “Gösterilen”lerin “Gösteren”i durumuna dönüşmüş olur (Sancar, 2008: 99).

Barthes’ın ortaya koyduğu ikili kurgulamada ideoloji ve söylem üretimi noktasında yananlamlar, düzenlamlara göre daha etkin bir konuma sahiptirler. Dilsel olarak düzenlamlar, anlamları oturmuş ve artık kapanmış yapılardır. Yananlamlar ise anlamları henüz tam olarak oturmamış ve tam bir kapanma gösterememiş yapılardır. Bunun içinde yananlamsal gönderi alanı, Barthes tarafından ideolojinin dil sistemine sızdığı alan olarak tespit edilir (Çoban, 2003: 257).

Barthes’e göre düzenlam “Dile” denk düşmekte ve birincil/açık olarak dil düzeyini temsil etmekte iken “Söze” denk düşen yananlam ise ikincil/gizli düzeydeki dil (ideoloji veya mit) anlamını temsil eder. Özne tarafından alınan bu yananlam, ideolojik olarak anlaşılırken; bu ideolojik söylem, öznenin ikna edilmesi amacını taşır. İdeolojik söylemler öznelere kendi taraflarına çekmek için ikna edici bir kullanırlar. Yananlamların, gönderi alanının ideolojik özelliği üzerinde duran Hall’a göre gerçek söylemde çoğu göstergenin düzenlamsal ve yananlamsal yönleri birleşmiştir. İdeolojik olarak, söylem ve anlamlara karşı açık olan yananlamsal alan, tam bir kapanma yaşamamıştır. Yananlamsal alanda anlamlar algılama içinde tam bir yerleşme yaşamadığı için ideolojik değer taşırlar. Bu durum düzenlamsal alanın ideolojik olmadığını göstermez. Tersine düzenlamsal düzeyde ideoloji tam olarak yerleşmiş ve kapanmış olup dilsel alanda doğal hale gelmiştir (Heck 1992’den akt. Çoban, 2003: 258).

İdeolojik açıdan söylemin ikna ettiği özne, yeni bir bilinç durumuna geçerek ideolojik açıdam değişim yaşar. İdeolojik bilinç, bir kapanma ve sabitlenmedir yalnız bu kapalılık ideolojik değişim sırasında kısa bir süre açılır sonra tekrar kapanır. İdeolojik kapanma süreci, anlamlandırma kapanma sürecine benzer bir durum olup ancak onun kadar esnek değildir. Barthes ve Foucault’un söylemsel yapılar üzerindeki çalışmalarına dayanarak, söylemin yazılı olmaya düzenliliklere tekabül ettiğini düşünebiliriz. Fakat söylem daha geniş bir boyutta, yazılı olan veya sözsüz ürünler arasındaki düzenlilikleri de kapsar.

Burada asıl önemli olan sözlü, yazılı veya sözsüz ürünlerin bir takım kurallara bağlı şekilde meydana gelmiş olmasıdır (Sözen, 2024: 29). Sonuç olarak Barthes'ın yine de kesin bir tanımını vermek olanaksızdır. Hiç kimse onu tek başına bir toplumbilimci, dilbilimci veya göstergebilimci olarak gösteremez.

Bunun nedeni Çünkü O kendine, başkaları tarafından izlenecek bir kuram oluşturmaktan çok; kendine kuramlar arasında duraksamadan geçip ve kısa bir süre sonra her kuramdan uzaklaşmayı tercih etmiştir. Barthes baktığı her yerde, yazdığı her yazıda dil bilincini hep korumuştur ve unutmamak gerekir ki anlatıda eylemi kararlaştıran kişi değil söylemdir (Barthes, 1996: 27).

1.2.1.4. Jacques Lacan ve Özne Söylemi:

Jacques Lacan'ın ismi çoğu zaman, diğer çeşitli Fransız entelektüeller, Jacques Derrida ve Michel Foucault gibi “Post yapısalcılık” başlığı altında gruplandırılır. Bu yanılısmalı başlık Anglo-Amerikan kültürün, çok geniş alanda farklılaşan Avrupa merkezli kuramsal bakış açılarını anlama çabalarından kaynaklanır. Lacan'ın çalışmalarını, psikolojide söylem çalışanlar açısından daha ilginç kılmak gibi bir işlevi de vardır. Söylem analizi, psikoloji içerisinde birçok farklı biçimlere girer ve söylem, “kendilik” (özne) ve dünyaya dair güçlü imajların toplumda ve psikolojide nasıl ortaya çıktığını gösterir.

Günümüz toplumunda, farklı kategoriler (sınıf, ırk, cinsiyet gibi) üzerinden birbirinden ayrılan veya tanımlayan; imajlar zincirini bir arada tutan söylem kalıplarıdır. Bu nedenle dilin analizi burada aynı zamanda; belli türden sosyal bağlar halinde düzenlenmesi şeklinde kavramlaştırılması gereken ‘söylem’le birlikte bir ideoloji analizi olmak durumundadır (Parker, 2002: 93) Yapısalcı yaklaşımı psikanaliz de kullanan Lacan, gösteren- gösterilen ilişkisinden, Saussure'den önce bahsetmiş ve daha sonrada Saussure'cü dilbilimi ve Strauss'cu yapısalcı antropolojiyi benimsemiştir (Sözen, 1999: 49). Lacan' da söylem, “Düşünme” ile aynı şeydir; söylem, anlamadır ve bir yönüyle de konuşmanın karakteridir (Lacan, 1991'den akt. Sözen, 1999: 49).

Lacan'ın Saussure'cü dilbilimini kullanması, anlamların bir dilde sabitlenip bu şekilde konuşmacının en azından mesajını bir dinleyiciye yönelttiği duygusuna sahip olma tarzı hakkında bir soru sordurur. Eğer dil, işaretlenenle işaretleyen arasındaki ilişkiyi bir andan diğerine kaydıran güçlere karşı kendini savunmada bu denli güçsüzse, o zaman özne kendini bu güçlere karşı nasıl korur ki? Lacan için bu soru çok daha elzemdir çünkü “Bastırma” süreci işaretleyicileri iletişim döngüsünün dışına iterek işler, metaforların yaratılması bu işaretleyicilerin bu döngünün altına kaymasına izin verir.

Lacan, Hegelci yaklaşımda kullanılan ve efendi-köle ilişkisine dayanan “Öteki” kavramını kullanarak, özneyi açıklar ve öznenin dil yapılanması şeklinde ortaya çıktığını ifade eder. Ona göre özne kısaca konuşmadan ziyade konuşulandır. Kendi başına anlamı olmayan ben/kendilik (self) söylemin ürünü olup, bilinçdışı ve bilincin imajları ile ortaya çıkar.

Yeni-Freudçu olmasına rağmen Freudçu yöntemi Kartezyen bulan Lacan, bilinçdışı için dinamik bir kavram demenin yetersiz olduğunu düşünür (Lacan 1977'den aktaran Sözen 2014: 48-49). Lacan'a göre, belirli ana “Dokuma noktaları” döşeme malzemesinin doldurulup kapatıldıktan sonra; işaretleme sisteminin dokumasını bir arada tuttuğunu iddia eder, bu iddia belirli işaretleyicilerin veya değişimli yedeklerin metinde nasıl tekrarlandığını fark etmemize olanak tanımaktadır. O halde işaretleyicilerin tekrarı dokuma noktalarının varlığına işaret etmektedir. Bu “Egemen işaretleyiciler” bir metinde ısrarla değişmeyen anlamlar olarak bulunur. Lacan'ın, dokuma noktalarının veya egemen işaretleyici işlevi taşıyan belli işaretleyicilerin veya onların metaforik yedeklerinin tekrarı ile, anlamı sabitleme sürecine dair anlayışımıza kattığı önemli bir sapma vardır.

Bu sürecin adı: demirleme süreci olup geriye dönük işlemektedir. Lacan'cı bir okumada, görünürdeki sebep ve sonucun geçici mantığı tersine çevrilmiştir. O halde söylem analizi, cümlelerin sonu, görevini ya da metnin diğer uzatmaları görevini gören demirleme noktalarını arayacaktır. Fakat bu demirleme noktaları ancak ondan sonra kendi özgün başlangıç noktasını o sonlandırma anında öne sürecektir (Lacan, 1979: 178-179, çeviren Arkonaç 2010). Lacan'cı söylem

analizi ile herhangi bir ‘öngörücü’ dilbilim çalışması arasına dolayısıyla mesafe koyacaktır.

Metin okuması her daim geçici niteliktedir çünkü anlam sadece son işaretleyiciyle değil daha sonradan (temsilin demirleme noktaları olarak hangi kilit noktaların hizmet edeceklerini yeniden şekillendirmek için) ortaya çıkabilecek işaretleyicilerle bile belirlenebilir. Dilin bu işlemlerinin, anlamın ve eylemin belirlenmesini nasıl gözden geçireceğimizi etkileyecek sonuçları bulunmaktadır.

Lacan’ın psikanalitik teorisi, benin veya kendiliğin sosyal ve dilsel yapılanması hakkında bir düşünme biçimi olduğunu belirtir. Örneğin psikanalitik tecrübeye, doktor ile hasta arasındaki ilişkiyi sağlayan şey, dil yani konuşmadır. Analizci doktor, konuşmayı yönlendirerek öznenin (hastanın) söylemini anlamlı hale getirir. Nitekim Lacan’a göre araştırılan şey, özne-nesne ilişkisi değil, özne-özne ilişkisidir. Buna göre, öznenin bilincini, somut söylemden çıkarılan kelimeler oluşturmaktadır (Sözen, 1999: 48).

Lacan’cı teori, Strauss’a çok şey borçludur. Lacan’ın yapısalcılığı kullanımında ayırt edici şekilde psikanalitik ve söylemsel olan şey, şimdiki anın ve geçmişin yansımaları şeklinde yeniden yapılmasıyla beraber, işaretlemenin “Yaratıcı cephesi” üzerindeki duruşudur, davranışın basit öngörülerini bu suretle imkânsız kılar. Anlamın “Üst belirleniminin” klasik psikanalitik tanımı (Freud’a göre), bir yorumun diğerlerini engellemediği ve yapılabir bir yorumun özne tarafından söylenebilecek olanları sınırlamayı veya sabitlemeyi amaçlamaması anlamına gelir (Arkonaç, 2010:23).

Lacan’ın çalışmalarındaki psikanalitik kategorilerin söylem biçimleri halinde yeniden çalışılmasının aynı zamanda “Bilinçdışının” ne olduğunu nasıl kavramsallaştırdığımızla ilgili derin sonuçları vardır. Lacan’a göre dil bilinçdışının koşuludur. Bilinçdışı, özne konuşmaya ve “Ötekinin söylemi” olarak düşünmeye başladığı anda yapılandırılır. Bir metin parçasındaki özneye göre, bilinçdışının ne olduğunun analizi, bir şeyin söylendiği herhangi bir anda başka bir şeyin söylenemeyeceğini veya söylenmeyeceğini varsayan boşluk ve delikleri açıklayan analizdir. Bunun içinde Lacan’cı söylem analizi, sadece var olanı

yeniden tarif etmeyi amaçlayan konuşma analiz biçimlerinden ayrılır. Lacan'cı söylem analizinde bilinçdışı, metinde yokluk (absence) işlevini gören şeydir (Lacan, 1979:131 çeviren Arkonaç 2010).

Lacancı düşüncede, gösteren-gösterilen ilişkisi, Saussure'cü bir refleks göstermez ve bütünlüğü temsil eder. Gösteren burada sadece konuşma sesleri olamaz ayrıca, kelime artı kavram görevini de üstlenir. Gösterilen ise, ötekinin sahasını belirler. Kelime ya da konuşma sesleri ve kavram de Saussure'cü görüşte olduğu gibi birbirinden ayrılamazlar (Lacan, 1991'den akt Sözen, 2014: 49). Lacan söylemi, "Hakikati sınırlayan ve zorlayan bir süreç" (Lacan 1977'den akt Sözen, 2014: 49) olarak tanımlar.

Lacan'a göre söylemler, hep sürekliliğe vurgu yaparlar. Ben, kendilik ve öteki ilişkisi, sürekliliği olan bir ilişki olarak belirtirken; ben, kendilik veya öteki arasındaki ilişki simetrik değil dairevi olduğunu vurgular. Oysa gösteren-gösterilen ilişkisi, Freud'unda söylediği gibi simetrik bir ilişkidir. Fakat Lacan'cı teori açısından, "Gösteren-gösterilen ilişkisi ve imaja dayalı düzen, yani özne ve nesneye dayalı düzen özneyi açıklayamaz" (Lacan, 1977'den akt. Sözen, 2014: 50).

Lacan'cı teoriye göre, özneyi açıklayabilecek şey sadece; kendisi de sembolik ilişkiye dayanan özneler arasılıktır. Bundan dolayı Lacan, özne-nesne ilişkisi yerine, özne-özne ilişkisini kurmak istemektedir (Bracher' dan akt. Sözen, 2014: 50). Bu açıdan, insanın öznesi ile anlam oluşturması söylemi önemli kılınmıştır. "Özne-özne" ilişkisi üzerine yoğunlaşan Lacan, psikanalizde Anglo-Sakson psikoterapi yerine, iletişim-merkezli yapısalcılığı benimser (Lacan, 1977'den akt. Sözen, 2014: 48).

Lacan, Freudçu düşüncede yer alan içgüdü ve dürtü kavramları yerine, arzu (desire) kavramını kullanır ve arzu ve dil arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu ortaya koyar. Burada arzunun anahtarını elinde tutan şey, gösterendir. Örneğin, siyasi ve dini söylemlere incelendiğinde bunların genellikle sevgi ve tanıma üzerine olduğu görülür: "Tanrı kulunu", "Tabiat safı", "Toplum galibi" sever gibi. Çünkü "Arzunun orijinal nesnesi, sevgi ve tanıma (love and recognition)dır". Lacan, "Tanrı sizleri sever" ifadesinin, Hristiyan inancına

göre sevgi ve tanımanın bulunduğunu gösterir. Benzer şekilde “Sam Amca sizleri seviyor”, bir şairin dizelerinde “Tabiat asla ihanet etmez” ifadeleri de bu türden (arzunun) sevgi ve tanımanın açık örnekleridir.

Genel veya kollektif gösterenler, hâkim (master) gösterenler olup; hâkim gösterenler dini söylemde “Tanrı”, “şeytan”, “Cennet” ve “Cehennem”; politik söylemde, “Özgürlük” veya “Demokrasi” gibi kavramlarla adlandırılır. Hâkim gösterenler sevgi ve tanımanın ifadeleri olup, söylemi elle tutulur ve okunabilir hale getirir (Bracher 1993’den akt. Sözen, 2014: 51). Lacancı düşüncede söylem temel yapısı şekliyle, dört psikolojik faktörle açıklanır. Bunlar; bilgi, idealler, benliği ikileme sokma (selfdivision) ve haz (jouissance)dır. Bu dört psikolojik faktör, bir metnin veya söylemin üretilmesinde, algılanmasında yer alan esas gösterenleri oluşturur.

Söylemin yapılanmasını göstermek için bu dört temel faktörden yola çıkan Breacher, bunların sosyal etki biçimlerini şöyle ifade eder: Eğitime/doktrine etme, yöneltme/emretme, arzulama/protesto etme, analiz etme/değiştirme ve dönüştürmedir (Sözen, 2014: 51). Lacan, psikoanalizinde benliğin ikileme girmesini, “Yarıлма” olarak da adlandırır. Yarılmayı, benlik (self) ile bilinçli söylem öznesinin aynı anda varlığını sürdürmesi olarak ifade eder.

Lacan’a göre, benlik daha içsel ve gerçek kişilik olarak düşünülürken bilinçli söylem öznesi ise kültürün ve toplumsal davranışın bir temsilcisi olarak konumlanır. Sonuç olarak Lacan’a göre söylemler, hâkim gösterenler olmadan faaliyette bulunamazlar. Söylem hâkim gösterenlere göre yapılır ve hâkim gösteren, bilinçliliği ve söylemi çalıştırır. Örneğin, varlık ve varoluş gibi kavramlar ontolojik kavramlardır. Foucault’nun kullandığı bilgi ve güç kavramları, Foucault’cu söylemin hâkim gösterenleridir (Sözen, 2014: 51).

1.2.2. Postyapısalcılık ve Söylem:

Yapısalcılık ve post yapısalcılık arasındaki temel ilişki özne sorusunun anlamsal ekseninde ele almak gerekir. Yapısalcılık akımı Strauss, Barthes, Lacan gibi kuramcılarla özdeşleşmekle beraber; yapısalcılık kuramının temel noktası: Saussure’ün, dili bir göstergeler sistemi olarak ortaya koyan yapısal dilbilim

yaklaşımıdır. Postyapısalcılık ise Jacques Derrida adının daha çok öne çıktığı, yapısalcılık üzerinden yapılan eleştiriler ile şekillenen bir yaklaşımdır.

Bazı yazarlar yapısalcılıktan postyapısalcılığa geçiş yapmıştır. Barthes bunlardan bir tanesidir, yine ilk dönemde yapısalcılığın belirgin etkisi görülen Foucault, yapısalcı olduğunu reddetti. Aynı şekilde özneye vurgu yapan Lacan, bu görüşü ile yapısalcılardan ayrılmış ve hiç şüphesiz ki postyapısalcılara yaklaşmıştır.

Bu yaklaşımlar daha sonra, postyapısalcılığın bireysel öznenen metne dönüş düşüncesiyle gerçeklikten de uzaklaşmaya dönüşür. Postyapısalcı yaklaşım metin merkezli bir yaklaşımdır. Postyapısalcılık ve postmodernizm özne merkezli bir anlayışı reddeder. Her metnin arkasında bir yapının bulunduğunu iddi ederek okuyucunun önemini hiçe sayan yapısalcı görüşün aksine; postyapısalcı görüş okuyucuyu merkeze alır. Bu görüşe göre metnin anlamını yazar değil, okuyucu belirler. Birden çok okuyucu olduğu için, metnin birden çok anlamı vardır. Yazar artık modernitede olduğu gibi bir otorite kaynağı değildir. Yapısalcılık yazarı öldürürken; postyapısalcılık ise bu öldürme faaliyetini genişleterek hem yazarı öldürmüş hemde metni ve okuyucuyu ön plana çıkarmıştır (Sözen, 2014: 52). Agger’re göre, Postyapısalcılığın en güçlü yanı şudur: “Her okuma, aynı zamanda yazmadır” ve bu suretle okuyucu metne ilişkin yaptığı anlamsal değerlendirmelerini okuma faaliyeti ile sürdürür (Agger, 1992: Sözen, 2014: 52).

Postyapısalcılık, yapısalcılığa tepki temelinde doğan anti-yapısalcı bir yaklaşımdır. Yapısalcılar, toplum ve insan bilimlerini şekillendirmiş olan humanizmi reddetmektedirle. Postyapısalcılar ise daha da ileri gittiler; yapısalcı düşüncenin öncüllerine (akla güven) ve varsayımlarına (sistematik bilgi mümkündür) saldırdılar. Postyapısalcılık, başta özne ve akıl kavramları olmak üzere; Descartes’tan, Hegel’e kadar devam etmiş olan bilinç felsefesine veda etmişlerdir. Postyapısalcılığın, yapısalcılığa yönelttiği diğer bir eleştiride; yapısalcılıkta var olan bütünlük anlayışıdır. Postyapısalcılık bu bütünlük anlayışının, totaliter düşüncenin ana kaynağını oluşturduğunu düşünmektedir. Postyapısalcılığı, yapısalcılıktan genel olarak ayıran temel farklar şunlardır:

- Her şey bir yapıdır ve yapının merkezi ve sınırı yoktur.

- Dil, kendi içinde kapalı bir sistem değil, aksine açık ve oynak bir sistemdir

Yapısalcılık, postyapısalcılık ve postmodernizm arasında bir geçiş dönemi olmuştur (Orkunoğlu, 2007: 98).

Postyapısalcı yaklaşım anlam sürecini yeniden yapılandırır. Ona göre; “Dilin, dil kullanıcıları tarafından ne anlama geldiği asla mükemmel bir şekilde iletilemez” (Agger’den akt. Sözen, 2014: 54). Postyapısalcı Derrida’nın tanımlamasında da dil, “Ebedi olarak ele geçmez ve tamamlanmaz”. Postyapısalcı anlayış, dil ve bilgi arasındaki ilişkiyi temel olarak alan teorilere işaret eder.

Dil kullanıcılarının, anlam iletimi esnasında kelimeleri yerlerinden çıkarmadığı gibi; aksine onları nesnelere uygun hale getirerek iletimi veya iletişimi anlaşılır kıldıklarını kabul eder. Nasıl konuşuyor, yazıyor ve okuyor olursak olalım veya ifadeler ne şekilde başlıyor olursak olalım; kelimeler dile içkindir (Sözen, 2014: 54). İnsan anlamasına önemli katkılarda bulunan postyapısalcı düşünce, aydınlanma felsefesini üç temel noktada eleştirir. Postyapısalcı anlayışın ilk eleştirisi, özne kavramına olup, öznenin ve nesnenin ayrımında oluşan kartezyen düşüncenin, öznesi birey fikrini eleştirir ve insanı yani özneyi spesifik bir kültür ve bilinçaltı yapılanması olarak görür.

Postyapısalcılar, ikinci olarak, tarihi baştanbaşa kuşatan düzen fikri olan tarihsiciliğe (historicism) karşı çıkarlar ve tarihsel anlamda böyle bir düzen fikrini ret ederler. Postyapısalcıların, üçüncü eleştirileri ise anlama yöneliktir. Saussure’da yer alan gösteren-gösterilen arasındaki dengeli ilişkinin sorgulanmasıyla anlam eleştirisi başlar (Sözen, 2014: 52). Bu bölümde ilk olarak Jacques Derrida’nın “Dil söylemi” ve Yapıbozum Yaklaşımı ile ikinci olarak ta, Michel Foucault’nun “Arkeolojik Yöntemi” ve “Söylem Teorisi” incelenecektir.

1.2.2.1. Jacques Derrida ve Dil Söylemi:

Postyapısalcılığın ortaya çıkışının en önemli ismi olarak karşımıza çıkan Jaques Derrida (1930-2004), Nietzsche ve Heidegger gibi metafiziğin bittiğini ve artık sona erdirilmesi gerektiğini düşünür. Ona göre, yapısalcılar kendilerini

metafiziksel kabullere dayanmaktadırlar. Bu nedenle yapısalcı yaklaşım aslında metafiziksel döngünün bir parçası olmuştur ve artık sonlanmalıdır. Derrida'nın yapısalcı teorisinin temeli olan, Saussure'ün dilbilimi teorisinden etkilenmiş, hatta onun yapısalcı teorisinin içerimlerini herkesten iyi okuduğunu ve sonuçlarını iyi analiz ederek ortaya koyduğu kabul edilir (Cevizci, 2010: 1242). Derrida'ya göre Saussure, klasik anlam anlayışını basit mevcudiyet olarak tanımlanan temsil düşüncesine öldürücü bir darbe indirmiş olmakla en önemli başlangıcı yapmıştır.

Bu nedenle Derrida'nın, Saussure'cü klasik temsil anlayışını reddetmekle beraber; yapısalcılık içersinden bir postyapısalcılık geliştirdiği ifade edilir. Derrida, Saussure'ü iki bakımdan eleştirir: ilk olarak, gösterge ile uç anlam noktasında köprü kurmada, göstergenin bir birim olarak ele alınamayacağını ifade eder. Kökenin, aynı zamanda bir uç olduğunu açıklamayı dener ve dili sabit bir köken aldatmacasından kurtarmak ister. Bunu da “Aşkın gösteren” ve “Aşkın gösterilen” kategorilerini kullanarak yapar. Bu anlamda, son gönderme “Varlık”tır; bütün gösterenlerin, gönderme yaptığı son gönderme var değildir ve bu bir varlık sorunudur (Derrida 1976'dan akt. Sözen, 2014: 53).

Bu anlamda Derrida, ikili karşıtlıkları reddederek bu karşıtlıkların aslında bir yorum olduğunu ve objektif olarak kabul edilen evrensel olaylarında birer yorum olduğuna vurgu yapar. Derrida, buradan hareketle metafiziği yayan yazma-okuma karşıtlığının; Batılı düşüncüyü nasıl etkilediğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Onun yazma konusunda vurgulamak istediği şey, öncelikli olanı çoğulculuğa çevirmek veya yazmanın konuşmayı öncelediğini öne sürmek değildir. Derrida'ya göre yazma ve konuşma birbirine karşı değil aksine daha çok özdeş olduklarını vurgular (Hekman 1992'den akt. Sözen, 2014: 53).

Derrida'nın ikinci eleştirisi, Saussure'cü dilbilimin yazma düzeyini düşürüp çelişkili bir hale getirmesidir. Çünkü Saussure'cü anlayışta konuşmaya verilen ayrıcalığın arkasında, etkinliğini sürdüren metafizik vardır. Derrida, Saussure'ün “Dil durmaksızın evrim geçirir, oysa yazı olduğu gibi kalma eğilimindedir” düşüncesine karşı çıkar ve yazmanın da (okuma ve yeniden yazma ile) değiştiğini ifade eder (Sözen, 2014: 54).

Derrida, Saussure'cü dilbilimin konuşmayı, yazmayla karşıt hale getirdiğini belirtirken bu eleştirilerini sadece Saussure ile sınırlı tutmaz ve eleştirilerini Strauss'a kadar götürür. Derrida genel olarak Strauss'u, doğaya kültür üzerinden bir yer verdiği için, duygusal ve nostaljik olduğunu; gerçekte ise antropolojide masumiyete ve geçmişe özlemin yeri olmadığını ifade eder. Derrida'ya göre antropoloji alanında görülen masumiyet ve geçmişe özlemin altında, liberal diye tanıtan ve etnik-merkezci karşıtlığını maskeleyen, Batılı bir etnikmerkeçilik yatar (Sarup 1989'dan akt. Sözen, 2014: 54).

Batı felsefesinin hümanizminden hiç de hoşnut olmayan Derrida, Heidegger'in hümanizma eleştirisinden hareketle Batı metafiziğini yapı sökümü (Dekonstrüksiyon) uğratmayı düşünür. Derrida söz konusu olan şeyin, bütünsel bakış açısındaki kapsamlı bir değişiklikten ziyade, tematik gelişme açısından süreklilik olduğunu ileri sürer. Buna göre yapısalcılıktaki bütün sosyal fenomenleri linguistik sistemler olarak görürken; söz konusu sistemlerin eşzamanlı yapısını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaçla öznenin ve anlamın sabit olmadığını ortaya koyarak tıpkı Foucault gibi özneye bir oluş imkânı sunmaktır (Cevizci, 2010: 1243). Derrida buradan hareketle *differance* (sessiz farklılık) kavramıyla, yapısalcı anlam sabitliğinin geçersizliğini göstermeyi amaçlar.

Anlam sabitliğinin karşısında duran Derrida, anlamdaki vurguyu; gösterenden gösterilene kaydırır. Çünkü ona göre ve Lacan'ın söylediği gibi, gösteren sürekli olarak gösterilenin altından kayar. Bunun sonucunda da Sarup'un dediği gibi "Anlam hiçbir zaman kendisine özdeş değildir; çünkü gösterge, asla birbirinin aynı olamayan apayrı bağlamlardan geçer" (Saruo 1997'den akt. Saygın, 2010: 21). Bu nedenle anlam, bağlama bağlı olarak değişkenliğini en iyi şekilde yapı sökümüyle gösterir. Derrida'da geliştirdiği bu yöntem ile metni çözmeye ve ayrıştırmaya çalışır.

Derrida bu noktaya, felsefenin göstergeye karşı nasıl bir tavır takınacağını inceleyerek gelmiştir. Gramatolojik açılım felsefenin yazma konusunda ipucu veren incelemesinden ibarettir. Gramatoloji, uygulamada, sözmerkeçliliği aşmış olan ne varsa onun peşine düşmek durumunda olup; klasik bilimimizi çevreleyen sınırı, hem belirler hem de gevşetir. (Derrida 1981'den akt. Sözen, 2014: 57).

Derrida'ya göre, yazı sadece konuşmaya bir ek değildir. Yazıyı, konuşmaya ek olarak gören Batı geleneğini eleştirir. Yazmanın doğası gereği hemen algılanamayacağını ileri sürer (Derrida 1976'dan akt. Sözen, 2014: 57). Bir muhalif olarak Derrida, Of Grammatology adlı eserinde, Batı düşünce yapısını konuşma hastalığına yakalanmış olmakla ve yazıyı göz ardı etmekle eleştirir ve yazının hem konuşmayı hem de düşünme biçimlerini dönüştürücü olduğunu vurgular.

Derrida'ya göre, metinler değişmez bir kimliğe, değişmez bir kökene ve değişmez bir sona sahip değildir. Her metin okuma eylemi, gelecek için bir önsözdür. Göstergelerin başka göstergelere işaret ettiği gibi, metinler de diğer metinlere işaret eder (Sözen, 2014: 58). Derrida, yapısöküm aracılığıyla metnin gerçek anlamını, metnin merkez öğelerinden değil; metnin çoğunlukla göz ardı edilen, marjinal metaforlar (sözün anlamını başka bir söze bırakması) ve retoriksel aygıtlarından çıkarmaya çalışır. Metnin anlaşılması için, önce metni parçalara ayırır ve sonrada ona yeni anlamlar yükler. Metnin yorumundan doğru veya yanlış anlam diye bir şey söz konusu bile olamaz. Derridaya göre bir metin, yazarın kaleminden çıktığı andan sonra artık, kendine özgü bir gerçekliğe sahip olur ve artık yazarın değil, okuyucunun malı olur. Bu yönüyle anlam yazara veya metne bağlı değil doğrudan okuyucuya bağlıdır. Çünkü anlam yalnızca okuma edimi ile var olur.

Derrida, Gadamer gibi, fakat Foucault'nun aksine söylemin kendisini keşfetmekle ilgilenir. Derrida'cı postyapısalcılık veya dil söylemi, özellikle Amerikalı feministlerin çalışmalarını etkin bir şekilde yönlendirmekte ve erkek egemen kültürel mutlakçılığı, yapıçözümsel okumalarla eleştirmektedir. Derridacı görüş bir metinde daima farklı anlamların olduğunu inanır ve metin içinde herhangi bir anlamın, şıklardan sadece birini seçme imkânını veren bir seçici durumu ya da alternatifi olduğunu ileri sürer. Burada özellikle yapıçözüm devreye girer ve metnin genel veya özel anlamından söz edilemez. Bir metnin anlamı tamamıyla ne yazarın ne de okuyucunun kontrolündedir. Yazar tarafından belirlenmiş olan anlam sınırlı olmasına rağmen, edebi metin her zaman açıktır ve kelimedenden kelimeye, cümleden cümleye anlam üretir.

Bu şekilde daima istikrarsız bir süreç ortaya çıkar. Dünyayı bir metin olarak gören dekonstrüksiyon fikri, idealize edilmiş dil fikrine karşı çıkar (Sözen, 2014: 60). Metin-merkezli postyapısalcı yaklaşım, okuyucuyu ön plana çıkarırken; bugün postmodernizm, postyapısalcılığın öne çıkardığı okuyucuyu da öldürmüştür (Agger 1990: 61).

1.2.2.2. Michel Foucault ve Bilgi/Güç Söylemi:

Post yapısalcı düşünce geleneği içinde karşımıza çıkan Michel Foucault (1924-1984), aslında sadece bir tek bir geleneğin içine sıkıştırılmayacak kadar önemli ve bulunduğu çağa damgasını vuran bir düşündürdür. Yapısalcılık, etkili bir moda akımı olarak Foucault'nun ilk dönem eserleri üzerinde etkili oldu. Özellikle deliliğin tarihi adlı kitabında, Foucault'nun yapısalcı bir tarih anlayışı açık şekilde ortaya çıkmaktadır. Foucault, yapısalcılığın etkisinde olmakla beraber yapısalcılığa eleştirilerde yönelmiştir; Sözcükler ve Şeyler kitabı buna örnek gösterilebilir. Bu kitap, diyakronik olması yani tarihsel gelişmeye yönelik bir araştırma içermesi açısından; yapısalcı düşüncenin katı ve tarihsel gelişme karştı olduğunu belirtmiştir.

Foucault'nun, bilginin arkeolojisi adlı kitabında, yapısalcılık ile kendi fikri üzerindeki ayrımı artık net olarak belirginleştirmiştir. Bu nedenle Foucault, postyapısalcı bir tarihçi olarak nitelenir (Orkunoğlu, 2007: 96). Post yapısalcılık yazarın ölümünde bahsederken, Foucault bu ölüme, insanın ölümünü de dâhil eder. Buradan hareketle Foucault'cu görüşte iki ölüm vardır: biri yazarın ölümü diğeri ise insanın ölümüdür. Yazarın ölümü, Kartezyen düşüncede yerini bulan bilinç felsefesinin “Aşkın öznesinin” de ölümüdür. Aşkın Özne: metafizik bir özne olup; insanoğlunu bizatihi ta kendisidir. İnsanın ölümü ise Foucault'cu modernite analiziyle ortaya çıkan Bilginin ölümüdür (Luke 1990'dan akt. Sözen, 20214: 61). Foucault'nun çalışmalarına bakıldığında, üç büyük dönem dikkati çeker. Bunlardan birincisi, 1960'lı yıllarda gördüğümüz, bilgi sistemleri üzerinde yoğunlaşan arkeolojik bakışlı dönemdir. Foucault bu dönem de düşünce sistemlerini, bireylerin inanç ve değerlerinden bağımsız “Söylem oluşumları” olarak değerlendirilen bir bilgi arkeolojisi geliştirir.

Bu araştırmanın en önemli sonuçlarından birisi özneyi, yapısalcılığın anti hümanizmine uygun olarak, Kant'tan beri hâkim olan merkezi rolden uzaklaştırmıştır. İkinci dönem ise 1970'li yıllarda esas itibari ile iktidar tipleri üzerinde yoğunlaştığı dönemdir. Bu dönemde arkeolojinin yerini “Jenoloji1 veya “Soykütüğü” yöntemi alır.

Arkeolojinin bir sistemden diğerine geçişler konusunda hiçbir açıklama sunmaması nedeniyle Foucault, söylem sistemlerindeki değişimleri, onları toplumsal iktidar sistemlerinin diskürsif (dağılık/kopuk) olmayan yapılarına bağlayarak bir “Soykütüğü” yöntemi geliştirir. Foucault bu dönemde özellikle iktidar biçimlerini konu alan soykütüklerini, bilgiyle iktidar arasındaki özel ilişkiye vurgu yapar. Üçüncü olarak ise 1980'li yılların benlik teknolojileriyle etik ve özgürlük üzerinde dolaşan dönemine karşılık gelir (Ceviz, 2010:1253).

Soykütüğü kavramını düşünce tarihinde ilk kez kullanan düşünür Nietzsche'dir. Foucault'nun Nietzsche'den alıp geliştirdiği bu sözcük, tarihsel olayları bütün karmaşıklığı içerisinde ele alıp ortaya koymayı amaçlayan bir bakış açısını gösterir. Foucault, Soykütüğü ile bir tür tarihi, içinde yaşadığımız hayata ışık tutması için geçmişe yönelik, derinlemesine yapılacak bir araştırmayı ifade eder. Her birini bir tarihsel varlık olarak düşündüğü üç çeşit soykütüksel alandan söz eder:

- a) Hakikatle ilişkimiz bakımından kendimize ait olan alan: bu alanda kendimizi bir bilgi nesnesi olarak kurarız;
- b) İktidarla ilişkimiz açısından kendimize ait olan alan: bu alanda kendimizi başkaları üzerinde iktidar uygulayan özne olarak kurarız;
- c) Ahlakla ilişkimiz açısından kendimize ait olan alan: bu alanda kendimizi ahlaksal özne olarak kurarız (Foucault 2004'den akt. Urhan, 2007: 101).

Eleştirel bir sosyal kuramcı ve Post-Kantçı diyebileceğimiz Foucault'un tarif ettiği beşeri bilgi, güç/iktidar ile alakalı bilgidir. Batı'da sanayileşme ile akademik disiplinlerde, Aydınlanma düşüncesi ve reformistlerin katkılarıyla işlerlik kazanırken; insan davranışlarını kontrol ederken bu güçlerini de

yaygınlaştırmışlardır. Böylece bilgi, dil yoluyla güce yani iktidara önderlik eder (Lamert & Gillan 1982'den akt. Sözen, 2014: 61). Bilgi, sadece kimlik ya da hakikat değildir; aynı zamanda da “Hayır yaşamak” tır.

Söylem sözcüğünün bugünkü yüklemeleri genelde postmodern düşünürlerin özellikle de Foucault'nun, bu sözcüğü tanımlaması ile yeni bir boyut kazanmıştır. Foucault, söylemselliğin kurucuları olarak tanımladığı Freud ve Marx'ın yalnızca kendi metinlerinin yazarları olmayıp, başka metinlerinde yazılmasına olanak sağlayan kuralları da ürettiklerini ifade eder. O'na göre, metinler arasında veya söylemler arasında alışveriş, benzerlikler vardır. Ancak Freud ve Marx'ın söylemi, kendilerine yabancı olan söylemlerin içinde asla yer almazlar (Doltaş, 2008: 54). Foucault söylemin günümüzde nasıl ele alınmasını şöyle tarif eder:

“ Bekli de artık söylemleri onların anlatım güçlerine ya da biçimsel değişimlerine göre değil varoluş tarzlarına göre incelemeliyiz. Söylemlerin uyarlanış, yayılış, değer kazanış ve atıfta bulunuş tarzları hem kültürden kültüre hem de aynı kültürün içerisinde çok farklıdır. Söylemlerin toplumsal ilişkilere göre asıl ifade edildikleri kanımca yazar-işlevi faaliyeti ve onun geçirdiği değişimler yoluyla, söylemlerin öne çıkardığı kavramlar ve konular yoluyla olduğundan daha iyi anlaşılır.

Sanırım bu tür incelemeden yola çıkılınca öznenin ayrıcalıkları yeniden gözden geçirilebilecektir... Öznenin kesin ve belirleyici rolü sorgulanacaktır. Yine de... Öznenin eklenme noktaları, işlev tarzını ve dayandığı dizgeleri anlamak için bu soruya geri dönmek gerekebilir. Bunu yapmak geleneksel sorunları ter/düz etmek demektir. Artık sorulan sorular ‘özgür bir özne nasıl olguların ve görüngülerin önüne inip onları anlamlandırabilir? Dilin kurallarını nasıl içerden harekete geçirir ve onun yapısını uygun düşünceler üretebilir?’ olmayacak, tersine şu sorular ortaya atılacaktır: ‘Söylemin türüne göre nasıl, hangi şartlarda ve ne biçimlerde özneye benzer bir şey ortaya çıkabilir? Bu her bir söylem türünde nasıl bir yer tutar? Ne tür kurallara uyarak ne biçim işlevler yüklenebilir?’ Özetle bu özneyi (ya da onun yerine geçeni) yaratıcılık rolünden mahrum bırakmak ve özneyi söylemin değişken ve kompleks bir işlevi olarak incelemek demektir... Yazar bir yapıtı göstergelerle dolduran belirsiz bir kaynak değildir; yazar yapıtlarından önce yoktur, O bizim kültürümüzde kısıtlamaların, dışlamaların ve seçimlerin yapılması işlevini yüklenen bir ilkedir... Yazar bir ideolojik üründür denebilir... Böylece yazar, bizim anlamın çoğalmasından ne biçimde korktuğumuzu ortaya çıkan ideolojik çehredir” (Foucault, 1988: 208–209).

Foucault'ya göre, 18. yüzyıldan beri yazın söyleminde kurgunun anlamının düzenleyicisi görevini yerine getiren yazar- işlevi bugünkü özne yorumuyla birlikte önemini yitirmiştir. Foucault'ya göre söylem, tüm dünyayı ve insanları şekillendiren ancak sınırları belirlenebilecek ve sarsılabilecek olan düşünceler, değerler, içinde birçok hiyerarşik yapıyı ve güç ilişkisini bulunduran bir yapıdır. Söylem, dil aracılığıyla bilgi, güç/iktidar üretimi anlamına gelir, bir yandan ise söylem anlam üreten sosyal pratikler tarafından oluşturulur.

Diğer bir anlamıyla söylemler, tüm sosyal pratiklerde içerisinde vardır ve her zaman iktidara işaret eder. Söylem aynı zamanda iktidarın yer bulduğu sistemlerden birisidir. Bir söylem tarafından üretilen bilgi, iktidarını kurar ve bu iktidarı da edindiği bilgi üzerine kurar. Ayrıca, söylemi üreten her zaman onu doğru da kılabilir yani geçerliliğini, bilimselliğini ortaya koyabilir. Söylemler, sadece toplumsal pratikleri veya ilişkileri yansıtan, temsil eden pratikler değil, aynı zamanda, bunları anlam içerisinde kuran/inşa eden pratiklerdir. Diğer taraftan, söylemler, sadece toplumsal ilişkileri inşa etmekle kalmaz, aynı zamanda insanları toplumsal özneler olarak konumlandırır (Gökalp 2004'den akt. Işık, 2006: 91).

Söylemler, dünya ile olan ilişkimizi düzenler. Onun içinde konumlamamız, değer düzenindeki yerimizi ortaya çıkaran; olaylar karşısındaki karşısında ki irademiz ne kadar ise sadece o kadardır. Foucault'ya göre, Söylem üç şekilde sistematik olarak dışlanmaya maruz kalır; bunlar sükût edilmiş veya yasaklanmış söz, deliliğin paylaşımı ve hakikat istencidir.

Açıklamalarında bunlardan en sonuncusu olan “Hakikat İstenci” üzerinde duran Foucault, söylemin hakikat istencine göre, içerden ve dışardan denetlendiğini belirtir. Söylem kendi içinde doğru olabilir fakat bu ortada hazır bulunan hakikat anlayışı açısından uygun değildir. bu noktada ortaya çıkan yeni söylem ya hakikat istencine göre kabul edilir veya yasaklanmaya maruz kalır (Foucault, 1992a: 15). Foucault'ya göre söylemler, suskunluklardan farksız biçimde sonsuza kadar iktidara boyun eğmiş veya ona karşı oluşturulmuş değildir. Söylem iktidarın hem aracı hem de sonucu olabileceği gibi, aynı zamanda karşıt bir strateji için engel veya çıkış oluşturabilecek karmaşık ve istikrarsız bir

bütünüdür de. Ayrıca O'na göre söylem, iktidarı harekete geçirir ve üretir; onu güçlendirir ama bir yanda da yıpratır, zayıflatır ve onun silinmesini sağlar.

Yine söylem, suskunluk ve giz iktidarı korur, yasaklarını sabitleştirir, ama aynı zamanda çatışmalarını yumuşatır ve az ya da çok karanlık hoşgörülere de yer açar (Foucault, 1993: 106-107). Söylem, görünebilir belgeler, merkez, görecelik ve karşıt söylemsel güçler arasında yer alan durumlara ilişkin sağlam bir konuşma olmalıdır (Lamert and Gillian, 1982'den akt. Sözen, 2014: 63). Foucault'nun arkeolojiden tam olarak ne anladığını genel bir şekliyle ortaya koyduğumuz takdirde, O'nun neyi anlatmak istediğini ve neyi savunduğunu daha kolay anlayabiliriz. Foucault, Şeylerin Düzeni adlı eserinde, arkeoloji eserini şu şekilde ifade eder:

“Böyle bir analiz, amacı daha ziyade bilgi ve teorinin hangi temel üzerinde mümkün kılındığını, bilgi düzeninin hangi düzen içinde kurulduğunu düşüncelerin hangi tarihsel öncüllerin (prioriler) oluşturduğu temel üzerinde ortaya çıkabildiğini, bilimlerin hangi pozitifliğin unsurları olarak ortaya çıktığını keşfetmek için bir araştırmadır” der (Cevizci, 2010: 1256).

Söylemsel açıdan Arkeolojik yöntem, söylemsel pratiklerin düzenlilikleri üstünde çalışma yapmayı gerekli kılar. Bilginin arkeolojisi hakikati yüceltmez, sadece bilimlerin yapısı ile ilgili değildir; bilginin arkeolojisi aslında “Anlatımların düzenliliğini” ortaya koymak ister. Foucault, yaptığı şeyin ne biçimselleştirme ne de metin yorumlama olduğunu söyler: arkeoloji, arşivin tanımlanmasına delalet eder. Foucault bu durumu şöyle tarif eder: “Bu kelimeyle belli bir dönemde toplanan metin yığınlarını kastetmiyorum. Arkeoloji ile kastettiğim, belli bir dönemde bir toplumun tanımını veren kurallar bütünüdür.” diye ifade eder (Foucault 1991a'dan akt. Sözen, 2014: 63).

Foucault, arkeoloji kitabında söylemi; özneyi, tarihi ve bilgiyi birleştiren kavram olarak görür. Çünkü söylem bir açıdan onları değişik diziler içine yerleştirip dağıtırken, bir başka açıdan da hem bu dizilerin oluşumuna ilişkin kuralları tanımlar hem de diziler arasında ilişkiyi kurarak bu ilişkinin özelliklerini ve sınırlarını belirleyip aktarır. Diğer bir deyişle, söylemin seçici, tanımlayıcı, belirleyici ve aktarıcı özellikleri vardır (Doltaş, 2003: 51).

Aslında arkeoloji, söylemin tarihinin yazımıdır, yani düşünce tarihinin. Foucault, toplumu belli bir dönemdeki kurallar bütünüyle tanımlayan arşiv veya arkeolojik çalışmalarında, söylenebilirlik (sayable), muhafaza (conservation), hafıza (memory), yeniden işler kılma (reactivation) ve kendine mal etme (appropriation) kavramlarını kullanır (Foucault 1991a'dan akt. Sözen, 2014: 64).

Bunlardan söylenebilirlik: Söylem alanın ne olduğuyla, söylemi mümkün kılan olaylar ve bunların ifade edilebilirliği ile eşdeğerdir. Muhafaza: hangi söylemlerin anlatım biçimlerinin hangilerinin, kendini idame ettirdiği, ortadan kalktığı, ritüellerde ve festivallerde aleni olarak yaşadığı ve hangilerinin yerlerini koruyamadığı ile ilgilidir. Hafıza: hangi söylemlerin, herkes tarafından kabul edildiği, unutulduğu veya savsaklandığı, yabancı olarak dışlandığı ve hangi söylem tiplerinin, yeni söylem tiplerinin ifadeleriyle; eski sistemin bünyesinde ilişki içinde olduklarıyla ilgilidir. Yeniden işler kılma: eski dönemlere ait unsurların hangilerinin, korunduğu, yeniden oluşturulduğu, dönüşüme uğradıklarını ve hangi ölçütlerle, nasıl değer biçildiğini; onlara ne tür roller verildiğini sorgular. Kendine mal etme ise, konuşmacılarla dinlemeye mahkûm kişiler arasındaki kurumsal bağlantıya, söylem ve yazar ilişkisine, sınıflar, cemaatler, uluslar, dil, kültür ve etnik topluluklar arasındaki denetim ve çekişmelerin nasıl yürütüldüğüne ait soruları açığa çıkararak; kimin hangi söylemi kullanma hakkı oldu ile ilgilenir. Bu sorular bağlamında Foucault, “Beşeri bilimlerin arkeolojisi” diye nitelendirdiği analiz, söylem teorisinin ortaya çıkışına zemin hazırlar.

Foucault'a göre, tarihsel söylem analizi, “Her türlü belirleyici etkeni reddeden bir köken aramadır” (Foucault,1972: 25). Kökeni ararken de, söylemin her anı; oluştuğu an, tekrarlanmadığı an, bilindiği, unutulduğu, biçim değiştirdiği anlarda ki söylemin yok oluşunu algılamaya hazır olmak gerektiğini belirtir (Sözen, 2014: 64–65). Foucault, Kant'ın kullandığı zaman dışı öncülleri yerine; kullandığı tarihsel öncüller, hem bu dönem düşüncesinin Kant'çı kaynaklarını hem de Heidegger'den kazanmış olduğu ve varoluşsal duyarlılığında etkisiyle, Kant'tan ayrıldığını ileri sürebiliriz (Cevizci, 2010: 1257). Foucault, söyleme ve onun kökünde yatan bilgi ve düşünceye bakışta, çağdaşlarından farklı olarak ayrılır ve tarihsel, kültürel ve ideolojik bir tavır geliştirir (Doltaş, 2009: 49).

Yine Foucault'a göre, günümüzde bilginin kaynağı olarak tarihin anıt diye varsayılanları gözlemlemeye ve çözümlenmeye yönelmediğini; tersine kendi anıtlarını seçip, kendi yöntemini kurup, kendi tarihini oluşturduğunu öne sürer. Diğer bir şekliyle tarih ve bilgi artık tarihselleşmiştir. O'na göre, eskiden tarih ve bilgi, olgular ve kayıtları belli olaylar arasındaki ilişkileri tanımlamayı amaçlardı. Günümüzde ise tarih ve bilgi olgu ve olayları kendi oluşturdukları dizgelere koyup kendi tarihlerini kendileri yaratmaya çalışıyor diye ifade eder (Foucault 1994'den akt. Doltaş, 2003: 50).

Foucault, Aydınlanma felsefesinin özne-nesne ikiciliğinin merkezi durumuna karşı; söylem, merkezi ikiciliği ortadan kaldıran bir anlayışa sahiptir. Söylem bu açıdan, hem özne hem de nesneye ilişkindir. Bu tez ile beşeri bilimler öncelikle, söylem ve nesnelere arasındaki ilişkinin farkına varır. Diğer yandan ise güç ve bilginin kaçınılmaz olarak söyleme bağlı olduğu ortaya çıkar (Hekman, 1992'den akt. Sözen, 2014: 65).

Foucault, söylemin alanını ortaya koymaya çalışır; farklı söylemleri toplar, kümelendirir ve aralarındaki bağları tasvir eder. Söylem alanı, geleneksel şekliyle düşünce tarihinin çerçevesini çizmediği alandır. Ayrıca O'na göre, boş nesnelere, hatta sessizliğin kendisi bile sözcüklerle doludur, sözcüğün söylenmediği zaman dahi anlama gömülü mırıltısı duyulur, insanların söylemedikleri şeyler konuşmalarının devamıdır ve söylemlerin kendi sınırları içindeki alanlarla sınırlıdır (Foucault 1991a'dan akt. Sözen, 2014: 66).

Foucault, tanımlamalarını ve varlık alanlarını ortaya koyarken, yapısal kurumları kullanarak örneklendirme yapar. Kurumsal olarak hapisanelerden bahsederken şöyle ifade eder: “Benim yazmayı hedeflediğim bir kurum olarak hapisane değil, hapsedme uygulamalarıdır.” (Foucault, 1991b'den akt. Sözen, 2014: 66). Foucault, ortaya koyduğu söylem analizinde, kurumlar, teoriler veya ideolojileri değil, onları kavrayan pratikleri hedefler ve mevcut bir anda kabul edilebilir durumları toplamayı amaçlar. Pratikler, kurumların veya onları yöneten ideolojilerin, pragmatik şartların yönlendirdiği şekilde ele alınmamalıdır. Hapsedme uygulamalarında olduğu gibi, pratikler, kuralların baskısıyla, “Ne yapıldığı” ve “Ne söylendiği” ile ilgilidir (Sözen, 2014: 67).

Söylem, ilk durumda yazı, ikinci durumda konuşma, üçüncü durumda ise değiş-tokuş olan bir mübadele oyunudur. Bu mübadele (değiş-tokuş), okuma, yazma işaretlerden veya göstergelerden başka bir şeyi devreye sokmaz. Böylece söylem, kendini anlamlandırmanın emrine bırakır ve kendini iptal eder (Foucault, 1992: 27).

Foucault'a göre, söylem üretmek, her toplumda, görevleri onun gücünü ve tehlikelerini önlemek, dizginlemek, maddiliğini savuşturmak olan birtakım yollarla, hem denetlenmek, hem ayıklanmak, hem de örgütlenmek ve yeniden paylaşılmasıdır. Modern toplumda dışlama usulleri elbette bilinmektedir. En açık ve aynı zamanda da en bilenen olanı yasaktır. Bilindiği gibi herkesin, her şeyi söyleme hakkı yoktur, her şeyden her koşulda söz edilmez. Foucault'ya göre, herkes her şeyi konuşamaz ve nesnenin tabuluğu, koşuldaki ayinsellik, konuşan nesnenin ayrıcalıklılık veya salt ona özgü bir hakkı söz konusudur. Söylemin görünüşte önemsiz olması hiç fark etmez. Karşı karşıya kaldığı yasaklar hemen onun arzu ve güç ile olan ilişkisini ortaya çıkartır (Foucault, 1987: 23,24).

Foucault, söylemin oluşumunu ve yorumunu birbiriyle bağlantılı iki teknik olarak görmüş; söylemin oluşumu ile ilgilenirken yorumu kullanmamıştır. Oysa günümüzde birçok söylem analizcisi, söylemin yoruma muhtaç olduğunu belirtmektedir. Evet, "Söylem yorumlanmalıdır" (Sözen, 1999: 72). Burke, Batının hümanist söylemine karşı çıkan Foucault'yu eleştirir; O'na bir diğer eleştiride Baudrillard'dan gelir. Foucault'yu geç kalmış bir Mesih olarak değerlendiren Baudrillard, onu üç şekilde eleştirir: birincisi Foucault'da, "Güç ve iktidar, arzuya bağlıdır" derken, Baudrillard ise gücü "Meydan okuma" ve "Ayartma" kavramlarına bağlar (Baudrillard, 1998: 26-27). İkincisi Foucault'nun, özgürleştirme düşüncesine yönelik olup; Baudrillard, özgürleştirme biçimin arkasında baskı altında tutmanın var olduğunu söyler (Baudrillard, 1998: 37). Üçüncüsü ise Foucault'yu okurken insanın politik bir bireyciliğe maruz kalmasıdır. Baudrillard ise Foucault'nun gücün veya iktidarın gerçeği ürettiği fikrine karşıt olarak, gücün mübadele edilebilir bir şey olduğunu ifade eder (Baudrillard, 1998: 54-58). Foucault'ya getirilen bu eleştiriler yanında, O'nun söylem analizi konusundaki açıklamaları, bugün özellikle, makro tarihsel bakış açılarını, eleştirel dilbilimcilerin analizlerine ve nitelik analizi yapan sosyologlara

yol göstericidir. Çalışmalarında yapısalcı yaklaşımlar görülse de Foucault'nun söylem teorisi ve analizi, postyapısalcı olarak kabul edilmeli ve Foucaultcu söylem analizi hermeneutik yaklaşımla desteklenmelidir (Sözen,1999: 72).

1.2.3. Hermeneutik/Yorumsamacı Yaklaşım ve Söylem:

Hermeneutik (hermeneutic) görüş, özellikle teolog Schleiermacher'in, 19. Yüzyıl sosyologu Wilhelm Dilthey ve Fenomolog Husserl'in fikirleriyle önem kazanmış; Heidegger'i görüşlerini devam ettiren Gadamer ve Ricoeur ile ilerleme kaydetmiştir (Sözen, 2014: 69). Hermeneutik, hermeneutic sanatı, yani bildirme, haber verme, tercüme, açıklama ve açıklama sanatıdır (Gadamer, 1995: 11). Yeniçağ, bir "Salt akıl varlığı" tasarlayıp, bu aklın karşısına dış dünyayı koyarak bilgi problematiğine eğilirken, insanı total kimliğinden koparmıştır. Dilthey'a göre, insanın total kimliği tarihsel olarak oluşur ve insan bu sayede "Bütüncül oluşumunu" tamamlar. Bunun içinde geçmişin, dilini, eserlerini ve ürünlerini yorumlamak, hermeneutik yapmaktır. Dilthey için hermeneutik, tinsel (manevi) bilimlerin yöntemidir ve tinsel bilimlerde yorumlamacı bilimlerdir (Özlem, 1986: 76). Habermas'a göre, hermeneutik: bir bilim öncesidir (Habermas, 1998:124)

Yorumsamacı anlayışa göre, yapısalcılık ile metin açıklanabilmiş ama yorumlanamamış yani anlaşılammamıştır. Çünkü yorumsamacı yöntem insanı ve söylemi merkeze almayı, nesnel bilgiye ulaşmak yerine bireyi, içinde bulunduğu, yaşadığı ve kendi oluşturduğu anlam ağı içinde değerlendirmeyi önerir. Bu açıdan, araştırmacının ulaştığı anlamların kaçınılmaz bir biçimde, içinde yaşamakta olduğu tarihsel ve toplumsal yapıyla olan sıkı bağlantıları olduğuna inanır (Göka, Topçuoğlu ve Aktay,1996: 83-84). Postyapısalcı yaklaşım içinde değerlendirdiğimiz, solcu Heidegger olarak bilinen Derrida'da, özellikle OF Grammatology adlı eseriyle, bir yorumsamacı olarak kabul edilir (Hoy 1990'dan akt. Sözen, 2014: 69).

Yorum, hermeneutik felsefeye ve fenomenolojiye dayanır. Yorumlama (interpretation) eylem ve anlam arasındaki ilişkiyi açıklar. Taylora hermeneutiği şöyle ifade eder: "Hermeneutik ile yakından ilişkili olan anlamı yorumlama bir çalışma nesnesi veya araştırma konusunu, net bir hale getirip ondan anlam

çıkarma girişimidir. Dolayısıyla bu, bir şekilde darmadağın, noksan, bulutlu, görünürde çelişkili- şu veya bu şekilde- belirsiz- olan bir metin veya metin benzeri bir nesne olmalıdır” (Taylor1977’den akt. Sözen,2014: 69).

Yorumlama, nesne ve nesnelere alanına ihtiyaç duyar. Burada metin veya benzeri bir şey nesne olarak ele alınır ve bunlardaki eksiklik, karışıklık, çelişki, bulutluluk, kapalılık; uygunluk ve anlama, teslim olunarak aydınlatılır. Hermeneutik, seçilen nesnenin anlamını, kendi açıklamasından ayırabilmedir ve yorumun doğru veya yanlış yapıldığı ortaya koyabilmelidir (Sözen, 2014,69). Yorumlamacı yaklaşım üç temel konu üzerinde durmaktadır: eylemin kuramsallaştırılması, yorumlama ve hakikat/gösterilen teoridir. Alman Teolog Schleiermacher, yorumun iki ayrı boyutundan söz eder: Gramatik anlama ve psikolojik anlama.

Gramatik anlama yorum dairesi içindeki parça-bütün ilişkisine, psikolojik anlama ise yaratıcı anlamı yeniden yaratma çabasına dayanır. Husserl’ in öğrencisi Heidegger’e göre yorum, insan varlığının yorumudur. Heidegger bir şeyin gerçekliğinin dikkatli bir analizle değil, doğal tecrübeyle bilindiğini söyler ve bu tecrübeyi iletişime bağlar. Yorumlamacı felsefeye büyük katkıları olan Gadamer ise insan tecrübesini anlama ile açıklar ve bireyleri metinlerin dışında görmez (Sözen, 2014: 70-71).

1.2.3.1. Gadamer ve Ricoeur’ü, Yorumlamacı Yaklaşım ve Söylem:

Gadamer’e göre, yorumcu görüş beşeri bilimlerin yöntembilimi değildir. O, modern sosyal bilimlerin nesnelereyle gergin bir ilişki içinde olduğunu belirtirken, bu ilişkinin yoruma dayalı refleksitive ile anlaşılması gereği üzerinde durur (Outhwaite 1991’den akt. Sözen, 2014: 71). Gadamer, anlama, yorumlama, diyalog ve söylem kavramlarını bir arada kullanarak bunları tek tek açıklar. Aslında O, her tür yorum tekniğini geçerli kılan fakat aynı zamanda ona sınırlamalar getiren, bir ön anlama peşindedir. Gadamer’de tıpkı, Sartre gibi, anlamayı bir şeye ilintilemek veya işin içine girmek manasında kullanır. Geleneksel yorumcu görüş, bir nesneyi, metni, sosyal pratiği, vs kendi olduğu

şekliyle anlamayı hedefler. Bu düşünce, öznenin elinden geldiğince açık fikirli ve önyargısız olup, nesneye ön anlamlar yüklemeyen yaklaşabilmesi anlamına gelir.

Geleneksel görüşün aksine Gadamer, nesneyi yorumlayan öznenin (yorumcunun) anlamada, ön-kavrayışı ve önyargıları kullanacağını belirtir (Outhwaite 1991'den akt. Sözen, 2014: 72). Gadamer yorumu tanımlarken, Nietzsche'in yorumu kullanımından etkilenmiştir. Yorum metnin anlamını netleştirmeye dayalı filolojik bir sanat olmayıp yorum; yapay anlamı kaldırmak, gizlenen anlamı ortaya çıkarmaktır. Yorumlama bir gelenekte yaratılan söylemin açıkça ifade edilmesidir. Gadamer'e göre bu daha açıkça şu demektir: "Yorum için söylemlere ihtiyaç vardır". Herkesin söylem olarak kabul ettiği bir metin veya bireyin söyledikleri yorumlama ile açığa çıkar (Sözen, 2014: 72).

Şüphesiz ki doğru anlamı yorumlayan yorumcu da belli ön yargılarla hareket etmektedir. Yorumcunun bu ön anlamı, yorumcunun içinde bulunduğu zaman, mekân ve dünya görüşü ile bağlantılıdır. Diğer yandan ise, ön anlama, yorumcunun içinde yaşadığı toplumsal gelenekle de şekillenmektedir. Bu yorumcu bakış çerçevesinde, sosyoloji metinleri yorumlanırken, belli bir tarihsel dönem ve gelenek içinde olduğunun bilinciyle hareket edilir (Gadamer, 2004'den akt. Yıldırım, 2004: 111).

Gadamer'e göre, bütün yorumlar dil ortamında oluşmaktadır. Yorumun temelinde dilsellik merkezi bir konuma sahiptir. Yine O'na göre, yorumlarda yanlış anlamalardan uzaklaşabilmenin veya doğru ve yanlış yorumları birbirinden ayırt edebilmenin yolu, insani dil cemaatini oluşturan müşterek anlamlara başvurmakla mümkündür. Bunun içinde Gadamer, "Diyalog" kavramı üzerinde durur ve Platon'nun "Düşünmenin, insanın kendisiyle sürdürdüğü diyalog olduğu" görüşünü paylaşarak en saygın modelin diyalog olduğunu söyler.

Gadamer'e göre diyalog, Ortak bir dil bulmak ve yeni bir bilim veya düşünce el kitabına katkıda bulunma değil, onu bir sosyal eylemde paylaşmaktır (Gadamer 1991'den akt. Sözen, 2014: 73). Diyalog süreci ve sürecin başlamasıyla devreye giren her şey, her türlü yabancılaşmayı ortadan kaldırır. Diyalog sürecinde hiçbir şey eskisi gibi kalmaz, taraflar birbirleri ile bütünleşir; diyalog aslında bir anlama sürecidir.

Gadamer'e göre, gerçek/hakiki bir diyalogun tarafları değişir, ilerler ve sonra bir dayanışma zemini bulur. Bu anlamda Gadamer şu hususun önemini vurgular, yorumların çatışmasının çözümlenmesi ile ideolojiler, psikoanaliz ve her türlü radikal eleştiri biçimlerinin eleştirisi yeniden yorumlanarak bütünleşmek zorundadır (Gadamer 1991'den akt. Sözen, 2014: 73).

Heidegger'in diğer bir takipçisi olan, Gadamer ve Habermas'ın fikirlerinin arasında bir arabulucu olarak nitelenen Ricoeur, kendisini inancın yorumsamasını yapan bir kuramcı, bir Hristiyandır (Göka, Topçuoğlu ve Aktay,1996:87-151). Ricoeur, eyemin konuşmaya, anlamlı eylemin bir metne benzerliğini gösterdikten sonra; anlamlı eylemin bir metin gibi okunabileceği ile ilgili bir yöntem geliştirir. Böylece Dilthey'den beri devam eden, beşeri bilimlerin yöntem sorununu böylelikle çözmüş olur (Göka, Topçuoğlu ve Aktay,1996: 80).

Ricoeur, Heidegger ve Gadamer gibi yorumun açıklama ve anlama gerektirdiğini vurgular. Ancak onlardan farklı olarak yapısalcı bir fenomenolog gibi, açıklamanın ampirik ve analitik olduğunu, anlamının ise genel olduğunu belirtir. Ricoeur, yorumda iki süreç vardır: birisi metni parçalama diğeri ise metni kalıplarına ayırma olarak sıralar. Sübjektif karar verilerek, anlamın tamamı ortaya çıkarılır. Açıklamadan anlamaya, anlamadan açıklamaya devam eden bir dairesel döngü bulunmakta olup; açıklama ve anlama birbirinden ayrılmaz durumdadır.

Ricoeur, bu noktada Gadamer ile hem fikirdir. Ancak, Gadamer metin ve okur arasında, Ricoeur'ün genel anlam anlayışının aksine, hususi bir etkileşimin var olduğunu iler sürer (Sözen, 2014: 73). Ricoeur, yorumlama yönteminde öncelikle nesnenin aranması gereğinden işe başlar ve Dilthey'in kullandığı Auslegung (yorum, metin çözümlenme) kavramına bağlı olarak, kültürün yazılı belgelerinin yorumlanması için kuralların olduğunu belirtir (Ricoeur 1990'dan akt. Sözen, 2014: 74). Ricoeur, sosyal bilimlerin, "metin" kavramından hareketle yorum için hangi yöntemin kullanacağını araştırır. Bu araştırmayı yaparken, sözlü ve yazılı dil arasındaki ayrımı güçlendirmek için bir ön kavram olarak söylemi kullanır; ayrıca gündelik konuşma olaylarının söylemine de önem verir. O'na göre, metinler söylemlerin yorumlandığı gibi yorumlanmaz. Çünkü metinlerin süre giden hayatları vardır.

Birer tarihsel doküman gibi yazarlar ve konuşmacılar olmasa bile onlar vardır. Metnin kendisi her zaman bizimle konuşur ve burada yorumcunun görevi, metnin ne söylediğini bulup ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle, metnin yorumu, konuşmanın yorumundan daha karmaşıktır (Sözen, 2014: 74). Ricoeur'ün, olay ve anlam arasındaki içsel diyalektiğe dayanarak, söylemin ayırt edici niteliklerini belirlemede, olay ve söylemin yorumunu geliştirmek için cümle dilbiliminin şu dört temel özelliği üzerinde durur:

- 1) Söylem hep zamansal olarak ve “Şimdi” içinde gerçekleşir, “Söylem anı” söz konusudur.
- 2) Söylem, her zaman bir özneye sahiptir ve “kim konuşuyor?” sorusunun yanıtını bir dizi karmaşık göstergeler (şahıs zamirleri gibi) aracılığıyla konuşmacıya geri göndermeler yaparak belirler. Yani “Söylem anı” kendisine gönderme yapan bir şeydir.
- 3) Söylem her zaman bir şey hakkındadır. Betimlemek, anlatmak yada Temsil etmek zorunda olduğu bir dünyayla bağlıdır. Dilin simgeleştirme işlevi söylem içinde gerçekleşir.
- 4) Söylem, dilden farklı olarak, sadece iletişim ile ilgilenmez. Bütün mesajların alınıp verildiği yer söylemdir. Bu anlamda söylemin bir mesajlar dünyası, yani başka kişisi, muhatabı vardır.

Yorum kuramının temelini gösterge (sign) ve cümle (sentence) arasındaki fark üzerine kuran Ricoeur, cümlenin, göstergeden farklı olarak bir amaca gönderme yaptığını ve bir araya getirip birleştirme işlevi gördüğünü ifade eder. Dolayısı ile “Birisine bir şey hakkında bir söz söyleme” olarak ortaya çıkan cümle, kendimiz, başkaları ve dünya hakkındaki göndermeleri temsil eder ve dildeki yaratıcılığı ortaya çıkarır.

Dildeki yaratıcılık, kelimelerin çok anlamlılığına dayanır ve çok anlamlılık, hem yorumu hem de metaforlar aracılığıyla yeni anlamların yaratılmasını sağlar.

Metinlerin, nasıl anlaşılması gerektiği üzerinde duran yorumcu görüş, Ricoeur'cü yorumlamada olduğu gibi doğrulama üzerinde yoğunlaşırken, Gadamer'ci hermeneutikte, farklı görüşler arasında köprü kurmaya dayanan

bir anlayış benimsenir. Yine bu görüş çerçevesinde, metinlerin yorumu tarihsel bağlamda ilişkilendirilir. Yorumlar hem metin hakkında hem de yorumu yapanın kişisel amacı hakkında bilgiler içerir. Ricoeur'cü hermeneutik, Batılı hümanist söylemin önemini vurgulayan öteki fikrine sadakatle bağlı iken, Gadamer, saygın bir model olarak öne sürdüğü diyalogu, yani karşı ötekiyi yabancılaşmaktan kurtaran bir süreç olarak görme eğilimdedir (Sözen, 2014: 76).

1.3. SÖYLEM ANALİZİ YÖNTEMİ:

Günümüz postmodern diye adlandırılan dünyasının, en belirleyici kavramlarından birisi de söylem kavramıdır. Gerçek olan şu ki bugün artık bir söylemler dünyasının içerisindeyiz ve kuşatılmışlık yaşamın her alanında sürekli olarak; bir değişim ve gelişim içerisinde söylemlere de yansımaktadır. Söylem sadece bugünün dünyasını değil zaman üstü bir kavram olarak her dönemi yansıtan en önemli referans kaynaklarından biridir. Dönemler, kurumlar, değerler arasındaki değişmelerin yaşandığı ve yansıdığı alanlardır, söylemler.

Günümüz toplumunun kapsamlı bir analizinde de söylemlerin araştırılması neredeyse bir zorunluluktur. Bu anlamda söylemlerin şimdiki bir gerçekliği kuşatması tanımlaması görülmektedir. Söylem, modernliğin tek hakikatçı, evrenselci, mutlakçı yönteminden; çoğul, akışkan ve merkezsiz bir toplumsallığa geçişin adıdır. Söylemler üzerinden toplumlar kimlikler, inançlar, sosyal gruplar vs. kendi değerlerini ve algılarını yansıtmaya imkân bulurlar. Söylem analizi, konuşma ve metinler aracılığıyla oluşan anlam ürünleri ile ilgilenen geniş kapsamlı sosyal ve kültürel araştırmalar içinde kullanılan bir araştırma yöntemidir. Söylem analizinin kuramsal arka planında sosyal bilimlerdeki sosyoloji, psikoloji, dilbilim, medya, siyasal bilimler gibi pek çok farklı alan yer almaktadır. Bu alanların her biri söylem analizini kendi bakış açılarına ve bilimsel yöntemlerine dayalı olarak kullanır ve söylem analizine ilişkin kendi kurallarını oluşturur.

Söylem analizi metodolojik ve kavramsal unsurlardan meydana gelen sosyal hayata dair bir perspektif olup, söylem üzerine düşünme (teorik ve meta-teorik öğeler) ve söylemi dataleştirme yolu olarak karakterize edilir. Bu analiz yöntemi sadece geleneksel metodolojilere bir alternatif olmayıp, aynı zamanda bu metodolojilerin içine sokulmuş bakış açılarına karşı bir alternatiftir. Bu nedenle söylem analizini tek bir başlık altında kavramsallaştırmak ve standardizasyonunu yapmak kolay değildir. Söylem analizine ilişkin yaklaşımların çeşitliliğe rağmen, hepsinin dayandığı ortak kuralları vardır. Söylem analizi, sosyal psikolojideki gelişmelere bağlı olarak nitel araştırmalarda öne çıkan bir araştırma yöntemi olup,

odağını anlamın değişkenliğine çeviren bir girişim olarak kabul edilmektedir. (Ekşi ve Çelik, 2008:105).

Söylem analizi, dilin dilbilimsel olarak incelendiği bir analiz olmayıp; dili yalnızca sözcük ve dilbilgisi olarak da görmez. Kelime ve gramer kurallarının ötesinde; ideolojik, politik, ekonomik özellikler üzerinde analiz yapılır. İçinde bulunduğu bağlamdan yalıtılmış sözcük ve cümleler ile değil, bağlam içindeki kelime ve cümleler dikkate alınarak analiz yapılır. Söylem içindeki güç ilişkileri, ilişkiler ortaya çıkarılmaya çalışılır.

Söylem analizi nesnel kuralları olan ve nesnelliği barındıran bir analiz değildir. Bu yüzden nitel araştırma yöntemleri içinde adlandırılır. Bazı nitel analiz yöntemleri ile benzerlik gösteren tarafları vardır. Bununla beraber söylem analizi Dilbilim, psikoloji, sosyoloji felsefe gibi birçok disiplinin kavşak noktasında kesişen bir durumdadır. Söylem analizi sonucunda ulaşılan bilgi sübjektif ve yoruma dayalıdır. Kesin yargılara ulaşmaktan ziyade bireylerin farklı bakış açısıyla bakmasını sağlamaya ve söylemleri sosyal bağlam içinde değerlendirmeye çalışır (Demir, 2008: 5).

Söylem analizi, pozitivist yaklaşımlardan etkilendiğinde, sosyoloji veya sosyal psikolojinin, klasik yaklaşımlarını kullanır. Hermeneutik açıdan ise dilbilimin sınırlarında çalışır. Sözen'e göre, söylem analizi üç sacayağına dayanır: birincisi, Saussur'cü anlayışa dayanan yapısalci dilbilim. İkincisi, Wittgenstein'nin dilsel felsefesinden yaralanan pozit-pozitivizm. Üçüncüsü ise dil felsefesinde, Gadamer ve bir yarısı yapısalcılara, bir yarısı da hermeneutiğe dayanan Ricoeur'den etkilenen hermeneutiktir (Sözen, 2014: 79).

Günümüzde söylem analizi konusunda karmaşık bir durum bulunmaktadır. Söylem analizi denildiğinde, bunun nasıl bir analiz olduğu sorusunun yanında başka sorular da beraberinde gelmektedir. Bu bir sosyal analiz midir? Bir linguistik analiz midir? Yoksa bir metin analizi midir? Soruları ortaya çıkmaktadır. Cevap olarak söylem analizinin hem sosyal bir analiz, hem dilbilimsel bir analiz, hem de bir metin analizi olduğu söylenebilir. Bazı araştırmalarda sosyal teoriler kullanılırken diğerlerinde bunların kullanılmaması söylem analizi konusunda ortaya çıkan belirsizliğin sebebi olarak gösterilebilir

(Ekşi ve Çelik, 2008:104). Söylem analizi, Refleksiviteye bağlı olarak eleştiriye ve özeleştiriye açık bir analizdir; yine söylem analizi, nesnesi, sözlü, yazılı ve sözsüz metinlerdir.

Ayrıca çok boyutlu, çok fonksiyonlu, tarihsel ve eleştirel bir analiz olan söylem analizi deneysel analiz veya içerik analizi gibi yöntemler kullanan bir analiz değildir. Söylem analizinde, herhangi bir söylem incelenirken analitik bir yöntem aranmaz. Söylem analizi, mevcut söylemleri yeniden üretme, değiştirme, dönüştürme veya mevcut söylemlerin özelliklerini açığa çıkarma özelliğine sahiptir.

Açıkça söylem üretme yolları olan söylem analizleri, her sosyal araştırma gibi “Verilere”, “Analiz” ve “Sonuçlara” dayanır. Bazı söylem analizlerin de sosyal teoriler kullanılırken bazılarında kullanılmamaktadır. Sosyal teori kullanmayan analizler salt dilbilim, sosyoloji ya da sosyal psikolojiden etkilenerek klasik nitelik analizlerine daha yakın bir yerde konumlanırken; sosyal teorileri kullanan analizler ise metin analizleri ya da linguistik analizleri olmak durumundadırlar (Sözen, 2014: 79-80).

Söylem analizi en basit tanımı ile dilin incelenmesidir. Ancak bu inceleme ifade edilen dilsel öğelerin basit bir incelenmesi olmayıp ifadelerin veya söze dökülenlerin sözdizimsel ve semantik sınırlarının ötesine gitmeyi ve bu ötede yatan anlam ve içeriği incelemeyi gerektirmektedir. Van Dijk’inde işaret ettiği gibi söylem analizi, söylem ya da dil kullanımının sadece biçimsel (fonolojik ya da sözdizimsel) yönü ile ilgilenmez. Bundan ziyade ilgi odağını sosyal ve kültürel bağlam içinde iletişim kuran dil kullanıcılarının oluşturduğu sosyal olaylara çevirir.

Söylem analizinin temel varsayımına göre dil, eylem ve fonksiyona yönelik çevre yönelimidir ve birey sosyal dünya değerini ya da adaptasyonunu oluşturmak için dili isteyerek kullanır, bu aktif inşa süreçleri dil değişkenliği içinde ortaya konur. Söylem kullanıldığı fonksiyona bağlı olarak değişkenlik gösterir ve bu bakımdan değişkenlik kavramı, söylem analizinin temel taşı oluşturur (Elliott, 1996). Kısacası söylem analizindeki temel vurgu, dille ne yapıldığını ve ne başarıldığıdır (Ekşi ve Çelik, 2008:106).

Kim nasıl konuşuyor? Kim nasıl dinliyor ya da susuyor? Kim nasıl yazıyor veya nasıl okuyor? Bu ve bunun gibi sorularla başlayan söylem analizi, varsayımlardan değil belirsizliklerden yola çıkar. Başka analiz türlerinden farklı olarak ayrıntılarla uğraşan söylem analizini, üç farklı düzlemde tanımlamak mümkündür. Birincisi, analiz dil kullanımı ile meşgul olurken dil kullanımı dilsel bir davranıştır.

Bundan dolayı dil bir eylem ve etkileşim biçimidir. İkinci olarak söylem analizi dilin, açıklama, anlama ve anlamlandırmaya ilişkin işlevleri ile ilgilidir. Üçüncüsü ise analiz pragmatik olup, dili kullanan insanların dil ile ne yaptıkları sorusuna cevap ararken; söylemdeki linguistik özellikler onların ne yaptıklarını anlamak için incelenir (Sözen, 1999: 85,86).

Söylem analizinde tümcelerin, tümce içerisinde sözcüklerin, kavramların yerleri ile ilgili; aşağıdaki örnekteki gibi, incelenen bir cümle içerisindeki sözcüklerin ve kavramların kullanılış yerleri (diziliş sıraları), çözümlemede önem arz etmektedir (Aziz, 2010: 139) :

- “Polis 6 göstericiyi öldürdü.”
- “6 gösterici polis tarafından öldürüldü.”
- “6 gösterici öldürüldü.”

Görüldüğü gibi, sözdizimsel olarak yani tümce içerisindeki yer alış sıralarına göre kullanılan 4 sözcüğün (polis, gösterici, öldürdü, 6 tane) yerlerinin değiştirilmesi, o cümleye yüklenen anlamı da değiştirmektedir. Böylesi bir analizde her bir sözcüğün o kültürde hangi anlamlara tekabül ettiği incelenmelidir. “Polis”, “Gösterici” ve “Öldürdü” sözcükleri ile “6” sayısının o sosyo-kültürel yapıda nasıl karşılandığı, nelere gönderme (referans) yaptığı, niçin kullanıldığı ve arkasındaki ideolojinin ne olduğunu, yapılacak bir analizle ortaya konulabilir (Aziz, 2010: 149). Norman Fairclough tarafından geliştirilen “Eleştirel Söylem Analizi”: Metinlerin söylemi ile toplum arasında karşılıklı bir ilişki kurarak, kültürel değişikliklerin söylemleri de etkilediği görüşüne dayanır; Fairclough’ya göre değişen kültür kendini söylemde belli eder.

Bir kültüre, topluma ait kural, bilgi, g  ve dil pratikleri ve eylemlerden oluşan söylem analiziyle bir toplumun kültür, değer, inanç ve değişimine ilişkin bilgi sistemlerine ulaŐilabilir. Bilinmeyeni ortaya çıkarma, sorgulama ya da aydınlatma amacını taŐımayan söylem analizleri, refleksif bilgiyi işler hale getirmesi açısından verimli, aynı zamanda yorum gücünü geniŐletme ve geliŐtirme açısından etkilidir. Etkileşim ve iletişim olmadan söylem düzenleri olmayacağından söylem düzenleri mutlak Şekilde birbirlerinden ayrı tutulamazlar.

Fairclough yeni söylem düzenlerini, uluslararası pratikler ile yerel geleneklerin belirlediğini  ne sürer. Etkileşim ve iletişim boyutunda söylem düzenleri için önemli olan anlamlar, göstergeler ve hakikat anlayışıdır (Sözen, 2014: 157). Günümüzde tek bir söylem analizinden söz etmek mümkün değildir, söylem analizinin de farklı eŐitleri vardır. Söylem analizinin nesnesi sözlü, yazılı ya da sözsüz metinlerdir. Fakat söylem analizi metinlerin anlamalarının bağlamsal belirlendiği d Őuncesini temel alır ve böylece okuyucuyu yok farz eder. Dolayısıyla s zlem analizi metnin bizzat kendisinden değil, metin ile bağlam arasındaki sıkı ilişkilerden hareket ederek metnin kendisini söylem olarak kabul eder.

Böylelikle söylem analizi, yorumu esas alarak, yazar ne söylemek istedi ve yazarın söylediği nasıl anlaŐılmalı sorularını sorarak; bilgi elde etmeye yönelik bir analizdir. Kısaca söylem analizi, açıklayıcı, yorumlayıcı ve biraz da sezgiseldir (Gökçe, 2006'dan akt. IŐkar 2014: 64). Bir yöntem olarak söylem analizinin ve analiz sürecinin özelliklerine ilişkin Őimdiye kadar anlatılanlar ışığında Şu Şekilde bir özetleme yapılabilir (Gökçe, 2006'dan akt. IŐkar 2014: 64).

- 1) Analizin nesnesi: Bir metnin kendisi söylem olarak görülür ve bu nedenle metnin bizzat kendisi değil, bağlamla ilişkisi ön plandadır. Yani anlamlı olarak gördüğü iletişimin kendisini incelemeye alır. G  / bilgi, politik ve ideolojik ilişkilere yönelir; bu ilişkilerin belli bir söylem etrafında nasıl değişim ve dönüşüme uğradığı gösterilmeye çalışılır.
- 2) Analizin odaklandığı noktalar: Bağlam üzerinde durur, metni içsel bir bakıŐla ele alır ve oluŐum ve anlam üzerinde durur. Anlamları

açıklamaya çalıştığı için sürekli yorumla birlikte çalışır. Yorum hiçbir zaman bitmeyen bir işlemdir. Analizin sonuna gelinse dahi, yeni bir boyutun keşfi araştırmanın tekrar yoruma açılmasını sağlar. Analiz, keşif yoluyla bilgi edinmeye yönelik bir süreçtir.

- 3) Analizin amacı: Metnin nasıl anlaşılması gerektiği sorusu üzerinde odaklanır (Kim, neyi, neden, nasıl ve hangi amaçla söyledi?).
- 4) Analiz sonuçlarının yorumunu değerlendirme: Analizin nesnesini oluşturan her bir metin tarafından temsil edilen anlam potansiyelini ortaya koyar. Her bir metni diğerinden ayıran farklılıklar bunların oluşturduğu bağlam ve metinlerarasılık üzerinde durur.
- 5) Analiz sonuçlarının sunumu: Örnek olay, sonuç sunumu, analize tabi tutulan metinlerin özgüllüklerini ve biricik özelliklerini ortaya koyup koymadığına bakar.
- 6) Analizde nesnelliğin sağlanması: Kendi önyargılarından uzaklaşma ile sağlanır. Bu ise açık ve belirgin bir biçimde araştırmacının kendisini amaca bağlaması ile gerçekleşir.

Günümüzde en yaygın olarak kullanılan bazı söylem analizi yöntemleri şunlardır: Yapısalcı Söylem Analizi Yöntemi, Van Dijk'in Söylem Analizi Yöntemi, Foucault'nun Söylem Analizi Yöntemi, Coulthard'ın Söylem Analizi Yöntemi (Birmingham Modeli), (Margaret) Wetherell ve (Jonathan) Potter'ın Söylem Analizi Yöntemi, (Michel) Pecheux'un Söylem Analizi Yöntemi, (Stuart) Hall'un Söylem Analizi Yöntemi, Norman Fairclough'un Söylem Analizi Yöntemi (Sezer, 2011: 91).

Bu çalışmada, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Kurucusu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayip Erdoğan'ın, 3 Kasım 2002 genel seçimlerinden başlayarak; sırası ile 22 Temmuz 2007 ve 12 Haziran 2011 miting konuşmalarından hareketle, kullanılan politik dilin özelliklerini tespit edebilmek amacıyla Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi ve içerik analizi yöntemi kullanılacaktır.

Bunun içinde konuşma metinleri; doğal dil kullanımı, retorik unsurları ve ele aldığı gündem konuları açısından incelenecektir. Bulgular tablolar halinde düzenlenecek ve karşılaştırma yapılarak değerlendirilecektir. Bu çalışmada özellikle 12.Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayip Erdoğan'ın "Ben" ve "Biz" zamirlerini kullanma biçimi; gündem konularını ele alış biçimi ve ikna için kullandığı yöntemler, analiz araçları olarak kullanılacaktır.

1.3.1. Van Dijk'in Söylem Analizi Yöntemi:

Teun A. Van Dijk'ın, başta haber söylemi olmak üzere değişik söylem yapılarına ilişkin analiz çalışmaları bulunan Hollandalı bir dilbilimcidir. Haber çözümlerinde de oldukça ilgi gören Van Dijk'in söylem analizi yöntemi, 88 söylem kuramına dayanır ve metni, anlama ve üretim düzeylerini de dikkate alarak analiz eder (Dursun, 2004: 104).

Van Dijk, 1980'ler Avrupa'sında, haberler üzerinden üretilen ırkçılık ve ön yargı konularına odaklanan; bu kapsamda Alman ve İngiliz basınında çıkan yüzlerce haberi analiz etmiştir (Sözen, 1999: 124). O Özellikle sağ-kanat Batı basınına azınlıklara, göçmenlere ve mültecilere karşı olumsuz bir yaklaşım içinde olduğunu ve haberlerde bu gruplara karşı olumsuz ve ötekileştirici imajların üretildiğini ortaya koyar. Eleştirel dilbilim ve eleştirel söylem analizinde, kognisyonlara önem veren Van Dijk, söylem yapılarını etkileyen toplumsal yapıları da göstermede başarılı olmuştur (Van Dijk'ten akt. Sözen, 2014: 125). Van Dijk'in söylem anlayışında bir diğer önemli kavram: ideolojidir. İdeolojiler, söylemin oluşumunda ve yayılımında önemli referanslardır. Van Dijk'a göre, söylemin hem üretilmesinde hem de anlaşılmasında, ideolojiler genellikle dolaylı olarak, yani başlangıçta özel toplumsal alanlarla ilgili (politika, eğitim ya da emek piyasası gibi) tutumlar ve grup bilgisi yoluyla işlemektedir. Grup üyelerinin bireysel söylemleri düzeyinde ise, üyelerin toplumsal olay ve durumlarla ilgili ideolojik olarak önyargılı zihinsel modelleri yoluyla işlev kazanır (Van Dijk, 2003: 110). Bu şekilde güç ve iktidar sahibi kurum ve kuruluşların söylemlerinin haber metinleri üzerinde nasıl üretildiğini göstermeye çalışan Van Dijk, ayrıca

söylemin anlaşılabilmesine ilişkin bilişsel psikoloji çalışmalarında da bulunmuştur (Demir, 2008: 48).

Van Dijk, söylem ve ideoloji arasında iki yönlü bir ilişkiden olduğunu belirtir. Buna göre ideolojiler günlük yaşamdaki söylemlerimizi etkilerken, söylem de ideolojilerin yeniden üretiminde önemli bir rol oynar. Burada söylem ve ideoloji arasındaki bağı, olayları bir ya da daha fazla ideolojik grubun bakış açısından temsil eden zihinsel modeller kurmaktadır (Işık, 2006: 84). Van Dijk'a göre, içinde yer aldığımız, tanık olduğumuz (gerçek ya da televizyonda) veya okuduğumuz günlük olayların bölümlenmiş temsilleri olarak tanımladığı zihinsel modeller, bizlere günlük gerçekliğimizi algılama, anlama veya yorumlama imkânı vermektedir.

Kişisel ve öznel nitelikteki bu modeller, olayları bizim gördüğümüz ve anladığımız şekilde temsil ederler. Çoğunlukla daha önceki deneyimlerden (eski modeller) ve alışkanlıklardan etkilenen bu modeller aynı zamanda, içinde yer aldığımız, tanık olduğumuz, okuduğumuz veya da duyduğumuz olaylar hakkındaki düşünceleri dile getirirler. Örneğin, Bosna ve Kosova iç savaşları hakkında gazetelerdeki haberleri okuyarak hem olayların zihinsel modellerini oluşturmuş hem de bunları savaş suçları ve bu savaşlarda yapılan etnik temizlik hakkındaki olumsuz düşüncelerle bağdaştırmış oluruz (Dijk, 2003: 32).

Van Dijk, İmgeler, söz dizimi, tonlama, tutarlılık, (ön)varsayımlar, metaforlar, uslamlama vb. konular üzerinden ideoloji-söylem ilişkisini sorgular ve bunları analiz yöntemi ile iktidarı kuran ve taşıyan söylem biçimlerine yöneltir (Van Dijk, 2003: 13). Van Dijk'a göre iktidar, toplumsal gruplar arasındaki ilişkinin özelliği olarak ortaya çıkar ve esas olarak iletişim içindeki etkileşim içinde oluşur. Toplumsal iktidarın dilsel pratikler aracılığıyla kurulduğu ve yeniden üretildiğini belirten Van Dijk; söylemin yapıları, iktidarın yapıları arasındaki ilişkileri analiz eder ve söylemsel iktidar biçimlerini (söylemsel formasyonları) açığa çıkarmayı amaçlar. Bu çerçevede sözel iletişim, konuşma tarzları ve metinler başta olmak üzere her türlü iletişimsel olgu içerisindeki hangi yapıların, stratejilerin ve edimlerin iktidar konumunu yarattığı araştırılır. Van Dijk'ın üzerinde çalıştığı söylemsel ilişkiler, söylemde konumlanma açısından etkinlik ve edilgenlik içindeki denetlenme konumlarına karşılık gelir.

Bir toplantıdaki gözlemcinin, medyadaki dinleyicinin ya da tüketicinin, mahkemedeki 90 zanlının ve doktor karşısındaki hastanın durumları, söylem içindeki edilgen konumları belirtir ve söyleme “Eşitsiz katılımı” temsil eder (Van Dijk, 2003:59).

Van Dijk’ın incelemiş olduğu analiz, sınıfsal, etnik, ırka dayalı, cins temelli vb. bütün toplumsal farklılıkların nasıl söylem içinde farklar ve hiyerarşiler olarak kurulduğunu örneklerle göstermeye çalışır. Bu çerçevede söylemsel ilişkilerin analizinde şu hususların açığa çıkarılmasını özellikle belirtir. (Van Dijk’dan akt. Sancar, 2008: 143): Birincisi, dilin sunduğu olanaklar ile üretilen iktidar ilişkileri (tonlama, kelime seçimi, cümlenin kuruluşunu belirleme, retorik biçimlerin seçimi vb). İkincisi, gramer kurallarının sunduğu olanaklar (biz ve onlar ayrımının yapılabilmesi vb). Üçüncüsü ise Konuşma bağlamının denetlenmesi ve dışlama stratejileridir (kadınların, etnik azınlıkların, yoksulların söz içinde tecridi ve marjinalleştirilmesi vb).

Van Dijk söylem analizi konusunda iki farklı yaklaşımdan bahsetmektedir. Bunlar, eleştirel ve ideolojik söylem analizleridir. Ancak analizde bu iki yaklaşımın aslında birbirinden farklı olmadığı ve daha ziyade birbirine paralel ve birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu söylenebilir. Nitekim Van Dijk’ın, kendi analizlerindeki kullandığı sınıflandırmalarda bu iki yaklaşımı birlikte kullandığı görülmektedir (İmançer ve Yurderi, 2010: 128).

Eleştirel Söylem çözümlemesi (critical discourse analysis), Habermas’ın çalışmalarından, özellikle kendi geliştirdiği, meşruiyet kavramından ve Foucault’nun geliştirdiği, güç, tahakküm, disiplin ve söylem düzeyleri kavramlarından yararlanır. Eleştirel Söylem çözümlemesi, bu kapsamda iktidar, bilgi, güç, hegemonya, sınıf, tür, etnik ayrımcılık, çıkar, yeniden inşa, kurumlar, sosyal yapı ve sosyal düzen gibi konulara odaklanmıştır. Bu analiz yönteminin en önemli temsilcileri, metin ve algısal dilbilimi üzerine yoğunlaşan Teun A. Van Dijk, sistematik işlevsel dilbilimini öne çıkaran Norman Fairclough, etkileşim çalışmalarında bulunan Ruth Wodak ve göstergebilime odaklanan Paul Chilton’dur. Söylem hakkında çalışan dilbilimciler farklı söylem analizi yöntemleri geliştirmişlerdir. Dolayısıyla tek bir teorik eleştirel söylem analizinin olduğu söylenemez (Devran, 2010: 61-62).

Nitekim Van Dijk, toplumsal konulara 91 odaklanmada yararlanılan bir yaklaşım olarak tanımladığı, eleştirel söylem analizinin bir kuram ya da yöntem olmadığını; uygun herhangi bir yöntemin eleştirel söylem analizi araştırmasında kullanılabilceğini ifade eder (İmançer ve Yurderi, 2010: 128-129). Van Dijk'a göre eleştirel söylem analizi, sosyo-politik bir tutumdur ve bu nedenle de bir araştırma yönteminden çok, bir disiplin olarak ele alınmalıdır. Dolayısıyla eleştirel söylem analizi ancak dilin rolü, dilin kullanımı ve söylem dikkate alındığında eleştirel, sosyal ve politik çözümlemelere bir katkıda bulunabilecektir (Van Dijk'tan akt. İnceoğlu ve Çomak, 2009: 30). Wodak ve Fairclough, Eleştirel söylem analizinin temel prensipleri şu şekilde özetlemektedirler (Scollon'dan akt. Devran, 2010: 62):

1. Söylem, toplumsal eylemin bir biçimidir.
2. Eleştirel söylem çözümlemesi sosyal sorunlara odaklanır.
3. Güç ilişkileri söylemseldir.
4. Söylem, kültürü ve toplumu inşa eder.
5. Söylem ideolojik bir işleve sahiptir.
6. Söylem tarihseldir.
7. Metin ve toplum arasındaki ilişki, aracılı bir ilişkidir.
8. Söylem çözümlemesi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.

Toplumsal güç ve üstünlüğün (iktidarın) yeniden üretilmesini inceleyen eleştirel söylem analizinin amacı, toplumsal eşitsizlik ve haksızlığı anlamak, hâkim söylemin toplumsal olarak paylaşılan bilgiyi, davranışları ve ideolojileri nasıl etkilediğini ayrıntılarıyla tanımlamak, açıklamak ve değerlendirmektir. Söyleme eleştirel yaklaşan dilbilimcilere göre, hâkim (üstün) konumda bulunan konuşmacılar, söylemi kontrolleri altında tutarak halkın düşüncesini yönetmekte ve istenilen sosyal algıların yerleşmesi yönünde dinleyicileri manipüle etmektedirler. Çünkü başta ideolojiler olmak üzere tutumlar, normlar ve değerler gibi sosyal algıların tümü sonuç olarak üstün grubun yararına bir işlev ifa etmektedir (Van Dijk'tan akt. İmançer ve Yurderi, 2010: 129).

Van Dijk'ın tanımlamasındaki üstün grubun (elitlerin) gücü, söylemi ve söylemde temsil edilen gerçeği denetim altında tutmaktan gelmektedir (İnceoğlu ve Çınarlı'dan akt. İnceoğlu ve Çomak, 2009: 31). Bu şekilde söylem aracılığıyla, elitlerin lehine bir toplumsal denetim ağı oluşturabilmenin temel koşulu ise söylem manipülasyonu ve bizatihi üretilmesidir. Çünkü bazı söylemler diğerlerinden daha meşru olarak düşünülür ve kabul görür (Erdoğan ve Alemdar'dan akt. Meder ve Çeğin, 2004: 103). Bunun nedeni o söylem sahiplerinin, söylemin üretim araçlarına erişme imkânına sahip olmalarıdır. İdeolojik parametreler açısından tahakküm edilenlerin (ortalama vatandaşın) ise bu söylem platformunda söyleyecekleri hiçbir şeyleri, muhatap bulacakları kimseleri yoktur. İnsanlar gündelik yaşamdaki şekil olarak aktif iletişimin aksine daha biçimsel diyaloglarda, örneğin kurumsal temsilcilerle konuşurken edilgen ve etkisiz bir pozisyonadırlar. Örneğin mahkemede, karakolda, okulda veya bürokratik işleyişin öteki kurumlarında, insanlardan ancak kendilerinden istenildiği zaman ve istenildiği ölçüde konuşmaları beklenir (Van Dijk'tan akt. Meder ve Çeğin, 2004: 103).

Van Dijk manipülasyonu, hâkimiyet altındaki grupların çıkarlarının karşısında elit gücün, üretilmesini söylemsel biçim olarak tanımlar. Manipülasyon ile mevcut sosyal eşitsizliğin bu elit gücün lehine yeniden üretildiğini belirtir. İdeolojik söylemin her zamanki yapılarını ve formlarını içeren bu söylemsel manipülasyon, “Bizim iyi şeylerimiz” ve “Onların kötü şeylerini” vurgulayarak mevcut yapıyı devam ettirmektedir (İnceoğlu ve Çınarlı'dan akt. İnceoğlu ve Çomak, 2009: 31).

Van Dijk manipülasyonu, “İdeolojik kutuplaşma” (biz ve onlar kutuplaşması), “Karşıt grubu itham etme”, “argümanı duygusallaştırma” ve “Kendi gücünü vurgulama” unsurlarından oluştuğunu ifade eder. Konuşmacının, gücünü veya otoritesini; dinleyicinin ise cehaletini veya bilgisizliğini vurgulayan manipülatif söylemde alternatif kaynak ve inançlar görmezden gelir. Böylelikle bilgi, kanıt ve argümanlar sunularak manipülatörün inançları veya değerleri empoze edilmeye çalışılır. Bu kapsamda inkar edilmesi ya da yok sayılması mümkün olmayan temel norm, değer ve ideolojilerin pompalanması, dinleyicileri daha da kırılgan hale sokacak dramatik retorik kullanımı ve manipülasyon odaklı

ses tonu, fotoğraf seçimi, harf karakteri kullanımı gibi yöntemlerle söz konusu bu empoze işleminin etkisi daha da artırılmaya çalışılır (Van Dijk“den akt. İnceoğlu ve Çomak, 2009: 31).

Van Dijk, eleştirel söylem analizindeki söylem yapılarını, argüman, retorik, figürler, sözel tarz, öyküleme, yapısal vurgu ve alıntı olarak sınıflandıran ve söz konusu bu yapıların dinleyici veya okuyucu tarafından tercih edilen modeller oluşturulmasını anlama sürecini açıklayabileceğini ifade etmektedir ve bu yapıları şu şekilde tanımlamaktadır (Van Dijk“ten akt. İmançer ve Yurderi, 2010: 129):

- 1) Argüman: Gerçeklere dayanan olumsuz değerlendirmelerle kanıtları güçlendirmek.
- 2) Retorik Figürler: Abartılarla, onların olumsuz eylemlerini; ifade etmeme, inkâr, kaçınma ve örtmecelerle, bizim olumlu yönlerimizi çoğaltmak.
- 3) Sözel Tarz: Olumlu veya olumsuz değerlendirmeleri tanımlayan sözcüklerin seçimine ilişkin özellikler.
- 4) Öykü Anlatma: Kişisel olarak tanık olunmuş olumsuz olaylar hakkında konuşmak, olayların olumsuz yönleriyle ilgili inandırıcı ayrıntılar vermek.
- 5) Olumsuz Davranışlara Yapısal Vurgu: Başlıklar, kanıtlar, özetleme gibi metnin düzenlenişine ve cümlelerin sözdizimine ilişkin özellikler.
- 6) Güvenilir kaynaklardan, tanıklardan ya da uzmanlardan alıntı yapmak (Van Dijk’tan akt. İmançer ve Yurderi, 2010: 129).

Van Dijk’in söylem analizi çalışmalarında kullandığı bir diğer yöntem olan “İdeolojik söylem analizinde” ise yanlış bilinç ve yanlış inanç kavramlaştırması üzerinden ideoloji ve söylem arasındaki ilişki incelenir. Bu analiz çerçevesinde dilin kullanımı ile söylemlerde ortaya çıkan genel düşünceler, toplumsal ve kültürel olarak paylaşılan değerler, normlar ve tutumlar, kısacası ideoloji açığa çıkarılmaya çalışılır (İmançer ve Yurderi, 2010: 130). Van Dijk ideolojileri: “Bir grubun kimliği, toplumdaki yeri, ilgileri ve amaçları, diğer gruplarla olan ilişkileri, yeniden üretimleri ve doğal ortamları gibi karakteristik özellikleriyle ilişkili olan ve toplumsal olarak paylaşılan inançlar” olarak tanımlar (Van Dijk,

2003: 21). Böylelikle, toplumun değişik kesimlerine ait farklı tutumlar, ötekilerin olumsuz özellikleri hakkındaki bazı temel inançlar tarafından yapılandırılabilir.

Örnek olarak, ırkçı bir ideoloji göre, azınlıkların zekâ kapasiteleri, göçmenlerin iş piyasasındaki durumları, göç ve suç oranları arasındaki ilişki gibi birçok konuda önyargıyı ya da ırkçı bir yaklaşımı yapılandırabilir. Dolayısıyla “İnançların temel sistemleri” olarak ideolojiler, bir grup tarafından paylaşılan inançların temel toplumsal temsillerini oluşturur ve bu inançların genel tutarlılığını tanımlayan yapı görevi görür (Van Dijk, 2003: 24). İdeolojilerin şematik özelliğinden bahseden Van Dijk, toplumsal aktörlerin bir ideolojiyi hızla anlayıp kabullenmelerinin ya da ona karşı çıkıp değiştirmelerinin bir dizi geleneksel kategori çerçevesinde şekillendiğini ileri sürer. İdeolojik şemayı tanımlayan bu kategoriler genellikle o toplumsal yapının temel özelliklerinden türetilir (Dijk, 2003: 27). Bir gruba üye olmanın ve tek bir grup gibi hissetmenin ne anlama geldiğini tanımlayan ve “Temel grup benlik-şeması” olarak da adlandırılan “İdeoloji şemasının kategorileri” şunlardır (Dijk, 2003: 28):

1. Üyelik ölçütleri: Kimler ait (değil)?
2. Tipik etkinlikler: Ne yapıyoruz?
3. Genel amaçlar: Ne istiyoruz?
4. Bunu niçin yapıyoruz?
5. Kurallar ve değerler: Bizim için iyi ya da kötü olan nedir?
6. Durum: Ötekilerle ne tür ilişkilere sahibiz?
7. Kaynaklar: Kim(ler) grup kaynaklarımıza ulaşma hakkına sahip?

Yukarıda sayılan ve tipik biçimde “Grup kimliği ve ideoloji” ile bağlantılı olan bu soruların çoğu, “Biz ve onlar” karşıtlığı ile ilgilidir. Şovenist-feminist, ırkçı-ırkçılık karşıtı gibi zıt ideolojilerde de görülebileceği üzere ideolojiler, insanları ve toplumu tipik şekilde kutuplaşmış terimlerle örgütler ve grup üyeliğini ön plana çıkarır. Böylelikle, ötekiler ile kıyaslandığında, bizim hangi konumda olduğumuz ve hangi belirleyiciler ile diğerlerinden (bizden olmayanlardan) ayrıldığımız netleştirmeye çalışılır.

Çünkü çoğu ideolojik söylemin genel stratejisi, “Olumsal kendini sunma” ve “Olumsuz ötekini sunma” şeklinde bir tanımlama sunar (Dijk, 2003: 56-57)

Van Dijk ideolojik söylemin, “Bizim iyi şeylerimizi, onların ise kötü şeylerini vurgulamak” şeklinde tezahür eden bu genel yaklaşımını daha ince ideolojik analize imkân verecek şekilde yeniden formüle eder. Van Dijk tarafından “İdeolojik (dördül alan) kare” olarak adlandırılan ve ideolojik söylem analizine temel teşkil eden bu kavramsal alan şu 4 ilkedен oluşmaktadır (Dijk, 2003: 57):

- 1) Bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula.
- 2) Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula.
- 3) Bizim hakkımızda olumsuz şeyleri vurgulama.
- 4) Onlar hakkında olumlu şeyleri vurgulama.

Van Dijk söylemi, anlam, biçim, eylem ve etkileşim şeklinde 3 ana bileşen üzerinden tanımlar (Van Dijk, 2003: 75) Van Dijk, ideolojinin pek çok söylem düzeyinde nasıl ifade edildiğini göstermeye çalışır. Bunun için de “ideolojik çözümleme kategorileri” (ideolojik söylem yapıları) üzerinden ayrıntılı bir analiz işlemine başvurur. İdeolojilerin söylemde kendilerini gösterme yolları olarak da tanımlanan bu yapılar, söylemde vurgulanan ya da vurgulanmayan anlamları açığa çıkarmada oldukça işlevseldir (Van Dijk, 2003: 58).

Van Dijk’ın söylem analizi sonuç olarak, yazılı metinleri, önermelere açısından ele alan bir analizdir. Söylemi, ideolojik olarak inceleyen Van Dijk’ın önemle üzerinde durduğu sosyal kongisyonlar (algı, düşünme, muhakeme), bilinçlilik, anlam üretimi veya sezgi terimlerine karşılık gelmektedir. Van Dijk’ın kongisyonları kullanmasının sebebi onları eylem olarak görmesidir. Eylem olan kongisyonlar, mikro yapı ve makro yapı arasında ilişki kurmaya yardımcı olur. Mikro yapılar, gazeteciler, göstericiler, azınlıklar. Mikro yapılarla ilişkiye giren gazete, hükümet, mahkemegibi kurumlar da makro yapılardır (Sözen 2014: 128).

1.3.2. İçerik Analizi:

İçerik analizi, çeşitli söylemlere uygulanan bir takım metodolojik araç ve teknikler bütünüdür. Birbirinden az veya çok farklılaşan bu araç ve teknikler, kontrollü bir yorum çabası ve çıkarsamaya dayalı bir “Okuma” yöntemidirler (Gökçe, 2006:35). İçerik analizi teknikleri, okuyucunun bilgisine, sezgisine, tutumlarına ve değerlerine bağlı, kolayca ve otomatik bir şekilde yapılan yorumuna karşı objektif okuma ilkeleri sağlama amacındadır (Tavşancıl ve Aslan, 2001:26). İletişimin içeriğinin objektif, nicel ve sistematik yollardan betimlenmesine çalışır. Söylemin, ilk bakışta algılanan, görünen, içeriği yerine, gizil içeriğini ortaya çıkarmayı hedefler. Bu anlamda, söylem veya mesajlarda, bireyi görünmeden etkileyen öğelerin belirlenmesine yönelik “İkinci okuma” olarak da nitelendirilebilir. İçerik analiz teknikleri, yorum ve çıkarsamaya dayandıklarından, sübjektif yanlar taşırlar. Fakat bu objektiflik eksikliği, araştırmacıların kişisel yaratıcılıklarına izin vermesi bakımından bir avantaj da olabilir (Bilgin, 1995: 95).

İçerik analizi, belirli bir mesajın kapsadığı, taşıdığı enformasyonun işlenmesini temel almaktadır. Yöntemin ilk adımı “Betimsel işleme”dir. Burada, bireyin aldığı uyaranların veya mesaj öğelerinin özelliklerini ve güçlerini objektif bir şekilde ortaya koyarak sübjektif ve kaba betimlemeleri aşmak söz konusudur. Bu açıdan içerik analizi, iletişimlerin kodlanması sorunuyla, mesajın bir takım kategorilere bölünmesi, belirli kodlama ya da kayıt birimleri saptamayla yapılır (Altun, 2011: 63). İçerik analizi teknikleri, esas olarak üç tür ihtiyacı karşılar (Ghiglione, 1978: akt. Bilgin, 1995: 95):

- **Politik ve sosyal ihtiyaçlar:** Propaganda analizi, sosyal etki süreçlerinin incelenmesi, sosyal değer sistemlerinin incelenmesi, hukuk alanında adli ekspertiz amacına yönelik metin analizleri, dış politika kararlarının incelenmesi, vs.
- **Ekonomik ihtiyaçlar:** motivasyon analizleri, işletmelerde yapısal analizler, iş analizleri, problem çözme gruplarının işleyişinin ve karar süreçlerinin incelenmesi, reklamların algılanmasının ve satın alma davranışlarının incelenmesi, vs.

- **Klinik ihtiyaçlar:** kişilik analizi, konuşma bozukluklarının analizi, düşmanlık ve kaygı göstergelerinin incelenmesi, tedavi amacıyla ideolojilerin analizi, projektif test sonuçlarının analizi, grup içi etkileşimlerin ve psikoterapilerin analizi, vs.

1.3.2.1. İçerik Analiz Teknikleri:

İçerik analizi teknikleri, bir söylemi anlamada ve yorumlamada, öznel etkenlerden kurtulmayı sağlamak amacını taşımaktadır. Okuyucunun bilgisine, sezgisine, tutumlarına, değerlerine ve referans çerçevesine bağlı olarak yapılmış yorumuna karşı, nesnel okuma ilkeleri getirmektedir.

Söylemin görünen, kolayca yakalanan, sergilenmiş ve ilk bakışta algılanan içeriği yerine, gizil, üstü örtülü içeriğini ortaya çıkarmayı sağlamaktadır. Dolayısıyla içerik analizi, mesajda, bireyi görünmeden etkileyen öğelerin etkilenmesine yönelik “ikinci bir okuma” olarak ifade edilir. Bu anlamda içerik analizi, bir tür iletişim psikanalizini ve iletenei algılama sanatını andırmaktadır. Söz konusu okuma, okuyanı önyargılarında onaylayan, ilk duygularında rahatlatan, ideolojik, politik ve kültürel kanaatlerini pekiştiren bir okuma değil, ona gerçekten de yeni bir şeyler öğreten, onu yeni bir şeylerin önüne koyan bir okumadır (Bilgin, 2006: 1). İçerik analizin uygulanırken, incelenen konuya bağlı olarak çeşitli teknikler kullanılır. Bunlardan tekniklerden özellikle, yapılan çalışmada uygulayacağımız tekniklerin kısaca ele almakta fayda vardır (Bilgin, 1995: 96).

- a) **Frekans Analizi:** içerik analizi, en basit şekliyle, birim ve öğelerin sayısal, yüzdesel ve oransal bir tarzda görünme sıklığını ortaya koymaktadır. Bu tür analizde, sayılabilecek nitelikte birimler veya sözcükler alınır ve analiz göstergeleri frekans türünde ifade edilir. Frekans analizi, en basit şekliyle, birim veya öğelerin sayısal, yüzdesel ve oransal bir tarzda görünme sıklığını ortaya koymaktadır. Bu belirli bir ögenin yoğunluğunu ve anlamayı sağlar. Frekans analizi sonunda, öğeler önem sırasına sokulur ve sıklığa dayalı bir sınıflama yapılır. Örneğin, bir metinde anahtar sözcüklerin, bir insanın günlük uğraşları arasında ilgi odaklarının, bir kitle

iletişim aracında ana-temaların belirlenmesinde, frekans analiz sonuçlarına bakılır (Bilgin, 1995: 96).

b) **Değerlendirici Analiz:** Osgood ve arkadaşları (1954) tarafından geliştirilen bu yöntem, tutum ve kavramını ele alır. Esas itibariyle bir mesajdaki lehte ve aleyhte tutumları ölçme amacıyla kullanılır ve belli başlı tutum ölçekleri arasında yer alır. Bu yöntemin kuramsal çerçevesi, temsili bir dil anlayışına dayanır. İnsanın kullandığı dilde yansıdığı ve mesajın analizi sayesinde verici hakkında enformasyonlar edinilebileceği varsayılır. Mesaj kaynağının belirli bir objeye ilişkin sözleri analiz edilerek, bu obje hakkındaki tutumların yönü (lehte ve aleyhte) ve yoğunluğu (tutum objesine karşı veya taraftar oluşun düzeyi) belirlenir. Uygulamada bir iletişim kaynağının belirli bir objeye ilişkin mesajı alınır (Bilgin, 1995: 98). Örneğin Erdoğan'ın, genel seçimler öncesi, yapmış olduğu miting konuşmalarındaki olumlu veya olumsuz retorik tekrarları karşı tarafa bakışındaki tutumunu yansıtmaktadır. Ayrıca Erdoğan'ın, konuşmalarındaki retoriksel tekrarların sayısı; karşı tarafa olan bakış açısının yoğunluğu ortaya koymaktadır.

c) **Yıldız Fali:** Kitle iletişim alanında gerçekleştirilmiş çeşitli içerik analizi çalışmaları vardır. Bardin (1977) tarafından “Yıldız Fali” konusunda yapılan içerik analizi, bunların ilginç örneklerinden biridir. Buna göre; metindeki tüm kelimelerin sayısının (O), farklı kelimelerin sayısına (V) oranı (O/V) ile kelime çeşitliliği tespiti yapılmaktadır (Bilgin, 1995: 109).

Bunun üzerine terimlerin “Doluluk” durumu, anlam taşıyıcı olanları ile araç niteliğinde olanların dağılımı nitel olarak değerlendirilebilecektir. İsim, fiil ve sıfatlar taşıyıcı, zarf, edat, nida ve bağlaç gibi diğer kelimeler ise araç kelimeler olarak tanımlanmaktadır. Metinlerde bu kelime grupları, toplam kelime sayısına oranı bakımından da incelenmektedir. Bu yolla hatibin metne taşıdığı kelime hazinesi, ortaya konulabilecektir. Bardin'in formülünü metne uygularken; sayı ve tarih ifadeleri sayım dışında tutulmuştur. Birleşik yazılmayan deyimler ve bileşik ifadeleri oluşturan kelimeler ayrı ayrı sayılmıştır. Aynı kökten üretilmiş olsa da, anlamı ya da cümle içindeki işlevi farklılaşan kelimeler ayrı olarak hesaplanmıştır. Sesteş kelimeler ise anlamsal ayırım gözetilmeden aynı terim olarak kabul edilmiştir. Örneğin

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 yıllarında seçim miting konuşmalarındaki “Doluluk” durumunu ölçülerek, kelime hazinesinin zenginliğini ortaya çıkartılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK SİYASETİNDE LİDER KAVRAMI VE SİYASAL LİDERLİK: RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN, HAYATI VE SİYASİ YAŞAMINA GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Bir Lider olarak Recep Tayyip Erdoğan'ın Hayatı ve Siyasi Yaşamına İlişkin Genel Değerlendirme:

Recep Tayyip Erdoğan'ın konuşmalarının siyasal söylem analizine geçmeden önce hayatı hakkında genel bir değerlendirme yapmak ve siyasi yaşamına dair kısa bir bilgi vermek konunun aydınlatılması açısından yararlı olacaktır. 3 Şubat 2003 tarihinde, özel bir üniversitenin düzenlediği liderlik konulu panelde konuşan Erdoğan, şu cümleleri vurguluyordu: “Lider olunmaz, lider doğulur.” Konuşmayı ana haber bülteninde, izleyicilerin dikkatle izlemeleri gereken haberler arasında yayınlayan özel televizyon kanalı ise, Erdoğan'ın liderlik dersleri verdiğini, alt yazı olarak gösteriyordu (Kaya, 2003:5).

Erdoğan'ın belediye başkanlığından uzaklaştırılması olgusunu yergi veya övgü konusu yapmayı aşarak ele almak kaçınılmazdır. Çünkü bu olgu, Türkiye'deki politik eğilimlerin olası gelişmelerini anlatmaktadır. Yine bu olgu Anadolu'nun, muhafazakârların ve orta sınıfın siyaset yapma olanaklarının ipuçlarını bize vermektedir (Yıldırım, 1999: 137). “Tüm yasaklamalara ve engellemelere rağmen bir insanın kaderinde liderlik varsa, kaçınılmaz olarak O insan lider olur ve bunu hiç kimse engelleyemez.” Erdoğan bu ifadesiyle liderliği geleneksel Türk kültüründeki lider anlayışına göre ifade ederek, liderliği adeta Tanrısal bir lütuf olarak görerek topluma sunmaktaydı (Kaya, 2003:6).

Erdoğan'ın 3 Kasım 2002 seçimleri sonrasında tek başına iktidara gelmiş bir siyasi partinin genel başkanı olarak katıldığı panelde dinleyicilere yine bilinen ses tonuyla söylem açısından adeta kıskanılacak biri olduğunu haykırıyordu. “Lider olunmaz lider doğulur.” Bu ifadesiyle Erdoğan, liderlik hakkındaki bakış açısına göre genel bir değerlendirmede bulunmuş olsa da, bizzat kendisini işaret ettiğini göz ardı etmemek gerek

Toplumsal karmaşanın yaşandığı her dönemin ardından yine topluma kendi içerisinden liderlik yapacak birilerinin çıkması olağan bir süreçtir. Bu liderin kim

olacağını önceden kestirmek zordur. Çünkü toplumun içinde bulunduğu durum ve şartlar hangi tipte bir liderin ortaya çıkacağını belirleyenidir.

Söz konusu koşullardan, ortaya çıkan liderlik ile toplumsal düzenin sağlanmasına yönelik otorite meydana gelir. Bu koşullara bağlı olarak otorite biçimlerini göz önünde bulunduran Max Weber, devletin varlığının devam etmesi için egemenlik altında olanların tâbi oldukları otoriteye itaat etmeleri gerektiğini söylemekte ve egemenliğin dayandığı içsel gerekçeleri ve dışsal araçları açıklamaktadır. Weber'e göre, egemenliği meşrulaştıran içsel gerekçeler (meşru otorite tipleri) yani liderleri şunlardır:

- 1) **Geleneksel lider:** Ezeli geçmişin otoritesidir. Eski gelenek ve görenekleri koruma eyleminin devam edilmesi sonucunda bu eylemin kutsallaştırılmasıdır.
- 2) **Karizmatik lider:** Olağanüstü kişiliğin otoritesidir. Yani bir kişiye duyulan mutlak bağlılık ve güvence, onun kahramanlığına ya da başka niteliklerine inanmaya dayanan otorite tipidir.
- 3) **Yasalara dayanan lider:** Yasaların geçerliliğine ve rasyonel kurallara dayanan, işlevsel yetkiye inanmaya bağlı bir otorite tipidir. Yasalar tarafından yüklenilmiş ödevlerin yerine getirilmesinde itaat esastır.

Weber, bu üç otorite tipinin özelliklerinden hangisinin ağır basacağına ise, o dönemin şartlarının etkili olacağını söylemektedir. Başka bir ifadeyle, tarihin her döneminde devlet şiddet kullanma hakkına sahiptir; ancak bu üç otorite tipi insanın insana egemenliği ilişkisi üzerinde kurulan devletin tarihsel özelliğinin bir ürünüdür. Anlaşılabileceği gibi çağdaş devletin tarihsel özelliği üçüncü otorite tipi, yani "Yasalara dayanan otoritedir. Ancak Weber bunlar arasında ikincisi; karizmatik otorite tipi üzerinde önemle durmaktadır (Weber, 1993: 82). Erdoğan'ın liderliği üzerinde yapılan tartışmalar genelde, daha çok O'nun karizması üzerinden yapılmaktadır. Türkiye'de Köyden kent nüfusuna doğru geçişin olduğu (1960'lardan sonra) bir dönemde, özellikle toplumsal gelişmişlik düzeyi arttıkça Anadolu ruhunun sermaye, bilgi ve siyasi birikimi de artmıştır.

Erdoğan Türkiye’de meydana gelen göçün ve kentin sonucu olarak, (1990’dan sonra) alt toplumsal yapıdan üst toplumsal yapıya geçişin en önemli aktörüdür. Daha açık bir şekilde O, doğu ile batı, zengin ile fakir, köyle ile şehir, Müslüman ile laik arasında yaşanması gereken dolaşımın lideridir. Ancak hep birinci seçenekten ikinci seçeneğe doğru bir söylem geliştirip siyaset yaptığından; Türkiye’nin geleneksel siyaseti ve politik dili açısından zor bir aktör olarak algılanmış ve tartışmaların odak noktası olmuştur.

Kent merkezlerinde yerel ve uluslararası düzenden güç alan siyaset, sermaye, aydın ve bürokrat gurubunun önce Demirel’e “Çoban Sülü” demeleri, Erbakan’ı TOBB’dan zorla dışarı atmaları ve Özal’ı “Takunyalı bürokrat” olarak tanımlamaları, bu birikime olan kızgınlıklarının işaretidir. Bu nedenle Erdoğan, daima siyaseten ve politik dil açısından derin bir çatışmanın odak noktasında bulunmuştur (Yıldırım, 1999: 138). Erdoğan, sosyolojik olarak yeni kavramların, ruhların, yükselişlerin temsilcisi olmasına rağmen, politik anlamda geleneksel siyasal seçkinler sınıfından gelmemiş olması önemli bir reel politik sorundur. Bu zaman kadar her açıdan iktidar sınıfının ne kolejlilerinden ne mekânlarından nede bürokrasisinden gelmemiş olması; O’nu elitist çevrelerin gözünde sürekli şüpheli konuma sokmuştur. Diğer yandan ise Anadolu’nun bilgi ve sermaye yükselişine, Erdoğan politik arenada Kasımpaşalı olarak veya hoyrat Anadolu ruhuyla eşlik etmiştir (Yıldırım, 1999: 140).

Erdoğan’ın yaşam hikâyesini incelerken, biyografisinde alışıl gelmişin dışında son derece dikkat çekici cümleler ile politik bir söylem kullanılarak kitlelere adeta mesaj yüklü bir şekilde hitap edilmektedir. Karizmatik bir liderin çıkış yerinin halk olduğunu bilmenin ve bunu vurgulamanın önemini göz önünde bulunduran bir yaşam hikâyesi ile karşılaşırız. Erdoğan’ın yaşamında Anadolu kültüründe yetişen insan motifleriyle beslenen bir yaşamı görmek çok kolay olmaktadır (Kaya, 2003.15). Aslen Rizeli olan Recep Tayyip Erdoğan 26 Şubat 1954’te İstanbul’da doğdu. Erdoğan’ın, dünyaya geldiği “Kasımpaşa” semti onun kişiliği, tavırları ve dünya görüşünün şekillenmesinde büyük rol oynadı. Karadenizli olmasına rağmen tüm Türkiye O’nu “Kasımpaşalı” tavırları ile tanıdı ve sevdi. “Kasımpaşalı” denildiği zaman akla gelen ilk kişi olan Erdoğan, Kasımpaşalı kimliğinden hiçbir zaman vaz geçmedi veya inkâr etmedi.

Erdoğan: “Kasımpaşalı”, sözünü söyler, arkasında durur. Kasımpaşa, bana bunun kazandırdı diyerek oranın mayasında bu vardır diye ifade etmiştir (Çetin,2003:9). Erdoğan, muhalefetin ve bazı kesimlerin kendisi için yapılan “Kasımpaşalı Tayyip” nitelendirmelerine zaman zaman kızmıştır. Bingöl’de yaptığı bir konuşmasında, yapılan yakıştırmalara şöyle cevap vermiştir:

“Çünkü şefkat etmeyen, şefkat göremez. Bazıları şimdi çıkmış benim doğup büyüdüğüm yeri eleştiriyor. “Bu, Kasımpaşalı Tayyip” diyorlar. Şu ifadedeki alçaklığa bakın. Bölücülükse, bölücülük budur. Bu ülke Kasımpaşasıyla, Solhanıyla, Çankayasıyla birdir ve eşittir. Ben Kasımpaşa ile iftihar ediyorum, var mı?” (Hürriyet, 27 Nisan 2002)

Erdoğan’ın hayatında en önemli kişilerden birisi babası Ahmet Erdoğan idi. Deniz işletmelerinde kaptan olan Ahmet Erdoğan, sert mizaçlı olmasına rağmen; namazında niyazında, mütedeyyin bir denizciydi. Erdoğan biri küçük kız kardeş olmak üzere iki ağabeyi ile toplam dört kardeş idiler. Erdoğan ve küçük kız kardeşi babası Ahmet Erdoğan’ın ikinci eşi olan Tenzile Hanım’dan dünyaya geldiler (Besli ve Özbay, 2014:18).

1965 yılında Kasımpaşa Piyale İlkokulu’ndan, 1973 yılında ise İstanbul İmam Hatip Lisesi’nden mezun oldu. Erdoğan, İmam Hatip Lisesine kaydolmasını şöyle anlatır: “İlkokul 5.sınıfta iken din kültürü derslerimize giren okul müdürümüz, Allah rahmet eylesin İhsan Aksoy, o dersteki başarımla sebebiyle bir gün omzumdan tutarak sınıfın penceresine yaklaştırdı. Haliç’in karşısında bir yeri göstererek “Seni oraya gönderelim” dedi. Orası İstanbul İmam Hatip Okulu idi. Böylece Piyale Paşa İlkokulu bitmiş, artık İmam Hatip Lisesi yıllarım başlamıştı.” (Gür, 2003:13).

Erdoğan’ın genç yaşta edebiyata olan düşkünlüğü gözden kaçmıyordu. 1973 yılında Tercüman Gazetesi tarafından düzenlenen şiir okuma yarışmasında Türkiye birincisi oldu. Ertesi yıl ise liseler arası kompozisyon yarışmasında birinci olarak Ahmet Kabaklı’nın elinden ödülünü aldı. Erdoğan, okul yıllarındaki sosyal faaliyetlerini şöyle ifade eder: “Okul yıllarındaki şiir okuma yarışmalarına, liseler arası münazaralardan, kompozisyon yarışmalarına; atletizimden, futbol turnuvalarına kadar her türlü sportif, sosyal ve kültürel etkinliklere zevkle, kazanma azmi ve gayreti ile katılırdım.” (Gür, 2003: 14)

Erdoğan'ın bir İmam Hatipli olarak futbolla ilişki kurması birçok kişiyi şaşırtmıştı. O yıllarda futbol özellikle İslami çevrede pek fazla ciddiye alınan bir spor dalı değildi. Hatta kulaktan kulağa, İslam tarihinde derin travmalara yol açan “Kerbela Vakası” sırasına Yezid'in Hz. Hüseyin'in kesilen başıyla futbol benzeri oyunlar oynadığı aktarılırdı. Bu nedenle futboldan uzak durulurdu. Tüm bunlara rağmen Erdoğan, Kasımpaşa'da başlayan futbol aşkını İmam Hatipte de ihmal etmemiş ve kısa sürede okulun futbol takımının değişmez oyuncularından biri haline gelmişti. Lisenin futbol takımında oynarken, sahadaki kıvraklığı bazı kişilerin dikkatini çekmekte gecikmedi. Nitekim daha sonra Alman efsanevi futbolcu “Beckenbauer” diye anılacaktı (Çakır ve Çalmuk, 2001: 20). Erdoğan, futbola duyduğu aşkı yıllar sonra, son derece net cümlelerle şu şekilde ortaya koyacaktı:

“Çok seviyordum futbolu. Benim için tutkuydu. Gece adeta uykularıma giriyordu. Fakat ilk dönemlerde Babam futbol oynamama asla müsaade etmedi. Uzun bir süre babamdan gizli oynadım. Mesala top ayakkabılarımı hiç eve getirmezdim. Evimizin dışında kömürlüğümüz vardı. Babam görmesin diye kramponlarımı kömürlükte saklardım. Ayakkabılarıma gayet güzel bakardım. Gözüm gibi korurdum onları. Ben maçları yapar, eve gelir, o gün oyun oynadığımı babama hiç çaktırmazdım. Hatta bazen yaralandığımda olurdu. Babam görmesin diye saklardım. Sakatlanıp ağrıdan kıvranırdım ancak babam eve gelince dişimi sıkar, sanki hiçbir şey yokmuş gibi davranırdım. Ne kadar kötü olursam olayım, Babam anlamasın diye hiçbir şey hissettirmezdim.” (Çakır ve Çalmuk, 2001:22)

Erdoğan'ın futbol konusundaki en önemli sorunu, kendisinin de belirttiği gibi babasıdır. Çevresinde “Reis Kaptan” diye isimlendirilen Ahmet Erdoğan, o devirlerde hemen her aile egemen görüşün tipik bir temsilcisiydi ve oğlunun futbol oynamasına karşıydı ve O'nun okuyup adam olmasını istiyordu. Erdoğan, eğitime yüklenen bu yüksek anlam yüzünden futbolcu olma imkânının gözlerinin önünden gitmesine sadece seyirci kalacaktı. İETT'de oynarken Eskişehirspor'a transfer olmasına babasından izin alamadı. Fenerbahçe'ye geçmesi için yapılan teklifi ise babasının izni olmayacağını düşündüğünde geri çevirecekti (Kaplan, 2007: 62).Erdoğan'ın lise yıllarındaki bir başka alışkanlığı ise Milli Türk Talebe Birliği'ne (MTTB) yaptığı düzenli ziyaretlerdi. MTTB, dönemin önde gelen ve zaman zaman etkili olan gençlik örgütlerinden biriydi.

Atatürk tarafından kurulan MTTB başlangıçta Türk Milliyetçiliği üzerine bir kimlik taşısa da daha sonra, özellikle İslamcı gençliğin eline geçince, önce amblemindeki kurt başı kaldırıldı ve ardından yepyeni bir kimlik edildi. Cağaloğlu'ndaki MTTB binası, Recep Tayyip Erdoğan'ın en sık ziyaret ettiği yerlerden birisi haline gelecekti. Erdoğan MTTB'de özel günlerde şiirler okuyor, yapılan münazaralara katılıyor, gerek hitabetiyle, gerekse kişiliğiyle göz dolduruyordu.

O yıllarda MTTB'nin genel başkanlığını, sonradan MSP ve RP çizgisinde siyasete girecek olan ve daha sonrada Ak Parti'de siyaset yapacak olan, bugün görevine devam etmekte 26. Dönem TBMM Başkanı İsmail Kahraman'dı. MTTB'nin genel sekreterliğini ise aynı siyasi eğilimlerde yer alacak olan Osman Yumakoğulları yapıyordu. MTTB bünyesinde kurulan Ortaöğretim Komitesi'nde daha çok İmam Hatipli öğrenciler teşkilatlanıyordu. Komitenin başkanı Mustafa Bilgi, Erdoğan'ın en yakın arkadaşıydı. Diğer bir arkadaşı ise Sedat Yenigün'dü. 12 Mart 1971 askeri müdahalesi öncesi MTTB'ye atılan bomba sonucu Mustafa Bilgi yanarak can verdi. En yakın arkadaşını kaybeden Erdoğan günlerce ağladı. Arkadaşının ölümü onu daha da hırslandırdı ve faaliyetlerine daha fazla ağırlık verdi (Çakır ve Çalmuk, 2001: 21).

Erdoğan, çok geçmeden MTTB Ortaöğretim Öğrenci başkanı olarak öne çıktı. Yıllar sonra dönüp geriye baktığında, bunun siyasete doğru atılmış ilk adım olduğunu da fark edecekti. 1973 yılında İmam Hatipten mezun olan Erdoğan, 12 Mart'ın generalleri tarafından Almanya'dan getirilen Prof. Dr. Necmettin Erbakan, Milli Nizam Partisi'nin kapatılmasından sonra, Milli Selamet Partisini (MSP) kurmuştu ve 1973 seçimlerine hazırlanıyordu. Erdoğan'ın, lise bitmiş ve girdiği üniversite sınavlarında Erzurum Atatürk Üniversitesini kazanmıştı. Ama O siyaset okumak istiyordu ve aklı da Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeydi bunun içinde, o yıllardaki mevzuata uygun olarak fark derslerini vererek Eyüp Lisesinden de mezun olarak normal lise diploması aldı. Ertesi yıl girdiği üniversite sınavlarında Erdoğan, İstanbul Ticari İlimler Akademisini kazandı ve bu okuldan 1981 yılında mezun oldu (Kaplan, 2007: 63).

Erdoğan Gençlik yıllarından itibaren sosyal hayat ve siyasetle iç içe bir yaşamı tercih eden Erdoğan, disiplinli ekip çalışmasının ve takım ruhunun

önemini kendisine çok genç yaşlarda öğreten futbolla 1969-1982 yılları arasında amatör olarak ilgilendi. Aynı zamanda bu yıllar, genç bir idealist olarak memleket meseleleri ve toplumsal sorunlarla ilgilenen Erdoğan'ın, aktif politikaya adım attığı döneme rastlamaktadır. Lise ve üniversite yıllarında MTTB öğrenci kollarında aktif görev alan Erdoğan, MTTB'den adım adım siyasete kaymaya başladı.

Necmettin Erbakan'ın "İslam ve İlim" konferanslarına katılmasıyla başlayan bu süreç MSP'de etkin rol oynamaya kadar gitti. 1976 yılında MSP Beyoğlu Gençlik Kolu Başkanlığı'na ve aynı yıl MSP İstanbul Gençlik Kolları Başkanlığı'na seçildi. Evliliği siyasi çalışmalarının bir hatırasıydı. Siirtli olan eşi Emine Hanımla tanışıp evlenmeleri de o yıllarda oldu. Erdoğan, o günlerde MSP'nin İstanbul'da en aktif çalışanlarındandı. Sık sık parti toplantıları, geceler düzenliyor, kendisi de buralarda ateşli konuşmalar yapıyordu. Bu toplantı ve geceler ise o günlerin ünlü "Tepebaşı Gazinosu'nda" yapılıyordu. Yine o gecelerden birinde Emine Hanım'ım gördü, Emine Hanım'da O'nu. Sonra araya iki ailenin de ortak tanıdığı büyükler girdi ve çifti bir araya getirdi. Görüşüp anlaştılar, bir yıl sonra da Temmuz 1978'de evlendiler.

Erdoğan daha sonra, İslam dergisindeki mülakatında bu olayı şöyle anlattı: "Biz de kendisini muhabbet dünyamızın içinde hissettik, böylece vuslatın ilk adımı da gerçekleşmiş oldu" (Yılmaz, 2001: 55). Erdoğan çiftinin bu evlilikten ikisi erkek, ikisi kız dört çocukları oldu; Ahmet Burak, Necmettin Bilal, Esra ve Sümeyye. Erdoğan, 12 eylüle kadar o yıllarda hem İETT'de futbol oynadı, hem de MSP'de Gençlik Kolu Başkanlığı görevini devam ettirdi (Yılmaz, 2001: 56).

1970'li yılların sonlarına doğru, gençlik arasında yaşanan çatışmaların şiddeti hızla artarak artık sokaklarda kan gövdeyi götürüyordu. Toplum arasında sağ sol kavgası olarak nitelendirilen bu mücadelenin bir tarafında, Türkiye'ye komünist sistem getirmeye çalışan ve buna bağlı olarak gençlik arasında yayılan aşırı sol ve bölücü örgütler vardı. Diğer yandan ise MHP'nin ve O'nun Lideri Alparslan Türkeş'in etrafında toplanan, kendisini Milliyetçi- Mukaddesatçı olarak ifade eden Ülkücü Gençlik vardı. Üniversitelerde başlayan fikir mücadelesi, öğrenci olaylarına dönüşerek sokağa sızramış ve şiddetin artmasıyla silahlı mücadeleye dönüşmüştü.

Türkiye'nin bu zor günlerin de Erdoğan'ında aralarında bulunduğu İslamcı gençlik bu olayların içinde yer almayarak ve kavgadan uzak duruyordu. Bu durumlarda Erdoğan ve arkadaşları, tercihi MSP Lideri Erbakan'ın "Manevi Buhran" adını verdiği ruh halinden nasıl kurtulmanın yolunu aramayı tercih etmişlerdir. Erdoğan'ın özellikle İskender Paşa'ya yaptığı ziyaretler bunun bir göstergesiydi.

Söz gelişi Kasımpaşa'da yetiştiği, Fatih'te okuduğu halde İsmail Ağa cemaati yerine, ritüelleri farklı olan İskender Paşa cemaatini tercih etmişti. Bu tercihinde hiç kuşkusuz Erbakan'ın ve partinin ileri gelenlerinin de etkili olduğu söylenebilir.

Ancak Erdoğan'ın bu tercihinde başka nedenlerde vardı. Daha ziyade dış görünüş ile ilgilenen İsmail Ağa cemaati, futboldan edebiyata hayli zengin bir alanı olan Erdoğan'ı tatmin edebilecek donanımdan uzaktı. İskender Paşa cemaati ise o günün koşullarında İslamcı gençlik için neredeyse entelektüel bir vahaydı. Cemaat Lideri Mehmet Zahit Kotku'nun birikimi, sohbetlerine katılanları etkileyecek şekilde dolup taşıyordu. Daha sonra yerine geçen damadı Prof. Dr. Mahmut Esat Coşan da öyle. Dolayısıyla Erdoğan'ın İskender Paşa cemaatinin içinde görülmesinde şaşırtıcı bir yan yoktu (Kaplan, 2007: 65).

1980 yılına kadar bu görevlerini sürdüren Erdoğan, siyasi partilerin kapatıldığı 12 Eylül döneminde, özel sektörde bir süre müşavirlik ve yöneticilik yaptı. Türkiye'nin her alanda üzerinden silindir gibi geçen 12 Eylül askeri darbesinden sonra her kurumda olduğu gibi İETT'nin başına da bir albay getirilmişti. Yöneticinin albay olmasıyla birlikte sorunlarda başlamıştı. Bir gün albayın "Ya sakalını kes ya da istifa et" demesi üzerine Erdoğan, işi yerine sakalını tercih ederek; uzun yıllar çalıştığı İETT'den başkan olarak geri dönmek üzere ayrılıyordu.

Özel sektörde bir iş buldu ve çalışmaya başladı. Bir müddet çalıştıktan sonra 1982 yılında askere gitti. Yedek subay eğitimini Tuzla'da yaptıktan sonra dağıtımda, Hastal'daki 77. Piyade Alayı'na düştü. Burada karargâh subayı olarak askerliğini tamamladı. Yedek subaylıktan aldığı maaş, özel sektörden aldığı maaşın yarısı kadardı. Özel sektördeki işvereni tarafından askerlik süresince yarı

maaşın ödenmesi, Erdoğan için tatlı bir hatıra olarak kalacaktı. Askerlik sonrası aynı şirkette yaklaşık bir buçuk sene çalıştı. Daha sonra başka bir şirkette genel müdür olarak göreve başladı.

Bir süre sonra da halen devam etmekte olduğu gıda sektöründe ticarete başladı. Erdoğan, darbeci yönetimin iş başında olduğu yıllarda kendini geleceğe hazırlayarak Akademiyi bitirmiş askerliğini yapmış ve ekonomik olarak kendi ayakları üzerinde durmayı başarmıştı.

Bu yıllarda tek eksiği olan çok sevdiği ve peşinden gittiği tüm siyasi partiler gibi MSP kapatılmış, Lideri Necmettin Erbakan tutuklanmıştı (Pamuk, 2001: 25).

Türkiye’de Demokrasi ve toplumsal hayat, Turgut Özal’ın dönemiyle birlikte biraz olsun rahatlamış ve kapatılan siyasi partiler başka isimler ile 1980’lerin ortalarında yeniden açılmaya başlamıştı. 12 Eylül yasakladığı tutuklu olan siyasi liderler, kendi yerlerine emanetçi isimler bularak siyasi yapılarını ayakta durmaya çalışıyorlardı. Kapatılan MSP’nin yerine bu kez Refah Partisi kurulmuştu. Erdoğan, hayatını adadığı davasına Refah Partisi’nde hizmet etmeye başlamıştı. 1984 yılında Beyoğlu İlçe Başkanı, bir yıl sonra da Türkiye’nin en önemli büyük şehri olan İstanbul’a İl Başkanı ve Refah Partisi’nin MKYK üyesi olmuştu. Erdoğan şöyle diyecekti:

“ 30 yaşındayım. Başarmak için gece-gündüz çalışıyorduk. Birbirine kenetlenmiş, başarıya inanmış iyi bir ekibimiz vardı. Siyasette başarıyı yakalamak çok önemliydi şuna inanmıştım ‘Siyaset Hayat Kurtarmaktır.’ İçinde yaşadığımız toplumda binlerce, on binlerce, hatta milyonlarca insanın refah ve mutluluğunu sağlamak için siyaset yapmak ve başarmak zorundaydık.” (Çakır ve Çalmuk: 2001: 25).

Seksenli yılların ortalarında artık parti içinde tanınmaya başlamıştı. Ancak Erdoğan’ın katıldığı ve rol aldığı seçimler, parti içindeki yükselişine ters orantılı olarak geliyordu. 1994 yılına kadar sürecek “Yenilgiler dönemi” ilk başlangıcı 1984 yılında bir muhtarlık seçiminde gerçekleşti. Yaşadığı mahalleye desteklediği adayı muhtar seçtirmeyen Erdoğan, ikinci yenilgiyi 1986’da yapılan milletvekili ara seçimlerinde yaşadı. Erdoğan 1989’da Beyoğlu Belediye Başkanlığı, 1991’de de milletvekili seçimlerini kaybedecek, ama her yenilgi sonrası daha da bilinecek ve tanınacaktı (Pamuk, 2001: 27).

Refah Partisi İstanbul İl Başkanlığı, 1989 yılında yapılan yerel seçimlerde farklı bir üslup ve tarzda çalışıyordu. Erdoğan'ın başkanlığında toplanan seçim kurmayları, parti içinde tepki çekecek çok riskli kararlar aldılar. Seçim çalışmaları sırasında müzik kullandılar ve bununla da yetinmeyip kadınları aktif hale getirdiler.

Milli Görüş tarihinde ilk defa denenen bu yöntemler parti tabanında da tepkiyle karşılandı. 1989 yılı Refah Partisi ve Erdoğan için tam bir dönüm noktası oldu. Yapılan seçim sonucunda, partinin oylarında yaşanan büyük artış hem partiyi stratejik olarak değiştirmiş hem de Erdoğan'ı İstanbul siyasetinde önemli bir aktör haline getirmişti.

Parti için de İstanbul Teşkilatı adeta büyümenin ve gelişimin öncüsü olarak lokomotif görevi görüyordu (Yılmaz, 2001: 61). O günlerde yaşananları Erdoğan kendi diliyle şöyle ifade ediyordu:

“Farklı bir seçim kampanyasıyla başarıyı yakalamıştık. İlk defa Hanımlar Komisyonu seçimlerde aktif bir rol alıyordu. Çeşitli eleştiriler de almıyor değildik. Ama zaman bizi haklı çıkarırdı... Bu seçimlerden ikinci parti olarak çıkmıştık. Kazanmaya azmetmiştik, çünkü biz kısa mesafe koşucusu değildik, maraton koşucusuyduk. Bizim maratonumuz öyle bir maraton ki ‘İlanihaye’ devam edecekti...” (Meydan, 5 Ekim 1994:7)

Erdoğan, ilk Mahkûmiyet 'ini bu seçimler sırasında aldı. “Görevli yargıca hakaret” gerekçesiyle, polis tarafından aranan Erdoğan, teslim olarak bir hafta kadar Bayrampaşa Cezaevi'nde tutuklu kaldıktan sonra çıkarıldığı mahkemece 10 ay hapis cezası almış; fakat aldığı bu ceza 920 bin lira ağır para cezasına çevrilerek ertelenmişti (Yılmaz, 2001: 62).

Erbakan'ın liderliğindeki RP, 1991 genel seçimlerine Alparslan Türkeş'in liderliğindeki (MÇP) ve Aykut Edibali'nin liderliğindeki IDP ile seçim ittifakı ile girmeye karar vermişti. Bu ittifaka parti içinden özellikle güneydoğudaki partililerden itirazlar geldi. Diğer yanda bu ittifaka itiraz edenler arasında Erdoğan'da yer alıyordu. Bütün bu itirazlara rağmen Erbakan seçime ittifak yaparak girdi. Ancak İstanbul seçim çevresinde milletvekili aday listesinde ittifak adayı gösterilmedi. RP çatısı altında seçime katılan üçlü ittifak, yüzde 16 oy alıp, 19'u MÇP, 3'ü IDP olmak üzere toplam 63 milletvekili çıkarmıştı (Yılmaz, 2001: 64).

İlk seçim sonuçlarına göre seçilenler arasında, 37 yaşındaki Erdoğan'da vardı. Fakat bu seçimde ilk kez uygulanan “Tercihli oy” engeline takılan Erdoğan'ın, 11 gün taşıdığı milletvekili mazbatasını yapılan itiraz neticesinde YSK tarafından iptal edilerek RP'nin listede Erdoğan'ın hemen altında bulunan ikinci sıra adayı Mustafa Baş'a verildi. Erdoğan ile Baş'ın arası bu olaydan sonra uzun bir süre düzelmedi. Bu ikili arasında cereyan eden çekişmenin arkasında, İsmail Ağa ile İskender Paşa arasında gelen tartışmalar vardı seçimlerde kendi cemaatine tercihli oy kullandıran İsmail Ağa cemaati kendi müridi olan Mustafa Baş'ı işaret etmişti.

Buna karşılık Erdoğan'ın böyle bir hamlesi beklentisi kendi cemaatinden olmamıştı, çünkü bu çalışmayı siyaseten kendine göre uygun bulmuyordu (Çakır ve Çalmuk: 2001: 56).

Erdoğan seçimlerin ardından yeniden İl Başkanlığı görevine dönerek, bir sonraki seçimler için kolları sıvıyordu. Çünkü önünde daha kazanılacak çok seçim vardı. 1992 yılında yapılan ara seçimlerde RP, İstanbul'da Bağcılar, Güngören, Bahçelievler ve Tuzlayı alırken bir süre sonrada Kâğıthane'de yapılan seçimi de farkla kazanmıştı. İstanbul'da başlayan “Refahlı Belediyeler rüzgârı” Erdoğan'ı artık İstanbul'da başa güreşmeye doğru götürürken; kazanılan hava 1994 yılındaki büyük zaferin adeta habercisiydi (Yılmaz, 2001: 66).

27 Mart 1994 yılında yapılacak olan yerel seçimlere daha bir yıl zaman vardır; fakat siyaset çoktan ısınmaya başlamıştır. Partilerin, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı için kimi aday göstereceği büyük merak konusudur. RP içinde de durum pek farklı değildi. RP kurmayları İstanbul'u kazanma şansını kendilerinde görmüyorlardı. Çünkü İstanbullular yıllarca tercihlerini merkez sağ ya da sosyal demokratlardan yana kullanmışlardı. İstanbulluların tercihini bu sefer RP'ye çevirmek hiç de kolay değildi. Bunun için Erbakan, İstanbul'a göstereceği aday ANAP'tan milletvekili seçilmiş olan Ali Coşkun'du. Coşkun kamuoyunun yakından tanıdığı bir isimdi ve Erbakan'a göre seçimi kazanamasa bile RP ikinci sırada yer alabilirdi (Pamuk, 2001: 28).

Bu düşüncesine rağmen Erbakan, parti içi demokrasiyi esas alarak başta İstanbul ve Ankara olmak üzere büyükşehirlerde kamuoyu araştırmaları yaptırdı.

Bu araştırma sonuçlarına göre İstanbul'da Erdoğan yüzde 40, Ankara'da ise Melih Gökçek'e yüzde 27 oranında taban desteği çıktı. Erbakan, şaşırtıcı bulduğu anket sonuçlarını tekrar yaptırdı ve yine aynı sonuçlara ulaştı. Bunun üzerine Erbakan, Ankara'da Gökçek'e 'evet' ama İstanbul'da Erdoğan'a 'hayır' cevabını verirken; nedeni ise "Tayyip kardeşimiz daha genç. İstanbul Belediye Başkanlığı'nı kazanmamız zor. Bu nedenle Erdoğan ismini Köreltmemiz doğru olmaz. Tayyip kardeşimiz bize Ankara'da lazım" cümleleriyle durumu özetliyordu (Pamuk, 2001: 28).

Ama Refah Partisi İstanbul İl Teşkilatı parti içinde önemli bir yere sahipti ve Erdoğan'ı başkan adayı göstermekte de kararlıydı.

İstanbul teşkilatı ile Erbakan arasında yaşanan bu gerginliği daha sonra Erbakan ile Erdoğan'ın yollarının ayrılmasına sebep olacak olan Oğuzhan Asiltürk çözmeye çalıştı. Erbakan, bir gece yarısı evine gelen Asiltürk ile görüştüktan sonra istemeyerek, Erdoğan'ın adaylığına onay verdi. RP'de şimdilik kriz çözülmüş ve Erdoğan, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı belli olmuştu (Besli ve Özbay, 2014: 113).

Erdoğan'ın karşısına, ANAP: İlhan Kesici'yi, SHP: Zülfü Livaneli'yi, DYP: Bedrettin Dalan'ı çıkarmıştı. Erdoğan, bir önceki seçiminde yaşadığı hayal kırıklığından ders alarak sandık görevlilerini ve müşahitlerini üniversiteli gençlerden oluşturdu (Pamuk, 2001: 30).

İstanbul'da yaşayan vatandaşların ilçe ilçe demografik yapılarını çıkararak, alan çalışmasına göre taktikler belirledi ve seçimde kampanyayı yürütecek bir kurmay kadro belirledi. Bu ekibin içinde yer alanlar: Hüseyin Besli, Nabi Avcı, Özkul Eren ve Ali İbiş'tir. "Tamam, İnşallah" sloganı ile çıkılan seçim kampanyasında, Erdoğan ilginç ve ses getiren bir propagandanın altına imza atıyordu. Seçim çalışmalarının en başında medya da yeterli yer ve desteği bulamayan Erdoğan, seçim kampanyasının sonuna doğru seçmen algısında dip dalgası oluşturacak şekilde büyük bir başarıya imza atıyordu (Besli ve Özbay, 2014: 117).

Seçim gezilerinde diğer partilerin politikalarını eleştirmek yerine, belediye başkanlığı görevine geldiği zaman yapacağı projeleri anlatıyor, kullandığı "Sessiz

yığınların sesi” sloganı dilden dile dolaşıyordu. Bu slogan belki de belediye başkanı seçilmesinin en önemli kilometre taşı olacaktı (Pamuk, 2001: 30). İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığının önü, tarihinde görülmedik bir kalabalığa şahitlik ediyordu. 27 Mart 1994 seçimlerinde “Maratoncu” Erdoğan ilk hedefini gerçekleştirerek, Lideri Erbakan ile İstanbul’un yönetimini, eski başkan Nurettin Sözen’den devir alıyordu. Erdoğan’ın deyimiyle, İstanbul’un ikinci fethinin kapıları “Kutlu anahtar” ile açılmıştı. Erdoğan’ın seçildikten sonra ilk açıklaması ise şöyleydi:

“Gemiye el ele vererek selamete çıkartmalıyız. Bizim kazanmamızın esprisi, kibirlenmeden, böbürlenmeden, ayaklarımızın üstüne basarak makama gelmemizdedir. Ateşten bir gömlek giydim. Emanet aldığım 10 milyon oy var. Sahip çıkamazsam tarih benden davacı olur.” (Meydan, 8 Nisan 1994)

27 Mart 1994 yerel seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilen Erdoğan, siyasî yeteneği, ekip çalışmasına verdiği önem, insan kaynakları ve malî konulardaki başarılı yönetimiyle dünyanın en önemli şehirlerinden biri olan İstanbul’un kronikleşmiş sorunlarına doğru teşhis ve çözümler üretti. Su sorunu, yüzlerce kilometrelik yeni boru hatlarının döşenmesiyle; çöp sorunu ise dönemin en modern geri-dönüşüm tesislerinin kurulmasıyla çözümlendi. İstanbul’da en önemli problem haline gelen hava kirliliği sorunu, Erdoğan döneminde geliştirilen doğalgaza geçiş projeleriyle son bulurken, kentin trafik ve ulaşım açmazına karşı 50’den fazla köprü, geçit ve çevre yolu inşa edildi; sonraki dönemlere ışık tutacak birçok proje geliştirildi.

Belediye kaynaklarının doğru kullanımı ve yolsuzluğun önlenmesi amacıyla olağanüstü önlemler alan Erdoğan, 2 milyar dolar borçla devraldığı İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin borçlarını büyük ölçüde ödedi ve bu arada 4 milyar dolarlık yatırım gerçekleştirdi. Böylece, Türkiye’nin belediyecilik tarihinde yeni bir çılgır açan Erdoğan, bir yandan diğer belediyelere örnek olurken, bir yandan da halk nezdinde büyük bir güven kazandı.

Erdoğan, 12 Aralık 1997’de Siirt’te halka hitaben yaptığı konuşma sırasında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere tavsiye edilen ve bir devlet kuruluşu tarafından yayınlanan bir kitaptaki şiiri okuduğu için hapis cezasına mahkûm edildi. 21 Nisan 1998 günü açıklanan kararda Erdoğan, TCK’nın 312/2

maddesi (halkı din ve ırk farklılığı gözeterek, kin ve düşmanlığa tahrik etme) uyarınca önce bir yıl hapis cezasına daha sonra; iyi şartları göz önünde bulundurularak 10 ay hapis, 716 bin lira ağır para ve ömür boyu siyaseten men cezasına çaptırıldı (Çakır ve Çalmuk: 2001: 81).

Erdoğan'a, verilen bu karardan altı ay sonra Yargıtay, Diyarbakır DGM'nin kararını onaylar. 5 Kasım 1998 tarihinde Danıştay, Erdoğan'ın Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı düşürür. 4 yıl 7 aya 5 gün Başkanlık yaptığı İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'ndan sıradan bir vatandaş olarak ayrılır. Kararın ardından doğurduğu tepki, öfke, üzüntü, şaşkınlık, hayal kırıklığı adına ne varsa hepsi yaşanmıştır.

Gazeteci, muhabir ve kameramanları ağırladığı toplantının sonunda bir konuşma yapar ve şöyle seslenirken: “ Bu koltuktan ayrılıyorum, hakkınızı helal edin... Ama sizlerle vedalaşmıyorum” diyerek bitirir konuşmasını (Besli ve Özbay, 2014: 118).

Erdoğan için cezaevine gidiş vakti geldiğinde önce Üsküdar'daki evinin önünde bir uğurlama töreni düzenlendi. Erdoğan, evinin önünde yaptığı konuşmasında sevenlerine şöyle seslendi:

“Sizlere veda etmiyorum. Bu bir veda değil. Her zaman söylediğim gibi, inşallah bitmeyen şarkının besteleri içerisindeki bir Es'tir, bir duraktır. Şu anda, bugüne kadar üzerinde çalıştığımız birçok projenin bundan sonra da devamı mahiyetindeki çalışmalarımızı orada devam ettireceğiz. İnanıyorum ki es'ten sonraki notalar, aynı istikrar içerisinde aydınlık yarınların Türkiye'sine, barışa, sevgiye, kardeşliğe giden yolda sizin bu sevginiz, sizin bu aşkınız, sizin bu sevdanızla bütünleşerek devam edecektir.” (Yenişafak, 27 Mart: 1999)

Erdoğan, tam bir gövde gösterisi halinde, düğüne gider gibi, Pınarhisar Cezaevine'ne 130 günlük cezasını yatmaya gidiyordu.

Pınarhisar'a kadar ki bütün yol güzergâhında her yere yol boyunca “Bu şarkı burada bitmez” yazılı afişler asılmıştı. Bütün bunlar gösteriyor ki Erdoğan, yerel yönetici bir kimlikten genel bir konuma geçerek; Türk Siyasetinin adeta yeni bir lideri olduğunu gösteriyordu.

Kırklareli Pınarhisar Cezaevi Erdoğan için, iki yıl sonra kurulacak olan Ak Partinin yeni karargâhı gibiydi. Türkiye'nin her yerinden gelen onlarca insan, Erdoğan ile görüşmek istiyordu. Bu ziyaretlerin en önemlileri ise özellikle parti içindeki yenilikçi hareketin önderleri ile yaptığı görüşmelerdi (Çakır ve Çalmuk: 2001: 85). Erdoğan'ı ziyarete gelen Abdullah Gül, cezaevi çıkışında şunları söyleyecekti:

“Sevgi selini görüyorsunuz. Tayyip Erdoğan cezaevine başı dik girdi. Hiçbir arkadaşımız yolsuzluk yapmadı, ihalelere fesat karıştırmadı. Erdoğan da okuduğu şiir için cezaevinde, buradan güç alarak çıkacak ve görevine devam edecektir. Cezaevi kendisi için bir fırsat olacak” (Milliyet, 22 Nisan: 1999)

Tarihe geçecek bir yargı süreci sonunda, mahkûm edilen Erdoğan, Pınarhisar cezaevinden 120 günün sonunda tahliye edildi. Cezasını tamamlayan Erdoğan'ın tahliyesi de olay oldu.

Yenişafak'ın “Muhteşem dönüş” diye taçlandırdığı tahliyenin en ilginç yönü, cezaevine öp kapıdan girmiş olan Erdoğan'ın arka kapıdan, üstelik gece yarısı çıkmış olmasıydı. Erdoğan tahliye olduktan sonra sabah saat 4:30'da evinde bir basın açıklaması yaptı. Bu açıklama aslında, siyasi çıkışında bir kilometre taşıydı. Erdoğan'ın burada kullandığı bazı kavramların iki yıl sonra yeni bir parti kurar iken tekrarlaması tabii ki rastlantı değildi: (Çakır ve Çalmuk: 2001: 86).

“Yeni yerli, milli bir duruşa şiddetle ihtiyacımız var. Bugün yüz yüze olduğumuz bütün sorunlar, gelir dağılımındaki insanlık dışı adaletsizlikten, çağdaş gelişmelere duyarsız eğitim sistemine; Türk Milletini sömürge ahali gibi gören rantıye sınıfının baskısından, medyatik infaz kampanyalarına; Bakü-Ceyhan boru hattından, Kıbrıs dayatmalarına kadar bütün iç ve dış sorunlar, ancak milli iradeyi arkasına almış bir siyasi irade tarafından çözülebilir.” (Yenişafak, 25 Temmuz 1999)

28 Şubat süreci, ülkede sosyal plan derin bir ayrımcılık hareketi başlatmıştı. Medya kullanılarak yaygınlaştırılan bu hareket, Refah Partisinin kapatılmasını sağlayacak kadar güçlü bir girişimdi. 16 Ocak 1998 tarihinde açıklanan bir kararla, Erbakan'a ömür boyu siyasi yasak getirilmiş ve RP kapatılmıştı. Şimdi ise bütün gözler RP'nin yerine kurulacak yeni partiye kimin genel başkan olacağı sorusuna yönelmişti (Pamuk, 2001: 137). Parti teşkilatı, el altından yaptığı anketlerde bu soruya yanıt aramış; çoğunlukla da Erdoğan'ın ismini ortaya çıkmış olduğunu görüyordu.

Bunun yanında parti içerisinde Abdullah Gül, Recai Kutan, Abdülkadir Aksu, Bülent Arınç isimleri de genel başkanlık için adı geçen isimlerdi. Bütün bunlara rağmen her şey bu ara dönemde Erbakan'ın iki dudağı arasında vereceğı kararda idi. RP'nin yenilikçilerine göre Fazilet Partisi bir emrivaki ile kurulmuştu. Erdoğan, FP'ye geçen en son belediye başkanı oldu. Parti içindeki ilk tepki, kurucu genel başkan İsmail Alptekin'e karşı getirildi. Alptekin'in genel başkan olmasına rağmen Erdoğan, kendisini hiçbir açılışa davet etmedi, yakın temas içine girmede (Çakır ve Çalmuk: 2001: 89).

FP'nin 1. Büyük Kongresi 14 Mayıs 2000 tarihinde yapıldı. Bu kongre, Milli Görüş tarihinin en önemli kongrelerinden birisi oldu. Milli Görüş Hareketi'nde ilk defa iki adaylı ve iki kanatlı bir kongreye gidiliyordu. Adaylar, Erbakan'ın izni ve işareti ile gelenekçi kanadın adayı: Recai Kutan ve Erdoğan'ın başında bulunduğu yenilikçi kanadın adayı: Abdullah Gül'dü.

Asıl kongre mücadelesi, hareketin kurucusu ve yasak lideri olan Erbakan ile öğrencisi siyasi yasaklı olan Erdoğan arasında geçiyordu. FP Kongresinde 1238 delegenin 633'ü Kutan'a oy verirken, 521 oyun sahibi Gül olmuş ve 43 delege ise oylamaya katılmadı. Böylelikle Recai Kutan, kongre sonucu olarak genel başkan seçildi (Pamuk, 2001: 149).

Yenilikçiler, kongrede ipi göğüslememelerine rağmen büyük bir başarı elde ettiklerini biliyorlardı. Erzincan Milletvekili Tevhit Karakaya: "Büyük bir başarı, zaferin ilk adımı ve bir daha ki kongrede bu iş tamam diyordu." sonuçların açıklamasının ardından Kutan ile Gül birlikte kürsüye geldi ve birlik mesajı verdiler. Milli Görüşün, tarihi kongresi noktalanmış ve bu kongre Milli Görüş'ün parçalanmadan önceki son kongresi olmuştu (Çetin, 2003: 54).

FP, kongresinden sonra parti içindeki saflar daha net ve keskin bir biçimde ayrılmaya başladı. Erdoğan'ın, kongre öncesi gittiğı her yerde sık sık 28 Şubat sürecinden bahsediyor ve RP yönetimini suçlayarak, Erbakan ve etrafının parasal ilişkilerini eleştiriyordu (Çakır ve Çalmuk: 2001: 101).

Bu süreçteki en fazla ses getiren çıkışlardan biri de, adaylığını ilan ettikten sonra; Diyarbakır DGM tarafından 312'nci maddeden 1 yıl hapis cezasına çaptırılan Erbakan'la ilgili olan "Hapse girmeli mi- girmemeli mi" tartışmaları ile

oldu. FP o sırada, Erbakan'ı hapisten kurtarmaya yönelik girişimlere hız vermiş, hükümetle "Af Yasası" konusunda sıkı bir pazarlığa oturmuştu. "Hapse girmek gerekiyorsa girilir. Ben olsaydım girerdim." Diyen Gül şunları söyledi: "Erbakan hapse girmeyi göze almış olsaydı, FP'de hırsız, katil, soyguncu ve vurguncu affına ortak olmazdı.

Hükümetin taktiği, FP'yi bu yanlışın içine sürükleyip, bu kirliliğe bulaştırmaktı, bunda da başarılı oldu." Gül bunları söylediğinde, FP ile ilgili karar henüz açıklanmamıştı (Yılmaz, 2001: 232).

Milli Görüş Hareketi'nin iki partisi Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştı. Milli Nizam Partisi ile Refah Partisi "Laiklik eylemlerin odağı" oldukları gerekçesiyle kapatılan partilerdi. 1997 yılında aralık ayında kurulan Fazilet Partisi içinde 25 Mayıs 1999 tarihinde kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'nde dava açılmıştı (Çetin, 2003:59). Hukuki ve siyasi tartışmalara rağmen açılan dava iki yılı aşkın bir süredir devam etmişti.

Anayasa Mahkemesi, 22 Haziran 2001 günü akşam saatlerinde tarihi kararını açıkladı. FP, "Laiklik karşıtı eylemlerin odağı" olduğu gerekçesiyle, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı (Çetin, 2003:63).

FP'nin kapatılmasına ilişkin kararın açıklanmasından bir saat sonrasında, Mecliste son grup toplantısı yapıldı. Recai Kutan, Milli Görüş Hareketi'nin, bir ay sonra kurulacak olan beşinci partisinin ismini de bu toplantıda zikrediyordu. Kutan'ın konuşmasında şu cümleler geçiyordu: "Davamız Milletimizin saadetini temin davasıdır, bunun için çalıştık çalışmaya devam edeceğiz." (Çetin, 2003: 66)

FP'de gelenekçiler ile yenilikçiler arasında açık bir siyaset farkı bulunmaktaydı. Gelenekçilerin her fırsatta "Olağanüstü Şart" politikası izlemesi yerine, yenilikçiler kamuoyunun sempatisini kazanma ve sisteme dâhil olma yolunu tercih ettiler (Karaalioğlu, 2001:129). Parti içinde önce yönetime talip olan yenilikçiler, 2001 Mayıs kongresinde az bir oy farkıyla kaybettiler. Yenilikçiler, siyasi hareketin içindeki varlıklarını sebebini ve temelini; parti içindeki "İtaat veya biat" kültürüne karşı, başkaldırı olarak oluşturdular (Yılmaz, 2001:204).

Bu arada Erdoğan'ın çizgisinde bir değişim olduğu gözlenmekteydi. FP'nin kapatılma davası devam ederken Erdoğan, Milli Görüş çizgisinden uzaklaşarak yeni bir kimliğini iyice belirginleştirerek; yeni siyasi kimliğini söylemlerine yansıtıyordu. Erbakan'ın aksine “Ümmetçi Politika” yerine “Türk Milliyetçiliği” ağırlıklı bir politika izlemeyi tercih etti. Erdoğan'ın söylemleri, büyük ölçüde diğer partilerin dışında MHP ile söylem olarak daha benzerlik gösteriyordu. Nitekim Erdoğan yaptığı tüm konuşmalarda “Türk Milleti” ve “Milli duruş” gibi kavramları ısrarla kullanıyordu (Çakır ve Çalmuk: 2001:196).

Aslında Fazilet Partisi'nin kapatılması hem gelenekçi kanadın, hem de yenilikçi kanadı işini kolaylaştırmıştı. Gelenekçi kanatta, “ Ayrılıp gitseler de bu yenilikçilerden kurtulsak” havası hâkimdi. Yenilikçiler ise başta Erdoğan olmak üzere, Milli Görüş Hareketi'nden ayrılmaya karar verdiler. Bunun için bir zemin kollayan yenilikçiler, FP kapatılmadan önce partiden ayrılarak, “Hain ve bölen” damgası yemekten korkuyorlardı. Bu nedenle Erbakan ile Erdoğan'ın yollarının ayrılması için FP'nin kapatılması bulunmaz bir fırsat olmuştur (Çetin, 2003: 69).

FP'de “Yenilikçi” kanat olarak başlayan hareket sonra kamuoyunun ısrarlı talebi ve gelişen demokratik sürecin bir sonucu olarak 14 Ağustos 2001'de parti haline geldi. Erdoğan, arkadaşlarıyla birlikte Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AK Parti) kurdu ve Kurucular Kurulu tarafından AK Parti'nin Kurucu Genel Başkanı seçildi.

Milletin teveccüh ve güveni AK Parti'yi daha kuruluşunun ilk yılında Türkiye'nin en geniş halk desteğine sahip siyasî hareketi haline getirdi ve 2002 yılı genel seçimlerinde üçte iki parlamento çoğunluğuyla tek başına iktidara taşıdı. Ak Partinin 2002 yılında yapılan seçimlerde tek başına iktidara gelmesi birçok araştırmacı, gazeteci ve siyaset bilimci açısından tartışma konusu olmuştur. Yapılan tartışmalarda bazıları, alınan oyda ve kazanılan başarıda, Ak Parti'nin kadrolarının zenginliğine dikkat çekerken bazılarının ise bu başarıda direkt olarak Erdoğan'dan kaynaklandığını ileri sürmektedir.

Laçiner'e göre, FP'nin içinde üst-orta düzey kadrolar olarak yer almış bir ekibin kurduğu Ak Parti'nin, daha iki yıl geçmeden 1983'teki ANAP'tan beri hiçbir partinin erişemediği bir oy oranına ulaşmasını mevcut şartlarla, “Tepki”

oylar ile açıklamak en hafif deyiimiyle sıgık ve yüzeyselliktir (Laçiner, 2002: 18). Bu oy oranının nedeninin farklı kriterleri göz önünde bulundurmak, araştırma konusunun anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Ak Parti, kuruluşunda ısrarla Özal ile başlayan bir geleneğin devamı olmak istemiştir. Toplumsal olarak, Ülke içinden bakıldığında ise Ak Parti, Anadolu ve büyük şehirlerde oluşan ve dünyaya daha pragmatik ve iktisadi bir rasyonaliteyle bakan çevrelerin yoğun desteği ile kuruldu (Taşkın, 2003:74). Ak Parti, rakibi diğer partiler gibi hemen hemen birçok konuda aynı düşünüyordu. Fakat Ak Parti'yi diğerlerinden ayıran en önemli özellik şahsi sicilleri ile onlardan daha inandırıcı olması idi (Laçiner, 2002: 12).

Kuruluşunda AK Parti, bir politik ve toplumsal tepkiyi iç bünyesinde barındırdığı doğrudur. Fakat bu tepki radikal bir tepki yerine, siyasetten henüz umudunu kesmemiş bir tepkinin adıdır. Ak Partinin kullanmış olduğu söylem, kontrollü bir tepkinin politik dilidir. Bu söylem, sadece 28 Şubat'a yönelik değil; en az elli yıllık bir ifadenin yakınması, yani inananların suçlanmasına karşı bir ifadedir. Erdoğan ve arkadaşları, mağdurlar tabanı tarafından, "Başımızda Onlar olsun" diyeceği bir kadro avantajına sahiptir (Bora, 202:32).

Ak Parti'nin kazandığı zaferde en büyük paya sahip olan kişi, yasaklı lider olan Erdoğan'dır. Seçim öncesi katıldığı bir mitinglerden birinde, partililerce taşınan bir pankarttaki "Aldırma sen başkanım, bu Millet seni Başbakan da yapacak, Cumhurbaşkanı da" şeklindeki sözler 3 Kasım seçimleri ile başlayarak teker teker günümüze kadar gerçek olmuştur (Aydın, 2002:166).

Erdoğan'ın siyasal karizması, Ak Partinin kazandığı seçim zaferlerinde önemli bir model arz etmektedir. Bu aslında Erdoğan'ın, içinde bulunmayı isteyip veya istememekle alakalı bir durumu değildir. Kitleler, içinde buldukları sosyolojik, politik ve ekonomik koşullar nedeniyle Erdoğan'a böyle bir anlam yüklüyorlar. Erdoğan, burada önemli bir anlatım liderine dönüşerek; nesnel koşulların karizmatik bir yansıtıcısı konumuna gelmektedir. Çünkü toplumsal hafızamızın bilinçaltında, tarihsel olarak sürüp gelen "Protest" modellerin imgelerini taşımaktadır. Erdoğan, bu siyasal ve antropolojik karizmatik

kimliğinden dolayı; toplumsal ilgi görmekte ve kitlelerin eğilimlerini seferber ederek siyasi desteğe dönüştürebilmektedir (Yıldırım, 2002:68).

Kitleler, artık Erdoğan'ı kendilerini söz konusu bu kötü durumdan kurtaracak tek lider olarak algılamakta ve O'na karşı bağlılık duygusu hissetmektedir. Bunu sağlayan da O'nun sorunlara karşı takındığı söylem tarzıdır. Kitleler Erdoğan'ın sadece ne söylediğine değil, nasıl söylediğine bakmaktadırlar.

O'nun, mimikleri, görünüşü, ses tonu, hayat tarzı vs. seçmen üzerinde daha etkili olmaktadır. Örneğin, başörtüsü meselesinde dile getirmemesine rağmen, eşinin ve kızlarının başörtülü olması gerekli mesajın kitlelere iletilmesinde yeterli olmuştur (Yıldırım, 2002:70).

Söz konusu bütün bu özellikleri ile Erdoğan, eylemleri ve söylemleriyle oluşturduğu "Politik dil" ile Milli Görüş çizgisinden başlayarak, Türk Siyasetinin değişimine ve gelişimine liderlik etmiştir. Hakkındaki mahkeme kararı nedeniyle 3 Kasım 2002 seçimlerinde milletvekili adayı olamayan Erdoğan, yapılan yasal düzenlemeyle milletvekili adaylığının önündeki yasal engelin kalkması üzerine, 9 Mart 2003'te Siirt ili milletvekili yenileme seçimine katıldı.

Bu seçimde oyların yüzde 85'ini alan Erdoğan, 22. Dönem Siirt Milletvekili olarak parlamentoya girdi. 15 Mart 2003 tarihinde Başbakanlık görevini üstlenen Erdoğan, aydınlık ve sürekli kalkınan bir Türkiye idealiyle, hayatî öneme sahip birçok reform paketini kısa süre içinde uygulamaya koydu. Demokratikleşme, şeffaflaşma ve yolsuzlukların engellenmesi yolunda büyük mesafeler katledildi.

Buna paralel olarak ülke ekonomisi ve toplum psikolojisini olumsuz yönde etkileyen ve yıllardır çözülemeyen enflasyon kontrol altına alındı, Türk Lirası'ndan 6 sıfır atıldı. Devletin borçlanma faiz oranları aşağı çekildi, kişi başına düşen millî gelirden büyük artış gerçekleştirildi. Ülke tarihinde daha önce görülmemiş hız ve sayıda baraj, konut, okul, yol, hastane ve enerji santrali hizmete girdi. Bütün bu olumlu gelişmeler, bazı yabancı gözlemciler ve Batılı liderler tarafından "Sessiz Devrim" olarak adlandırıldı.

Erdoğan, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde ülke tarihinin dönüm noktası olarak nitelenen 2004 sonrası başarılı girişimlerine ek olarak, akılcı dış politikası

ve yoğun ziyaret-temas trafiğiyle Kıbrıs sorununun kalıcı çözüme kavuşturulması ve dünyanın çeşitli ülkeleriyle verimli ilişkiler geliştirilmesi konularında önemli adımlar attı. Erdoğan, 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde %46.6 oy alarak büyük bir zafer kazanan Ak Parti'nin Genel Başkanı olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin 60. Hükümeti'ni kurdu ve tekrar güvenoyu aldı.

Erdoğan, 12 Haziran 2011 seçimlerinden de daha büyük bir zaferle çıktı ve % 49.8 oy alarak 61. Hükümeti kurdu. Erdoğan, 10 Ağustos 2014 Pazar günü halkın oyları ile ilk defa olarak yapılan seçimle; 12. Cumhurbaşkanı seçildi. Erdoğan ile Ak Parti, kuşkusuz Türk siyasal hayatına damgasına vuran bir parti olmuştur. Gerek partinin kurulduğu ve iktidara geldiği dönem olan 2002 seçimleri öncesi ve sonrası, gerek 2007 yılı seçimleri ve 2011 seçimlerinden; Erdoğan'ın Liderliği ile sürekli olarak zaferler kazanmıştır. Erdoğan kendi ifadesi ile adlandırdığı “Çıraklık (1.Ak Parti dönemi, 2002-2007), Kalfalık (2.Ak Parti dönemi, 2007-2011) ve Ustalık (3.Ak Parti dönemi, 2011-2015)” dönemleri doktora tezi araştırma alanı içerisindedir. Erdoğan'ın özellikle, seçim dönemlerinde miting meydanlarında kullanmış olduğu “Politik dil”in söylem olarak, Türk Siyasi Tarihindeki yansımalarını, siyasal söylemin değişim ve gelişimleri ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

2.2. Liderlik Kavramı ve Siyasal Liderlik:

İnsanlar topluluk halinde yaşamalarından dolayı her daim bir lidere ihtiyaç duymuşlar, lider olarak seçtikleri kişilere de meşru ölçülerle toplumsal düzenin sağlanması noktasında bir otorite ve bu otoriteyi kullanma yetkisi vermişlerdir (Arklan, 2004: 46).

Liderlik, dünyanın her yerinde toplum düzeni içerisinde belirli bir destek ile temsil edilen bir olgudur. Toplumsal yaşamın her alanında “Liderlik” kavramı ile karşılaşma imkânı vardır. Devlet yönetiminden, siyasal partilere, sivil toplum kuruluşlarından, üniversitelere, büyük şirketlerden, küçük işletmelere her alanda birden fazla insanın, bir amaç doğrultusunda bulunduğu yerde belirli bir etkiye sahiptir.

Lider olarak kabul edilen insanlar, kişinin hayatında belirli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle insan hayatının her alanında, bazı insanlar lider olarak kabul edilmekte ve doğrudan veya dolaylı olarak karşılıklı etkileşim içerisine girilmektedir. (Komsuoğlu, 2003: 5). Liderliğin oluşabilmesi için, kişinin resmi yetkilerle donatılması şart değildir. Burada önemli olan nokta liderin, kişileri peşinden sürükleyebilecek özellikleri bünyesinde taşıyabilmesidir (Arklan, 2004: 46).

Lider ve liderliğin toplumsal hayatın her alanında, karşılaşılan bir olgu olmasına rağmen, her ikisinin tanımlanması birbirleri ile doğrudan ilişkilidir. “Liderlik” diye ele aldığımız olgu, lider kişinin sergilediği tüm düşünce ve davranışları kapsar. Bu durumda “Lider” in tanımlanması liderliğin ne olduğunu ortaya koymakla başlar (Komsuoğlu, 2003: 7).

Liderlik ile ilgili tüm tanımlamaların ortak noktası, liderin grup olamadan var olamayacağı dışında, liderin diğer bireylerden farklı oluşudur. Ancak bu farklılık grup içerisindeki tüm bireyler içinde söz konusu olabilir ve bu farklılıkların tümü diğer bireyler üzerinde etki yaratabilir. Bu durum ayırt edici nokta farklılık yaratan etkinin düzeyidir.

Liderin, izleyenleri etkileyebilmek için kullanacağı bazı güç kaynakları vardır. French ve Bertham Raven'a göre bunlar, "Yasal güç, ödüllendirme gücü, zorlayıcı güç, uzmanlık gücü, karizmatik güç" tür. Bu çalışmanın temel ilgi alanı olan Erdoğan'ın kullandığı "Politik Dili", Türk siyasal yaşamındaki rolü ve yapmış olduğu siyasal liderlik, liderlik kavramı açısından alt bir başlık olup ve siyaset biliminin ilgi alanına girerken; söylem açısından ise disiplinler arası bir çalışmadır (Eraslan, 2004).

Siyasal liderliğin, siyasal sistemdeki karar alma noktalarını kontrol eden görevlere uzanan bir süreç olması açısından önemlidir. Siyasal liderin, almış olduğu kararlar toplumun bütün kesimlerini bağlamaktadır. Siyasal liderin, etki alanının bu genişliği, lider kavramının toplumsal olarak algılanmanın siyasal liderlik ile günlük kullanımda örtüşmesini doğurmaktadır. Her hangi bir kişinin lider kavramı ile özdeşleştirdiği insanlar ağırlıklı olarak, kendi ülkesinin veya dünyanın bilinen siyasal liderleri olacaktır. Sosyal, kültürel, toplumsal ilişkiler ile; çalışma alanı, etnik veya dinsel bağlara bağlı cemaatleşmeler gibi gruplaşmalar içinde kişinin farklı lider algılamaları olsa bile, siyasal olarak liderlik konumunda gördüğü kişinin etkisi çok daha fazla olacaktır (Komsuoğlu, 2003: 18).

Siyasal liderlik açısından bir inceleme yapılırken, ulaşılabilecek en önemli kaynaklar liderlerin oto-biyografileri veya siyasal liderlik fikirlerinin, lider olarak görülmelerini sağlayan süreç içindeki sözlü veya yazılı söylemleridir. Bunlara örnek Hitler'in *Kavgamı*, Gandhi'nin *Satyagraha'sı*, Atatürk'ün *Nutku*, Alparslan Türkeş'in *Dokuz Işık Doktrini*, Bülent Ecevit'in *Ortanın Solu*, Necmettin Erbakan'ın *Davam'ı*, Süleyman Demirel'in *Yeni Bir Sosyal Mukaveleye Doğru'su*, Ahmet Davutoğlu'nun *Stratejik Derinlik'i* örnek verilebilir. Bu tür çalışmalar liderlerin, liderliği nasıl gördüğünün anlaşılması açısından önemlidir. Türkiye'de özellikle parti başkanlığı yapmış liderlerin bu türde değerlendirilebilecek eserleri vardır. Atatürk'ün *Nutku* bu eserler içerisinde en bilinenidir (Komsuoğlu, 2003: 21).

Siyasal düşünce alanındaki yazılmış birçok eser ise liderlik çalışmaları açısından kaynak sağlayan önemli bir alandır. Batı'da eski Yunan'dan günümüze kadar kimin nasıl gerektiği üzerine yüzlerce farklı eser vardır. Örnek olarak, Platon'un *Devlet Adamı* adlı eseri gösterilebilir. Eserde devlet adamının nasıl

olması gerektiği gibi somut düşüncelerin yanı sıra; bu konudaki soyut kavramları neler olduğunu da açıklamaktadır.

Devlet adamı denilen kişi dünya sorunları karşısında devletin alacağı tavrı belirleyen ve devletin alacağı tavrı belirlerken adil ve hakkaniyetli olmaya çalışan kişiye denir. Devlet adamı, insanlar dünyanın nimetlerini yaşarken, alırken verirken, kişilerin çıkarlarına göre şekil almaz, onun değeri kendi hakemliğindeki adillikten ibarettir.

Doğu felsefesinde Ortaçağ İslam-Arap düşünürlerinden İbn Haldun (1332 1406). Ünlü eseri *Mukaddime'* sinde, Devletin doğuşunu, gelişmesini, burhanlarını ve yıkılışının nedenlerinin bilinebileceğini ileri sürmektedir. İbn Haldun'a göre; topluluklar arasında olan asabiyet bağı sayesinde devletler kurulmuştur. O'na göre devlet, ortak çıkarları ve ihtiyaçları karşılamaya yönelik bir kurumdur. İbn Haldun, devletin yıkılışında asabiyet bağının zayıflamasına bağlamaktadır. Ona göre; insanın doğup, büyüüp ölmesi gibi devletlerin kurulup, gelişmesi ve yıkılması doğal bir olaydır. Yine Nizâmülmülk'ün, dönemin Selçuklu Devletindeki bütün düzenleme ve değişiklikleri ciddî bir şekilde tetkik eden, devlet idaresinde kendi görüşlerini, icraatını ve bunların gerekçelerini gelecek nesillere intikal ettirmek maksadıyla Fârisi olarak yazdığı *Siyâsetnâme* isimli eseri, bugün siyaset ilmiyle uğraşanların el kitapları arasında sayılmaktadır.

Yine Batı'da Makyavel *Prens* adlı eserinde siyasal lideri her açıdan değerlendirmiştir. Eserinde bir hükümdarın saltanatını ayakta nasıl tutabileceği ve hükümdarlığını nasıl daha da güçlendirebileceği anlatmıştır. Makyavel'e göre ahlaki ilkeler her özel durumun ihtiyaçlarına tamamen teslim olmalıdır. Bu yüzden, Prens gücünü koruyabilmek için gerekirse her şeyi yapmaktan çekinmemelidir. Makyavel, bir hükümdarın asıl gücünü sevmekten çok korkutmaktan alması gerektiğini söylerken gene de kendinden nefret ettirmemesini öğütler.

Tüm bu bilgiler ışığında genel olarak, Platon'dan Locke'a kadar uzanan bir çizgide bütün düşünürler yazmış oldukları eserlerinde "İyi bir toplum" nasıl oluşur? Sorusuna cevap aramışlar ve liderliği ise bu toplumun en büyük tamamlayan parçası olarak görmüşlerdir.

Sosyal psikoloji, siyasal liderlikle doğrudan ilgilenen bir alan olmamasına rağmen genel olarak liderliğin anlaşılması açısından önemlidir. Yine psikoloji kadar liderlik alanında önemli çalışmaların olduğu diğer bir alanda sosyolojidir. Özellikle Max Weber, ortaya koymuş olduğu Siyaset Sosyolojisi ile siyaset açısından liderliğin anlaşılmasında kaynak teşkil eder. İlk çağlardan itibaren devletler, liderleri ile anılmıştır. Tarih içerisinde bilinen bütün savaşlar liderleri ile anılır. Devlet içerisinde yapılan düzenlemeler, devrimler, ihtilaller hep liderleri ile anılır.

Siyasal liderlik, ülkelere, kültürlere, liderin kimliğine ve siyasal rejimlere göre değişebilir. Bu durum da kişilerin, siyasal lideri tanımlaması değişebilir. Ayrıca kişilerin siyasal lider olarak kişiler kendi ülkelerinin devlet başkanları da olmayabilir. Özellikle uluslararası bir liderin siyasal söylemi ve stratejik konumu onu ulusal birçok isimden daha ön plana çıkarabilir.

Kişiler bu isimleri belirlerken bazen devlet başkanlığı, başbakanlık, belediye başkanlığı, parti başkanlığı gibi etkin görevi olan resmi liderleri dikkate alırken bazen de yasadışı, baskı grupları veya dini grupların liderlerini de dikkate alabilir. Ayetullah Humeyn'i, İran devrimi öncesi durumu veya Erbakan'ın siyasi yasaklı olarak Milli Görüş'ün lideri olarak görülmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Yine Erdoğan'ın 2002 genel seçimleri öncesi ve sonrasında milletvekili olarak seçilememesi ve kabine dışı olmasına rağmen Ak Parti Liderliğini yapması da örnek olarak verilebilir. Bütün bu olgular, siyasal lider kavramının kişiden kişiye göre değişebileceği gibi; farklı koşullarda aynı kişi için değişen bir sıfat olduğunu ortaya koymaktadır.

Siyasal sistemler içerisinde kuşkusuz en fazla öne çıkan aktörler siyasi liderlerdir. Siyasal iletişim sürecinde liderlerin söylemleri, partileri ile özdeşleşmekte ve hatta otoriter ve karizmatik liderler temsil ettikleri siyasi partiden öne geçmektedir. Bu nedenle liderlerin imajları kamuoyu nezdinde çok önemli bir konuma gelmekte özellikle üzerinde durulması gereken bir konu olarak göze çarpmaktadır. Bu nedenle günümüzde siyasal söylem tüm unsurların önüne geçerek her şey anlamına gelmektedir. Siyasal iletişim sürecinde söylem, liderlerin çok fazla üzerinde durduğu ve hedef kitlesini etkilemek için kullandığı bir koz haline gelmiştir. (Aziz, 2007: 16).

İkna ise insanlar arasındaki ilişkileri kolaylaştırmanın yollarını arar (Türkkan, 1998: 148). Lider söylemi, siyasi aktörlerin vazgeçilmez unsuru haline gelmiş ve seçmenleri oy verme davranışına sürükleyen ikna edici bir lokomotif görevi üstlenmiştir. Bilişsel anlamda ikna olan seçmen davranışsal boyuta geçer ve ikna olduğu siyasi fikrin, liderin ve liderle kendini özdeşleştirdiği söylemin peşinden gider.

Postmodern liderlik kavramının özelliklerinden olan söylemin, siyasal iletişime yansması; iletişimde bulunan tarafı etkilemek, onda düşünce, tutum ve davranış değişikliği yapmaktır. Etkili iletişimin unsurları: Kaynağın güvenilir olması, ikna yeteneğinin olması, hedef kitlenin özelliklerinin bilinmesi, mesajın içeriği ve iletişim kanallarının doğru seçilmesidir. Etkili iletişim kurmak isteyen liderin, vereceği mesajlarda dikkat etmesi gereken noktalar bulunmaktadır. Anlaşılır dil kullanmak, atasözü ve deyimlerden yararlanmak, güncel konulara değinmek, sayılardan kaçınmak ve tekrarlama yapmak liderin konuşması sırasında kamuoyuna aktaracağı mesajlarda bulunması gereken özelliklerdir (Aziz, 2007: 69-72).

Bütün bu tanımlamaların ortak paydası siyasal liderliğin, politik süreçte etkin bir liderlik biçimi olduğudur. Daha öncede vurguladığımız gibi siyasal liderin, siyasal söylemi ve buna bağlı olarak politik dili etkileme özelliğine sahip olduğudur. Bu açıdan liderlik, siyaset içerisinde ortaya konulan söylem ile izleyiciler tarafından benimsenen ve onlar üzerinde yönlendirici, etkileyici bir “Karizma” olarak gösterilebilir. Ayrıca siyasal liderlik karizması, ortaya koyduğu davranışın sembolü olması yanında; gücü ele geçirmeyi, sürdürmeyi ve korumayı hedefleyen bir söylem olarak da algılanmalıdır. Karizmatik lider, bünyesinde bulunan karizması ile kendi istediği şekilde diğer insanların davranışını yönlendiren kişidir. Karizmatik lider, toplumun birlik ve beraberliğinin, toplumsal dayanışmanın temsilcisi ve simgesi olarak algılanır.

Türk siyasi hayatına baktığımız zaman siyasi parti liderlerinin, partilerinden daha çok ön plana çıktıklarını görebiliriz. Türk demokrasi tarihi içerisinde, siyasi devirler hükümetlere göre değil, liderlerin isimlerine göre yapılmaktadır. Türkiye’de partilerin programlarından ve seçim beyannamelerinden yola çıkarak oy veren seçmenlerin oldukça az olduğunu görmek mümkündür.

Türk siyasetinde partilerin programı, kadroların niteliğinden çok parti liderinin kişiliği, kimliği, karizması, tüm bunları kapsayan söylemi ve kullandığı politik dili; oy verme davranışlarını ve partilere katılımları etkileyen en önemli gerçekliktir. Örneğin siyasi liderlere yönelik ritüeller, liderlerin karizmasına etkindir. Bu ritüellerin meşruiyeti, toplumun onayı gerçekleşir. (El öpme, kurban kesme, isim koyma – Başbuğ, Hoca, Reis, Uzun adam, Baba, Karaoğlan vb.)

Liderlik ve karizmatik liderlik konusunda dikkat çeken bir nokta, liderlerin buhran dönemlerinde ortaya çıkarak, halk tarafından “Karizmatik” lider olarak tanımlanabilir. Bu nedenle Erdoğan’ın liderliğini ve bu liderliğin getirdiği karizmayı incelerken; Erdoğan’ın, lider olarak tanımlandığı döneme bakmak ve genel bir değerlendirme yapmak gerekir. Erdoğan’ın önsözyle yayınlanan, Yalçın Akdoğan’ın kaleme aldığı *Ak Parti ve Muhafazakâr Demokrasi* adlı kitapta, bu dönem şu şekilde tasvir edilmiştir:

“3 Kasım 2002 seçimleri öncesinde, halk koalisyon yerine iki partili sistem arayışına girmişti. Denenmiş, yıpranmış partiler artık halk için umut vaat etmiyordu. Liderlerin yıllardır aynı şeyleri tekrarlamaları ve vaatleri yerine getirmemeleri karşısında halk kendisini aldatılmış hissetti.” (Akdoğan, 2004:38)

Erdoğan, seçim meydanlarında halkın özlemlerine, öfkesine seslenebilmekte çok başarılıydı. Halk Erdoğan’ın konuşmalarının sadece içeriğine değil sözlerine de bakıyordu (Yıldırım, 2008:70). Erdoğan her zaman, “Ben onlardan farklıyım, ilkelerime bağlıyım; onlar eski biz yeniyiz” mesajını kitlelere veriyordu.” Erdoğan, kendi deyimiyle her zaman “Kimsesizlerin kimi, sessiz yığınların sesi” olmayı hedeflemiştir. Liderliği ise su şekilde tanımlamıştır:

“Bence su liderlik kavramını açıklamakta fayda var. Bakın liderlik, aslında bir partinin genel başkanı olmak değildir. Liderlik başbakan olmak değildir. Yani siz, bazı olayların neticesinde de gelip bir yere başbakan olursunuz, hatta cumhurbaşkanı da olursunuz, ama bu, lider olmanız anlamına gelmez. Ben liderliği aslında böyle bir sanal liderlik olarak görmüyorum. Su anda bazı siyasi partilerin genel başkanları sanal liderlerdir. Organik liderliktir asıl olan. Bunu sağlayabiliyorsa bir lider başarıda çok daha etkindir. Ve dünyada da dikkat edilirse organik liderlik başarıya gidiyor. Diğerleri başarıya gidemiyor. Ve onlar, bakıyorsunuz rüzgâr gibi geldi geçti şeklinde oluyor. Bizim hedefimiz önce kimsesizlerin kimi olabilmek, sessiz yığınların sesi olabilmek.” (Deveci, 2001:53)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

3.1. Araştırma Konusu:

Söylem analizi kişilere ve kişi sayısına odaklı değildir, bunun yerine dil, dil kullanım biçimleri ve amaçlarına yönelik yürütülen bir nitel araştırma yöntemidir. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kurucusu, Türkiye Cumhuriyeti'nin 12. Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan, Türk siyasi tarihinin içerisinde kesintisiz en çok seçim kazanan ve kuşkusuz en çok tartışılan, siyasi liderlerinden birisidir. Erdoğan'ın Türk Siyasetindeki başarısı, doktora çalışması açısından incelenmeye değer bulunmuştur. Erdoğan'ın hayatı, siyasi gelişim süreci, siyasi kişiliğinde etkili olan faktörler dikkate alınarak seçimlerde kullandığı politik dil ve söylem tarzı, söylem ve içerik analizi yöntemiyle incelenecektir.

Bu çalışmanın kapsamını, Erdoğan'ın kendi tanımlaması olan “ Çıraklık, Kalfalık, Ustalık” veya 1. Ak Parti, 2. Ak Parti ve 3. Ak Parti dönemlerini içine alan, 3 Kasım 2002 genel seçimlerinden başlayarak 2007 ve 2011 genel seçimlerindeki miting konuşmaları ile sınırlandırılacaktır. Çünkü genel seçimler öncesinde propaganda döneminde yapılan miting konuşmaları, hem seçim beyannamesinin genel vaatlerini, hem de geçmiş dönemdeki icraatlarının değerlendirmesi olarak, Erdoğan'ın seçmenle buluşması niteliğindedir. Dolayısıyla belirlenen miting konuşma metinlerinin söylem dili, içerik analizi yöntemi ile doğal dil kullanımı, retorik unsurları ve ele aldığı gündem konuları açısından incelenirken; ortaya çıkan bulgular, tablolar halinde düzenlenecek ve karşılaştırma yapılarak değerlendirilecektir.

3.2. Araştırmanın Amacı:

Yapılan Çalışmanın amacı, siyasal söylemin belirleyen aktörü olarak, Lider kavramından hareketle; genel seçimlerde propaganda dönemlerinde seçim bölgelerinde, benzer nitelikte yapılan miting konuşmalarının “Politik Dili” incelenecektir.

Böylelikle Türk siyasal söyleminin, dönemsel olarak belirgin özellikleri, varsa tanımlamaları ve değişimleri ortaya konulacaktır. Adalet ve Kalkınma Partisinin kurucusu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 12.Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın, Türk siyasi tarihinin siyaseten kesintisiz en çok seçim kazanan ve politik dil olarak en çok tartışılan Liderlerinden birisidir. Bu nedenle Erdoğan'ın, hayatı, siyasi gelişim süreci, siyasi kişiliğinde etkili olan faktörler dikkate alınarak; seçimlerde kullandığı politik dil veya siyasal söylem tarzının incelenmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle Erdoğan'ın, 3 Kasım 2002'den başlayarak 2007 ve 2011 genel seçimlerine kadar gelen süreçte; Ak Partinin, Çıraklık, Kalfalık, Ustalık (1. Ak Parti, 2. Ak Parti ve 3. Ak Parti) dönemlerindeki Lidere bağlı gelişen, siyasal söylemi de ortaya çıkmış olacaktır.

Erdoğan'ın konuşma metinleri içerisinde temel olarak şu soruların cevaplarını arayacağız, söylemi dile getireni (kim söylüyor), otoritesini/gücünü (neye dayanarak), dinleyiciyi (kime söylüyor?) ve amacını (söyleyenler söyledikleri ile neyi başarmak istiyor) kapsar. Bu soruların ışığında, Erdoğan'ın konuşma metinlerindeki, doğal dil kullanımı, retorik unsurları ve ele aldığı gündem konuları kapsamında temalaştırma çalışması yaparak inceleyeceğiz. Erdoğan'ın siyasal söylem dilinin tanımlanması için, kullandığı “Ben ve biz” zamirlerini kullanım biçimi, gündem konularını ele alış biçimi ve ikna için kullandığı yöntemler analiz aracı olarak kullanılacaktır. Sonuç olarak Erdoğan'ın, ortaya çıkan siyasal söylem analizi ile Türk Siyaset Dilinin özellikleri ve toplumsal gerçekliğinin yansımaları, tanımlanması ve değişimlerini ortaya koyması amaçlanmaktadır.

3.3. Araştırmanın Önemi:

Demokrasilerde, belirli bir süre aralığında yapılan genel seçimlerin, propaganda dönemlerindeki liderlerin yaptığı miting konuşmaları, hem geçmiş dönemde yapılan icraatları hem toplumun içinde bulunduğu şartların durumunu ve ihtiyaçlarını hem de topluma yönelik gelecekteki yapılacak vaatleri iç bünyesinde barındırır. Miting konuşmaları içerik olarak, yaşadığımız toplumun bir şekilde

geçmişte yaşadıklarının ve gelecekteki beklentisinin, Lider bakışı ile siyasal söyleme yansımalarıdır.

Yapılan bu siyasal söylem analizi ile toplum içindeki siyaset dilinin bütün özelliklerini ortaya koyması açısından önemli bir incelemedir. Özellikle Türkiye’de, yakın siyasi tarihimizdeki söylem diline ışık tutması açısından Erdoğan’ın kullandığı, politik dil ve ortaya çıkan siyasal söylemin bütün özellikleri ile tanımlanması olarak önemlidir. Diğer yandan ise 2002, 2007 ve 2011 yılları arasında ülkemizdeki siyasal söylemin ve buna bağlı olarak yaşanan politik süreci, toplumsal yansımalarını ve değişimlerini anlamak bakımından önemlidir.

3.4. Araştırmanın Modeli:

Söylem analizi, metodolojide genel, kuramsal ve niceliksel yaklaşımlardan, ayrı ayrı nitelendirilen, detaylı ve nitel yaklaşımlara geçiş için gerekli bir çabadır (Wood ve Kroger, 2000). Söylem analizi son yıllarda sosyal psikolojideki gelişimlere bağlı olarak nitel araştırmalarda öne çıkan bir araştırma yöntemi olup, odağını anlamın değişkenliğine çeviren bir girişim olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan bu yaklaşım, etnometadolojiyi kullanır.

Bu açıdan bakıldığında söylem analizi bir anlamda “Anlam”ın çeşitliliğini ve değişkenliğini araştıran ileri düzey hermeneutik ve sosyal göstergebilim olarak görülebilir (Elliott, 1996). Söylem analizi farklı disiplinlerden (psikoloji, sosyoloji, dilbilim, antropoloji, edebiyat çalışmaları, felsefe, medya ve iletişim çalışmaları) beslenerek gelişen ve bu farklı disiplinlerin teorik bakış açılarına dayanan zırlarla kuşatılmış bir analiz tekniğidir (Potter ve Wetherell, 1987; Tonkiss, 2006). Söylem analizi bu açıdan bütünleşmiş tek bir teori, metot ve uygulama değildir. Bunun yerine farklı disiplinler, farklı araştırma gelenekleri içinde yürütülen, heterojen özelliğe sahip nitel bir araştırma yöntemidir (Tonkiss, 2006). Yapılacak çalışmanın yol haritasını kısaca çizmek ve anlamlandırmak gerekirse, giriş bölümünde de belirttiğimiz gibi, ilk olarak çalışma içerisinde söylem kavramının tanımından ve tarihçesinden başlayarak genel hatları ile bir çerçeve ortaya konulacak. Devamında söylemin, dil ve dilsel öğeler ile olan

ilişkinini ifade etmek adına; söylem-sözce, söylem-dil, söylem-tümce, söylem-bağlam-metin ve söylem-anlam ilişkilerini incelenecektir.

Devamında Söylemi, kuramsal olarak ele alıp, değişim ve gelişim süreçlerini inceledikten sonra; söylemin kuramsal olarak dayandığı, fikir adamlarını ve bunların söylem üzerine düşünceleri incelenecektir. Söylem analizine başlamadan önce Erdoğan'ın hayatı, siyasi serüveni, kişiliği hakkında genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Belirli kuralları ve terminolojisi olan Söylem, konuşmalardan oluşan sistematik dilsel düzenleri betimlemek üzere kullanılan bir kavram olarak sınıflandırılır. Erdoğan'ın, kullanmış olduğu söylem içerisinde, sadece verilmek istenen mesajın anlamını de bunun yanında şu soruların cevabı da aranacaktır:

- Kim söylüyor (O'nu dile getireni)?
- Neye dayanarak (Otoritesini)?
- Kime söylüyor (Dinleyici)?
- Söyleyen, Söylemi ile neyi başarmak istiyor (Amacını)?
- Kim nasıl ve niçin konuşuyor?
- Kim nasıl dinliyor ya da susuyor?
- İçerik özellikleri açısından Erdoğan'ın Söylemi, hangi kültüre aittir, söylemin tarihi periyodu nedir, söylem hangi sosyal durumda kullanılmaktadır?
- Gramatik Özellikleri açısından Erdoğan'ın Söylemi, standart bir dile mi sahiptir, Cümleler arasında ne tür anlam ilişkileri bulunmaktadır? Kullanılan sıfatlar, zarflar, bağlaçlar vb. nelerdir? Söylemin teması, amacı ve fikirleri nelerdir? Ne tür söylem davranışları bulunmaktadır?
- Sunum özellikleri açısından, Erdoğan'ın nasıl bir retorik tekrarı ve hitabet tarzı vardır?
- Erdoğan'ın, konuşurken kullandığı "Ben ve biz" zamirlerinin özellikleri nasıldır?

Daha sonra ise Erdoğan'ın miting konuşmalarını doğal dil, retorik ve ele aldığı gündem konuları açısından incelenecek. Araştırma neticesinde ortaya çıkan

bulgular, tablolar halinde yansıtılarak dönemler arası karşılaştırma yapılacaktır. Karşılaştırma sonuçları ile Erdoğan'ın söylem dilinin genel bir değerlendirmesini ortaya çıkarılacaktır. Sonuç olarak Erdoğan'ın konuşma metinlerindeki siyasal söylem analizinin genel özellikleri ile Türk siyasal söylem diline olan yansımalarını değerlendirilecek. Söylem olarak ortaya çıkan bu özelliklerin, toplumun ve dönemin şartları açısından dikkate alınarak genel bir değerlendirmesini yapılacaktır.

3.5. Araştırmanın Kümesi: Evren ve Örneklem:

Söylem analizleri, açıkça söylem üretme yolları olarak düşünülmektedir, her sosyal araştırma gibi bu analiz türü de verilere, analize ve analiz sonuçlarına dayanır (Sözen, 2014: 83). Söylem analizi sadece çok özel problemlerin cevaplarını aramaz; problemin hem ne olduğu ile hem de probleme ilişkin olası çözüm yollarının neler olabileceği üzerine fikirler geliştirir. Söylem analizi, araştırma sürecinin başlangıcında ve sürecin devamında bir takım sorularla karşı karşıyadır. Bu sorular:

- Araştırmanın konu alanı nedir?
- Araştırma ne hakkındadır?
- Elde edilen veriler nelerdir?
- Bu veriler nasıl seçilir ve nasıl toplanır?
- Bu veriler nasıl organize edilip ve nasıl analiz edilir?
- Araştırma raporu nasıl sunulur?

Şeklinde özetlenebilir (Tonksis, 2006'dan aktaran, Çelik ve Ekşi: 2008:109). Bu bağlamda konu alanını, yakın dönem siyasi tarihimizin önemli bir siyasi aktörü olan, 12.Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın, politik dili (söylem dili) oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni ise Erdoğan'ın, 2002'den başlayarak, 2007 ve 2011'e kadar geçen süreç içerisinde yapılan genel seçim miting konuşmalarındaki "Politik dili" oluşturmaktadır.

Yöntem olarak, içerik ve söylem analizi kullanılacaktır. Araştırma için tablolar hazırlanacak, kavram başlıklar üzerinden anahtar kelimeler belirlenecektir. Araştırma içersin de ortaya çıkan bulgular düzenlenerek, dönemler arasında karşılaştırmalar yapılacaktır. Ortaya çıkan sonuçlar üzerinden Erdoğan'ın, politik dilinin özellikleri tanımlanacak ve süreç içerisindeki yansımaları ve değişimleri ortaya konulacaktır.

Söylem analizi, örneklem sorularını kapsayan geleneksel araştırma yöntemlerinden köklü bir şekilde ayrılır (Sözen, 1999). Örneklem büyüklüğü söylem analizinde önemli bir konu değildir, çünkü analizde önemli olan az sayıda bireylerden elde edilen geniş kapsamlı dilsel malzeme ürünleridir. Çok sayıdaki bireylerden oluşan örneklem, analizin yapılmasını olanaksız kıldığı gibi, araştırma sonuçlarına herhangi bir katkı sağlamaz.

Söylem analizi kişilere ve kişi sayısına odaklı değildir, bunun yerine dil, dil kullanım biçimleri ve amaçlarına yönelik yürütülen bir nitel araştırma yöntemidir. Söylem analizinde araştırma amaçları/soruları, örneklem büyüklüğünü ve temsiliyetini belirleyen anahtar ölçüttür (Elliot, 1996). Söylem analizinin başarısı örneklem ölçüsü ile eşdeğer değildir. Örneklem büyüklüğünden ziyade spesifik araştırma soruları ile ilgilenir (Sözen, 1999).

Dolayısıyla çalışmanın örneklemini Recep Tayyip Erdoğan ve politik dili oluşturmaktadır. Erdoğan, halkın içinden birisi olarak siyasette yükselmiş, İstanbul gibi Türkiye'nin en büyük kentinin Belediye başkanlığını yapmış, ardından Başbakanlık ve son olarak ta Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmuş bir siyasi kimliğe sahiptir. Kendini, Milli Görüş kimliğini ayrılmış bir muhafazakâr demokrat olarak tanımlamaktadır.

Recep Tayyip Erdoğan, muhafazakâr kimliğinin yanı sıra protest karakterinin siyasi iletişim tarzına yansımış bir siyasetçidir. Doğduğu ve büyüdüğü yerlerin, aile yapısının, yaşantısının, geçmişinin izlerinin, hem siyasal hem de günlük yaşantısına yansıdığı söylenebilir.

3.6. Veri Toplama Araçları:

Söylem analizinde genellikle veri toplamada görüşme tekniği kullanılarak yürütülmektedir (Mil, 2007). Görüşme ve grup görüşmelerinden elde edilen verilerin söylem analizi ve geleneksel araştırma yöntemleri içindeki kullanımı birbirinden farklıdır. Bu çalışma içerisinde Erdoğan'ın önceden hazırlanmış olan konuşma metnlerinin, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'nın onayı ile Ak Parti resmi internet sayfasında (<http://www.akparti.org.tr/site>) bulunan deşifreleri ile incelenecektir. Bilindiği gibi Erdoğan'ın konuşma metinleri önceden hazırlanmış olup, kendisi tarafından pronter üzerinden okunarak söylem dilini oluşturmaktadır. Metin halinde kayıtları bulunan konuşmaların ham halleri içerik ve söylem analizi açısından deşifre edilmiş olup bu metinlerin temini araştırmanın verisi açısından yeterli olacaktır. Ayrıca konunun uzmanı iletişimci ve siyasetçilerle yüz yüze görüşmeler yapılarak; Erdoğan'ın konuşma metnindeki, siyasal söylem analizine katkı sağlanacaktır. Diğer yandan söylem analizi, kişilerin ve kurumların (siyasal parti, sosyal gruplar, toplum içinde yerleşik konumda olan alt ve üst kimlikler, vb...) belirli sosyal ve kültürel çevrelerde dili nasıl kullandıklarını, dile nasıl anlam yüklediklerini inceler. Yine bu anlam doğrultusunda kendi gerçekliklerini nasıl yarattıklarını ele alan ve tercih edilen iletişim yapılarının sosyokültürel normlar, tercihler ve beklentilerle olan ilişkisi araştırılmaktadır. Araştıran söylem analizindeki temel vurgu söz konusu konuşmaların ve/veya yazılı iletişimin yapıldığı sosyal çevrenin, normların, güç ilişkilerinin özelliklerinin tanıtılması ve değerlendirilmesidir.

Söylem araştırmaları; sadece söylenenler bazında cümleyi temel alan dar kapsamlı dil analizi değildir. Dilin sosyal çevreyi, benzer şekilde sosyal çevreninde/dil kullanıcılarında dili nasıl yapılandığı üzerinde duran ve tüm bunlara dayalı olarak oluşturulan anlam inşasının nasıl gerçekleştiğine dair üst düzey bir yorumlama imkânı sağlayan ve sosyal bilimler alanına geniş kapsamlı bir bakış açısı sunan bir nitel araştırma yöntemi olarak değerlendirilebilir. Söylem analizi pozitivist düşüncenin egemenliği altında kalan bilim anlayışına ve dünya görüşüne alternatif bir bakış açısı olarak görülebilir. Pozitivist yaklaşım içinde yaşanan sosyal dünyanın karmaşık ilişkilerini açıklayabilecek güçte olmadığı iddia edildiği için, içinde yaşanan dünyanın açıklanmasına yönelik sayısal

verilerden elde edilen bilgilerden ziyade, derinlemesine yorumlamalara ihtiyaç duyulmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. 3 Kasım 2002 Milletvekili Seçimleri, Öncesine Genel Bakış:

Türkiye’de siyasetin son otuz yıldır, yeniden canlanması “Demokratik olmayan” müdahalelerin dolaylı bir sonucu olduğudur. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin sonucu bütün siyasi partilerin yasaklanması, 1983’te ANAP’ın kuruluşunun ve iktidarının yolunu açmıştır. Farklı eğilimlere sahip siyasi kadrolar olsa da 1983’ten, 1991’e kadar süren ANAP iktidarının, Ak Partinin 2002’deki başarısındaki en büyük haberci ve göstergesi olduğundan hiç şüphe yoktur. Aynı zaman da Ak Parti kurucu kadrolarının, eski siyasi adresi olan Milli Görüş geleneğinin siyasi yasaklı hale gelmesi ve Erdoğan’ın imajı ile yeniden umuda dönüşmesi Ak Parti iktidarı için ayrı bir etkidir (Yavuz, 2010: 240).

3 Kasım 2002 genel seçimleri ile Türkiye’de, 90’ların siyasal veya toplumsal dinamiklerinin egemen gücünü yitirerek, yerini yeni dinamiklere bıraktığı bir dönemdir. Türkiye’de, son yüzyılın düzen ve sistem oluşturucu iki temel iktidar alanı olan din ile ulus-devlet arasında devam edegelen birbirini şekillendirme mücadelesi 3 Kasım 2002 Ak Parti iktidar ile yeni bir döneme girmiş olduğu söylenebilir (Sancar, 2008: 71). 3 Kasım 2002 seçimleri öncesi Türkiye’de, siyasal alanın sınırlarını çizen toplumsal dinamiklerdeki değişim iyice net bir hale gelmiştir. Bu berraklaşma devlet-toplum, yerel-küresel, laik-İslamcı gibi farklılıklar siyasal alanı belirleyen geniş eksenler oldu. Burada özellikle siyaseti daha çok sınıfsal temelde tanımlamaya olanak sağlayan sağ-sol ayrışması, bu süreçte ikinci bir kimlik olurken; bu ayrışma daha muğlak bir konuma geldi.

Birbirinden farklılaşmış toplumsal ve siyasal güçler haline dönüşme eğilimi gösteren bu ikilikler, Türkiye’de muktedirlerin “Rant ekonomisi” stratejisi ile bir hegemonik alan oluşturamadıklarının göstergesiydi. Bu durum sermaye birikim krizi, siyasal temsil krizi ve devletin meşruluk krizi gibi adlarla ifade edildi. Türkiye 3 Kasım 2002 seçimlerine, küresel kapitalist gelişme dinamiklerini temsil eden muktedirlerin bu krizleri aşip yeni sıçrama yaratacak hegamonik iktidar arayışı ile girdi (Sancar,2008: 72).

Diğer yandan ise Mayıs ayında, Türkiye'nin gündemindeki en önemli konularından birisi Başbakan Bülent Ecevit'in sağlık durumu idi. Ecevit, Mayıs'ta iki kere sağlık durumundan dolayı Başkent Hastanesinde yattı. İkinci yatışında ise Koalisyon Partileri Liderler Zirvesi hastanede yapıldı (Turan, 2004:181). Erken seçime giden yolun önemli sebeplerinden ikisi; ekonomiyle ilgili kararları günlük politika çıkarımının dışından atanmış olan, ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Kemal Derviş'in sözleridir. Derviş önce, 9 Mayıs'ta seçimden söz etti. Arkasından 27 Haziranda, yurtdışında bulunduğu sırada, "Ecevit'in rahatsızlığından kaynaklanan belirsizliğin bir an önce giderilmesi gerektiğini" söyledi. Bu açıklamadan dört gün sonra, 1 Temmuz'da yapılan Koalisyon Partileri Liderleri Zirvesinde seçimin zamanında yapılacağı konusunda mutabakat sağlanmasına rağmen; ayın 16'sındaki zirvede 3 Kasım'da seçim yapılmasına karar verildi. Ayın son günü de TBMM söz konusu tarihte yapılmak üzere erken seçim kararı aldı (Turan, 2004: 182).

Türkiye 3 Kasım seçimleri arifesinde yeni kurulan siyasi partilerin hızına yetişmeye çalışmıştır. Temmuz'da DSP'den ayrılmış olan milletvekilleri ve diğer katılanlar ile birlikte Yeni Türkiye Partisini Kurdu (YTP). Koalisyonun Dışişleri Bakanı İsmail Cem, kurulan bu yeni partinin Genel Başkanı oldu. Cem 11 Temmuz'da Hükümetteki görevinden istifa etmişti. 8 Haziranda istifa eden Hüsamettin Özkan'da istifa ederek yeni kurulan YTP'de yerini aldı. 11 Temmuz'da Derviş, "Cem'e söz verdim" açıklamasını yaparak YTP'ye katılacağı izlenimi verirken; Kemal Derviş 23 Ağustos günü yapılan bir törenle CHP saflarına katıldı.

YTP'den önce, 10 Temmuz'da bir başka parti Genç Parti (GP) kuruldu. Bu partiyi Rumeli Holding'in sahiplerinden Cem Uzan kurarak, Genel Başkanı oldu. Yine 3 Mayıs'ta İsmet Sezgin'inde Türkiye Partisi, 25 Ağustosta ise Sadettin Tantan'ın Yurt Partisi kuruldu. Ayrıca Murat Karayalçın ve Fikri Sağlar tarafından SHP yeniden kuruldu. Türkiye'de yeni siyasi dalgalanmalar yaşanırken ekonomide yaşanan kriz ağırlığını toplumun bütün kesimlerinde kendini iyice hissettirmiş ekonomik kriz Türkiye'nin birinci sorunu haline gelmişti. Türkiye 2002'li yıllara, kapitalist küreselleşme projesini destekleyen güçlerin bu projeye uygun siyasal aktörler arayışı ile girdi.

Bu arayış için, uygun siyasal aktörler 3 Kasım 2002'ye kadar ortaya koymak ekonomik istikrar açısından pek de mümkün olmadı. Bu yolda denenen DSP- MHP-ANAP koalisyonu, başarılı adımlar atmakla birlikte hegemonik bir açılım sağlayamadı. Derviş'in YTP ve "Troyka" projesi ise başlamadan bitti. Sonuç olarak, Türkiye'de kapitalist gelişmenin küresel dinamikleri farklı siyasi kadrolara yatırım yaptılar. Bu arayışlar içerisinde ön plana çıkan Ak Parti alışılmışın dışında geçmişi ile arasına mesafe koyarak yenileşmenin ve değişimin mimarı olmuştur (Sancar, 2008:74).

Türkiye, artık bir yandan ekonomik krizle boğuşurken diğer yandan ise ekonomik krizden çıkma yollarını, çoktan aramaya başlamıştı. Özellikle seçim öncesinde, vatandaş artık ekonomik krizden hangi Liderle çıkarım sorusunun cevabını aramaya başlamıştı. Yaşanan bu gelişmeler ışığında, Kamuoyu araştırma şirketleri de seçmen davranışlarını ve eğilimlerini ölçmeye başlayarak, önemli sonuçlara ulaşmışlardır. Yapılan kamuoyu araştırmalarında ortaya çıkan sonuçlar seçmenin, ilk olarak çözümünde öncelik beklediği sorunları ortaya koymuştur. Diğer yandan ise bu soruların çözecek siyasi iradeyi yeni bir umut olarak belirlemiştir.

Bu dönem içerisinde birçok araştırma kuruluşu değerli saha çalışmaları yapmış, kamuoyu ve seçmenin nabzını tutmuştur. Bu araştırmalar içerisinde 3 Kasım 2002 genel seçimlerine önceden ışık tutması açısından örnek olarak "Yönelim" araştırma şirketi tarafından yapılan araştırmanın sonuçları önemlidir. Bu dönemde Yönelim araştırma şirketi tarafından yapılan kamuoyu araştırmalarında şu sorular sorularak seçmenin ve kamuoyunun nabzı tutulmuştur:

1. Siyasi liderlerden hangisi ekonomiyi en iyi biliyor ve sizce Türkiye'yi ekonomik krizden, sizce kim kurtarır?
2. Türkiye'de en güvenilir ve en dürüst Lider, sizce kim?
3. Türkiye'de en yenilikçi Lider, sizce kim?
4. Türkiye'de bugünkü şartlarda en umut verici Lider, sizce kim?

Sorulan bu sorular ışığında çıkan sonuçlar gösteriyor ki 3 Kasım seçimleri öncesi seçmenin mevcut siyasi aktörlere olan güveni azalmış ve kararsızların sayısı gittikçe artmıştır. Türkiye'yi içinden bulunduğu ekonomik krizden çıkaracak lider sorusunun sonuçları Tablo 4.1'de aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.1: Ekonomiyi en iyi Bilen ve Türkiye'yi İçinde Bulunduğu Ekonomik Krizden Çıkaracak Lider (Yüzde)

	Mart Ekim	Haziran	
Hiçbiri	36	34	20
Erdoğan	20	16	30
Baykal	6	4	10
Ecevit	7	7	6
Uzan	-	-	6
Bahçeli	5	7	5
Çiller	9	6	5
Cem	-1	5	3
Derviş	4	3	2
Yılmaz	1	5	2
Kutan	1	1	1
Erbakan	1	-	-
Diğer	4	5	4
Bilmiyor	9	8	7
Toplam	103*	101*	101*
N	1850	1850	1850

Kaynak: Turan, Ali Eşref (2004) Türkiye'de Seçmen Davranışı, Önceki Kırılmalar ve 2002 Seçimi: 186. (*) Yuvarlaklaştırmadan ötürü toplam 100 etmemektedir.

Siyasi güvensizliği artıran en önemli sebep ise 3 Kasım 2002 seçimleri öncesinde Türkiye'de her geçen gün siyasal ve sosyal alanda daha çok hissedilen ekonomik kriz olmuştur. Ekonomik krizin ağırlaşan şartları içerisinde, seçmen hareketleri daha çok ekonomik krizden kurtulma yönünde olduğu görülmektedir. Mevcut siyasi aktörlere olan inancın zayıflaması özellikle yeni bir siyasi aktör olan Erdoğan'ı, seçmenin gözünde yeni bir umut olarak ön plana çıkarmıştır.

3 Kasım öncesi Türkiye'de, Ekonomik krizden çıkış reçetesi olarak siyasi umuda dönüşen Erdoğan'ın, en güvenilir ve en dürüst lider olarak da siyasi bir aktör haline geldiğini Tablo 4.2'de görmekteyiz. Hükümeti elinde bulunduran koalisyon ortaklarının yanı sıra; mecliste bulunan muhalefet partilerinin hiçbiri de ağırlaşan ekonomik şartlar içerisinde, seçmenin gözünde yeni bir umuda dönüşmemiştir. Çıkan bu sonuçlar gösteriyor ki 3 Kasım öncesinde seçmen, Türkiye'de sadece mevcut partiler içerisinde bir siyasi tercih yapmamakla

beraber yeni bir umut, güven içerisinde yeni bir yönetim anlayışını aramaya başlamıştır. Bu sonuçları tablo 4.1’de ve 4.2’de çok net olarak görmekteyiz.

Tablo 4.2: 3 Kasım Öncesi, En Güvenilir ve En Dürüst Lider

2002	Mart	Haziran	Ekim
Hiçbiri	37	36	22
Erdoğan	15	11	25
Çiller	12	11	10
Derviş	4	10	8
Baykal	4	3	8
Uzan	-	-	7
Bahçeli	2	4	3
Yılmaz	4	4	2
Cem	-	3	2
Ecevit	2	2	1
Kutan	1	1	-
Erbakan	1	1	-
Diğer	4	4	3
Bilmiyor	14	13	9
Toplam	100	103*	100
N	1850	1850	1850

Kaynak: Turan, Ali Eşref (2004) Türkiye’de Seçmen Davranışı, Önceki Kırılmalar ve 2002 Seçimi: 188. (*) Yuvarlaklaştırmadan ötürü toplam 100 etmemektedir

Diğer yandan ise 3 Kasım öncesinde seçmen, sadece mevcut siyasi yöntemleri bir kenara bırakmakla kalmayıp, yeni bir yönetim anlayışı arayışı içerisinde olduğunu göstermiştir. Elde edilen bu sonuçları, Yönelim araştırma şirketi tarafından diğer siyasi liderler ile beraber, Erdoğan'ın siyasi durumunu karşılaştırmıştır. Bu sonuçlar Tablo 4.3'te olduğu gibi gösterilmiştir.

Tablo 4.3: En Yenilikçi Lider (yüzde)

	Mart	Haziran	Ekim
Hiçbiri	29	29	15
Erdoğan	22	17	27
Uzan	-	-	17
Baykal	7	5	10
Çiller	8	7	5
Cem	-	5	5
Bahçeli	4	5	3
Derviş	1	5	2
Yılmaz	5	6	2
Ecevit	2	1	1
Kutan	1	1	1
Diğer	4	6	3
Bilmiyor	19	15	9
Toplam	102*	102*	100
N	1850	1850	1850

Kaynak: Turan, Ali Eşref (2004) Türkiye'de Seçmen Davranışı, Önceki Kırılımlar ve 2002 Seçimi: 190. (*) Yuvarlaklaştırmadan ötürü toplam 100 etmemektedir.

3 Kasım öncesinde yapılan bu araştırma neticesinde Türkiye'de, Seçmenin özellikle mevcut siyasi alanda değişim ve gelişimden yana bir tutum içerisinde olduğunu yeni bir umut olarak Erdoğan'ı ön plana çıkardığını çok net olarak görmekteyiz. Diğer yandan yeni kurulmuş bir siyasi partinin lideri konumunda olan Cem Uzan, Erdoğan'dan sonra ikinci yenilikçi lider olurken sonrasında üçüncü sırada Baykal gelmektedir. Mevut hükümeti oluşturan Koalisyon üyelerinin ise daha sonra alt sıralarda olması mevcut hükümete duyulan tepkinin bir göstergesi olarak görülmektedir.

3 Kasım 2002 milletvekili genel seçimleri öncesinde, Türkiye'de en çok umut veren lider sorusuna verilen cevap Tablo 4.4'te aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.4: 3 Kasım Öncesi, En çok Umud Veren Lider (Yüzde)

	Mart	Haziran	Ekim
Hiçbiri	33	33	16
Erdoğan	25	20	32
Uzan	-	-	15
Baykal	7	5	12
Çiller	11	9	6
Bahçeli	4	6	4
Yılmaz	5	5	2
Cem	-	4	2
Derviş	1	3	2
Ecevit	2	2	1
Kutan	1	1	1
Diğer	4	5	2
Bilmiyor	8	8	5
Toplam	101*	101*	100
N	1850	1850	1850

Kaynak: Turan, Ali Eşref (2004) Türkiye’de Seçmen Davranışı, Önceki Kıyımlar ve 2002 Seçimi: 193. (*) Yuvarlaklaştırmadan ötürü toplam 100 etmemektedir.

3 Kasım 2002 milletvekili seçimleri öncesinde Türkiye’de en çok umut veren lider sorusuna, kamuoyu araştırmalarında seçmen tarafından verilen cevap; diğer sorulara olduğu gibi genel olarak değişmemiştir. En çok umut veren lider olarak yine Erdoğan seçmenin gözünde umut olurken sırası ile Uzan ve Baykal, Erdoğan’ın takip etmişlerdir. TBMM içerisinde bulunan ne muhalefet partileri ne de hükümeti oluşturan Koalisyon partilerinin liderleri 3 Kasım seçimleri öncesi seçmen fazla umut verememiş olduğu görülmektedir.

14 Ağustos 2001 yılında Erdoğan başkanlığında kurulan Ak Parti, Erdoğan’ın kendi ifadesiyle “ Muhafazakâr Demokrat” bir parti olarak kendisini tanımlamıştır. Bütün bu siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeler ışığında Erdoğan başkanlığındaki Ak Parti, 3 Kasım 2002 seçimlerinden Cumhuriyet tarihinin en büyük seçim başarılarından birini alarak çıktı (Akdoğan, 2004:9).

4.1.1. 3 Kasım 2002 Milletvekiliği, Genel Seçimleri:

Türkiye’de yakın dönem demokrasi tarihinin, dönüm noktası diye tabir edilen birçok siyasi olay gerçekleşmiştir. Bu olayların başında Cumhuriyetin kurulması (1923) ile parlamenter sisteme dayalı, demokrasiye geçiş gelmektedir. Sonrasında devam eden olaylar ise çok partili hayata geçiş, tek parti iktidarları, koalisyonlar, askeri darbeler ve yasaklar gibi belirli siyasi olaylar gelir.

Türkiye’de 3 Kasım 2002’de, yaşanan siyasi ve ekonomik kriz eşliğinde, biraz da sürpriz bir şekilde, milletvekiliği yani erken genel seçimler yapıldı. 3 Kasım 2002 seçimleri, Türk siyasal yaşamında çok partili demokrasiye geçişten sonra yaşanan 14. genel seçimdir. Kayıtlı bulunan toplam 41.4 milyon seçmenden yüzde 79’u sandık başına gitmiş, geriye kalan %21’lik seçmen ise siyasete adeta küserek sandık başına dahi gitmemiştir. 3 Kasımda seçmen, Türkiye’de seçime katılan 18 siyasi parti ve bağımsız diğer adaylar arasından kendi özgür iradesiyle tercihini yapmıştır. Seçim kampanyası sürecindeki tartışmalar ve seçimlerden sonra yaşanan gelişmeler, Türk demokrasinin gelişmişliği açısından; hem geldiği durumu hem de süreç içerisindeki olgunluğunu gösterdiği kadar, zaaflarını da sergilemiştir (Gökçe Orhan, Akgün Birol ve Süleyman Karaçor, 2002: 2)

3 Kasım 2002 Genel Seçim sonuçlarını Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en önemli dönüm noktası olmuştur. Yakın dönem siyasi tarihimizde tek başına devam eden, yaklaşık 14 yıllık Ak Parti iktidarının başlangıç tarihidir. 3 Kasım 2002 genel seçimleri ile TBMM’de, ülke genelinin sadece %54 oy oranı temsil gücü kazanabilmiş, %46’lık kesimin oy verdiği partiler 1982 Anayasası ürünü olan %10 barajına takılmışlardır. Ayrıca Türkiye genelinde %20’lik bir seçmen sandık başına gitmemiştir.

3 Kasım akşamı sandıklar açıldığında Türk siyasetinde tam anlamıyla bir deprem yaşanıyordu. İlk kez, iktidarda ve mecliste temsilcileri bulunan partilerin tamamı (DSP, MHP, ANAP, DYP ve SP) yüzde 10’luk seçim barajının altında oy alarak TBMM dışında kaldılar. Diğer yandan ise sadece bir yıl önce Erdoğan liderliğinde kurulan Ak Parti, yüzde 34’lük bir oy oranı ile seçimlerin açık ara galibi olarak; böylece mecliste üçte-ikilik bir çoğunluğa ulaşmıştır.

Bir önceki seçimlerde baraja takılan Deniz Baykal liderliğindeki CHP ise, kendisini iktidara hazırlamışken aldığı yüzde 19'luk oy oranı ve 178 kişilik meclis grubuyla ülkenin yeni ana muhalefet partisi görevini üstleniyordu. Ayrıca Türk siyasetinde bir ilk daha yaşanıyor ve böylece ülkenin değişik bölgelerinden dokuz bağımsız aday da meclise girmeyi başarıyordu.

2002 seçimlerinin bir diğer başarılı partisi ise, seçimlerden sadece bir kaç ay önce kurulan ve liderliğini Cem Uzan'ın üstlendiği, Genç Partidir (GP). İlginç medya ve kampanya taktikleriyle dikkati çeken GP bu seçimlerde yüksek oy performansı ile dikkatleri üzerine çekse de %10'luk barajı geçemedi.

Tablo 4.5: 3 Kasım 2002 Seçim Sonuçları ve 1999 Seçimlerine Göre Değişim

Siyasi Partiler	2002'deki oy oranı (%)	1999'daki oy oranı (%)	Fark, oy Kazancı veya kaybı	2002'deki MV sayısı	1999'daki MV sayısı
AKP	34,3	*	34,3	363	0
CHP	19,4	8,7	10,7	178	0
DYP	9,6	12,0	2,4	0	85
MHP	8,3	18,0	-9,7	0	129
GP	7,2	*	7,2	0	0
DEHAP	6,2	4,7	1,5	0	0
ANAP	5,1	13,2	-8,9	0	86
SP	2,5	15,4	-12,9	0	111
DSP	1,2	22,2	-21	0	136
BBP	1,0	1,4	-0,4	0	0
YTP	1,0	*	1,0	0	0
Bağımsızlar	1,0	0,88	0,12	9	3
Katılım	79	87			
Oynaklık	54	20			

K

Kaynak: Gökçe Orhan, Akgün Birol ve Süleyman Karaçor, (2002) SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi sayı:1 ss,4.

Not:* İlk kez seçimlere katılan partiler.

** 1999 seçimlerinde HADEP olarak temsil edilmişlerdir.

*** Oynaklık katsayısı, iki seçim arasında seçime katılan bütün partilerin oy tabanlarındaki değişmelerin kümülatif toplamının ikiye bölünmesiyle elde edilir.

Seçim sonuçları üzerinde düşündüğümüz zaman, 3 Kasım 2002 genel seçimleriyle, 18 Nisan 1999 seçimleri arasında şok yaratacak kadar büyük bir farkın olduğu görülmektedir. Bu farkın en büyük sebebi, siyasi parti liderlerinin, Nisan 1999 seçimlerinin üzerinde durup düşünerek, gerekli doğru değerlendirmeleri yapamamalarıdır (Turgut, 2003:171). Kaybedenler cephesindeyse en dramatik oy kaybı, geçen seçimin galibi olan DSP'de gerçekleşmiştir. İlk kez bir iktidar partisinin oylarında 21 puanlık kayıp yaşanmış ve oy oranı yüzde 22'den yüzde 1'lere düşmüştür. DSP'nin oy kaybının arkasındaki nedenler arasında; seçim öncesinde partinin ikiye bölünmesi, Ecevit'in sağlık durumunun iyice kötüleşmesi gösterilebilir. Yine Başbakan Bülent Ecevit'in, hasta olması, buna rağmen iktidarı bırakmaması sonucunda ve Ecevit başkanlığındaki koalisyon hükümeti döneminde, Türk Siyasi tarihinin en derin ekonomik krizine sürüklenmesi de oy kaybının sebepleridir (Gökçe Orhan, Akgün Birol ve Süleyman Karaçor, 2002: 3).

3 Kasım seçimlerinde ağır bir darbe alan diğer bir iktidar partisi ise MHP olmuştur. Bir önceki seçimlerde büyük bir başarı yakalayarak meclise ikinci parti olarak giren MHP, iktidar ortaklığı döneminde kendi kimliği ile ilgili olarak çizmiş olduğu çerçeveden uzaklaşan bir görüntü vermiştir. MHP, daha önce halka verdiği vaatlerini ki bunların başında PKK'lı terörist başının idamı, yoksulluk ve yolsuzluklarla mücadele gelmektedir. 3 Kasım öncesi MHP bu vaatlerini seçmen gözünde yerine getirememiştir (Bora, 2002: 31). İktidarın en küçük ortağı olan ANAP da benzer nedenlerden, ayrıca bir de sürekli olarak partinin adının yolsuzluklarla özdeşleşmesi nedeniyle oy oranında dikkate değer bir kayıp yaşayarak, meclis dışında kalmıştır.

Kaybedenler elbette yalnızca iktidar partileri olmamıştır. Meclis içindeki ve dışındaki muhalefetten bazıları da, önemli ölçüde oy kaybına uğramıştır. Bunların başında, seçim öncesi kurduğu ittifaklara da güvenerek seçimlerde en azından meclise girebileceğinden emin olan DYP gelmektedir. Seçim akşamında yüzde 9 ile yüzde 11 arasında gidip gelen DYP oyları, gece yarısından sonra yüzde 9,6'larda sabitleşerek, partide tam bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Yapılan değerlendirmeler, merkez sağdaki erimeden, biraz da liderinin performansı nedeniyle, DYP'nin de olumsuz etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Parti tabanının sadakatine güvenen ve Milli Görüş geleneğini temsil eden Saadet Partisi (SP) ise, seçim kampanyasında partinin doğal lideri kabul edilen ama siyasi yasaklı olan Necmettin Erbakan'ı miting meydanlarına davet etmesine rağmen, yalnızca yüzde 2.5 oy alabilmiştir. Hatta partinin kalesi sayılan Konya'da bile parti yüzde 5'i geçememiştir. Anlaşılan o ki parti tabanı, iktidara daha yakın duran ve partinin kendi ocağında yetişenlerce kurulan AKP'yi daha tercih edilebilir bulmuştur. Umduğunu bulamayan diğer partiler arasında sol yelpazede İsmail Cem liderliğinde kurulan Yeni Türkiye Partisi ile milliyetçi-muhafazakâr çizgideki Büyük Birlik Partisi (BBP) yerlerini almıştır. Her iki partinin oyu da yüzde 1'lerde kalmıştır (Bora, 2002:31).

3 Kasım 2002 genel seçimleri Türkiye için sonuçları her açıdan hissedilen bir değişimin başlangıcı olmuştur. Yapılan bu seçimler ile Türkiye'de toplumsal olarak yaklaşık 14 yıldır devam etmekte olan yeniden bir kuruluş mecrasına girilmiştir. Yeni Türkiye'de gelişmenin ve değişimin öncüsü Erdoğan olmuştur. Bu yeni kuruluş sadece “Siyasetin üst düzeyi” ile sınırlı olmamıştır. Merkezde, Ak Parti'nin odağında yer alacağı iktidar-paylaşım mücadeleleri ve uzlaşmaları, siyasetin yeniden şekillenmesine sebep olurken; siyasal ve toplumsal alanda bir iç hesaplaşmaya gidilmiştir (Laçiner, 2002: 11). Bu değişim 3 Kasım 2002'den başlayarak, sonrasında kazanılan genel seçim başarıları ve AK Parti iktidarları ile günümüzde halen devam etmektedir. Erdoğan'ın ve Ak Partinin başarısı ile sonuçlanan 3 Kasım 2002 genel seçimlerinin, öncesi ve sonrasıyla genel değerlendirmesi yapıldıktan sonra; artık siyasi söylem analizine geçilecektir.

Yapılan bu çalışmanın evreni, Erdoğan'ın kendi tanımlaması olan “Çıraklık, Kalfalık, Ustalık” veya 1. Ak Parti, 2. Ak Parti ve 3. Ak Parti dönemlerini içine alan, 3 Kasım 2002 genel seçimlerinden başlayarak 2007 ve 2011 genel seçimlerindeki miting konuşmaları ile sınırlandırılacaktır. Çünkü genel seçimler öncesinde propaganda döneminde yapılan miting konuşmaları, hem seçim beyannamesinin genel vaatlerini, hem de geçmiş dönemdeki yapılan icraatların değerlendirmesi olarak, Erdoğan'ın seçmenle buluşması niteliğindedir. Bunun içinde Erdoğan'ın söylem dilinin içerik analizine, Erdoğan'ın başkanlığında ilk defa katıldığı, 3 Kasım 2002 genel seçimlerindeki; yapmış olduğu miting konuşmaları ile başlanacaktır.

Erdoğan'ın kullanmış olduğu politik dilin söylem analizini yaparken; yer yer içerik analizinin nicel gücünden, yer yer de söylem analizinin derinliğinden yararlanılacaktır.

Daha sonra ise araştırma neticesinde ortaya çıkan bulgular, tablolar halinde verilerek, seçim dönemleri arasında karşılaştırma yapılacaktır. Karşılaştırma sonuçları ile Erdoğan'ın doğal dili, retorikleri ve gündem oluşturma açısından söylem dilinin kodlarının genel bir değerlendirmesini ortaya çıkarılacaktır. Elde edilen veriler ile 3 Kasım 2002 genel seçimlerindeki Erdoğan'ın, kullandığı politik dilin genel özellikleri ve Türk siyasal söylemine olan yansımaları değerlendirilecektir. Söylem olarak ortaya çıkan bu özellikler, 2002 yılında Türkiye'nin siyasi, sosyal ve ekonomik şartlar açısından genel bir değerlendirmesi yapılacaktır. İlk olarak Erdoğan'ın söylemlerindeki “Doğal dil” kullanımı üzerinde durularak, kelime analizi içinde yer alan; metin kodları çözümlenecektir. Bu çözümleme ile Erdoğan'ın, konuşmalarına taşıdığı kelime ve kullandığı kelime hazinesi ortaya çıkarılacaktır.

4.1.2. 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın Miting Konuşmalarındaki Doğal Dil Kullanımı:

Yapılan bu çalışma içerisinde; Erdoğan'ın 3 Kasım 2002 yılında miting meydanlarında kullanmış olduğu doğal dil, Bardin'in "Yıldız falı" analiz yöntemi kullanılarak belirlenecektir. Böylelikle sentaksa ve sözcüklere ilişkin analizde, anlam öğelerinin sınıflaması ve sayımı yerine, anlamın belirtenleri üstünde durulacaktır. Burada mesajın kodu (vokabüler, gramer özellikleri, anlam birimleri) incelenir. Bir metnin kodunu incelemek için bir takım uzlaşım kurallarının konması ve karşılaştırma imkânlarının bulunması gereklidir. Bu kurallara ilişkin olarak Erdoğan'ın, kullanmış olduğu miting konuşma metinlerinin içerisinden tespit edilecektir. Buna göre kurallara bağlı kalınarak, bu metinlerdeki;

- Mevcut sözcüklerin toplam sayısı (O)
- Farklı sözcüklerin toplam sayısı (V)
- Bu iki gurubun oranı (O/V: Mesajda kullanılan vokabülerin zenginlik derecesi gösterir) belirlenecektir.

Vokabüler birimlerinin sınıflandırılmasında,

- a) Dolu sözcükler; yani sıfat, isim, fiil gibi anlam taşıyıcı sözcükler,
- b) Araç sözcükler; yani zamir, bağlaç, zarf, öntakı gibi işlevsel sözcükler ayırımına gidilecek.
- c) Fiillerin zamanı ve kipleri değerlendirilecek

Nihayet vokabüler birimleri, frekans düzeylerine göre gruplandırılarak nitel bir analiz yapılacaktır. Bunun üzerine terimlerin "Doluluk" durumu, anlam taşıyıcı olanları ile araç niteliğinde olanların dağılımı nitel olarak değerlendirilecektir. İsim, fiil ve sıfatlar: taşıyıcı, zarf, edat, ünlem ve bağlaç gibi diğer kelimeler ise araç kelimeler olarak tanımlanmaktadır. Metinlerde bu kelime grupları, toplam kelime sayısına oranı bakımından da incelenmektedir.

Bu analiz yöntemi ile Erdoğan'ın, miting konuşma metinlerine taşıdığı kelime hazinesi, ortaya çıkarılacaktır. Bardin'in formülünü metne uygularken, sayı ve tarih ifadeleri sayım dışında tutularak; birleşik yazılmayan deyimler ve bileşik ifadeleri oluşturan kelimeler ayrı ayrı sayılmıştır. Aynı kökten üretilmiş

olsa da, anlamı ya da cümle içindeki işlevi farklılaşan kelimeler ayrı olarak hesaplanmıştır. Sesteş kelimeler ise anlamsal ayırım gözetilmeden aynı terim olarak kabul edilmiştir. Erdoğan'ın yapmış olduğu miting konuşmaları, cümle kurgusu ve vurgusu açısından incelenecek; konuşmacının ortaya koymuş olduğu, politik dil incelenecektir.

4.1.2.1. 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın miting Konuşmalarının Vokabüler birimlerin sınıflandırılması:

Erdoğan'ın, 3 Kasım 2002 yılında yapılan genel seçimler de Türkiye genelinde yapmış olduğu 56 miting konuşmalarının genel toplamı, sayfa, sözcük karakter, paragraf, satır ve gövde sayıları rakamsal veri olarak Tablo 4.6'da aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.6: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarının Tek Parça İstatistikleri

2002	Sayfa	186
	Sözcük	78796
	Karakter (boşluksuz)	498691
	Karakter (boşluklu)	577519
	Paragraf	1512
	Satır	7042
	Gövde	2228
	Terim sayısı	78478
	Terim çeşidi	5096

Erdoğan'ın miting 2002 konuşmalarındaki yer alan sözcüklerin terim sayıları, terim çeşitleri ile sayısal veri olarak ve yüzdesel değer olmak üzere karşılaştırmalı bir şekilde Tablo 4.7'da verilmiştir. Terim sayılarının, terim çeşitlerine oranlanması ile Bardin'in Yıldız falı formülü uygulanarak net sonuca varılmıştır. Erdoğan'ın 3 Kasım 2002 seçimleri döneminde yapmış olduğu miting konuşmalarını diğer dönemlerden ayıran en belirgin özelliği prompter kullanmadan yapmış olduğu doğaçlama konuşmalar olmasıdır.

Tablo 4.7: 2002 Seçimlerine göre, Erdoğan'ın Dil Zenginliği Düzeyi

	2002
Terim Sayısı (O)	78478
Terim Çeşidi (V)	5096
Kelime çeşidi O/V	15,39

Bu konuşmalardaki terim sayısının, terim çeşidine oranındaki vokabüler birikimin düzeyi 15,39'dur. Ortaya çıkan bu sonuç ile Erdoğan'ın konuşmalarında terimin sayısının yüksekliği ile çok tekrar yapıldığını; terim çeşidindeki azlık ile de basit ve sade bir konuşma ile seçmen üzerinde yüksek bir etki yapmak hedeflendiği sonucuna varılmaktadır. Bunun içinde Erdoğan'ın konuşmalarının doğal dil zenginliği olarak çok yüksek bir oran çeşitliliği yoktur. Erdoğan'ın bu dönemdeki konuşmalarının tamamını hiçbir metne veya promptere bağlı olmadan yapmış olması, konuşmalarını daha çok retoriksel ve tekrarlana bilirlilik açısından zengin kılmıştır. Yapmış olduğu konuşmaların içerik analizinde daha çok temel sorunlar ve çözüm yolları üzerinde duran Erdoğan, propaganda açısından genel olarak seçmenin aklını fazla karıştırmadan direk mesajı odaklanarak sonuca gitmiştir.

Politik dil kullanımı açısından Erdoğan, amaç ve araç sözcüklerin daha çok amaç sözcüklerini kullanmayı tercih etmiştir. Böylelikle ortaya konulan Söylemin doluluk oranı yüksek bir şekilde, seçmen huzurunda sürekli tekrar edilerek verilmiştir. Erdoğan'ın miting konuşmalarındaki kullanmış olduğu sözcük ve sözcük türleri Tablo 4.8'de aşağıda karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Bu sonuç İle Erdoğan'ın 2002 yılında yapmış olduğu miting konuşmalarında ki dil zenginliği net olarak tespit edilmektedir. Türk siyasetinde ki politik dil kullanımı açısından belirleyici bir söylemsel etkiye sahip olan Erdoğan'ın miting konuşmalarının siyasal söylem analizi; yapılan diğer seçimler 2007 ve 2011 ile mukayese edilerek sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Tablo 4.8: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarındaki, Vokabüler Zenginliği

Erdoğan Kelime Hazinesi	Terim Türü	Terim Sayısı (O)	Terim Sayı Oranı %	Terim Çeşidi (V)	Terim Çeşidi Oranı %	O/V
2002	Amaç Sözcükler					
	İsimler	32041	%40,6	2952	%68	9,21
	Sıfatlar	10275	%13,0	66	%5,1	7,66
	Fiiller	18650	%23,6	1954	%13,9	4,4
	Araç sözcükler					
	Zamir	5544	%7,03	36	%2,3	12
	Zarf	1417	%1,79	15	%5,7	5,3
	Edat	3622	%4,5	22	%8,6	1,9
	Bağlaç	5753	%7,30	36	%1,8	11,5
	Ünlem	1166	%1,47	15	%1,1	5,7
	Toplam	78478	%100	5096	%100	15,39

Erdoğan'ın Vokabüler zenginliği incelenerek, mesaj üretiminin temel repertuarını elde edilmiştir. İncelenen 56 miting konuşmasında toplam 78478 sözcük vardır ve bunların 5096'sı farklı sözcüklerdir. Bu durumda O/V oranı yaklaşık 15,39'dur. Erdoğan'ın yapmış olduğu konuşmalarında ki bu oran, yüksek bir tekrar düzeyini yansıtır. Temel kelime hazinesi açısından ise sözcük türleri sınırlı olmakla beraber isim (32041 defa), fiil (18650 defa) ve sıfatlar (10275 defa) yüksek oranda kullanılmış ve toplam amaç sözcük sayısı 60796, araç sözcük sayısı ise 17682'dir.

Erdoğan'ın 2002 yılında yapmış olduğu konuşmalarında, hedef kitlesi açık hava meydanlarında ki seçmen olduğundan dolayı kelime hazinesinin temelini yüksek bir tekrar düzeyi oluşturmaktadır. Yapılan bu konuşmaların siyasal söylem stratejisi, seçmenin kullanılan politik dili iyice anlaması ve seçmen üzerinde kalıcı bir etki yapması olarak belirlenmiştir. En çok kullanılan dolu sözcükler, sözcük türleri sayısal ve yüzdesel oranları ile karşılaştırmalı bir şekilde Tablo 4.9'da aşağıda ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 4.9: Erdoğan’ın 2002’de, En Sık kullandığı Dolu Sözcükler

Sıralama	İsimler	Frekans	Sıfatlar	Frekans	Fiiller	Frekans
1	Millet	935	Bu	1874	Olmak	2205
2	Türkiye	850	Bir	1843	Demek	1152
3	Kardeşlerim	843	Var	870	Yapmak	1139
4	Parti	652	Yok	462	Etmek	1116
5	Yol	459	Her	428	Vermek	890
6	Ülke	431	Çok	365	Gelmek	777
7	Ak	356	Değerli	383	Almak	597
8	Baykal	357	Tek	268	Bilmek	591
9	Halk	335	Sayın	241	Konuşmak	536
10	Şey	332	Yüzde	208	Çıkmak	398

Erdoğan’ın miting konuşmalarında ki doluluk oranı, amaç sözcükler (60796) kullanım açısından incelendiğinde; birinci sırada isimler ikince sırada fiiller üçüncü sırada ise sıfatlar olarak belirlenmiştir. Erdoğan’ın en çok kullanmış olduğu, isim “Millet” (935 defa), fiil “olmak” (2205 defa), sıfat “bu” (1874 defa) (sözcük türleri görülmektedir).

Erdoğan’ın konuşmalarında ki araç sözcüklerin doluluk oranı (17682) ise aşağıda gösterilen Tablo 4.10’da karşılaştırmalı olarak verilmiştir. En çok kullanılan araç sözcükler incelendiğinde birinci sırada bağlaçlar (5753 defa), ikinci sırada zamirler (5544 defa), üçüncü sırada edatlar (3622 defa), dördüncü sırada zarflar (1417 defa)ve beşinci sırada ise ünlemler 1166 defa) yer almaktadır.

Söylem analizinde yapılan araştırmalarda, genel olarak doğal dil incelemelerinde ünlemler yer almamaktadır. Ama Erdoğan’ın konuşmalarında ise vurgu ve tonlamada önemli bir araç olan ünlemler yapılan bu çalışma içerisine ünlemleri dâhil edilmesini gerekli kılmıştır. Erdoğan 2002 miting konuşmaları içerisinde araç sözcüklerden “Biz” (1947 defa) zamirini en çok kullanılırken, sırası ile “mı-mu” soru (1411 defa) edatı, “ve” (1085 defa) bağlacı, “Şimdi” (909 defa) zarfı ve “İnşallah” (586 defa) ünlemi diğer kullanılan araç sözcükler olmuştur.

Tablo 4.10: Erdoğan'ın 2002'de, En Sık kullandığı Araç Sözcükler

Sıra	Edat	Frekans	Bağlaç	Frekans	Zarf	Frekans	Zamir	Frekans
1	Mı	1411	Ve	1085	Şimdi	909	Biz	1947
2	için	520	de	669	Niye	335	Bu	1243
3	değil	460	Ne	640	Orada	133	Ben	472
4	kadar	228	da	523	Kaç	17	siz	420
5	diye	213	ki	405	Neye	15	O	334
6	Gibi	181	Ama	363	Yani	8	Nere	216
7	Anda	123	ile	321	Biraz	5	Sana	158
8	Göre	122	Çünkü	298	Niçin	5	Kendi	150
9	Den	86	beraber	249	-	0	Onlar	147
10	mcı	76	dahi	245	-	0	Sen	108

Erdoğan'ın 2002 yılındaki konuşmalarında en çok kullanılan amaç ve araç sözcüklerin sayısal oranı ve sözcük türleri açısından Tablo 4.11'de karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmiştir. Bu sıralama da merteye açısından en çok kullanılan yirmi sözcük türüne yer verilerek; konuşmaların doluluk oranının Bardin'in "Yıldız falı" formülüne göre karşılaştırma mertebesi belirlenmiştir.

Tablo 4.11 Erdoğan’ın 2002 Konuşmalarında, Sözcük Türlerinin Karşılaştırması

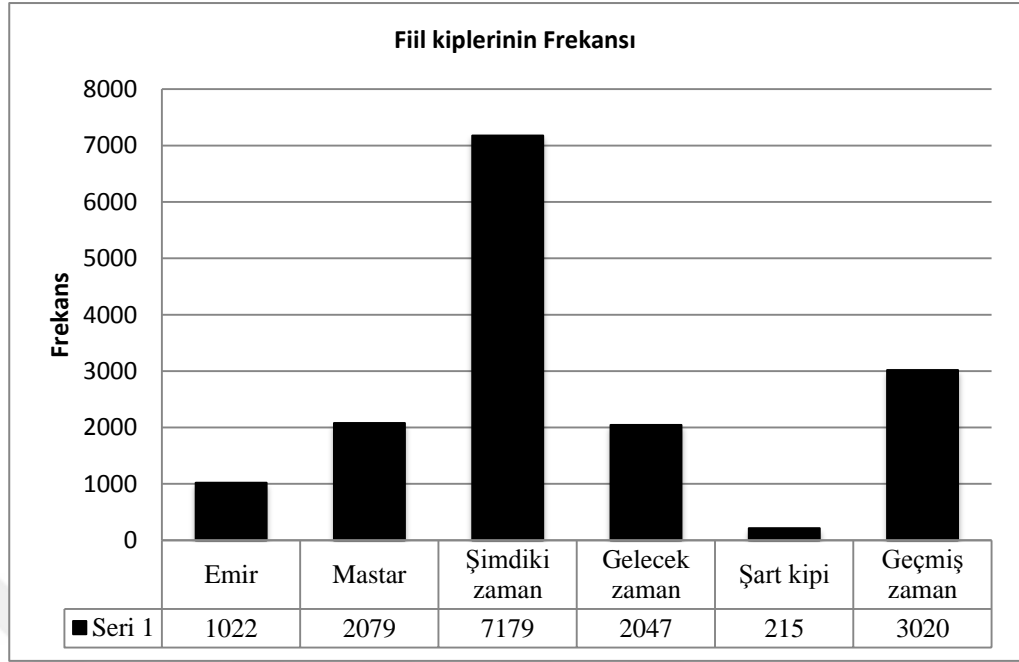
Mertebe Amaç ve Araç sözcükler			Frekans	% Karşılaştırma
1	Zamir	Biz	1947	%10,03
2	Sıfat	Bu	1874	%9,68
3	Sıfat	Bir	1757	%9,52
4	Edat	mı	1411	%7,26
5	Zamir	Bu	1243	%6,40
6	Fiil	Olmak	1119	%5,76
7	Bağlaç	Ve	1085	%5,59
8	Zarf	Şimdi	909	%4,68
9	Sıfat	Var	844	%4,34
10	Fiil	Gelmek	753	%3,87
11	İsim	Parti	739	%3,80
12	İsim	Millet	935	%3,74
13	Fiil	Bakmak	693	%3,57
14	İsim	Kardeş	684	%3,52
15	Bağlaç	de	669	%3,44
16	Fiil	Etmek	649	%3,34
17	Bağlaç	Ne	640	%3,29
18	Fiil	Vermek	616	%3,17
19	Ünlem	İnşallah	586	%3,01
20	İsim	Türkiye	560	%2,88

Erdoğan’ın kullanmış olduğu politik dili yıldız falına göre değerlendirdiğimizde ortaya çıkan söylem; bir sahip olma dili değil varoluşsal bir dil olma özelliğidir. Erdoğan’ın 2002 yılı söyleminde henüz ortada kazanılmış bir şey yoktur ancak politik dilde ki şartların neticesinde her şey elde edilebilir. Çünkü Erdoğan başkanlığında Ak parti yeni kurulmuş bir siyasi parti olarak ile defa milletvekilliği genel seçimlerine katılmıştır. Bazı sözcüklerin vokabüler frekansının kullanımı oldukça yüksektir. Örneğin zamir olan “Biz” (1947 defa), sıfat olan “Bu” (1874 defa), fiil olan “Olmak” (1119 defa), isim olan “Millet” (935 defa), bağlaç olan “Ve” (1085 defa), zarf olan “Şimdi” (909 defa), edat olan “mı-mu” (1411 defa), ünlem olan “İnşallah” (586

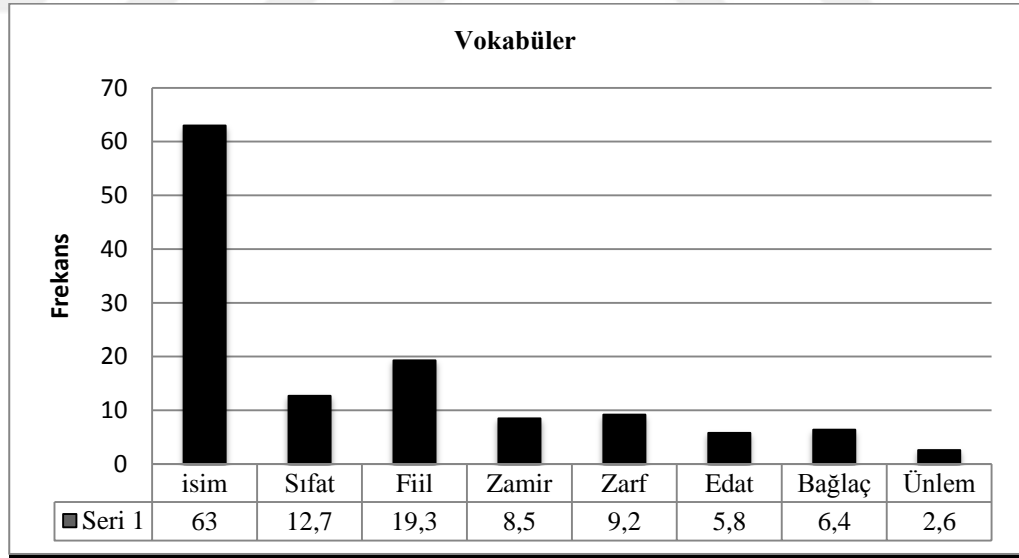
defa) en çok kullanılan sözcük türleri olmuşlardır. Erdoğan'ın miting konuşmalarında kullandığı bu sözcük türleri, onun ortaya koymuş olduğu politik dilin gelecek üstüne iyimser bir politik dile sahip olduğunun işareti olarak sayılabilir. Bazı terimlerin birbirini izliyor olması “Problem-durum-soru” zincirini, Erdoğan'ın ileriye dönük projelerini seçmen nezdinde inandırıcılığını artırabildiğini gösteriyor.

Özellikle en çok kullanmış olduğu fiillerin,“Olmak-gelmek-bakmak-etmek-vermek-demek-yapmak-almak-kalmak-bilmek” olması Erdoğan'ın siyasal söyleminin, vatandaşın geleceğe dönük olarak beklentilerinin karşılanabileceği düşüncesini güçlendirmektedir. Yapılan mitinglerde seçmen kitlesinin üzerinde propaganda amaçlı kullanılan politik dilin etkili olması bakımından sözcük türlerinin çok fazla olmamasına dikkat edilmiştir. Araç sözcükler arasında “Ben ve Biz” zamirlerinin çokluğu kullanılan politik dilin içeriği açısından bağlayıcı bir işlev görerek, seçmen ile Erdoğan arasında kişisel ilişki kurduğunun göstergesidir. Erdoğan'ın 2002 yılındaki miting konuşmalarında, kullanmış olduğu fiil kiplerinin zamanlarının incelenmesi aşağıdaki Grafik 4.1’de verilmiştir. Ayrıca Erdoğan'ın kullanmış olduğu politik dilin vokabüler zenginliğini de grafik 4.2’de gösterilmiştir.

Grafik 4.1: Erdoğan'ın 2002'de Kullandığı, Fiil Kiplerinin Frekansı

Grafik 4.2: Erdoğan'ın, 2002'de Kullanmış Olduğu Dilin Vokabüler Zenginliği

Erdoğan'ın kullanmış olduğu fiillerin zamanları incelendiğinde ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Çünkü asıl görevi geleceği öngörmek olan Bardin'in yıldız falında gelecek zaman kullanımı yüksek olarak beklenirken, Erdoğan'ın konuşmalarında bu böyle görünmemektedir.

2002 konuşmalarında birinci sırada 7179 ile şimdiki zaman, ikinci sırada 3020 ile geçmiş zaman, üçüncü sırada 2079 ile mastar kipleri, Gelecek zaman kullanım oranı 2047 ile dördüncü sırada yer alırken ve beşinci sırada ise şart kipi yer almaktadır. Gelecek zaman kullanımı daha çok muktedir olma anlamında seçmene verilen vaatlerin kararlılığı üzerinde etkili olmuştur.

Özellikle Erdoğan'ın kullanmış olduğu fiillerin sırası ile “Bakacağız-vereceğiz-diyeyeceğiz-yapacağız-alacağız” gibi gelecek zaman kullanılarak seçim sonrasında oluşacak olan iktidarda, muktedir olmak hedeflenmiştir. Diğer yandan geçmiş zaman kullanımı ile şimdiki zamanın sebepleri ortaya çıkarılarak, şimdiki zamanın ne kadar olumsuz bir durumda olduğunu örneğin “Etmişler-yapmışlar-kalmışlar-oluyor-oturuyor-söylüyor” Erdoğan tarafından seçmene sunulmuştur. Erdoğan'ın şimdiki zaman kullanımındaki seçim stratejisi, hükümetin yanlış kararlar ile ülkeyi kötü yönettiğini ve gelinen kötü durumun en büyük sebebi olduğunu seçmene anlaşılır bir şekilde anlatmak yatmaktadır. Erdoğan'ın 2002 yılındaki miting konuşmalarında kullanmış olduğu fiil kiplerinin frekansı aşağıda ki Tablo 4.12’de genel olarak verilmiştir.

Tablo 4.12: Erdoğan’ın 2002’de Kullandığı, Fiillerin Çekim Kipleri

Fiil kipi	Terim Sayısı	Terim Oranı	Seçmen üzerinde
Emir	1022	%6,7	Öğüt
Mastar	2079	%13,8	Sonuç
Şimdiki zaman	7179	%47,6	Durum
Gelecek zaman	2047	%13,5	Kesin Gelecek
Şart kipi	215	%1,4	Olası Gelecek
Geçmiş zaman	3020	%20,0	Olup bitmiş şeyler

4.1.3. Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarında kullandığı, Retorik:

Erdoğan'ın 2002 yılındaki yapmış olduğu miting konuşmalarında, kullanmış olduğu retoriği açığa çıkarmak için; O'nun konuşmalarında muhatap aldığı kişi, parti ve kurumların belirlenerek yapmış olduğu bu seslenişin hangi duyguyla gerçekleştirdiği tespit edilmesi gerekmektedir..

Aşağıda verilen Tablo 4.13'te, Erdoğan'ın doğrudan hitap ettiği kişi, parti ve kurumları göstermektedir. Bu tablo oluşturulurken, Erdoğan'ın açıkça hitap ettikten sonra kullanmış olduğu kişi zamirleri ve yüklemelerde duygu tekrarı olarak sayılmıştır. Hitaplarda kullanılan olumlu tekrarlar (+) ile gösterilirken olumsuz tekrarlar ise (-) ile gösterilmiştir. Ortaya çıkan duygu değerleri ise Erdoğan'ın kullanmış olduğu söz dizimine bağlı olarak sempati/antipati olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.13: Erdoğan'ın Retoriklerinde Seslendiği Kişi, Parti ve Kurumlar

Sıra	Muhatap	2002 Retorik	
		Duygu	Tekrar
1	Milletimiz	+	739
2	Kardeşlerim	+	684
3	Türkiye	+	560
4	Ak parti	+	442
5	İktidar	+	206
6	Vatandaş	+	187
7	Anneler	+	136
8	IMF	+	133
9	Hükümet	-	89
10	Öğrenci	+	77
11	Emekli	+	68
12	Medya Patronları	-	58
13	YÖK	-	45
14	Çiftçiler	+	44
15	Deniz Baykal	-	40
16	CHP	-	39
17	Mesut Yılmaz	-	25
18	Gençler	+	24
19	Bülent Ecevit	-	18
20	Cumhurbaşkanı	-	14

Erdoğan'ın 2002 yılında yapmış olduğu mitinglerde kullandığı olumsuz nitelermeler, en çok başta mevcut hükümete (-89 defa) muhatap olarak yöneltilmiştir. Erdoğan özellikle olumsuz nitelermelerinin adresini kişisel olarak hedef göstermekten sakınmış daha çok genel olarak hükümeti muhatap almıştır. Hükümet üyeleri içerisinde en çok olumsuz nitelermeye muhatap olan ANAP Genel başkanı Mesut Yılmaz olmuştur (- 25 defa). Erdoğan'ın kişisel muhatap olarak en çok olumsuz nitelendiği kişi hükümetin dışında hatta kendisi gibi parlamento dışında olan CHP lideri Deniz Baykal olmuştur (-40 defa). Erdoğan'ın, muhatap olarak Baykal'ı hedef almasının en büyük sebebi 3 Kasım seçimlerinde kendini Baykal ile yarışıyor olarak kabul etmesindedir. Diğer olumsuz retoriklerini mevcut hükümetin varlığına ve mevcut düzenin devamına ilişkin tavrı alan dönemin gazetelerini kendine olumsuz muhatap olarak almıştır. Gazete ve gazete patronları içerisinde Erdoğan tarafından muhatap olarak en çok olumsuz nitelenen grup Doğan Grubu ve patronu ise Aydın Doğan olmuştur (-58 defa).Erdoğan tarafından muhatap olarak olumsuz nitelenen bir diğer kişi kendisinin de bir zamanlar içerisinde yer aldığı Milli Görüş hareketinin siyasi adresi olan Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan olmuştur. Öte yandan Türk siyasetinde 2002 yılında önemli bir sıçrama yapan, Genç Parti Genel Başkanı Cem Uzan da Erdoğan'ın muhatap olarak olumsuz nitelermelerinin hedefi olmuşlardır. Bu ikisinin olumsuz olarak nitelenmesinin sebebi seçim yarışı içerisinde küçük parti olarak seçmeni sandıkta bölen konumunda olmalarıdır.

Erdoğan 2002 konuşmalarındaki retoriklerinde, olumlu nitelermelerini muhatap olarak tamamını, seçmen kesimleri üzerinde kurmuştur. Diğer yandan ise seçmenin kendisi dışındaki bütün seçilenleri olumsuz nitelme ile ayırt etmesini algı hedefi olarak belirlemiştir. Böylelikle Erdoğan'ın retoriklerinde kullanmış olduğu olumsuz nitelermenin muhataplığı, seçmen karşısında hükümet üzerinden yapılarak; seçmenin gözünde hükümet üyeleri başta olmak üzere diğer siyasi rakipler de bilinçli olarak yıpratılmıştır. Erdoğan'ın olumlu retoriklerinin tamamı seçmene nasihat niteliğinde olup geleceğe dair ümit veren bir söylem ile kullanılmıştır. Bu söylemin en büyük seçim sloganı ise Erdoğan tarafından “Her şey Türkiye için” olarak belirlenmiştir. Bu retorik Erdoğan'ın konuşmalarında seçmen karşısında en önemli vurgulayıcı söz olarak (+ 560 defa) kullanılmıştır.

4.1.4. Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarında, Gündem Konularını Ele Alış Biçimi:

Erdoğan'ın 3 Kasım 2002 milletvekili genel seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında, gündemi konularını ele alış biçiminde kullanmış olduğu anahtar kelimeler belirlenmiştir. Bu anahtar kelimeler siyasetin genel gündemine göre belirlenirken, bunun yanı sıra diğer yandan ise Erdoğan'ın miting meydanlarından kendini gündemini, kamuoyuna mal etmeye yönelik olarak da oluşturmuş olduğu siyasal söylemlerdir. Bu belirlenen kavramlar, meydanlarda yapılan miting konuşmalarının genel başlıklarını ve kapsama alanını belirlemektedir. Erdoğan'ın kendi gündemini kamuoyuna mal etmek için oluşturduğu, milli kavramlar Tablo 4.14'de aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.14: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarındaki: Milli Kavramlar

	Milli Kavramlar	2002 Gündem
1	Millet	726
2	Türkiye	560
3	Ülke	413
4	Devlet	123
5	Bayrak	122
6	İstanbul	87
7	Milli	77
8	Ordu	46
9	Ankara	35
10	Türk	31
11	Anadolu	23
12	Hürriyet	16
13	Vatan	9
14	Çankaya	9
15	Cumhuriyet	8
16	Çanakkale	8
17	Gazi	8
18	İstiklal Marşı	2
19	Şehit	2
20	Başkent	1

Erdoğan 2002'de yapmış olduğu miting konuşmalarında, gündemi belirlerken Tablo 4.14'ten de anlaşılacağı üzere Milli kavramlar üzerinde daha

çok genel bir kamuoyu belirlemeye özen göstermiştir. Konuşmalarında Erdoğan, özellikle etnik kökenlerin altını çizerek, Millet kavramını 36 etnik kimlik ile açıklama yoluna gitmiştir. Diğer yandan ise 3 Kasım öncesi Erdoğan konuşmalarında, İstanbul üzerinde ayrıca vurgu yaparak hem İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı döneminde ki faaliyetleri ile gündem belirlemiş hem de vermiş olduğu vaatlerini güvenilirliği üzerinde, İstanbul'u önemli bir referans olarak kullanmıştır.

Erdoğan kendi gündeminden sürekli olarak 3 Kasım seçimlerini, ülke ve seçmenin gündemine taşımayı hedeflemiştir. Ak Partinin kurumsal imajına ve partisinin seçim beyannamesindeki vaatlerini sürekli olarak; ülke ve seçmenin gündeminde ilk sırada tutmayı başarmıştır. Çok kimliklilik üzerinden yapmış olduğu referans ile Milli Bir kimlik oluşturmaya çalışan Erdoğan, birleştirici ve bütünleştirici ana unsur olarak Türkiye vurgusunu Milli Kavramlar üzerinde ikinci sırada en çok kullanmıştır.

Erdoğan'ın konuşmalarında gündem belirlemek için kullanmış olduğu siyasi kavramlar ise daha çok seçim ve seçmene odaklı olarak devam ettiği görünmektedir. Erdoğan, gündemi oluştururken Koalisyon Hükümetinin üyelerini tek tek muhatap alarak şahsi polemige girmek yerine, Koalisyon üyeleri arasında ayırım yapmaksızın direk hükümeti hedef alarak seçmen gözünde siyasi açıdan yıpratma yoluna gitmiştir. Diğer yandan ise ülkenin içinde bulunduğu siyasi, sosyal ve ekonomik durumu, seçim meydanlarında sürekli olarak kendi gündemine almıştır.

Erdoğan'ın kendi gündeminde, kişisel olarak en çok yer verdiği parti CHP, Lider ise Deniz Baykal olmuştur. 3 Kasım 2002 seçimlerine, 1999 seçimlerinde barajın altında kalarak; Meclis dışından katılan CHP, Erdoğan tarafından Ak Parti'nin, 2002 yılındaki en ciddi rakibi olarak görülmüştür. Hükümet ve CHP dışında Erdoğan'ın gündemine taşıdığı diğer siyasi kavram ise vatandaşın kendisidir. Seçmenin kendi sorunların Ülke gündemine taşıyıp, onlara çözüm yollarının sunarak; oyların sandığa yansması, Erdoğan tarafından seçim stratejisi olarak belirlenmiştir. Erdoğan'ın konuşmalarında kullandığı başlıca siyasi kavramlar Tablo 4.15'te aşağıda oldu gibi verilmiştir.

Tablo 4.15: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarındaki: Siyasi Kavramlar

	Siyasal Kavramlar	2002 Gündem
1	Parti	739
2	Seçim	298
3	3 Kasım	286
4	İktidar	206
5	Siyasi	184
6	Tayyip Erdoğan	196
7	Başbakan	143
8	Başkan	128
9	Vatandaş	99
10	Oy	94
11	Siyaset	89
12	Halk	88
13	Hükümet	79
14	Seçilme	73
15	Parlamento	68
16	Lider	59
17	Sandık	55
18	Koltuk	51
19	Demokrasi	47
20	CHP	39

Erdoğan'ın 2002 yılındaki konuşmalarında, ekonomik olarak gündem belirlemesi Tablo 4.16'dan da anlaşılacağı gibi IMF ve Hükümetin yapmış olduğu ekonomik anlaşma ve bunun vatandaş üzerindeki yaptırımları ile ilgili olmuştur. Erdoğan, 2001 ekonomik krizinin toplumsal alandaki tüm etkilerini seçmene anlatarak, Hükümetin uyguladığı yanlış ekonomik politikalar sonucunda vatandaşın mağdur edildiğini, miting meydanlarında sürekli gündemde tutmuştur. Erdoğan, ekonomik gündeminin ikinci sırasında ise ekonomik krize bağlı olarak artan işsizliği miting meydanlarında, sürekli olarak seçmenin gündeminde tutmuştur. Artan enflasyon rakamlarına bağlı olarak vatandaşın azalan alım gücü ve temel ihtiyaç maddelerine sürekli gelen zamlarda, Erdoğan'ın ekonomik olarak seçmenin gündemine taşıdığı diğer sorunlardır. Bütün bunların yanında Erdoğan 3

Kasım 2002 seçimleri öncesinde kamuoyuna ve seçmenin gündemine, iktidara geldiklerinde üç ana başlık etrafında oluşturdukları sorunlar ile acil mücadele eylem planı gerçekleştireceklerini ifade etmiştir. Erdoğan'ın "3Y" olarak ifade ettiği bu eylem planı, şu üç balık etrafında şekillenmiştir: Yoksulluk ile Mücadele, Yolsuzluk ile Mücadele ve Yasaklar ile Mücadeledir. Bu mücadele eylem planı çerçevesinde özellikle çiftçinin, emeklinin, öğrencinin sorunlarına değinilerek çözüm önerileri seçmene ve ülke gündemine sunulmuştur. Erdoğan'ın 3 Kasım seçimlerinde konuşmalarında gündemine taşıdığı ekonomik kavramların ana başlıkları Tablo 4.16'da aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.16: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarındaki: Ekonomik Kavramlar

	Ekonomik Kavramlar	2002 Gündem
1	IMF	133
2	İşsizlik	133
3	Borç	89
4	Emekli	68
5	Fon	65
6	Açlık	56
7	Maaş	55
8	Mazot	50
9	Batık banka	49
10	Enflasyon	49
11	Zarar	44
12	Zarar	44
14	Yoksulluk	43
14	Prim	38
15	Rüşvet	34
16	Dolar	33
17	Milyon	30
18	Milyar	31
19	Ticaret	25
20	Hazine	24

Erdoğan'ın 2002 yılında miting meydanlarında yapmış olduğu konuşmalarda, hukuki kavramları kamu ve seçmenin gündemine taşıırken daha çok siyasi yasaklar ve özgürlükler konusu üzerinde seçmene fikirlerini ifade

etmiştir. 28 Şubat sonrası siyasi Pınarhisar’da Cezaevinde tutuklu olarak kalan Erdoğan, daha sonra ise tekrar siyasi yasaklı bir duruma gelmiştir. Ak Parti’nin kuruluşu ve seçim sürecinde de siyasi yasağı devam eden Erdoğan bu adaletsizliği seçim meydanlarında anlatarak, seçmenin gündemine taşımıştır. Hukuki olarak seçmenin gündemine taşıdığı diğer bir konu ise Erdoğan seçim mitinglerine devam ettiği sırada kendisi ile ilgili olarak DGM’nin ve Yargıtay’ın vermiş olduğu kararlarla da, sürekli olarak kamu ve seçmenin gündeminde kalmıştır. Erdoğan’ın özellikle seçim meydanlarından seçmene, eğitimde başörtüsü serbestliği, İmam hatiplerin durumu, bireysel haklar ve düşünce özgürlüğüne yönelik vaatlerini sürekli olarak her gittiği yerde tekrar etmiştir. 2002 miting meydanlarında, gündeme taşıdığı hukuki kavramlar Tablo 4.17’de olduğu gibi aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.17: Erdoğan’ın 2002 Konuşmalarındaki: Hukuki Kavramlar

Hukuksal Kavramlar		2002 Gündem
1	Dava	137
2	Zulüm	136
3	Yasak	118
4	Özgürlük	68
5	Ceza	46
6	Mazlum	39
7	Eşitlik	30
8	Vicdan	34
9	Pınarhisar	29
10	Kanun	28
11	Mahkûm	24
12	Yasal	23
13	Adalet	22
14	Hâkim	22
15	Hukuk	21
16	Adaletsizlik	20
17	Hukukçu	20
18	Yasa	20
19	Hak	18
20	Hukuki	15

Erdoğan'ın 3 Kasım 2002 seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında, meydanlardan seçmenin ve kamuoyunun gündemine taşıdığı diğer kavramların başlıca olanları Tablo 4.17'de aşağıda verilmiştir. Erdoğan özellikle seçim meydanlarından annelere, gençlere, emeklilere, çiftçilere ve toplum bütün kesimlerine seslenerek, onların sorunlarını kendi gündeminde tutarak çözüm önerileri sunmuştur. Erdoğan bu çözüm önerilerini geleceğe yönelik seçim vaatleri arasında sürekli olarak ifade etmiş ve seçim kampanyasının önemli bir propagandası haline getirmeyi başarmıştır.

Tablo 4.18: Erdoğan'ın 2002 Konuşmalarındaki: Diğer Kavramlar

	Diğer Kavramlar	2002 Gündem
1	Kardeşlerim	684
2	Bu Şarkı	221
3	Eğitim	153
4	Hizmet	144
5	Hastane	140
6	Anne	136
7	TOKİ Konut	136
8	Onur	114
9	İnsan	110
10	Üniversite	110
11	Lise	106
12	Vergi	89
13	AB	71
14	Yoksulluk	65
15	Gazete	58
16	Teknoloji	58
17	Rabbim	55
18	Allah	51
19	Mazot	50
20	Çiftçi	44

4.1.5. Erdoğan'ın, 2002 Yılındaki Miting Konuşmalarının Değerlendirmesi:

Doğal dil incelmesinde ortaya çıkan verilerde Tablo 4.6 ve 4.7'de genel olarak verilen bilgiler, Erdoğan'ın Politik dilinin kelime hazinesini ortaya koymaktadır. Metin ortalamasına bakıldığında, metnin uzunluğu terim sayısına bakıldığında 78478 terim sayısı ve 5096 terim çeşidinden oluşmaktadır. Buna göre Erdoğan'ın miting konuşmalarındaki tekrar oranı ortalama olarak 15,36'dır Erdoğan'ın konuşma metinlerine bakıldığında ise konuşma metinlerindeki terim sayısının çeşitliliği, Onun kelime hazinesinin aslında ne kadar çok zengin olduğunu göstermektedir. Diğer yandan konuşmalardaki tekrar oranının bu kadar yüksek olması, propaganda açısından Erdoğan'ın, politik dilini kamuoyunun geneline yönelik basit ve sade bir dil kullanma yolunu tercih ettiğini göstermektedir.

Bu değerlendirmelerin her ikisi de geçerli olmakla birlikte, söylem analizinde sadece konuşma metinlerine bağlı kalarak genel bir değerlendirme yapmak ve Erdoğan'ın gerçek niyetini ortaya koymak yersiz bir çabadır. Çünkü konuşmalarda kullanılan bu politik dil, Erdoğan'ın 2002 döneminin siyasi, sosyal ve ekonomik durumunu seçmene yansıtmak, seçmenin gündeminde tutmak için kullandığı bir söylemdir.

Doğal dil kullanımını gösteren Tablo 4.8'de konuşma metinlerinin içerisinde amaç sözcükle olarak nitelendirdiğimiz isim, fiil ve sıfatların, konuşmalarda kullanıldıkları oran, verilen mesajın yükünün taşımak olarak değerlendirilmelidir. Konuşma metinlerinde kullanılan 78478 terim çeşidinin 60966'sı amaç sözcüklerden oluşması, seçmene verilen mesajların güçlü olarak taşındığının bir göstergesi olarak değerlendirilir.

Diğer taraftan ise konuşma metinlerinde kullanılan araç sözcükler Tablo 4.10'da 2002 konuşma metinlerinin içerisinde zamir, zarf edat bağlaç ve ünlem olarak yer almaktadır. Araç sözlüklerin konuşma metinleri içerisindeki görevi vurgu, dikkat çekme ve anlatımı güçlendirme görevini üstlenmektir. Bunun içinde Erdoğan'ın konuşmalarında, araç sözcüklerin kullanım oranı 17512 olarak yüksek bir oranda kullanılması, miting meydanlarından verilen mesajlarda vurgunun,

anlatımın güçlü olması ve dikkat çekme konusunda çok başarılı olduğunu göstermektedir.

Erdoğan'ın konuşmalarında kullanmış olduğu “Biz” zamiri (1947 defa) bazı cümlelerde kendisini, bazı cümlelerde yol arkadaşlarını ve bazı cümlelerde ise Ak partiyi göstermek için kullanılmıştır. Arkonaç'ın özneyi ararken belirttiği “Türkçe konuşmalarda kişi dilbilgisine uygun olarak, kendini ya da diğer kişiyi çoğu zaman eylemden sonra tanımlayandır, zamir-özne çoğu zaman gizlidir ve eyleme eklenir (sizlerin hayır duasıyla bu yola çıktık, yapıcı ve şefkatle iktidara yürüyoruz). Özne nadiren cümle başında, eylemin sorumlusunu vurgulamakta kullanılır (Bizi yok etmeye gelenler, bizde hayat bulacaktır.). Öznenin konumunu genelde eylem belirler.” (Arkonaç, 2010, 21-32).

Türkçenin özelliği, konuşmacı tarafından seslenen kişi veya grupların tespitinde göz önünde tutulmuştur. Konuşmacının kime seslendiğini belirlerken; doğrudan adı anılan muhataplar ve ifadenin içinde gizlenen muhataplar sayılmıştır. Örnek olarak “Ülkede Zulüm çekenler artık, bunları yaşatanlardan sandıkta hesap sorması gerekiyor” gösterilebilir.

Erdoğan'ın konuşmalarında “Ben” ve “Biz” zamirleri birbirlerinin yerine kolaylıkla geçebilir. Özellikle Erdoğan konuşmalarında, eylemin önemini veya failin etkisini öne çıkartmak istediği zaman “Biz” öznesini kullanırken, kendi kişiliğini öne çıkartmak istediği zamanda “Ben” öznesini kullanmayı tercih etmiştir.

“ Biz geldiğimizde uygulayacağımız politikalarla IMF'nin Alacağını takır takır öderiz, gel bak biz bu paraları takır takır öderiz... Ben bunu 4-5 televizyonu gazetesi olan biri olarak değil milletin iktidarına giden biri olarak konuşuyorum.” (ADANA – 20.10.2002 mitingi)

Erdoğan'ın konuşmalarında, metin boyunca kimlere, hangi duygu yüküyle hitap ettiği incelendiğinde Tablo 4.13'te görüldüğü gibi, “Milletimiz” ve “Kardeşlerim” sözcük türleri en çok kullandığı hitap cümleleridir. Bu sonuç daha çok Erdoğan'ın miting meydanlarında muhatap olarak, direk vatandaşı hedef aldığı bir göstergesidir. Erdoğan bütün olumlu retoriklerini, başta seçmene, sonrasında Türkiye'ye, Ak partiye ve kendisine yönelik kullanırken; olumsuz

retoriklerinin çoğunu mevcut dönemin hükümetine ve 3 Kasım seçimlerindeki en büyük rakibi olan CHP'yi ve Lideri Baykal'ı muhatap olarak kullanmıştır.

2002 konuşmalarındaki olumsuz seslenişin sayısı ve yoğunluk bakımından çokluğa da bu rekabetin bir sonucudur. Erdoğan'ın konuşmalarında, ikna aracı olarak kullandığı referans doğrudan doğruya kendisidir. “Biz” zamirinin kullanılması ve konuşmalardaki yoğunlaşmada bu gözlemi doğrulayıcı niteliktedir. Erdoğan miting alanındaki seçmene seslenmeyi seçerken;

“Bizi yok etmeye gelenler, bizde hayat bulacaktır inşallah çünkü Biz, Mevlana'yız, Yunus'uz, Pir Sultan Abdal'ız, Ferhat'ız, Şirin'iz. 'Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste' diyerek geliyoruz. 'Zalimin zulmü varsa mazlumun Allah'ı vardır' inşallah iktidara geliyoruz.” (AFYON – 08.10.2002)

Erdoğan'ın 3 Kasım öncesi konuşmalarında bu eylemler sadece “Biz” öznesi tarafından doğrudan kendine referans olarak yapılmıştır. Mücadelenin doğrulanması “Zalimin zulmüne karşı sevenin Allah'ı vardır” benzetmesiyle yapılmıştır. Erdoğan'ın seçim meydanlarında yapmış olduğu konuşmalarda seçmene karşı ortaya koyduğu söylem ile gerek dil kullanımı gerek retoriksel tekrarlarında ve gündem oluşturmada; en büyük teminat olarak sürekli kendini göstermeyi başarabilen bir politik dil kullanmıştır. Bu sonuçlar ile beraber Erdoğan'ın, ortaya koymuş olduğu politik dil hakkındaki asıl sonuçları, diğer dönemler ortaya koyulup analiz edildikten sonra sonuç bölümünde mukayese olarak değerlendirilecektir.

4.2. 22 Temmuz 2007 Milletvekili Seçimleri, Öncesine Genel Bir Bakış:

22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan milletvekili seçimlerine “Kendine özgü” birtakım koşullar içinde giren Türkiye’de, bu özel koşullar seçim sonuçları üzerinde de önemli etkiler yapmıştır. Her şeyden önce mevcut siyasal iktidar olan Ak Parti Hükümeti, Cumhurbaşkanını seçememiş, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde başlayan gerginlik kısa sürede toplumun değişik katmanlarına yansımıştır. Cumhurbaşkanı adayı üzerinde uzlaşma sağlanamaması, siyasi tartışmaların devletin en yüksek makamı üzerinden yapılmasına zemin hazırlamıştır. 22 Temmuz seçimleri öncesinde başlayan bu siyasi gerilim ve bölünme, toplumun bütün kesimlerinde kendini göstermiş ve alınan erken seçim kararı ile de daha da büyümüştür (Yiğitbaşı, 2015: 20).

Cumhurbaşkanlığı seçimi sırasında gündeme gelen “Salt çoğunluk” tartışması, Anayasa Mahkemesi’nin verdiği “367 şartı” kararıyla birlikte yeni bir şekle bürünmüş, bunun sonucu da siyasal iktidar erken genel seçime gitme kararı almıştır.

Olağan gelişme süreci içinde siyasal iktidar Cumhurbaşkanlığı makamına kendi istediği bir adayı oturtacak, ardından da sürekli olarak yinelediği “Seçimler zamanında yapılacak” sözüne binaen sonbaharda da genel seçimlerin yapılmasını sağlayacaktı. Ama süreç siyasal iktidarın planladığı gibi yürümedi. Cumhurbaşkanını yeni meclisin seçmesi çağrılarını karşılıksız bırakan ve mevcut meclisin Cumhurbaşkanını seçeceği yönündeki kararında ısrar eden iktidar, toplumda biriken gerginlik enerjisinin birden bire ortaya çıkmasının da yolunu açtı.

Başbakan Erdoğan’ın Cumhurbaşkanı adayını son güne kadar açıklamaması muhalefet partileri, sivil toplum kuruluşları ve kamuoyu tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt da 12 Nisan’da yaptığı açıklamada “Cumhurbaşkanı’nın Cumhuriyet’in temel ilkelerine ve Atatürkçülüğe sözde değil özde bağlı olması” gerektiğinin altını çizmiştir.

Atatürkçü Düşünce Derneği’nin öncülüğünde toplumun geniş kesimlerinin katılımıyla 14 Nisan’da Ankara Tandoğan’da, 29 Nisan’da İstanbul Çağlayan’da, Mayıs’ta Manisa, Çanakkale ve Marmaris’te, 13 Mayıs’ta İzmir Gündoğdu’da ve 20 Mayıs’ta Samsun’da mitingler gerçekleştirilmiştir.

Kamuoyu ve basında “Cumhuriyet Mitingleri” olarak adlandırılan bu gösterilerde, Cumhurbaşkanlığı seçiminde laiklik unsurunun önemine vurgu yapılmıştır.

Başbakan Erdoğan’ın söz konusu tepkilere karşın, adayının Abdullah Gül olduğunu açıklamasını takiben 27 Nisan 2007 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı’nın internet sitesinde gece saat 23.10’da laikliğin önemine vurgu yapan ve Türk Silahlı Kuvvetleri’nin laikliğin teminatı olduğunu belirten bir açıklama yayımlanmıştır. Söz konusu açıklama, bazı siyasetçi, akademisyen ve gazeteciler tarafından e-muhtıra olarak değerlendirilmiştir. Buna karşın Abdullah Gül’ün Cumhurbaşkanlığı adaylığı konusunda herhangi bir geri adım atılmamıştır (Niray vd, 2007:244).

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde 27 Nisan 2007 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçiminin birinci turunda “Toplantı yeter sayısının 367 sayısına ulaşamadığı gerekçesiyle” Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yapılan itiraz başvurusu, Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilerek 1 Mayıs 2007 tarihinde Cumhurbaşkanlığı seçiminin birinci turunun iptal edilmesine karar verilmiştir. Bundan sonra gerçekleştirilen oturumlarda da toplantı yeter sayısına ulaşamaması üzerine Erdoğan’ın ve mecliste çoğunluğu bulunan partisinin aldığı erken seçime gitme kararı Yüksek Seçim Kurulu tarafından da kabul edilerek Kasım ayında yapılması planlanan genel seçimler 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılması kararlaştırmıştır. (Niray vd, 2007:244).

22 Temmuz seçimlerinde daha önce örneği pek çok kez görülen “Siyaset mühendisliği” yine sahne almıştır. ANAP ve DYP’nin “Demokrat Parti” çatısı altında birleşmeleri ve sonra sürpriz bir şekilde ayrılmaları, DSP’nin seçime kendi başına girmekten vazgeçip CHP’nin listelerinden girme kararı alması, yine Hür Parti’nin CHP’ye katılması, normal koşullarda pek mümkün olmayacak “Çok özel” gelişmelerdir. Aynı şekilde başka zamanda isimlerinin yan yana gelmesi mümkün gözükmeyen kamuoyunda etkili kişilerin, siyasi fikirlerini temsil etmeyen partilere katılmaları da bu özel koşulların sonucudur. Siyaset mühendisliği, mevcut siyasal iktidara karşı yeni cephe oluşturmanın, böylece alacağı oy oranını düşürmenin planlarını yapmıştır. Yapay oluşumlara, zorlama ittifaklara, seçime yönelik işbirliklerine geçmişte prim vermeyen seçmen, 22 Temmuz seçimlerinde de siyaset mühendisliği hesaplarına soğuk baktığını ortaya

koymuştur. 22 Temmuz seçimlerinde oluşan hassas ortam ve özel koşullar nedeniyle seçim kampanyalarında siyasal iktidarın icraatları pek gündeme gelmemiş, seçim kampanyaları daha çok soyut kavramlar temelinde yürütülmüştür.

22 Temmuz seçim döneminde hem sürenin kısıtlı olması hem de kamuoyunda oluşturulan algı nedeniyle partilerin büyük çoğunluğu proje ve programlarıyla gündeme gelmek yerine, slogan ve söylemlerle seçmenin karşısına çıkmayı tercih etmiştir. 22 Temmuz seçimleri, hem ülkemize yönelik terör tehdidinin arttığı hem de bölgemize yönelik küresel güçlerin planlarının yoğunlaştığı bir dönemde yapılmıştır. Kuzey Irak'taki gelişmeler kamuoyu tarafından kaygıyla izlenirken, Türkiye'de çıkabilecek bir hükümet krizinin ya da çok ortaklı bir koalisyon hükümetinin kararların zamanında ve doğru şekilde alınmasını zorlaştırabileceği endişesi artmıştır.

Geçmişte koalisyon hükümetlerinde yaşanan kötü tecrübeler, kamuoyunda tek parti yönetimi arzusunu güçlendirmiştir. Seçmenlerin çoğu, siyasal istikrarsızlığın ülkemize yüklediği ağır faturayı artık göze alma taraftarı değildir. Hem ülkemize yönelik tehditler hem de bölgemizde meydana gelebilecek muhtemel gelişmelerin ülkemize yansıtacağı olumsuzluklar, seçmenleri kararlarını oluştururken mevcut durumun devamına psikolojik olarak zorlamıştır. Ak parti Milliyetçi-Muhafazakar çizginin önemli isimlerinden Osman Turan'ın "Milli irade istikametinde sağlam bir otorite kurma davası olarak tanımladığı demokratikleşme davasını yürüterek demokrasi kahramanı olmayı hedeflemiştir (Çınar, 2007:11)

22 Temmuz seçimleri öncesinde, yapılan kamuoyu yoklamalarının çoğu, AKP'nin seçimleri mutlak bir çoğunluk elde ederek kazanacağına işaret ediyordu. AKP dışında büyük olasılıkla iki parti daha Deniz Baykal'ın CHP'si (Cumhuriyet Halk Partisi) ile Devlet Bahçeli'nin başında yer aldığı MHP (Milliyetçi Hareket Partisi).

Bir önceki meclisin son anda yaptığı bir anayasa değişikliği seçilmelerini zorlaştırmış olmasına karşın, Kürt milliyetçisi DTP'nin (Demokratik Toplum Partisi) desteklediği bir dizi "Bağımsız" adayın da güneydoğu illerinden ve kimi başka illerden meclise girmeleri bekleniyordu.

Kimi araştırmacılar 22 Temmuz seçimleri öncesinde AKP'nin oy oranındaki bu yükselişi Erdoğan'ın kişisel "Karizmasına" bağlıyorlardı. Diğer yandan yaşanan bütün bu siyasi gerilimlerden ayrı olarak AKP'nin, seçim kampanyasında kendi lehine kullandığı temel bir etken, son yıllarda sağlanan hızlı ekonomik büyüme olmuştur. 22 Temmuz 2007 milletvekilliği genel seçimleri öncesinde Türkiye'de seçmenin nabzını tutan, kamuoyu araştırma şirketlerinin anket sonuçları Tablo 4.19'da aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.19: 2007 Genel Seçimleri ncesi Yapılan, Seçim Anketleri

şirket	AKP	CHP	DP	MHP	GP	DTP	DSP
KONDA	47,9	19,5	5,1	14,1	4,1	-	-
A&G	41,3	13,6	10,7	6,9	3,9	3,6	1,2
ANAR	47,9	15,9	-	11,9	-	-	-
SONAR	29,4	14,8	12,7	12,18	10,07	2,6	-
BAşKENT	33,1	17,2	14,2	-	-	-	-
ODAK	43,2	20,1	11,7	-	-	-	-
METRO	38,2	17,1	-	-	-	-	-
ESTİMA	29,6	19,2	10,0	15,3	-	-	-
TS PİAR	38,6	11,9	7,03	5,08	3,5	5,7	2,0
VERSO	38,1	20,3	-	7,2	-	3,7	-

22 Temmuz seçimleri öncesinde Türkiye'de seçmen, yaşadığı sosyal travmaları, toplu işten çıkarmaları ve geniş çaplı yoksulluğa yol açan 2001 ekonomik krizini unutmuş değildi. Bu krize en son 2002 genel seçimlerinde koalisyon partilerini sandıkta cezalandırarak tepki veren vatandaş; AKP'yi 2002 ortamında Türkiye'nin yeni iktidar partisi olarak ortaya ıkabilmişti. Bütün bu siyasi ve sosyal koşullar, toplumsal gerilimler ve bölünmeler altında Türkiye; 22 Temmuz 2007'de milletvekilliği seçimi için sandık başına gitmiştir.

4.2.1. 22 Temmuz 2007 Genel seçimleri:

Türkiye, 22 Temmuz seçimlerine Cumhurbaşkanı seçmek için Meclis'te yeterli çoğunluğu bulamayan siyasal iktidarın aldığı ani bir kararla girmiştir. Seçim kararıyla birlikte, Cumhurbaşkanı halkın seçmesini de içeren anayasa

değişiklik paketini de Meclis'ten çıkararak Erdoğan başkanlığındaki iktidar; “Millet iradesine baskı yapıldığı, Meclis'in 367 şartı ile kilitlendiği ve bu kilidi Millet'in açacağı” tezini savunmuştur. Siyasal iktidar Cumhurbaşkanının seçilememesini milli iradeye yapılan bir müdahale olarak göstermiştir. 22 Temmuz seçimi ülkeyi yönetecek siyasal iktidarın seçiminden çok, milli irade üzerindeki demokrasi dışı güçlerin baskılarının kaldırılması şeklinde kamuoyuna sunulmuştur (Yiğitbaşı, 2015:20).

Sandık başına giden seçmenin kararına; “Güvenlik isteği”, “saygınlık isteği”, “Duygusal bağlılık” ve “Dinsel/siyasal inançlar” etki etmektedir. 22 Temmuz seçimlerinde bu dört temel unsurun seçmenlerin kararını belirlemelerinde fazlaca etkili olmadığı görülmüştür. Çünkü Türkiye'nin seçime yöneldiği süreç ve seçim kararı alındıktan sonra yaşanan “Siyaset mühendisliği” uygulamaları, seçmenin üzerine çok ağır bir yük yüklemiştir. Seçmen adeta kamplaştırılan siyasi cephelerden birinde yer almaya zorlanmış, geçmişte kararını verirken ölçü aldığı mekanizmalardan bu seçimde vazgeçmesi istenmiştir. Sonuç olarak 22 Temmuz 2007 genel seçiminde, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığını engellemeye yönelik Anayasa Mahkemesi'nin 367 kararı ve TSK'nın 27 Nisan bildirisi AK Parti'nin seçim sonucunda aldığı yüzde 46,6'lık bir oranla karşılığını bulmuştur. AK Parti iktidarda olduğu halde oy oranını arttırarak, girdiği üçüncü seçimde de birinci parti olmayı başarmış, aynı zamanda bir il hariç, 80 ilden vekil çıkararak tek parti olma özelliğini de kazanmıştır

22 Temmuz seçimleriyle tescil olunan AKP'nin başarısının esas anlamı, 2002 seçimlerinde ortaya çıkan muhafazakâr-liberal dalgadaki sürekliliktir. 2002 3 Kasım'ında aldığı oyları, 2004 yerel seçimlerinde arttırıp, ardından 2007 seçimlerinde bu oy artışını devam ettiren AKP, 12 Eylül darbesinin yarattığı büyük toplumsal ve siyasal yıkımdan, liberal-muhafazakâr bir hat üzerinden çıkarabilmek gerçekleştirmek üzere geniş bir seçmen koalisyonundan yetki almıştır. Bu, aynı zamanda, Türkiye'ye özgü koşullarda yaşanan bir burjuva demokratik dönüşümün önemli kilometre taşlarından biridir. Burjuva demokratik dönüşüm anlayışının temel dayanaklarından biri, iktisadî istikrar içinde genel refah artışının sağlanması beklentisidir. Dönüşümün diğer siyasal ve toplumsal boyutlarına bu iktisadî beklenti büyük ölçüde damgasını vurur. “Yaptıklarımız yapacaklarımızın teminatıdır” fikrini seçim kampanyasının merkezine oturtan

AKP yöneticileri, “iktisadi büyüme her sorunu çözer” anlayışına yelken açarak, seçimden büyük bir başarıyla çıktılar. AKP’nin seçim başarısını sadece iktisat alanındaki başarılarıyla sınırlamak elbette çok doğru bir tespit olmaz. AKP’nin, bu denli geniş bir seçmen koalisyonunu etrafında toplayarak, 12 Eylül rejiminden çıkışın son perdesini yönetme yetkisini almış olmasında, karşısında yer alan belli başlı muhalefet güçlerinin 12 Eylül rejiminin otoriter, vesayetçi ve milliyetçi zihniyetiyle ve güvenlik devleti anlayışıyla özdeşleşmelerinin payı da büyüktür. Bu muhalefetin, AKP’nin iktisat politikalarını eleştirirken ısrarla dile getirdiği, “Sahte-hormonlu büyüme” türünden akıl almaz inkârcılık, demokratikleşme konusunda benimsediği reddiyetçi tavır ve siyasal-iktisadî gelecekle ilgili paranoya seviyesine varan korku söyleminin bileşimi, AKP’nin “Makul umut politikası” üretmesini ve bunu geniş bir seçmen kitlesine benimsetmesini kolaylaştırdı (İnsel, 2007,50).

22 Temmuz 2007 seçimleri ile dört buçuk yıllık Ak parti hükümeti icraatları ve son seçim sonuçları, Ak Parti’yi, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası-Serbest Fırka ve ardından 1950’lerin birinci yarısında Demokrat Parti’nin-1960’ların Adalet Partisi’nin temsil ettiği uzun erimli siyasal geleneğin, yeni toplumsal koşullara uyumlu değişiklikler içinde devamı olarak ele almanın yanlış olmadığını gösterdi. Ama aynı zamanda, diğer iktidar adayı partilere nazaran, demokratikleşme beklentilerine en yakın parti konumunu AK parti elinde tutabildi. AK Parti’nin bu konumu koruyabilmesinde, CHP’nin soyut bir cumhuriyet fikrini merkeze alan ve vesayetçi demokrasiye göz kırpan tavrının büyük katkısı oldu. AK parti, bu bağlamda, Turgut Özal’ın başlattığı 12 Eylül darbesi yıkımından liberal tercihleri tatmin ederek çıkma çabasını muhafazakâr demokratik toplumsal dönüşüm beklentisiyle birleştirerek, kendi doğal seçmen çevresini aşan bir oy topladı. DYP ve ANAP birleşmesinin kısa zamanda başarısızlıkla sonuçlanması ve Mehmet Ağar’ın DP’sinin aldığı seçim hezimetini, kişisel ve konjonktürel etmenlerden önce, AKP’nin oluşturduğu bu güçlü dip dalgasında aramak gerekir (İnsel, 2007:51).

22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinden Adalet ve Kalkınma Partisi oylarını artırarak birinci parti olarak çıkmıştır. AKP’nin iktidarda iken oylarını artırması dikkat çekici olarak değerlendirilirken, 22

Temmuz seçimlerinin yapıldığı “Özel koşulların” bu sonuçların alınmasında önemli katkısının olduğu yorumu yapılmaktadır. Diğer yandan ise AKP, oylarını artırmasına rağmen 2002 seçimlerinde kazandığı milletvekili sayısını koruyamamıştır. Bunda Milliyetçi Hareket Partisi’nin 71 milletvekili ile Meclis’e girmesinin önemli etkisi vardır. 22 Temmuz seçimlerinin sürprizi ise bağımsız milletvekillileri olmuştur. Türkiye genelindeki yüzde 10’luk baraja takılmamak için bağımsız aday olan çoğu Demokratik Toplum Partili adaylar seçilebilme başarısı göstermiştir. Bağımsız 20 milletvekilinin DTP’ye katılmasıyla bu parti Meclis’te grup kurma hakkını kazanmıştır. Muhsin Yazıcıoğlu’nun BBP’ye, Ufuk Uras’ın da ÖDP’ye katılmalarıyla birlikte bu iki parti de Meclis’te temsil edilme imkânına kavuşmuştur. Seçimlere CHP ile birlikte giden DSP’nin ayrılma kararı alması, DSP’nin de Meclis’te temsil edilmesine imkân sağlamıştır (Özkan, 2007:257).

22 Temmuz seçim sonuçlarıyla birlikte hayal kırıklığına uğrayan partilerin başında Cumhuriyet Halk Partisi gelmektedir. DSP ve Hür Parti’nin katılımı ve siyaset mühendisliğinin oluşturduğu kampaşa ortamına rağmen yüzde 20.8 oy alması, genel başkan Deniz Baykal’ı hedef haline getirmiş ve istifa etmesi istenmiştir.

Demokrat Parti genel başkanı Mehmet Ağar ise 22 Temmuz seçim sonuçları açıklandığı gece istifası istenmeden kendisi istifa etmiştir. Seçimlerde aldığı 5.4 oyla barajın altında kalan DP, seçimlerde büyük hayal kırıklığı yaşayan bir diğer parti olmuştur. Saadet Partisi de 22 Temmuz seçimlerinde beklediği oyu alamayan partiler arasındadır.

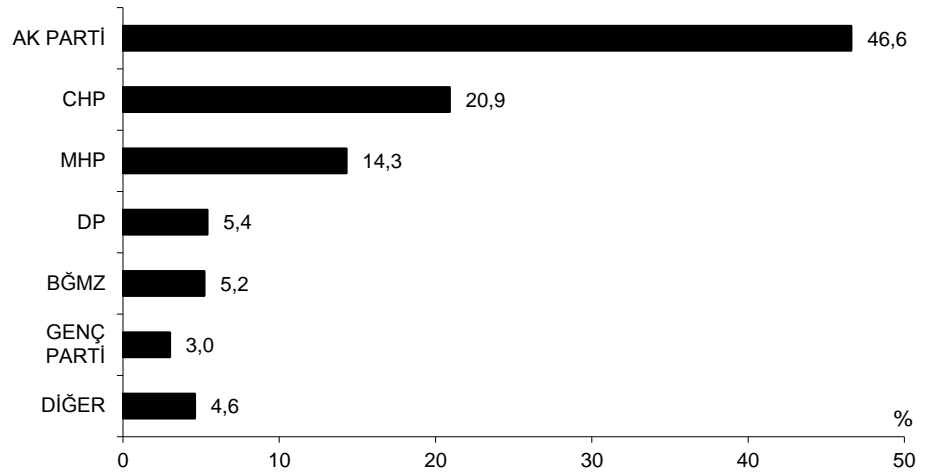
Milli Görüş Lideri Prof. Dr. Necmettin Erbakan’ın Saadet Partisi’nin seçim kampanyasına konferanslar ve televizyon konuşmalarıyla verdiği desteğin oyların artmasını sağlayacağı beklentisi gerçekleşmemiştir. Seçim kampanyasında “Barajı aştık” sloganını sıklıkla kullanan Genç Parti de aldığı yüzde 3 oranındaki oyla seçimlerden istediğini bulamayan partilerin arasında yer almıştır. 22 Temmuz 2007 Genel seçimlerinin kesin sonuçları ve milletvekili dağılımı Tablo 4.20’de olduğu gibi aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.20: 22 Temmuz 2007 Genel seçim Sonuçları

Sıra	Seçime Giren Siyasi Partiler	Alınan Genel oy	Yüzde Olarak	Sandalye Sayısı
1	Aydınlık Türkiye Partisi	100.982	%0,29	
2	Bağımsız Türkiye Partisi	182.095	%0,52	
3	Saadet Partisi	820.289	%2,34	
4	İşçi Partisi	128.148	%0,37	
5	Cumhuriyet Halk Partisi	7.317.808	%20,88	112
6	Halkın Yükselişi Partisi	179.010	%0,51	
7	Özgürlük ve Dayanışma Partisi	52.055	%0,15	
8	Genç Parti	1.064.871	%3,04	
9	Demokrat Parti	1.898.873	%5,42	
10	Liberal Demokrat Parti	35.364	%0,10	
11	Milliyetçi Hareket Partisi	5.001.869	%14,27	71
12	Adalet Ve Kalkınma Partisi	16.327.291	%46,58	341
13	Emek Partisi	26.292	%0,08	
14	Türkiye Komünist Partisi	79.258	%0,23	
15	Bağımsızlar	1.835.486	%5,24	26
16	Aydınlık Türkiye Partisi	100.982	%0,29	

22 Temmuz 2007 tarihinde gerçekleştirilen Milletvekili Genel Seçim’inde, 42.799.303 kayıtlı seçmenin, 36.056.293’ü oy kullanmış olup, toplam geçerli oy sayısı 35 049 691’dir. Gümrük kapılarında oy kullanan seçmen sayısı 228 019, geçerli oy sayısı ise 226 784 olmuştur. Seçime katılım oranı %84.2 olarak gerçekleşmiştir. Seçim sonucuna göre, Adalet ve Kalkınma Partisi %46.6 oy oranı ile 341 milletvekili, Cumhuriyet Halk Partisi %20.9 ile 112 milletvekili, Milliyetçi Hareket Partisi %14.3 ile 70 milletvekili, bağımsızlar %5.2 ile 26 milletvekili kazanmıştır. Meclis’e giren kadın milletvekillerinin oranı ilk kez 2007 seçiminde %9.1 ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır (<http://www.tuik.gov.tr>). Grafik 4.3’te 22 Temmuz 2007 milletvekili genel seçimlerindeki yüzdelerlik oy grafiği olduğu gibi aşağıda verilmiştir.

Grafik 4.3: Siyasi parti ve Bağımsızların Aldığı Oy Oranı, 2007

4.2.2.1 22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın Konuşmalarındaki Doğal Dil Kullanımı:

Yapılan çalışma içerisinde; Erdoğan'ın 22 Temmuz 2007 yılında miting meydanlarında kullanmış olduğu doğal dili, yine 2002 yılında yapıldığı gibi Bardin'in "Yıldız falı" analiz yöntemini kullanarak belirleyeceğiz. Bu Yöntemle sentaksa ve sözcüklere ilişkin analizde, anlam öğelerinin sınıflaması ve sayımı yerine, anlamın belirtenleri üstünde durulacaktır. Burada yapılan analizler ile mesajın kodunu (vokabüler, gramer özellikleri, anlam birimleri) bir önceki bölümde yapıldığı gibi incelenecektir. Bu analiz yoluyla Erdoğan'ın 22 Temmuzda 2007'deki miting konuşmalarının, kelime hazinesi ortaya çıkarılacaktır. Bardin'in formülünü metne uygularken; 2002 de yapıldığı gibi, 2007 yılında da yine sayı ve tarih ifadelerini sayım dışında tutulacaktır. Birleşik yazılmayan deyimler ve bileşik ifadeleri oluşturan kelimeler ayrı ayrı sayılmıştır. Aynı kökten üretilmiş olsa da, anlamı ya da cümle içindeki işlevi farklılaşan kelimeler ayrı olarak hesaplanmıştır. Sesteş kelimeler ise anlamsal ayrım gözetilmeden aynı terim olarak kabul edilmiştir.

Erdoğan'ın yapmış olduğu miting konuşmalarının, cümle kurgusu ve vurgusu açısından incelenecek ve konuşmacının ortaya koymuş olduğu; politik dili incelenecektir. Bunun dışında, metinleri anlam birimi olarak cümleyi esas alarak bir önceki bölüm olan 2002'deki gibi aynı yöntemle incelenecektir.

4.2.2.1 22 Temmuz 2007 Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın miting konuşmalarındaki Vokabüler birimlerin sınıflandırılması:

Erdoğan'ın, 22 Temmuz 2007 yılında yapılan milletvekili genel seçimlerinde, Türkiye genelinde yapmış olduğu 53 miting konuşmalarının genel toplamı sayfa, sözcük karakter, paragraf, satır ve gövde sayıları rakamsal veri olarak Tablo 4.21'de aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.21: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarının Tek Parça İstatistikleri

2007	Sayfa	297
	Sözcük	112013
	Karakter (boşluksuz)	735579
	Karakter (boşluklu)	848582
	Paragraf	1954
	Satır	11048
	Terim sayısı	108573
	Terim çeşidi	6194

Erdoğan'ın 2007 miting konuşmalarındaki yer alan kelimeler, terim sayısı (108573), terim çeşidi (6194), sayfa sayısı (297), Paragraf sayısı (1954) ve satır sayısı (11048) rakamsal veri olarak Tablo 4.21'de verilmiştir. Terim sayılarının, terim çeşitlerine oranlanması ile Bardin'in Yıldız falı formülü uygulanarak net sonuca varılmıştır.

Erdoğan'ın 22 Temmuz 2007 seçimleri döneminde yapmış olduğu miting konuşmalarını; önceki 2002 seçimleri döneminden ayıran en belirgin özelliği ilk defa prompter kullanarak yapmış olduğu, önceden yazılmış ve belirlenmiş olan konuşma metinleri olma özelliğidir. Erdoğan'ın 22 Temmuz 2007 seçimlerinde yaptığı miting konuşmalarının, dil zenginliği düzeyi Tablo 4.22'de aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.22: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarındaki, Dil Zenginliği Düzeyi

	2007
Terim Sayısı (O)	108573
Terim Çeşidi (V)	6194
Kelime çeşidi O/V	17,52

Bu konuşmalardaki terim sayısının (108573), terim çeşidine (6194) oranındaki vokabüler birikimin düzeyi 17,52'dir. Ortaya çıkan bu sonuç ile Erdoğan'ın konuşmalarında terim sayısının yüksekliği, bir önceki dönem 2002'ye

oranla sayısal olarak daha da artmıştır. Erdoğan 2007'deki konuşmalarında daha çok tekrar yaparak; terim çeşidini az kullanarak; basit, doyurucu ve sade bir konuşma ile yine seçmen üzerinde yüksek bir etki yapmayı hedeflenmiştir.

Bunun için de doğal dil zenginliği olarak 2007 miting konuşmalarının önceki dönem miting konuşmaları gibi vokabüler düzeyde çok yüksek bir çeşitliliği yoktur. Erdoğan, yapmış olduğu konuşmaların içerik analizinde daha çok temel sorunlar ve çözüm yolları üzerinde durarak, propaganda açısından genel olarak seçmenin aklını fazla karıştırmadan direk mesajla sonuca gitmiştir. Ayrıca prompter ile yapılan bu konuşmalarda sürekli olarak tekrara başvurulmuştur.

Politik dil kullanımı açısından Erdoğan, amaç (84025) ve araç (24548) sözcüklerin içerisinde yine amaç sözcükleri daha çok kullanmıştır. Böylelikle ortaya konulan Söylem doluluk oranı yüksek bir şekilde, seçmen huzurunda sürekli tekrar edilerek verilmiştir. Erdoğan'ın miting konuşmalarındaki kullanmış olduğu kelimeler ve kelime türleri Tablo 4.23'de karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 4.23'te Erdoğan'ın 2007 yılında yapmış olduğu miting konuşmalarında ki dil zenginliği net olarak tespit edilmektedir. Türk siyasetinde ki politik dil kullanımı açısından belirleyici bir söylemsel etkiye sahip olan Erdoğan'ın miting konuşmalarının siyasal söylem analizi; yapılan diğer seçimler 2002 ve 2011 ile sonuç bölümünde analiz ve mukayese edilerek genel bir değerlendirme ile verilecektir. Analizinde daha çok temel sorunlar ve çözüm yolları üzerinde duran Erdoğan, propaganda açısından genel olarak seçmenin aklını fazla karıştırmadan direk mesajla odaklanarak sonuca gitmiştir. Politik dil kullanımı açısından Erdoğan, amaç ve araç sözcüklerin daha çok amaç sözcükleri (82025) kullanmıştır. Böylelikle ortaya konulan Söylem doluluk oranı yüksek bir şekilde, seçmen huzurunda sürekli tekrar edilerek verilmiştir. Erdoğan'ın miting konuşmalarındaki kullanmış olduğu sözcük ve sözcük türleri Tablo 4.23'de aşağıda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 4.23: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarındaki, Vokabüler Zenginliği

Erdoğan Kelime Hazinesi	Terim Türü	Terim Sayısı (O)	Terim Sayı Oranı %	Terim Çeşidi (V)	Terim Çeşidi Oranı %	O/V
	Amaç Sözcükler					
2007	İsimler	49774	%45,8	4230	%68,2	11,7
	Sıfatlar	8105	%7,4	281	%0,45	28,8
	Fiiller	26146	%24,08	1646	%26,5	15,8
	Araç sözcükler					
	Zamir	10157	%9,35	37	%0,59	274,5
	Zarf	5121	%4,7	73	%0,11	70,1
	Edat	3700	%3,4	15	%0,2	29,3
	Bağlaç	5522	%5,08	27	%0,4	204,5
	Ünlem	1048	%0,09	31	%0,5	33,8
	Toplam	108573	%100	6194	%100	17,52

Vokabülerin incelenmesi sonucu, mesaj üretiminin temel repertuarını ortaya koymaktadır. İncelenen 53 miting konuşmasında toplam 108573 sözcük vardır ve bunların 6194'ü farklı sözcüklerdir. Bu durumda O/V oranı yaklaşık 17,52'dir. Erdoğan'ın yapmış olduğu miting konuşmalarında ki bu oran, 2002'de olduğu gibi yine, yüksek bir tekrar düzeyini yansıtır. Temel kelime hazinesi açısından ise sözcük türleri sınırlı olmakla beraber isim (49774 defa), fiil (26146 defa) ve sıfatlar (8105 defa) yüksek oranda kullanılmıştır.

Erdoğan'ın 2007'de yapmış olduğu konuşmalarında hedef kitlesi miting meydanlarında ki seçmenlerdir. Bu Seçmen kitlesi Erdoğan'ın kelime hazinesini ve yüksek tekrar düzeyinin temelini oluşturmaktadır.

Yapılan bu konuşmalar da ki siyasal söylem stratejisi, seçmenin kullanılan politik dili iyice anlaması ve seçmen üzerinde kalıcı bir etki bırakmasıdır. En çok kullanılan dolu sözcükler ve sözcük türleri sayısal ve yüzdesel oranları ile karşılaştırmalı bir şekilde Tablo 4.24'de aşağıda ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 4.24: Erdoğan’ın 2007’de, En Sık kullandığı Dolu Sözcükler

Sıralama	İsimler	Frekans	Sıfatlar	Frekans	Fiiller	Frekans
1	Millet	935	Bu	1994	Olmak	2205
2	Türkiye	850	Bir	1843	Demek	1152
3	Kardeşlerim	843	Var	870	Yapmak	1139
4	Parti	652	Yok	462	Etmek	1116
5	Yol	459	Her	428	Vermek	890
6	Ülke	431	Çok	365	Gelmek	777
7	Ak	356	Değerli	283	Almak	597
8	Baykal	357	Tek	268	Bilmek	591
9	Halk	335	Sayın	241	Konuşmak	536
10	Şey	332	Yüzde	208	Çıkmak	398

Erdoğan’ın 2007 miting konuşmalarında ki doluluk oranı, amaç sözcükler açısından incelendiğinde birinci sırada isimler (49774), ikinci sırada fiiller (26146), üçüncü sırada ise sıfatlar (8105) olarak belirlenmiştir. Erdoğan’ın en çok kullanmış olduğu, isim “Millet” (935 defa), fiil “Olmak” (2205 defa), sıfat “Bu” (1994 defa) sözcük türleri olarak görülmektedir. Erdoğan’ın konuşmalarında ki araç sözcüklerin doluluk oranı ise aşağıda gösterilen Tablo 4.25’de karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 4.25: Erdoğan’ın 2007’de, En Sık kullandığı Araç Sözcükler

Sıra	Edat	Frek	Bağlaç	Frek	Zarf	Frek	Zamir	Frek
1	Mı	1221	De	2293	Ne	1002	Bu	1723
2	İçin	903	Ve	1165	Şimdi	636	Biz	1675
3	Değil	489	Ki	510	Daha	388	Siz	918
4	Kadar	325	Ama	386	Evet	274	O	714
5	nın	222	İle	268	Şöyle	198	Ben	643
6	den	183	Böyle	211	Niye	190	Sen	421
7	Gibi	170	Çünkü	199	İşte	189	Şu	401
8	Göre	144	Yani	92	Önce	189	Kim	267
9	Rağmen	26	İse	75	Nasıl	183	Kendi	261
10	Kısacası	10	Fakat	45	Artık	174	Onlar	216

En çok kullanılan araç sözcükler incelendiğinde, 2002 döneminde olduğu gibi birinci sırada bağlaçlar, değil birinci sırada zamirler (10157 defa), ikinci sırada bağlaçlar (5522 defa), üçüncü sırada zarflar (5121 defa), dördüncü sırada edatlar (3700) ve beşinci sırada ise ünlemler (1048) yer almaktadır.

2007 konuşmalarının vokabüler zenginliğin incelenmesinde, diğer yapılan araştırmalarda genel olarak ünlemler yer almamaktadır. Erdoğan'ın 2007 konuşmalarında ise yine vurgu ve tonlamada önemli bir araç olan ünlemler yapılan bu çalışma içerisine dâhil edilmiştir. Araç sözcüklerden “de” (2293 defa) bağlacı en çok kullanılırken sırası ile “bu” (1723 defa) kişi zamiri, “mı-mu” (1221 defa) soru edatı, “Ne” (1002 defa) soru zarfı ve “inşallah” (197 defa) ünlemi diğer kullanılan araç sözcükler olmuştur.

Erdoğan'ın 2007'de kullandığı politik dil Yıldız Falına göre değerlendirdiğinde, ortaya çıkan siyasal söylem; 2002 de olduğu gibi bir varoluşsal dil değil, artık bir sahip olma ve devamlılık dilidir. Çünkü Erdoğan'ın söyleminde artık ortada kazanılmış bir şey vardır. Erdoğan'ın iktidara geldiği 3 Kasım 2002'den, 22 Temmuz 2007 kadar; yapılan icraatlarını vatandaşa hem kabullendirmek hem de sahiplendirmek amaçlı bir söylem benimsediği açıkça görülmektedir. Seçmene verilen bu sahiplenme mesajı ile daha yapılacak çok iş var stratejisi ve “Durmak yok yola devam” sloganı ile Ak parti iktidarından yana devamlılık beklenmektedir.

Erdoğan'ın konuşmalarında ki en çok kullanılan amaç ve araç sözcüklerin sayısal oranı, sözcük türleri açısından karşılaştırması Tablo 4.26'da aşağıda verilmiştir. Bu sıralamada yine önceki bölümde incelenen 2002'de olduğu gibi mertebe açısından en çok kullanılan yirmi sözcük türüne yer verilerek; doluluk oranının Bardin'in Yıldız Falı formülüne göre karşılaştırma mertebesi belirlenmiştir.

Tablo 4.26 Erdoğan'ın 2007'de Kullandığı, Sözcük Türlerinin Karşılaştırılması

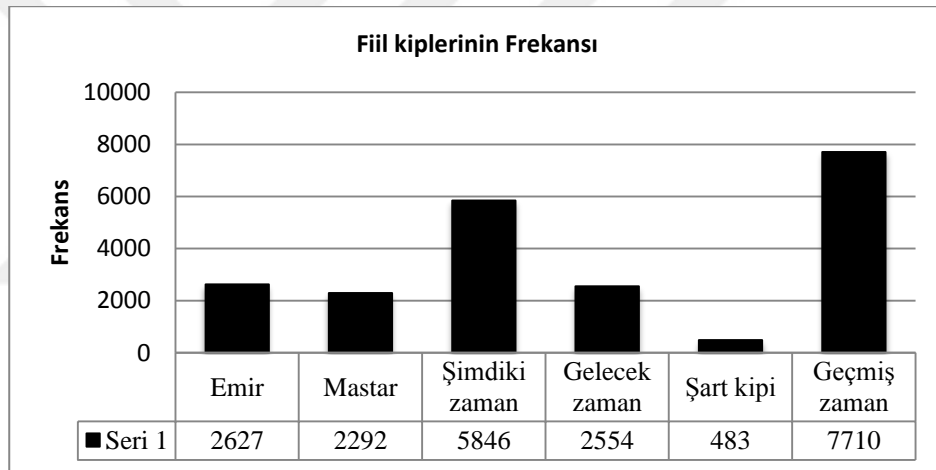
Mertebe Amaç ve Araç sözcükler			Frekans	% Karşılaştırma
1	Bağlaç	De	2293	%41,5
2	Fiil	Olmak	2205	%8,4
3	Sıfat	Bu	1994	%24,6
4	Sıfat	Bir	1843	%22,7
5	Zamir	Bu	1723	%16,9
6	Zamir	Biz	1675	%16,4
7	Edat	Mı	1221	%33,0
8	Bağlaç	Ve	1165	%21,09
9	Fiil	Demek	1152	%4,4
10	Fiil	Yapmak	1139	%4,3
11	Fiil	Etmek	1116	%4,2
12	Zarf	Ne	1002	%19,5
13	İsim	Millet	968	%9,5
14	İsim	Millet	726	%3,74
15	Fiil	Bakmak	693	%3,57
16	İsim	Kardeş	684	%3,52
17	Bağlaç	de	669	%3,44
18	Fiil	Etmek	649	%3,34
19	Bağlaç	Ne	640	%3,29
20	Fiil	Vermek	616	%3,17

Erdoğan'ın 2007 miting konuşmalarında kullandığı bu sözcük türleri, onun ortaya koymuş olduğu politik dilin geçmişten bugüne ve geleceğe yönelik iyimser bir yansımanın işareti olarak sayılabilir. Bazı terimlerin birbirini izliyor olması “problem-durum-soru” (Nerden- Nereye) zincirini, Erdoğan'ın ileriye dönük projelerini seçmen nezdinde gerçekleştirebildiğini gösteriyor.

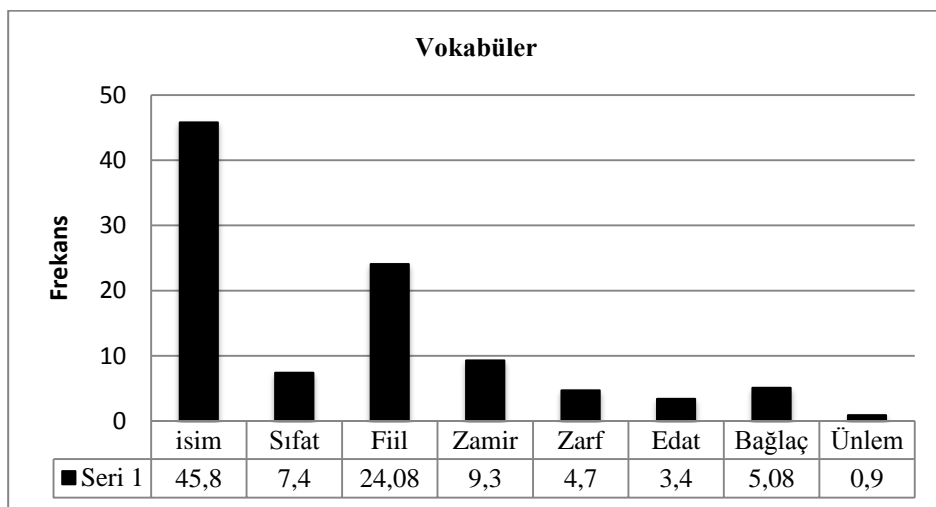
Özellikle 2002 seçimlerinde en çok kullanmış olduğu fiillerin, “Olacağız- geleceğiz-bakacağız-edeceğiz-verceğiz-diyeceğiz-yapacağız-alacağız kalacağız bileceğiz” den 2007 yılında “Olduk-oluyoruz, dedik-diyoruz, yaptık-yapıyoruz, ettik-ediyoruz, verdik-veriyoruz, geldik-geliyoruz, aldık-alıyoruz, bildik-biliyoruz, konuştuk-konuşuyoruz ve çıktık-çıkıyoruz” olması Erdoğan'ın siyasal söyleminin, vatandaşın geçmişten bugüne (Nerden-Nereye) yönelik verilen sözlerin yerine getirildiğini göstermektedir.

Yapılan mitinglerde seçmen kitlesinin üzerinde propaganda amaçlı kullanılan politik dilin etkili olması bakımından sözcük türlerinin çok fazla olmamasına dikkat edilmiştir. Araç sözcükler arasında “ben-biz” zamirlerinin çokluğu kullanılan politik dilin içeriği açısından bağlayıcı bir işlev görerek, Erdoğan ile seçmen arasında kişisel bir ilişki kurmaktadır. Erdoğan miting meydanlarında, seçmenle direkt temas ve söylem yoluna giderek siyasetin resmiliğinden, vatandaşın samimiyetine doğru politik bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Erdoğan’ın miting konuşmalarında kullanmış olduğu fiil kiplerinin incelenmesi Grafik 4.4’de verilmiştir. Ayrıca Erdoğan’ın 22 Temmuz 2007 milletvekili genel seçimlerinde kullanmış olduğu politik dilin vokabüler zenginliği de Grafik 4.5’de gösterilmiştir.

Grafik 4.4: Erdoğan’ın 2007’de Kullandığı Fiil Kiplerinin Frekansı

Grafik 4.5: Erdoğan’ın 2007’deki Vokabüler Zenginliği

Erdoğan'ın kullanmış olduğu fiillerin zamanları incelendiğinde ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Çünkü asıl görevi geleceği öngörmek olan yıldız falında gelecek zaman kullanımı yüksek çıkması beklenirken Erdoğan'ın konuşmalarında bu böyle görünmüyor. Gelecek zaman kullanım oranı 2554 ile dördüncü sırada yer almıştır. Diğer yandan ise geçmiş zaman kipi (7710) birinci sırada yer alırken, şimdiki zaman (5846) ikinci, emir kipi (2627) ise üçüncü sırada, beşinci sırada mastar kipi (2297) ve altıncı sırada şart kipi (483) yer almıştır. Gelecek zaman kullanımı daha çok muktedir olma ve emredici nitelikte olup, seçmene verilen vaatlerin kararlılığı üzerinde etkili olmuştur.

Özellikle Erdoğan'ın kullanmış olduğu fiillerin sırası ile “Baktık-bakıyoruz, verdik-veriyoruz, dedik-diyoruz, yaptık-yapıyoruz, aldık-alıyoruz” gibi geçmiş seçimin ardından yapılanları ve bugünü anlatarak seçim sonrasında oluşacak olan iktidarın, kararlı ve devamlı olması hedeflenmiştir. Diğer yandan geçmiş zaman kullanımı ile şimdiki zamanın sebepleri ortaya çıkarılarak, şimdiki zamanın ne kadar iyi bir durumda olduğu Erdoğan tarafından seçmene sunulmuştur. Örneğin: “Etmişler-yapmışlar-kalmışlar-ediyoruz-yapıyoruz-kalıyoruz” konuşmalarındaki fiillerinde olduğu gibi gösterilebilir. Erdoğan'ın 2007 miting konuşmalarında kullanmış olduğu fiil kiplerinin frekansı aşağıdaki Tablo 4.27’de verilmiştir.

Tablo 4.27: Erdoğan'ın 2007’de Kullandığı, Fiillerin Çekim Kipleri

Kipler	Frekans		Kullanım Alanı
	Terim Sayısı	Terim Oranı	Seçmen üzerinde
Emir	2627	%12,7	Öğüt
Mastar	2292	%10,5	Sonuç
Şimdiki zaman	5846	%27,7	Durum
Gelecek zaman	2554	%12,3	Kesin Gelecek
Şart kipi	483	%0,22	Olası Gelecek
Geçmiş zaman	7710	%36,2	Olup bitmiş şeyler

Erdoğan'ın 2007 konuşmalarında, 2002 konuşmalarında olduğu gibi geleceğe ilişkin kendini ve seçmeni emir kipleriyle bağlayıcı duruma getirmiştir. Kullanılan emir kiplerinin bugüne, geleceğe ve politik dile yansımaları şu şekilde olmuştur: “Yapın-yapıyoruz-yapacaksınız, edin-ediyoruz-edeceksiniz”. Fiillerde kullanılan Şart kipi ise daha çok şimdiki zamanda ortaya çıkmıştır. Örnek: “Diyorsam-diyorsak-diyorsanız, oluyorsa-oluyorsak-oluyorsanız”

Kullanılan mastar ekleri ise genelde geçmiş zamanda olup mevcut hükümetin yanlışlarını ortaya çıkarmak için kullanılmıştır. Bunlar “Verilmiş-edilmiş-kalınmış-geliş-gidiş-alış-veriş” gibi sözcüklerdir. Genel olarak Erdoğan’ın 2007’de kullanmış olduğu politik dil, seçmen üzerinde kendisini rakiplerine göre farklı kılan bir söylemdir. Erdoğan’ın söyleminin stratejisi, Ak Parti Hükümeti öncesi ve sonrasındaki durumu anlatarak, yapılan icraatlar ile seçmene ümit ve moral vermektir.

4.2.3. Erdoğan'ın, 2007 Konuşmalarında, Kullandığı Retorik:

Erdoğan'ın 2007 yılında yapmış olduğu miting konuşmalarındaki kullanmış olduğu retoriği açığa çıkarmak için, O'nun konuşmalarında muhatap olduğu kişi, parti ve kurumları hedef alarak yapmış olduğu bu seslenişin hangi duyguyla gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

Aşağıda verilen Tablo 4.28'de, Erdoğan'ın doğrudan hitap ettiği kişi, parti ve kurumları göstermektedir. Bu tablo oluşturulurken, Erdoğan'ın açıkça hitap ettikten sonra kullanmış olduğu kişi zamirleri ve yüklemelerde duygu tekrarı olarak sayılmıştır. Hitaplarda kullanılan olumlu tekrarlar (+) ile gösterilirken olumsuz tekrarlar ise (-) ile gösterilmiştir. Ortaya çıkan duygu değerleri ise Erdoğan'ın kullanmış olduğu söz dizimine bağlı olarak sempati/antipati olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.28: Erdoğan'ın 2007 Retoriklerinde Seslendiği Kişi ve Kurumlar

Sıra	Muhatap	2007 Retorik	
		Duygu	Tekrar
1	Başbakan	+	968
2	Milletimiz	+	935
3	Türkiye	+	850
4	Kardeşlerim	+	843
5	Ak Parti	+	652
6	Yol	+	459
7	Ülke	+	433
8	Deniz Baykal	-	357
9	Halk	+	335
10	CHP	-	318
11	Devlet	+	312
12	Vatandaş	+	289
13	İktidar	+	253
14	MHP	-	184
15	Cumhurbaşkanı	-	174
16	Hastane	+	172
17	Banka	+	169
18	Bakanlar	+	165
19	Devlet Bahçeli	-	152
20	Hükümet	+	125

Erdoğan'ın 2007'de yaptığı mitinglerde kullanmış olduğu olumsuz niteleme en çok başta mevcut ana muhalefet lideri Deniz Baykal'a (-357 defa) muhatap olarak yönelmiştir. Erdoğan özellikle 2007'deki konuşmalarında bu sefer

olumsuz nitelermelerinin adresini kişisel olarak hedef göstermekten sakınmamıştır. Erdoğan 2007 konuşmalarında ikinci olumsuz nitelermeyi MHP Lideri Devlet Bahçeli'ye (-152 defa) muhatap olarak yöneltmiştir. Erdoğan 2007 konuşmalarında, olumsuz kurumsal retoriklerinin büyük kısmını CHP'ye, (-318 defa) diğer bir kısmını ise MHP'ye (-152 defa) yönelik olarak yapmıştır. Ayrıca Erdoğan 2007'de kullandığı bütün olumlu retoriklerinin başında, kendi yürüttüğü görevi olan başbakanlık ile bakanları, Ak Parti hükümeti ve seçmen vardır.

Erdoğan olumlu nitelermelerinin muhatap olarak tamamını seçmen kesimleri üzerinde kurmuştur. Diğer yandan ise seçmenin kendisi dışındaki bütün seçilenleri olumsuz nitelermeye ile ayırt etmesini algı hedefi olarak belirlemiştir. Böylelikle Erdoğan'ın retoriklerinde kullanmış olduğu olumsuz nitelermenin muhataplığı seçmen karşısında muhalefet üzerinden yapılarak; seçmenin gözünde muhalefet partileri olmak üzere, diğer siyasi liderlerde bilinçli olarak yıpratılmıştır.

Erdoğan'ın olumlu retoriklerinin tamamı seçmene nasihat niteliğinde olup geleceğe dair ümit veren bir söylem ile kullanılmıştır. Bu söylemin en büyük seçim sloganı ise Erdoğan tarafından "Durmak Yok, Yola Devam" olarak belirlenmiştir. Bu retorik Erdoğan'ın konuşmalarında seçmen karşısında en önemli vurgulayıcı söz olarak (+ 459 defa) kullanılmıştır.

4.2.4. Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarında, Gündem Konularını Ele Alış Biçimi

Erdoğan'ın 2007 milletvekilliği genel seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında, gündem konularını ele alış biçiminde kullanmış olduğu anahtar kelimeler belirlenmiştir. Bu anahtar kelimeler siyasetin genel gündemine göre belirlenirken, bunun yanı sıra diğer yandan ise Erdoğan'ın miting meydanlarından kendini gündemini kamuoyuna mal etmeye yönelik olarak oluşturmuş olduğu siyasal söylemlerdir. Erdoğan'ın kendi gündemini kamuoyuna mal etmek için oluşturduğu gündemlerin anahtar kelimelerinin konuşma metinlerine yansımaları olan Milli kavramlar aşağıdaki Tablo 4.29'da bir liste halinde verilmiştir.

Tablo 4.29: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki: Milli Kavramlar

	Milli Kavramlar	2007 Gündem
1	Millet	943
2	Türkiye	859
3	Ülke	436
4	Devlet	324
5	Bayrak	125
6	İstanbul	110
7	Milli	102
8	Ordu	2
9	Ankara	87
10	Türk	73
11	Anadolu	36
12	Hürriyet	4
13	Vatan	77
14	Çankaya	16
15	Cumhuriyet	126
16	Çanakkale	74
17	Gazi	16
18	İstiklal Marşı	28
19	Şehit	75
20	Başkent	9

Erdoğan 22 Temmuz öncesi yapmış olduğu miting konuşmalarında, gündemi belirlerken Tablo 4.29'dan da anlaşılacağı üzere Milli kavramlar üzerinde daha çok genel bir kamuoyu belirlemeye özen gösterirken özellikle etnik kökenlerin altını çizerek Millet kavramını “Tek Millet, Tek Vatan, Tek Bayrak, Tek Devlet” olarak açıklama yoluna gitmiştir. Erdoğan 2007 konuşmalarında da İstanbul sevdası üzerinden yine vurgu yaparak gündeminde tutmuştur. Ama diğer yandan ise Erdoğan, Türkiye üzerinde asıl vurguyu yaparak, hükümetin icraatlarını seçmenin gündemine taşımıştır.

Ayrıca Erdoğan'ın 2002 seçimlerinde, seçmene vermiş olduğu vaatlerinin güvenilirliğini; 2007 seçimleri üzerinde önemli bir referans olarak kullanmıştır. Erdoğan kendi gündeminden sürekli olarak 22 Temmuz seçimlerini, ülke ve seçmenin gündemine taşımayı temel strateji olarak belirlemiştir. Ak Partinin kurumsal imajına ve partisinin seçim beyannamesindeki vaatlerini sürekli olarak; ülke ve seçmenin gündeminde ilk sırada tutmayı başarmıştır.

Tek millet üzerinden yapmış olduğu referans ile milli birlik oluşturmaya çalışan Erdoğan, birleştirici ve bütünleştirici ana unsur olarak “Millet” kavramına ilk sırada gündeminde yer verirken; Türkiye vurgusunu Milli Kavramlar üzerinde ikinci sırada en çok kullanmıştır. Erdoğan’ın 2007 konuşmalarında kullandığı başlıca siyasi kavramlar Tablo 4.30’da aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.30: Erdoğan’ın 2007 Konuşmalarındaki: Siyasi Kavramlar

	Siyasal Kavramlar	2007 Gündem
1	Parti	693
2	Seçim	279
3	22 Temmuz	184
4	İktidar	255
5	Siyasi	278
6	Tayyip Erdoğan	115
7	Başbakan	1005
8	Başkan	207
9	Vatandaş	296
10	Oy	195
11	Siyaset	223
12	Halk	369
13	Hükümet	125
14	MHP	188
15	Parlamento	47
16	Lider	72
17	Bahçeli	154
18	Baykal	368
19	Demokrasi	176
20	CHP	328

Erdoğan’ın 2007 konuşmalarında gündem belirlemek için kullanmış olduğu siyasi kavramlar, daha çok seçim ve seçmene bağlı olarak devam ettiği görülmektedir. Erdoğan siyasi gündemini oluştururken, Muhalefet partilerini tek tek muhatap alarak, seçmen gözünde siyasi açıdan Onları yıpratma yoluna gitmiştir. Diğer yandan ise ülkenin içinde bulunduğu siyasi durumu, geçmişle

mukayese ederek sürekli olarak seçmenin gündemine taşımıştır. Erdoğan kişisel olarak gündeminde en çok yer verdiği partiler CHP (328 defa), MHP (188), Liderler ise Deniz Baykal (368), Devlet Bahçeli (154 defa) olmuştur. 2002 seçimlerinde de CHP, Erdoğan tarafından Ak Parti'nin hedefinde olurken; 2007 seçimlerinde yine durum değişmemiş ve CHP en ciddi rakip olarak Erdoğan tarafından görülmüştür. Bunların dışında Erdoğan'ın gündemine taşıdığı diğer siyasi kavram ise vatandaşın kendisidir. Seçmenin kendi sorunlarını siyasi gündemine taşıyarak, oyların sandığa yansması Erdoğan tarafından hedef olarak belirlenmiştir.

Erdoğan'ın 2007 konuşmalarındaki ekonomik gündem belirlemesi, Tablo 4.31'den de anlaşılacağı gibi 57. Hükümetin, IMF ile yapmış olduğu ekonomik anlaşma ve bunun vatandaş üzerindeki yaptırımları ile ilgili olmuştur. Erdoğan, 2001 ekonomik krizinin toplumsal alandaki tüm etkilerini seçmene anlatarak, Hükümetin uyguladığı olumlu ekonomik politikalar sonucunda 2007'de gelinen noktayı dün ve bugünle sürekli mukayese ederek miting meydanlarında gündemde tutmuştur.

Erdoğan, ekonomik gündeminin ikinci sırasında ise ekonomik krize bağlı olarak devam eden işsizliği ve çözüm önerilerini gündemde tutmuştur. Azalan enflasyon rakamlarına bağlı olarak vatandaşın ekonomik refah seviyesinin yükseldiğini vurgulayan Erdoğan, milli gelirden ki artışı da sürekli olarak seçmenin gündemine taşımıştır. Bütün bunların yanında Erdoğan 22 Temmuz 2007 seçimleri öncesinde ülke gündemine, iktidara geldiklerinde atacakları yeni adımları ve projeleri meydanlarda seçmenle paylaşmıştır.

Erdoğan 3 Kasım 2002'de geçmiş hükümetten nasıl bir yönetim ve Türkiye devraldıklarını, ülkenin o günlerde içinde bulunduğu ekonomik krizin ve şartların ağırlığında; hükümete geldiklerinde bugün hangi olumlu gelişmeler ve icraatlar ile Türkiye'yi nasıl bir duruma getirdiklerini, sürekli olarak miting meydanlarında gündeminde tutmuştur. Erdoğan konuşmalarında, toplumsal olarak bütün kesimlerine seslenerek enkaz devraldıklarını ifade ederken 2007'de ise "Nerden, nereye geldik" diyerek seçmene umut aşılamıştır. Erdoğan'ın 22 Temmuz 2007 milletvekili genel seçimlerinde miting konuşmalarında gündemine taşıdığı

ekonomik kavramların ana başlıkları Tablo 4.31’de aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.31: Erdoğan’ın Konuşmalarındaki: Ekonomik Kavramlar

	Ekonomik Kavramlar	2007 Gündem
1	IMF	81
2	İşsizlik	26
3	Borç	43
4	Emekli	28
5	Fon	65
6	Açlık	6
7	Maaş	17
8	Mazot	153
9	Batık banka	169
10	Enflasyon	71
11	Zarar	24
12	Lira	127
14	Yoksulluk	25
14	Prim	16
15	Rüşvet	3
16	Dolar	3
17	Milyon	3
18	Milyar	299
19	Ticaret	17
20	Hazine	13

Erdoğan’ın 2002 yılında miting meydanlarında yapmış olduğu konuşmalarda hukuki kavramları seçim gündemine taşıırken daha çok siyasi yasaklar ve özgürlükler konusu üzerindeki düşüncelerini seçmenle paylaşmıştır. 28 Şubat Muhtırası sonrası siyasi ceza alarak, Pınarhisar’da Cezaevinde tutuklu kalan Erdoğan, daha sonra ise yine siyasi yasaklı bir duruma gelmiştir. Erdoğan kendisine karşı yapılan bu hukuki baskı ve yasakları sürekli olarak kamu gündemine taşımıştır. Ak Parti’nin seçim stratejisinin en önemlilerinden birisi, mecliste seçilemeyen Cumhurbaşkanı olurken diğeri ise 12 Eylül’den sonra yazılamayan sivil anayasa olmuştur. CHP, Cumhurbaşkanlığı seçimini Anayasa Mahkemesine taşımasından sonra çıkan aleyhte kararı ve bu adaletsizliği Erdoğan, seçim meydanlarında anlatarak seçmenin gündemine taşımıştır. Erdoğan, yapmış olduğu miting toplantılarının çoğunu Cumhurbaşkanı Adayı Abdullah Gül ile

beraber katılım sağlayarak bu konudaki mağduriyeti seçmenin gündemine taşımıştır. Diğer yandan ise Avrupa Birliği uyum yasaları gereğince ve bireysel özgürlükler için kişi hak ve hürriyetinin daha çok dikkate alındığı sivil bir Anayasa için gerekli gündem çalışmaları yapılmıştır. Erdoğan'ın miting meydanlarında halkın gündeminde sürekli olarak taşıdığı hukuki kavramlar Tablo 4.32'de olduğu gibi aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.32: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki: Hukuki Kavramlar

	Hukuksal Kavramlar	2007 Gündem
1	Dava	137
2	Zulüm	136
3	Yasak	118
4	Özgürlük	68
5	Ceza	46
6	Mazlum	39
7	Eşitlik	30
8	Vicdan	34
9	Pınarhisar	29
10	Kanun	28
11	Mahkûm	24
12	Yasal	23
13	Adalet	22
14	Hâkim	22
15	Hukuk	21
16	Adaletsizlik	20
17	Hukukçu	20
18	Yasa	20
19	Hak	18
20	Hukuki	15

Erdoğan'ın 22 Temmuz 2007 seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmaları

Erdoğan özellikle seçim meydanlarından yapmış olduğu konuşmalarında 2002 yılında olduğu gibi annelere, gençlere, emeklilere, çiftçilere ve toplum bütün kesimlerine seslenerek onların sorunlarını kendi gündeminde tutarak çözüm önerileri sunmuştur. Erdoğan bu çözüm önerilerini iktidara geldikleri günden bu yana ne kadarını gerçekleştirdiklerini ve geleceğe yönelik seçim vaatlerini sürekli olarak ifade etmiştir.

Tablo 4.33: Erdoğan'ın 2007 Konuşmalarında ki: Diğer Kavramlar

	Diğer Kavramlar	2007 Gündem
1	Kardeşlerim	792
2	Bu Şarkı	73
3	Eğitim	94
4	Hizmet	203
5	Hastane	173
6	Anne	24
7	TOKİ Konut	108
8	Onur	16
9	İnsan	171
10	Üniversite	107
11	Lise	56
12	Vergi	35
13	AB	27
14	Yoksulluk	17
15	Gazete	38
16	Teknoloji	22
17	Rabbim	22
18	Allah	136
19	Mazot	155
20	Çiftçi	81

4.2.5. Erdoğan'ın, 2007 Miting Konuşmalarının Değerlendirmesi:

Doğal dil incelmesinde ortaya çıkan Tablo 4.22 ve 4.23'de genel olarak verilen bilgiler, Erdoğan'ın Politik dilinin kelime hazinesini ortaya koymaktadır. Konuşmaların metin ortalamasına bakıldığında, terim sayısı 108573 terim çeşidi ise 6194'ten oluşmaktadır. Buna göre Erdoğan'ın miting konuşmalarındaki tekrar oranı ortalama olarak 17,52'dir. Erdoğan'ın 2007'deki prompter kullanarak yaptığı konuşma metinlerine bakıldığında; konuşma metinlerindeki terim sayısının çeşitliliği, Onun kelime hazinesinin ne kadar çok zengin olduğunu göstermektedir. Diğer yan ise tekrar oranını bu kadar çok yüksek propaganda açısından Erdoğan'ın politik dilinin kamuoyunun geneline yönelik basit ve sade bir dil kullanma yolunu tercih ettiğini göstermektedir. Bu değerlendirmelerin her ikisi de geçerli olmakla birlikte, söylem analizinde sadece konuşma metinlerine

bağlı kalarak genel bir değerlendirme yaparak Erdoğan'ın gerçek niyetini ortaya koymak yersiz bir çabadır. Çünkü kullanılan bu politik dil Erdoğan'ın 2007 seçimleri öncesini, seçmene yansıtmak ve seçmenin gündeminde tutmak için kullandığı bir söylemdir.

Doğal dil kullanımını gösteren Tablo 4.23'de konuşma metnlerinin içerisinde amaç sözcükle olarak nitelendirdiğimiz isim, fiil ve sıfatların, konuşmalarda kullanıldıkları oran verilen mesajın yükünün taşımak olarak değerlendirilmelidir. Konuşma metnlerinde kullanılan 108573 terim çeşidinin 84025'i amaç sözcüklerden oluşması, seçmene verilen mesajların güçlü olarak taşındığının bir göstergesi olarak değerlendirilir.

Diğer yandan ise konuşma metnlerinde kullanılan araç sözcükler Tablo 4.24'de konuşma metnlerinin içerisinde zamir, zarf edat bağlaç ve ünlem olarak yer almaktadır. Araç sözlüklerin konuşma metinleri içerisindeki görevi vurgu, dikkat çekme ve anlatımı güçlendirme görevini üstlenmektir. Bunun içinde Erdoğan'ın konuşma metnindeki araç sözcüklerin kullanım oranı 24548 olarak; 2002'ye (17682) oranla daha yüksek bir oranda kullanılması verilen mesajlarda vurgunun, anlatımın güçlendirilmesi ve dikkat çekme konusunda çok başarılı olduğunu göstermektedir.

Erdoğan'ın 2007 konuşmalarında kullanmış olduğu “Biz” zamirini (1675 defa) bazı cümlelerde kendisini, bazı cümlelerde yol arkadaşlarını ve bazı cümlelerde ise Ak partiyi göstermek için kullanılmıştır. Erdoğan Biz Zamirini 2002'ye oranla (1947 defa) daha az kullanırken; Ben zamirini ise (643 defa) 2002'ye oranla (472 defa) daha çok kullanmıştır. Erdoğan'ın konuşmalarında “Ben” ve “Biz” zamirleri birbirlerinin yerine kolaylıkla geçebilir. Özellikle Erdoğan konuşmalarında, eylemin önemini veya failin etkisini öne çıkartmak istediği zaman “Biz” öznesini kullanırken, kendi kişiliğini öne çıkartmak istediği zamanda “Ben” öznesini kullanmayı tercih etmiştir. Örnek konuşma olarak:

“Beraber yürüdük biz bu yollarda, beraber ıslandık yağın yağmurda, dinlediğim tüm şarkılarda, bana her şey sizi hatırlatıyor, bana her şey sizi hatırlatıyor, bana her şey sizi hatırlatıyor. Kalın sağlıcakla. Allah yar ve yardımcımız olsun.” (Siirt –15.06.2007mitingi)

Erdoğan'ın konuşmalarında, metin boyunca kimlere, hangi duygu yüküyle hitap ettiği incelendiğinde Tablo 4.24'te görüldüğü gibi, “Milletimiz” ve “Kardeşlerim” sözcük türleri en çok kullandığı hitap cümleleridir. Bu sonuç daha çok Erdoğan'ın miting meydanlarında direk vatandaşı muhatap aldığını bir göstermektedir. Erdoğan bütün olumlu retoriklerini başta seçmene sonrasında Türkiye, Hükümete, Ak partiye ve kendisine yönelik kullanırken; olumsuz retoriklerinin çoğunu mevcut dönemin muhalefet partilerine ve 22 Temmuz seçimlerindeki en büyük rakibi olan Baykal'ı muhatap alarak yapmıştır. Erdoğan'ın 2007 konuşmalarındaki olumsuz seslenişin çokluğu da bunun bir sonucudur.

Erdoğan'ın 2007 konuşmalarında, seçmene karşı ikna aracı olarak kullandığı referans doğrudan doğruya kendisidir. “Biz” zamirinin kullanılması ve konuşmalardaki yoğunlaşmada bu gözlemi doğrulayıcı niteliktedir. Erdoğan miting alanındaki seçmene seslenmeyi seçerken; “Kardeşlerim” demeyi tercih ederek siyasetin resmiliğinden çok, samimi bir politik dil tercih ettiğini göstermektedir. Erdoğan 2007 konuşmalarında, gündem oluşturmada; seçmenin karşısında en büyük teminat olarak sürekli kendini göstermesini başarabilen bir liderdir.

22 Temmuz öncesi, cumhurbaşkanlığı seçimi krizini meydanlara taşıyan Erdoğan, sivil anayasa ve bireysel özgürlükler konusunda yeni hedefler belirlemiştir. Bu sonuçlar ile beraber Erdoğan'ın ortaya koymuş olduğu politik dil hakkındaki asıl düşüncelerimizi 2011 dönemi incelenip analiz edildikten sonra; sonuç bölümünde mukayeseli olarak değerlendirilecektir.

4.3. 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimleri, Öncesine Genel Bakış:

12 Haziran 2011 genel seçimlerine girilirken, seçimde kimin birinci olacağı toplumun bütün kesimlerince önceden tahmin edilmiştir. Seçimler öncesi kamuoyundaki genel algı şöyle idi: Ak parti birinci parti, CHP ana muhalefet partisi olarak görevini sürdürmeye devam edecek, MHP barajı geçip meclisteki yerini alacaktı. Erdoğan'ın 3 Kasım 2002'den bu yana girdiği bütün seçimlerden Ak partiyi birinci olarak çıkarmayı başarmıştı. 12 Haziran seçimlerine Ak parti "İstikrar sürsün Türkiye büyüsün", CHP "Yeni CHP" olarak herkesi kucaklayan "Her vatandaş rahat bir nefes alacak", MHP ise "Ses ver Türkiye" sloganıyla seçime girdiler (İnsel, 2011:15).

Erdoğan seçim çalışmalarına, rakiplerine oranla daha geç başlamıştır. Bunun arkasında yatan sebep, seçmenlerin karşısına iddialı bir program ve ülkeyi geleceğe taşıyan projelerle çıkmak istemiş olmasıdır. Erdoğan'ın başkanlığındaki Ak parti, 12 Haziran seçimlerinde, seçmenin karşısına "Uсталık dönemi" olarak nitelendirdiği bir kampanya ile çıkmıştır. Diğer yandan muhalefet partisi olan MHP ise seçim çalışmalarına ilk başlayan partilerden biridir. Ancak seçim öncesi yaşadığı "Kaset skandalları" ile seçim kampanyası ciddi sekteye uğramış ve MHP bir yandan seçim dönemi iletişimini sürdürmeye çalışırken diğer bir yandan kriz yönetimi yapmak zorunda kalmıştır. 12 Haziran seçimleri öncesinde gündemi kaplayan kaset skandalları, Türk siyasi tarihinde yeni bir sayfa açarak özel bir durum oluşturdu. MHP başına gelen bu kaset skandalları, Türk siyasi tarihi açısından bir dönüm noktası olmaklar beraber; 12 Haziran seçimleri öncesinde yaşanan en sıra dışı olay olarak seçmenin gündeminde yer aldı.

Siyasi partiler 12 Haziran seçimlerinde yeni bir mecra olan sosyal medyadan da ilk defa yararlanmaya başlamışlardır. Sosyal medyadaki propaganda faaliyetlerinin, seçim sonuçlarını ne ölçüde etkilediğine ilişkin bilimsel veriler yapılan yeni çalışmalar ile incelenmektedir. Ayrıca sosyal medyada siyasi liderlerin geniş bir izleyici kitlesince takip edilmektedirler. 2011 yılı, Türk siyasi tarihinde, eski Türkiye-Yeni Türkiye mücadelesinin belirginleştiği bir yıl olmuştur. Bu dönemde Erdoğan'ın başkanlığındaki Ak parti kadroları, her fırsatta yeni Türkiye imkânını ve hangi enstrümanlar aracılığıyla bu hedeflerini gerçekleştirebileceklerini ifade etmişlerdir. 12 Eylül 2010'daki referandumun yeni

Türkiye ihtimalini somut kazanımlara kavuşturması, 2011'in en önemli seçim gündeminin yeni Anayasa yapımı olacağını ortaya koymuştu.

12 Haziran seçimlerini diğer seçimlerden önemli kılan, yeni Anayasa'nın hangi siyasal ve toplumsal kesimin öncülüğünde yazılacağını belirleyecek olmasıydı. Bu çerçevede, 2011 yılının Türkiye açısından, en kritik olayının 12 Haziran seçimleri olduğu söylenebilir. Türkiye'de iç politikadaki gelişmelerine bakıldığında, 12 Haziran'ın; hem aktörlerin pozisyonlarında, hem de siyasal gündeme taşınan konuların tartışılma biçiminde bir milat teşkil ettiği görülmektedir. Bu çerçevede, asker-siyaset ilişkilerindeki normalleşmenin de, PKK ve Kürt sorunundaki gelişmelerin bu dönemde yeni bir evreye ulaşması da seçimlerin işaret ettiği yeni Türkiye imkânı ile ilişkilidir. Erdoğan'ın Başkanlığındaki Ak partiye göre, 12 Haziran seçimleri, eski Türkiye çatısını ayakta tutan vesayetın en önemli göstergesi olması hasebiyle asker-siyaset ilişkilerine ve Türkiye'nin eski ile yeni formu arasındaki geçişte en belirleyici imtihana sahip olan PKK'nın silahsızlandırılması ve Terör sorununun çözümüne yönelik gelişmelerin en büyük belirleyeni olarak anlaşılmıştır (Ete, 2011:13).

Diğer yandan ise 12 Haziran öncesinde, seçime giren siyasi partilerin seçim stratejisini belirleyen en önemli dinamik, 9 ay önce gerçekleştirilen referandum olmuştur. 12 Eylül 2010'daki referandumunu bir genel seçim provası olarak değerlendiren siyasi partiler, 12 Haziran seçimlerini, referandumdan aldıkları sonuçları tamir etme veya tahkim etme süreci olarak değerlendirmişlerdir. AK Parti, seçimlere, Yeni Türkiye'yi inşa etme anlamı yüklerken; CHP, değişim dinamiğini sürdürme ve yeni lider kadrosunun koltuğunu koruma; MHP, siyasal hayatta kalıcılığını sürdürme; BDP ise Kürtlerin tek meşru/etkili sözcüsü olma anlamı yüklemiştir. Başka bir deyişle, CHP, MHP ve BDP seçimlere kendi akıbetleri ve siyasal yaşamdaki rolleri ile sınırlı bir anlam yüklerken, AK Parti, seçimleri doğrudan doğruya ülkenin yeniden inşasını mümkün kılacak bir süreç olarak değerlendirmiştir. Siyasi partiler, 12 Haziran seçimlerine birbirlerinden farklı anlamlar yükleseler de, bütün siyasi partileri ortak kılan temel dinamik, siyasi partilerin vesayet sisteminin gerilemesini sembolize eden referandumdan sonra, ilk defa gerçek partiler olarak seçime girmiş olmalarıdır. Vesayet sisteminin gerilemesi dolayısıyla, siyasi partilerin sistem içindeki ağırlığının

seçim sonuçlarıyla ölçüleceği gerçeği, siyasi partileri sahici ve etkili kampanyalar yapmaya sevk etmiştir.

Bu durum, bütün partilerin, kendi kemikleşmiş tabanlarıyla yetinmeyip başka toplumsal kesimlerin de desteğini almalarına yol açacak bir aday yelpazesine başvurmalarına ve seçim beyannamelerinde orta vadeli projelere yer vermelerine yol açmıştır (Ete, 2011: 13).

Erdoğan'ın, ikinci iktidar döneminden sonra gündeme gelen iktidar yorgunluğu kaygılarını giderme, siyasal ve toplumsal kalıcılığını teyit etme, 2002 ve 2007 seçimlerinde yeterince nüfuz edemediği kesimlerin desteğini alma ve iktidarı boyunca sözcülüğünü üstlendiği Yeni Türkiye inşasını, Anayasa çıkaracak bir destekle gerçekleştirme imkanlarını 12 Haziran genel seçimlerine yüklemiştir. Bunun için Erdoğan AK parti içinde, bir yandan parlamenter grubunun yüzde 56'sını yenileme, diğer yandan 2023 yılına işaret eden 12 yıl vadeli projeler üretme yoluna gitmiştir. Böylece kamuoyunda gündeme gelen kaygıların anlamlı olmadığı mesajını veren bir kampanya yürütmüştür. 12 Haziran 2011 seçimleri ile ilgili kamuoyunda yapılan araştırmaların bir bölümü Tablo 4.34'te aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.34: 2011 Genel Seçimleri öncesi yapılan, Seçim Anketleri

Şirket	Ak parti	CHP	MHP	BDP
KONDA	46,5	26,8	10,8	6,7
ANDY-AR	52,3	24,8	9,8	-
ANAR	48,7	25,7	11,9	-
SONAR	50,93	25,78	12,45	4,27
GENAR	47,7	26,02	13,08	5,3
POLMARK	47,4	25,2	-	-
METROPOL	42,0	29,0	15,0	-

Tablo 4.34'tende anlaşılacağı gibi Türkiye 12 Haziran 2011 milletvekilliği genel seçimlerine çok şaşkıncu bir seçim tahmini veya öngörüsü ile girmemiştir. 12 Haziran öncesi yapılan bütün kamuoyu araştırmalarında anket şirketleri ortalama olarak aynı sonuçları üç aya beş yukarı tutturmuştur. Erdoğan'ın kendi ifadesiyle, "Ustalık Dönemi" olarak söylem haline getirdiği bu seçimlerin aslında

malumun ilanı gibi Erdoğan'ın sekiz yılı aşkın iktidarı ile muktedir olarak girdiği bir seçim olmuştur.

4.3.1. 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimleri

Türkiye, çeyrek asırlık tek parti rejiminin ardından 1950'de serbest seçimlerle tanıştığından beri seçimler ülke kaderinin belirleyeni olmuştur. 1950-1960 arasında, toplumun siyasal vesayetin hüküm sürdüğü tek parti rejiminden duyduğu rahatsızlığın yansıması şeklinde tezahür eden seçimler, bu dönemden sonra da askeri ve sivil bürokrasinin siyasete müdahalelerini ifade eden kurumsal vesayetten rahatsızlığın ifadesi olmuştur. Ancak serbest seçimlerin yapıldığı günden bugüne dek seçimlerin siyasi iktidar denklemi üzerinde belirleyici olduğu tek dönem 1950-60 olmuştur. Bu 10 yıllık dönemden sonra dört askeri müdahale, sayısız müdahale teşebbüsü ve bu müdahalelerin denetiminde hazırlanan anayasal düzenlemelerle, seçilmişler atanmışların denetimine alınmış; seçimler sadece hangi siyasi partinin, gerçek gücü elinde bulunduran bürokrasiyle iktidarı paylaşacağını belirlemek için yapılmıştır. Yarım yüzyılı aşkın bu süreçten sonra Türkiye ilk defa 12 Haziran'da bürokrasinin gücünün sınırlandığı bir ortamda seçimleri gerçekleştirmiştir. Son yıllarda bürokrasinin gücünü ve yetki alanlarını sınırlamaya yönelik gerçekleştirilen anayasal düzenlemeler, legal sınırların dışına çıkan aktörlere yönelik soruşturmalar, siyasete dışarıdan yapılan müdahalelere karşı kamuoyunda oluşan tepki ve farkındalık ile yol alan demokratikleşme süreci, vesayet rejimini ciddi ölçüde geriletmiştir. 12 Eylül 2010'da gerçekleşen referandum, bu süreci tahkim etmiştir. Referandumla beraber bürokrasinin büyük ölçüde iktidar denkleminden çıkması, hem siyasi partileri sadece millete yönelmek zorunda bırakmış, hem de seçimlere iktidarı belirleme yetkisi tanımıştır. Seçimlerin iktidar kompozisyonunu belirleyen yegâne dinamik haline gelmesi, 12 Haziran'ı Cumhuriyet tarihinin en kritik seçimlerinden biri haline getirmiştir. Seçimleri önemli kılan bir diğer unsur, sonuçların, 12 Eylül referandumunun sembolize ettiği vesayeti geriletme sürecini teyit etmesidir. Bu anlamda seçimler, iki şekilde vesayeti geriletme bir işlev görmüştür: Öncelikle, kuruluşundan beri vesayetle mücadelenin sözcüsü olan ve bu uğurda 10 yıl boyunca sıkıntıları göze alarak vesayet sürecini geriletmeyi başaran AK Parti, toplumsal desteğini arttırarak, sorgulanamayacak bir şekilde siyasal ve toplumsal

merkeze yerleşmiştir. AK Parti'nin, girdiği üçüncü genel seçimde oylarını %50 seviyesine taşıması, vesayetle mücadele ve demokratik standartları yükseltme stratejisinin arkasındaki toplumsal desteği ortaya çıkarmıştır (Ete, 2011:14).

12 Haziran seçimleri, yeni Anayasa sürecinin gündeme taşınması bağlamında da vesayeti geriletici bir görev yüklenmiştir. Referandum sürecinin bir devamı olarak siyasal gündeme taşınan yeni Anayasa yazımı, seçim sürecinde bütün siyasi partilerin desteğini almış ve seçim sonrasında en önemli siyasal meselesi haline gelmiştir. Anayasa'nın en önemli siyasal gündeminin özgürlüklerin genişletilmesi ve demokratik standartların yükseltilmesi olduğu göz önüne alındığında, seçimlerin bir diğer önemli siyasal sonucunun vesayet sistemini ortadan kaldırmak olduğu söylenebilir. Bu çerçevede, siyasetteki yansımaları dolayısıyla, 12 Haziran seçimlerinin 14 Mayıs 1950 seçimlerine benzediğini söylemek mümkündür: 1950'deki seçimlerin tek parti döneminin siyasal vesayetini yıkıp, demokratik bir dönemi başlatması gibi 12 Haziran seçimleri de, işaret ettiği yeni Anayasa ile yarım asırlık kurumsal vesayeti tamamen sona erdirmeye imkânını doğurmuş durumdadır. Başka bir açıdan da, 12 Haziran seçimlerini önceki seçimlerden ayırmaktadır. Türkiye, uzun süredir, yeni bir gelecek inşa etmek yerine, içinde bulunduğu hayati bir krizi aşmak için seçimlere gitmiştir. 18 Nisan 1999 seçimleri 28 Şubat sürecinin yol açtığı siyasal krizi, 3 Kasım 2002 seçimleri hem 28 Şubat sürecinin hem de 2001 ekonomik çöküşünün yol açtığı siyasi ve ekonomik krizi, 22 Temmuz 2007 seçimleri de Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yol açtığı siyasi krizi aşmak üzere gerçekleştirilmişti. Son üç seçimden farklı olarak, Türkiye, 12 Haziran seçimlerini bir krizi aşmak için değil, doğrudan doğruya yeni bir gelecek inşası için gerçekleştirmiştir. 12 Haziran sürecinde en belirleyici başlığın yeni Anayasa olması bu gelecek inşasını sembolize etmiştir. Bu yeni gelecek inşasının taşıdığı mesaj, hiç kuşkusuz, vesayet sisteminin ortadan kaldırılmasıdır (Ete, 2011:15).

İktidardaki üçüncü dönemine, oylarını 2002 ve 2007 seçimlerine göre artırarak, %50 gibi bir oy oranıyla giren Erdoğan başkanlığındaki Ak partinin zaferiyle sonuçlandı. Bu seçim zaferiyle Erdoğan'ın önünde zaten mevcut olan geniş hareket alanı, en azından toplumsal meşruiyet anlamında daha da genişledi. Ak partinin ekonomik krizin damga vurduğu ne 2002 seçimleri, ne

cumhurbaşkanlığı seçimlerine müdahale eden yüksek yargı ve TSK'nın e-muhtırası ile girdiği 2007 seçimleri kendisini 12 Haziran kadar söz ettirmedi denilebilir. Bu seçimde Ak parti Tunceli, Hakkâri ve Iğdır hariç Türkiye'nin her ilinden milletvekili çıkarmayı başarmıştır.

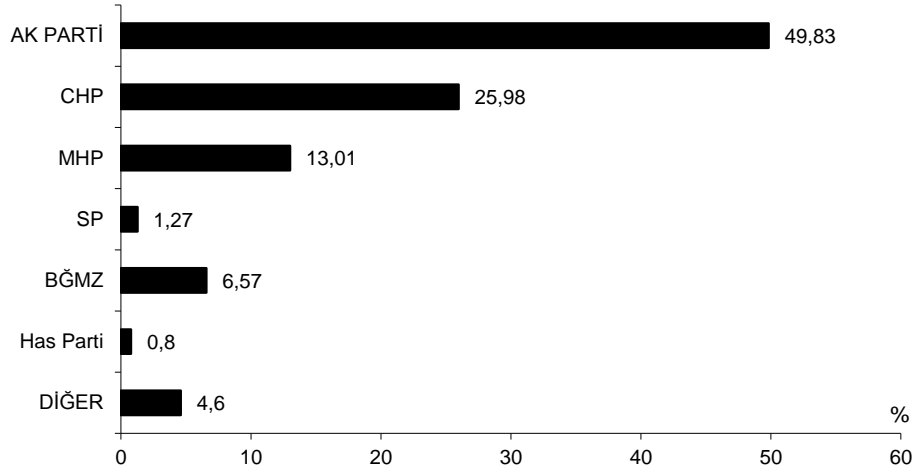
Ayrıca Ak partinin 42 milyon seçmenin, 21 milyonunun oyunu alması Türk siyasi tarihinde kayıtsız kalınamayacak büyük bir başarıdır. Erdoğan'ın bu başarısını iktidarın imkanlarına bağlayanlar belki kısmen haklı olabilir; ama geçmiş dönem koalisyon iktidarlarının yıpratıcı ve bozucu etkisini vatandaşın unutmadığını, unutmamak gerekir (İnsel, 2011:21). 12 Haziran 2011 milletvekilliği genel sonuçları Tablo 4.35 aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.35: 12 Haziran 2011, Genel Seçimleri Kesin Sonuçları

Parti	Genel başkanı	Oy oranı	%	Sandalye
Adalet ve Kalkınma Partisi	Recep Tayyip Erdoğan	21.399.082	49,83	327
Cumhuriyet Halk Partisi	Kemal Kılıçdaroğlu	11.155.972	25,98	135
Milliyetçi Hareket Partisi	Devlet Bahçeli	5.585.513	13,01	53
Bağımsızlar		2.819.917	6,57	35
Saadet Partisi	Mustafa Kamalak	543.454	1,27	0
Halkın Sesi Partisi	Numan Kurtulmuş	329.723	0,77	0
Büyük Birlik Partisi	Yalçın Topçu	323.251	0,75	0
Demokrat Parti	Namık Kemal Zeybek	279.480	0,65	0
Hak ve Eşitlik Partisi	Osman Pamukoğlu	124.415	0,29	0
Demokratik Sol Parti	Masum Türker	108.089	0,25	0
Doğru Yol Partisi	Çetin Özaçıkgöz	64.607	0,15	0
Türkiye Komünist Partisi	Erkan Baş	64.006	0,15	0
Millet Partisi	Aykut Edibali	60.716	0,14	0
Milliyetçi ve Muhafazakâr Parti	Ahmet Reyiz Yılmaz	36.188	0,08	0
Emek Partisi	Haydar Kaya	32.128	0,07	0
Liberal Demokrat Parti	Cem Toker	15.222	0,04	0
Toplam		42.941.763	100,00	550

12 Haziran 2011 milletvekili genel seçimlerinin kesin sonuçları ile TBMM'ye giren üç parti ile bağımsızları ve TBMM'ye giremeyip meclis dışında kalan en yüksek iki partinin oyları Grafik 4.6'da aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Grafik 4.6: 12 Haziran 2011, Genel Seçimleri Kesin Sonuçları

4.3.2. 12 Haziran 2011 Milletvekilliği Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın Konuşmalarındaki Doğal Dil Kullanımı:

Yapılan çalışma içerisinde; Erdoğan'ın 12 Haziran 2011 yılında miting meydanlarında kullanmış olduğu doğal dili, yine 2002 ve 2007 yılında olduğu gibi Bardin'in "Yıldız falı" analiz yöntemi kullanılarak belirlenecektir. Böylelikle sentaksa ve sözcüklere ilişkin analizde, anlam öğelerinin sınıflaması, sayımı ve anlamın belirtenleri üstünde durulacaktır. Burada yapılacak olan analizler ile mesajın kodunu (vokabüler, gramer özellikleri, anlam birimleri) bir önceki bölümlerde yapıldığı gibi incelenecektir.

Bu yolla Erdoğan'ın 12 Haziran 2011'deki miting konuşmalarının kelime hazinesi, ortaya çıkarılacaktır. Bardin'in formülünü metne uygularken; 2002 ve 2007 de yapıldığı gibi yine sayı ve tarih ifadelerini sayım dışında tutulmuştur. Birleşik yazılmayan deyimler ve bileşik ifadeleri oluşturan kelimeler ayrı ayrı sayılmıştır. Aynı kökten üretilmiş olsa da, anlamı ya da cümle içindeki işlevi farklılaşan kelimeler ayrı olarak hesaplanmıştır. Sesteş kelimeler ise anlamsal ayırım gözetilmeden aynı terim olarak kabul edilmiştir. Erdoğan'ın yapmış olduğu

miting konuşmalarının, cümle vurgusu ve kurgusu açısından incelenecek ve konuşmacının ortaya koymuş olduğu; politik dil incelenecektir. Bunun dışında, metinleri anlam birimi olarak cümleyi esas alarak önceki bölümler olan 2002 ve 2007'deki gibi aynı yöntemle incelenecektir.

4.3.2.1 12 Haziran Genel Seçimlerinde, Erdoğan'ın miting Konuşmalarının Vokabüler birimlerin sınıflandırılması:

Erdoğan'ın, 12 Haziran 2011 yılında yapılan genel seçimler de Türkiye genelinde yapmış olduğu 38 miting konuşmalarında genel toplamı (1158480), sayfa sayısı (308), sözcük sayısı (150902), karakter sayısı (1002002), paragraf sayısı (1731), satır sayısı (12583), terim sayısı (150772) ve terim çeşidi (6432) rakamsal veri olarak Tablo 4.6'da aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.36: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarının Tek Parça İstatistikleri

2011	Sayfa	308
	Sözcük	150902
	Karakter (boşluksuz)	1002002
	Karakter (boşluklu)	1158480
	Paragraf	1731
	Satır	12583
	Terim sayısı	150772
	Terim çeşidi	6432

Erdoğan'ın 2011 miting konuşmalarındaki yer alan sözcüklerin (150902); terim sayısı (150772), terim çeşidine (6432) ile sayısal veri olarak ve yüzdesel değer olmak üzere karşılaştırmalı bir şekilde Tablo 4.36'da verilmiştir. Terim sayılarının, terim çeşitlerine oranlanması ile Bardin'in Yıldız falı formülü uygulanarak net sonuca varılmıştır.

Erdoğan'ın 22 Haziran 2011 seçimleri döneminde yapmış olduğu miting konuşmalarını; önceki 2007 seçimleri döneminden benzer kılan durum yine prompter kullanarak yapmış olduğu, önceden yazılmış ve belirlenmiş olan konuşma metinleri olma özelliğine sahiptir. Erdoğan'ın 12 Haziran 2011 seçimlerinde yaptığı miting konuşmalarının, dil zenginliği düzeyi Tablo 4.37'de aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.37: 2011 Seçimlerine Göre, Erdoğan'ın Dil Zenginliği Düzeyi

	2011
Terim Sayısı (O)	150772
Terim Çeşidi (V)	6432
Kelime çeşidi O/V	23,4

Erdoğan'ın 12 Haziran 2011'deki konuşmalarındaki terim sayısı: 150772'dir, diğer yandan Erdoğan'ın konuşmalarındaki terim çeşidi ise 6432 olarak belirlenmiştir. Bu konuşmalardaki terim sayısının, terim çeşidine oranındaki vokabüler birikimin düzeyi 23,4'dür. Ortaya çıkan bu sonuç ile Erdoğan'ın konuşmalarında terim sayısının yüksekliği, önceki dönemler olan 2002 ve 2007'ye oranla sayısal olarak daha da artmıştır. Erdoğan 2011'deki konuşmalarında da çok tekrar yaparak; terim çeşidini az kullanmış ve basit, doyurucu ve sade bir konuşma ile yine seçmen üzerinde yüksek bir etki yapmayı hedeflenmiştir.

Bunun için de doğal dil zenginliği olarak 2011 miting konuşmalarının da önceki dönem konuşmaları gibi çok fazla bir çeşitliliği yoktur. Erdoğan, yapmış olduğu konuşmaların içerik analizinde daha çok temel sorunlar ve çözüm yolları üzerinde durarak, propaganda açısından genel olarak seçmenin aklını fazla karıştırmadan doğrudan sonuca gitmiştir. Ayrıca prompter ile yapılan bu konuşmalarda Erdoğan, sürekli olarak tekrar yapmıştır. Bu Tablo 4.38 ile Erdoğan'ın 2011 yılında yapmış olduğu miting konuşmalarında ki dil zenginliği net olarak tespit edilmektedir. Türk siyasetinde ki politik dil kullanımı açısından belirleyici bir söylemsel etkiye sahip olan Erdoğan'ın miting konuşmalarının siyasal söylem analizi; sonuç bölümünde diğer bölümler olan 2002 ve 2007 ile beraber verilecektir. Konuşmalarında daha çok temel sorunlar ve çözüm yolları üzerinde duran Erdoğan, propaganda açısından genel olarak seçmenin aklını fazla karıştırmadan direk sonuca gitmiştir. Politik dil kullanımı açısından Erdoğan, amaç ve araç sözcüklerin daha çok amaç sözcüklerini kullanmıştır. Böylelikle ortaya konulan Söylem doluluk oranı yüksek bir şekilde, seçmen huzurunda sürekli tekrar edilerek verilmiştir. Erdoğan'ın miting konuşmalarındaki kullanmış olduğu sözcük ve sözcük türleri Tablo 4.38'de aşağıda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 4.38: Erdoğan’ın 2011 Konuşmalarındaki, Vokabüler Zenginliği

Erdoğan Kelime Hazinesi	Terim Türü	Terim Sayısı (O)	Terim Sayı Oranı %	Terim Çeşidi (V)	Terim Çeşidi Oranı %	O/V
	Amaç Sözcükler					
2011	İsimler	61765	%40,9	3785	%58,8	16,3
	Sıfatlar	21786	%14,4	244	%0,37	89,2
	Fiiller	30553	%20,2	1690	%2,6	18,07
	Araç sözcükler					
	Zamir	9715	%6,40	59	%0,91	164,6
	Zarf	10659	%7,06	99	%0,15	107,6
	Edat	6308	%4,18	16	%0,24	394,2
	Bağlaç	8165	%5,41	29	%0,45	281,5
	Ünlem	1821	%0,12	27	%0,41	67,4
	Toplam	150772	%100	6432	%100	23,4

Vokabülerin incelenmesi sonucu, mesaj üretiminin temel repertuarını ortaya koymaktadır. İncelenen 38 miting konuşmasında toplam 150772 sözcük vardır ve bunların 6432’ü farklı sözcüklerdir. Bu durumda O/V oranı yaklaşık 23,4’dır. Erdoğan’ın yapmış olduğu miting konuşmalarında ki bu oran 2002, 2007’de olduğu gibi yine, yüksek bir tekrar düzeyini yansıtır. Temel kelime hazinesi açısından ise sözcük türleri sınırlı olmakla beraber isim (61765 defa), fiil (30553 defa) ve sıfatlar (21786 defa) yüksek oranda kullanılmıştır. En çok kullanılan dolu sözcükler ve sözcük türleri sayısal ve yüzdesel oranları ile karşılaştırmalı bir şekilde Tablo 4.39’da ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 4.39: Erdoğan’ın 2011’de, En Sık kullandığı Amaç Sözcükler

Sıralama	İsimler	Frekans	Sıfatlar	Frekans	Fiiller	Frekans
1	Kardeşlerim	1959	Bu	3056	Olmak	1968
2	Türkiye	778	Bir	2569	Vermek	1903
3	Millet	658	Var	1552	Demek	1579
4	Parti	541	Değerli	698	Yapmak	1486
5	Lira	523	Yok	595	Etmek	1261
6	Şey	512	Her	558	Bakmak	1019
7	Hizmet	507	En	257	Gelmek	954
8	CHP	480	Yeni	248	Bilmek	917
9	Yıl	474	Büyük	247	Almak	697
10	Bin	413	Tüm	245	Çıkmak	547

Erdoğan'ın 2011 miting konuşmalarında ki doluluk oranı, amaç sözcükler açısından incelendiğinde birinci sırada isimler, ikinci sırada fiiller, üçüncü sırada ise sıfatlar olarak belirlenmiştir. Erdoğan'ın en çok kullanmış olduğu, isim “Kardeşlerim” (1959 defa), fiil “olmak” (1968), sıfat “Bu” (3056) sözcük türleri olarak görülmektedir. Erdoğan'ın konuşmalarında ki araç sözcüklerin doluluk oranı ise aşağıda gösterilen Tablo 4.40'da aşağıda karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 4.40: Erdoğan'ın 2011'de, En Sık kullandığı Araç Sözcükler

Sıra	Edat	Frekans	Bağlaç	Frekans	Zarf	Frekans	Zamir	Frekans
1	Mı	2519	De	3219	Ne	1684	Biz	2807
2	İçin	950	Ve	1576	Şimdi	1417	Bu	1614
3	Değil	696	Ya	731	Evet	1055	O	1135
4	Nın	598	Ama	638	Daha	670	Şu	656
5	Kadar	595	Ki	598	Bura	595	Ben	579
6	Den	293	Çünkü	301	Böyle	418	Sen	562
7	Gibi	257	Yani	213	Hayır	374	Nere	409
8	Göre	144	Eğer	154	Artık	370	Hep	368
9	Rağmen	26	İle	140	İşte	359	Kim	351
10	Mesela	2	Hem	89	Beraber	327	Onlar	337

En çok kullanılan araç sözcükler incelendiğinde birinci sırada zarflar (10659), ikinci sırada zamirler (9715), üçüncü sırada bağlaçlar (8165), dördüncü sırada edatlar (6308) ve beşinci sırada ise ünlemler (1821) yer almaktadır. Vokabüler zenginliğin incelenmesinde yapılan araştırmalarda genel olarak ünlemler yer almamaktadır. Erdoğan'ın konuşmalarında ise vurgu ve tonlamada önemli bir araç olan ünlemler yapılan bu çalışma içerisine yine ünlemleri dâhil etmemizi gerekli kılmıştır. Araç sözcüklerden “de” bağlacı (3219) en çok kullanılırken sırası ile “Biz” kişi zamiri (2807), “mı-mu” soru edatı (2519), “Ne” soru zarfı (1684) ve “inşallah” ünlemi (317) diğer kullanılan araç sözcükler olmuştur. Erdoğan'ın konuşmalarında ki en çok kullanılan amaç sözcüklerin ve araç sözcük türleri sayısal açısından Tablo 4.41'de karşılaştırmalı olarak aşağıda verilmiştir. Bu sıralamada yine önceki bölümlerde incelen 2002, 2007'de olduğu gibi merteye açısından en çok

kullanılan yirmi sözcük türüne yer verilerek; doluluk oranının Bardin'in Yıldız Falı formülüne göre karşılaştırma mertebesi belirlenmiştir.

Tablo 4.41 Erdoğan'ın Kullandığı Sözcük Türlerinin Karşılaştırılması

Mertebe Amaç ve Araç sözcükler			Frekans	Karşılaştırma %
1	Bağlaç	De	3219	%39,4
2	Sıfat	Bu	3056	%14,02
3	Zamir	Biz	2807	%28,8
4	Sıfat	Bir	2569	%11,7
5	Edat	Mı	2519	%39,9
6	Fiil	Olmak	1968	%6,4
7	İsim	Kardeşlerim	1959	%3,1
8	Fiil	Vermek	1903	%6,2
9	Zamir	Bunlar	1614	%16,6
10	Fiil	Demek	1579	%5,1
11	Bağlaç	Ve	1576	%19,3
12	Sıfat	Var	1552	%7,1
13	Fiil	Yapmak	1486	%4,8
14	Zarf	Şimdi	1417	%13,2
15	Fiil	Etmek	1261	%4,1
16	Zamir	O	1135	%11,6
17	Zarf	Evet	1055	%9,8
18	Fiil	Gelmek	954	%3,1
19	Edat	İçin	950	%15,06
20	Fiil	Bilmek	917	%0,3

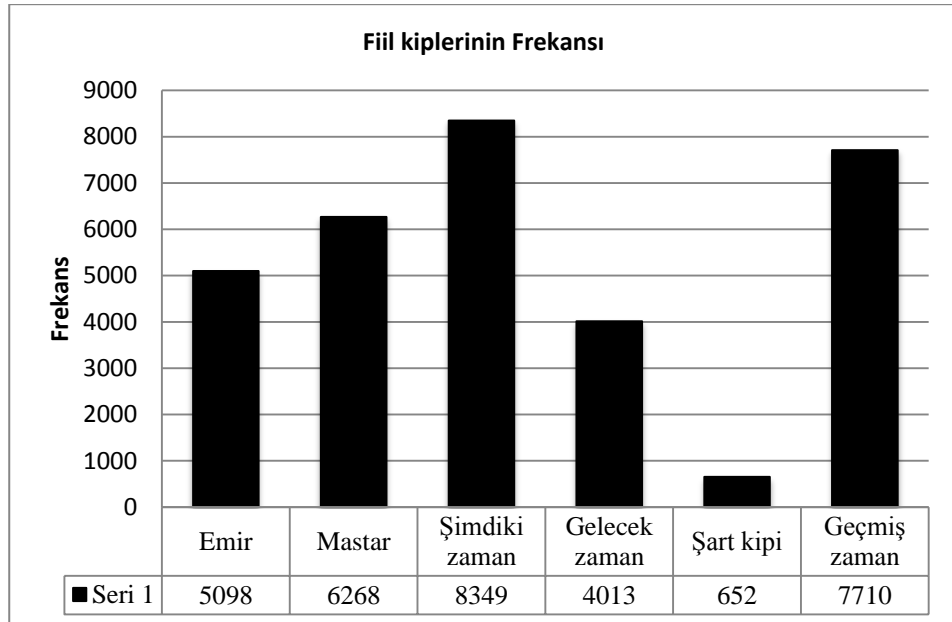
E

Erdoğan'ın 2011'de kullandığı politik dili Yıldız Falına göre değerlendirdiğimizde ortaya çıkan siyasal söylem; artık bir muktedir olma dilidir. Çünkü Erdoğan'ın söyleminde artık ortada kazanılmış birçok başarı vardır. Erdoğan'ın iktidara geldiği 3 Kasım 2002'den, 22 Temmuz 2007 ve 12 Haziran 2011 kadar; yapılan icraatlarını vatandaşa hem kabullendirmek hem de sahiplendirmek amaçlı bir söylem benimsediği açıkça görülmektedir. Örneğin, zamir olan “Biz”, sıfat olan “Bu”, fiil olan “Olmak”, isim olan “Kardeşlerim”, bağlaç olan “-de”, zarf olan “Ne”, edat olan “mı-mu”, ünlem olan “İnşallah!” en çok kullanılan sözcük türleridir. Erdoğan'ın miting konuşmalarında kullandığı bu sözcük türleri, onun ortaya koymuş olduğu politik dilin geçmişten bugüne ve geleceğe yönelik muktedir bir yansımanın işareti olarak sayılabilir. Bazı terimlerin birbirini izliyor olması “problem-durum-soru” (Halep Ordaysa, Arşın Burada!) zincirini, Erdoğan'ın ileriye dönük projelerini seçmen nezdinde gerçekleştirebildiğini gösteriyor.

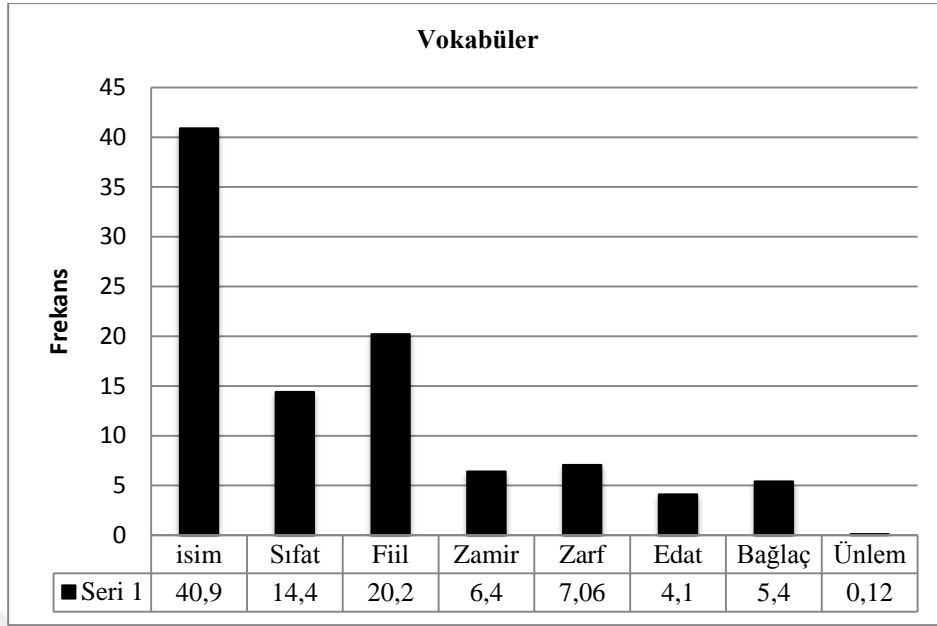
Özellikle 2002 seçimlerinde en çok kullanmış olduğu fiillerin,“Olacağız-geleceğiz-bakacağız-edeceğiz-vereceğiz-diyeceğiz-yapacağız-alacağız-kalacağız-bileceğiz” den 2007 yılında “olduk, dedik, yaptık, ettik, verdik, geldik, aldık, bildik, konuştuk ve çıktık” idi. 12 Haziranda ise veriyoruz, diyoruz, bakıyoruz, ediyoruz, oluyoruz, biliyoruz, alıyoruz” olması Erdoğan’ın siyasal söyleminin, vatandaşın geçmişten geleceğe (Nerden-Nereye) yönelik verilen sözlerin yerine getirildiğini muktedir bir güç olarak ortaya koymaktadır. Yapılan mitinglerde seçmen kitlesinin üzerinde propaganda amaçlı kullanılan politik dilin etkili olması bakımından sözcük türlerinin çok fazla olmamasına dikkat edilmiştir.

Araç sözcükler arasında “Ben ve Biz” zamirlerinin çokluğu kullanılan politik dilin içeriği açısından bağlayıcı bir işlev görerek, seçmen ile Erdoğan arasında kişisel bir ilişki kurmaktadır. Erdoğan miting meydanlarında seçmenle direk temas ve söylem yoluna giderek siyasetin resmiliğinden, halkın samimiyetine doğru politik bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Erdoğan’ın miting konuşmalarında kullanmış olduğu fiillerin kiplerinin incelenmesi aşağıdaki Grafik 4.7’de verilmiştir. Ayrıca Erdoğan’ın 12 Haziran seçimlerinde kullanmış olduğu politik dilin vokabüler zenginliğini de Grafik 4.8’de gösterilmiştir.

Grafik 4.7: Erdoğan’ın 2011’de Kullandığı Fiil Kiplerinin Frekansı

Grafik 4.8: Erdoğan’ın 2011’deki Vokabüler Zenginliği

Erdoğan’ın kullanmış olduğu fiillerin zamanları incelendiğinde ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. Çünkü asıl görevi geleceği öngörmek olan yıldız falında gelecek zaman kullanımı yüksek olarak beklenirken Erdoğan’ın konuşmalarında bu böyle görünmüyor. Gelecek zaman kullanım oranı 4013 ile beşinci sırada yer almıştır. Diğer yandan ise şimdiki zaman (8349) kipi birinci sırada yer alırken, geçmiş (7710) zaman ikinci, Mastar kipi (6268) üçüncü sırada ve emir kipi ise dördüncü sırada (5098) yer almıştır. Gelecek zaman kullanımı daha çok muktedir olma anlamında seçmene verilen vaatlerin kararlılığı üzerinde etkili olmuştur.

Özellikle Erdoğan’ın kullanmış olduğu fiillerin sırası ile “Baktık-bakıyoruz, verdik-veriyoruz, dedik-diyoruz, yaptık-yapıyoruz, aldık-alıyoruz” gibi geçmiş seçimlerin ardından yapılanları ve devamlı anlatarak seçim sonrasında oluşacak olan iktidarda, muktedir olmayı hedeflenmiştir. Diğer yandan geçmiş zaman kullanımı ile şimdiki zamanın sebepleri ortaya çıkarılarak, şimdiki zamanın ne kadar olumlu bir durumda olduğu örneğin “Etmişler-yapmışlar-kalmışlar-oluyor-oturuyor-söylüyor” Erdoğan tarafından seçmene sunulmuştur. Erdoğan’ın miting konuşmalarının da kullanmış olduğu fiil kiplerinin frekansı aşağıda ki Tablo 4.42’de genel olarak verilmiştir.

Tablo 4.42: Erdoğan’ın 2011’de Kullandığı, Fiillerin Çekim Kipleri

Kipler	Frekans		Kullanım Alanı
	Terim Sayısı	Terim Oranı	
Emir	5098	%16,6	Seçmen üzerinde
Mastar	6368	%20,8	Öğüt
Şimdiki zaman	8349	%27,3	Sonuç
Gelecek zaman	4013	%13,1	Durum
Şart kipi	652	%0,021	Kesin Gelecek
Geçmiş zaman	9173	%30,02	Olası Gelecek
			Olup bitmiş şeyler

Erdoğan’ın 2011 konuşmalarında yine 2002 ve 2007’de olduğu gibi geleceğe ilişkin en çok kullandığı fiil kipleri hem seçmeni hem de kendini bağlayan emir kipleridir. Kullanılan emir kiplerinin gelecek zaman ile politik dile yansımaları şu şekilde olmuştur “Deyin-diyoruz-diyeceksiniz, bakacağım-bakın-bakacaksınız”. Kullanılan Şart kipi ise daha çok şimdiki zamanda ortaya çıkmıştır örnek “Geliyorsam-geliyorsak-geliyorsanız, veriyorsa-veriyorsak-veriyorsanız”.

Kullanılan mastar ekleri ise genelde geçmiş zamanda olup mevcut hükümetin icraatlarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Bunlar “Vermek-etmek-kalmak-gelmek-gitmek-almak-bakmak” gibi sözcüklerdir. Genel olarak Erdoğan’ın kullanmış olduğu politik dilin seçmen üzerinde kararlılık, devamlılık ve istikrara uygun bir söylemdir. Söylemin ortaya çıkışı Ak Parti Hükümeti dönemi öncesi ve sonrasında durumu anlatarak, yapılan icraatlar ile seçmene ümit ve moral vermektir. 12 Haziran seçiminin iki ana sloganı “İstikrar sürsün, Türkiye büyüsün” ve “Hayaldi gerçek oldu” olarak belirlenerek Ak parti hükümetleri döneminde gerçekleşen hedeflerin önemine vurgu yapılmıştır.

4.3.3. Erdoğan’ın, 2011 Konuşmalarında Kullandığı Retorik

Erdoğan’ın 2011 yılında yapmış olduğu miting konuşmalarında kullanmış olduğu retorikçi açığa çıkarmak için, O’nun konuşmalarında muhatap aldığı kişi, parti ve kurumları belirleyerek yapmış olduğu bu seslenişin hangi duyguyla gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

Aşağıda verilen Tablo 4.44’de, Erdoğan’ın doğrudan hitap ettiği kişi, grup, parti ve kurumları göstermektedir. Bu tablo oluşturulurken, Erdoğan’ın açıkça hitap ettikten sonra kullanmış olduğu kişi zamirleri ve yüklemlerde duygu tekrarı olarak sayılmıştır. Hitaplarda kullanılan olumlu tekrarlar (+) ile gösterilirken olumsuz tekrarlar ise (-) ile gösterilmiştir. Ortaya çıkan duygu değerleri ise Erdoğan’ın kullanmış olduğu söz dizimine bağlı olarak sempati/antipati olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.43: Erdoğan’ın Retoriklerinde Seslendiği Kişi ve Kurumlar

Sıra	Muhatap	2011 Retorik	
		Duygu	Tekrar
1	Kardeşlerim	+	1959
2	Türkiye	+	778
3	Milletimiz	+	658
4	Ak Parti	+	541
5	CHP	-	480
6	Hastane	+	403
7	Devlet	+	351
8	MHP	-	258
9	Öğrenci	+	243
10	Halk	+	223
11	Banka	+	218
12	Belediye	+	216
13	İktidar	+	195
14	Üniversite	+	168
15	Başbakan	+	156
16	Genç	+	152
17	Vatandaş	+	149
18	Bakan	+	139
19	Aile	+	117
20	Çiftçi	+	111

Erdoğan’ın yaptığı mitinglerde kullanmış olduğu olumsuz nitelendirme en çok başta mevcut ana muhalefet partisi CHP’ye (-480 defa) muhatap olarak yönelmiştir. Erdoğan özellikle 2011’deki konuşmalarında olumsuz nitelendirmelerinin adresini kişisel olarak hedef göstermekten sakınmıştır. Erdoğan 2011 konuşmalarında ikinci olumsuz nitelendirmeyi yine muhalefet partisi MHP’ye (-

258 defa) muhatap olarak yöneltmiştir. Erdoğan 2002 ve 2007 konuşmalarında, olumsuz kurumsal retoriklerinin büyük kısmını CHP'ye, diğer bir kısmını ise MHP'ye yönelik olarak yapmıştır. Ayrıca Erdoğan 2011'de kullandığı bütün olumlu retoriklerinin başında, kendi yürüttüğü görevi olan başbakanlık ile bakanları, Ak Parti hükümeti ve seçmen yani Milleti muhatap olarak kullanmıştır.

Erdoğan olumlu nitelendirmelerinin muhatap olarak tamamını seçmen kesimleri üzerinde kurmuştur. Diğer yandan ise seçmenin kendisi dışındaki bütün seçilenleri olumsuz nitelendirme ile ayırt etmesini algı hedefi olarak belirlemiştir. Böylelikle Erdoğan'ın retoriklerinde kullanmış olduğu olumsuz nitelendirmenin muhataplığı seçmen karşısında muhalefet üzerinden yapılarak; seçmenin gözünde muhalefet partileri olmak üzere diğer siyasi rakipler de bilinçli olarak yıpratılmıştır.

Erdoğan'ın olumlu retoriklerinin tamamı seçmene devamlılık, kararlılık ve projeler niteliğinde olup geleceğe dair ümit veren bir söylem ile kullanılmıştır. Bu söylemin en büyük seçim sloganları ise Erdoğan tarafından "İstikrar sürsün, Türkiye büyüsün" ve "Hayaldi gerçek oldu" olarak belirlenmiştir. Bu retorik Erdoğan'ın konuşmalarında seçmen karşısında en önemli vurgulayıcı söz olarak (+ 778 defa) kullanılmıştır.

4.3.4. Erdoğan'ın 2011 Miting Konuşmalarındaki, Gündem Konularını Ele Alış Biçimi:

Erdoğan'ın 2011 genel seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında gündemi ele alış biçiminde kullanmış olduğu anahtar kelimeler ile belirlenmiştir. Bu anahtar kelimeler siyasetin genel gündemine göre belirlenirken, diğer yandan ise Erdoğan'ın miting meydanlarından kendini gündemini kamuoyuna kabullendirmeye yönelik olarak da oluşturmuş olduğu siyasal söylemlerdir. Erdoğan'ın kendi gündemini kamuoyuna kabullendirmek için oluşturduğu, gündemlerin anahtar kelimeleri konuşma metinlerine yansımaları aşağıdaki Tablolarda bir liste halinde verilmiştir. Tablo 4.50'de Erdoğan'ın miting konuşmalarında gündemine aldığı milli kavramlar aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.44: Erdoğan’ın 2011 Konuşmalarındaki: Milli Kavramlar

	Milli Kavramlar	2011 Gündem
1	Millet	796
2	Türkiye	783
3	Ülke	342
4	Devlet	351
5	Bayrak	128
6	İstanbul	150
7	Milli	160
8	Ordu	1
9	Ankara	97
10	Türk	97
11	Anadolu	18
12	Hürriyet	3
13	Vatan	81
14	Çankaya	-
15	Cumhuriyet	63
16	Çanakkale	16
17	Gazi	23
18	İstiklal Marşı	8
19	Şehit	55
20	Başkent	2

Erdoğan 12 Haziran öncesi yapmış olduğu miting konuşmalarında, gündemi belirlerken Tablo 4.50’den de anlaşılacağı üzere Milli kavramlar üzerinde daha çok genel bir kamuoyu belirlemeye özen gösterirken özellikle Millet kavramını “Tek Millet, Tek Vatan, Tek Bayrak, Tek Devlet” olarak açıklama yoluna 2007’de olduğu gibi devam etmiştir. Erdoğan 2011 konuşmalarında da Millet (796 defa) üzerinden yine vurgu yaparak gündemin tutmuştur. Diğer yanda ise Erdoğan Türkiye (783 defa) üzerinde ayrıca vurgu yaparak, Başbakanlığı döneminde ki faaliyetleri ile gündem belirlemiştir. Ayrıca Erdoğan’ın 2002 ve 2007 seçimlerinde, seçmene vermiş olduğu vaatlerinin güvenilirliğini; 2011 seçimleri üzerinde önemli bir referans olarak kullanmıştır. Erdoğan kendi gündeminden sürekli olarak 12 Haziran seçimlerini, ülke ve seçmenin gündemine taşımayı hedeflemiştir. Ak Partinin kurumsal imajına ve partisinin seçim beyannamesindeki vaatlerini sürekli olarak; ülke ve seçmenin gündeminde ilk sırada tutmayı başarmıştır. Erdoğan’ın konuşmalarında kullandığı başlıca siyasi kavramlar Tablo 4.51’de aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.45: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarındaki: Siyasi Kavramlar

	Siyasal Kavramlar	2011 Gündem
1	Parti	541
2	Seçim	128
3	12 Haziran	-
4	İktidar	196
5	Siyasi	24
6	Tayyip Erdoğan	104
7	Başbakan	165
8	Başkan	17
9	Vatandaş	149
10	Oy	12
11	Siyaset	194
12	Halk	231
13	Hükümet	29
14	Seçilme	4
15	Parlamento	31
16	Lider	20
17	Sandık	50
18	MHP	258
19	Demokrasi	178
20	CHP	480

Erdoğan'ın 2011 konuşmalarında, gündem belirlemek için kullanmış olduğu siyasi kavramlar ise daha çok seçim ve seçmene odaklı olarak devam ettiğini görüyoruz. Erdoğan, gündemi oluştururken Muhalefet partilerini tek tek muhatap alarak, seçmen gözünde siyasi açıdan yıpratma yoluna gitmiştir. Diğer yandan ise ülkenin içinde bulunduğu siyasi durumu, geçmişle karşılaştırarak sürekli olarak seçmenin gündemine taşımıştır.

Erdoğan, muhalefet liderlerine kişisel olarak gündeminde yer vermekten sakınmıştır. Kurumsal olarak en çok CHP 2002 ve 2007 seçimlerinde, Erdoğan tarafından Ak Parti'nin hedefinde olurken; 2011 seçimlerinde de yine durum değişmemiş ve CHP (480 defa) en ciddi rakip olarak; Erdoğan tarafından görülmüştür. Bunların dışında Erdoğan'ın gündemine taşıdığı diğer siyasi parti ise MHP'dir (258 defa). Bunların dışında Erdoğan'ın gündemine taşıdığı ana kavram

ise vatandaşın kendisidir. Seçmenin kendi sorunların Ülke gündemine taşıyarak, oyların sandığa yansması Erdoğan tarafından hedef olarak belirlenmiştir.

Erdoğan'ın konuşmalarındaki ekonomik gündem belirlemesi Tablo 4.52'den de anlaşılacağı gibi 57. Hükümetin, IMF ile yapmış olduğu ekonomik anlaşma ve bunun vatandaş üzerindeki yaptırımları ile ilgili olmuştur. Erdoğan, 2001 ekonomik krizinin toplumsal alandaki tüm etkilerini seçmene anlatarak, Hükümetin uyguladığı olumlu ekonomik politikalar sonucunda 2002, 2007 ve 2011'de geline nokta sürekli olarak miting meydanlarında gündemde tutmuştur.

Erdoğan, ekonomik gündeminin ikinci sırasında ise ekonomik krize bağlı olarak devam eden işsizliği ve mücadele yöntemlerini gündeminde tutmuştur. Azalan enflasyon rakamlarına bağlı olarak vatandaşın ekonomik refah seviyesinin yükseldiğini vurgulayan Erdoğan, milli gelirden ki artışı da sürekli olarak gündemde tutmuştur. Bütün bunların yanında Erdoğan 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde ülke gündemine, iktidara geldiklerinde atacakları yeni adımları ve projeleri meydanlarda seçmenle paylaşmıştır.

Erdoğan 12 Haziran 2011'de, geçmiş hükümetten 2002'de nasıl bir yönetim ve Türkiye devraldıklarını, ülkenin o günlerde içinde bulunduğu ekonomik krizin ve şartların ağırlığında; hükümete geldiklerinde 2002 ve 2007'de hangi olumlu gelişmeler ve icraatlar ile Türkiye'yi iyi bir duruma getirdiklerini sürekli olarak miting meydanlarında gündeminde tutmuştur.

Erdoğan konuşmalarında, toplumsal olarak bütün kesimlerine seslenerek enkaz devraldıklarını ifade ederken 2011'de ise "Halep Ordaysa, arşın burada" diyerek seçmene dün ile bugün arasında muhasebe yapmıştır. Erdoğan'ın 12 Haziran seçimlerinde konuşmalarında gündemine taşıdığı ekonomik kavramların ana başlıkları Tablo 4.52'de aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.46: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki Ekonomik Kavramlar

	Ekonomik Kavramlar	2011 Gündem
1	IMF	58
2	İşsizlik	36
3	Borç	186
4	Emekli	54
5	Fon	4
6	Açlık	2
7	Maaş	24
8	Mazot	10
9	Batık banka	218
10	Enflasyon	68
11	Zarar	41
12	Lira	531
14	Yoksulluk	35
14	Prim	17
15	Rüşvet	1
16	Dolar	304
17	Milyon	148
18	Milyar	283
19	Ticaret	8
20	Hazine	10

Erdoğan'ın 2011 yılında miting meydanlarında yapmış olduğu konuşmalarda hukuki kavramları kamu gündemine taşıırken 2002 ve 2007 olduğu gibi, daha çok siyasi yasaklar ve özgürlükler konusu üzerinde seçmene fikirlerini ifade etmek yerine. 2010 referandum süreci sonrasında yapılan hukuki düzenlemeler ile artık vesayet kalktığını ve 12 Eylül cuntasının son kalıntısı olan anayasanın değişmesi gerektiğini sürekli olarak gündeminde tutmuştur. Erdoğan, daha sonra yeni anayasa konusunda ülkenin ve toplumun beklenti içinde olduğunu vurgularken muktedir bir iktidar anlayışı içerisinde seçmenden başkanlık sistemi için bir beklenti olduğunu da yavaş yavaş gündemine taşımıştır.

Ak Parti'nin seçim stratejisinin en önemli sacayaklarından birisi sivil yeni anayasa olmuştur. Erdoğan meydanlarda sürekli olarak diğer muhalefet partilerine başta CHP olmak üzere seslenerek gelin yeni anayasayı beraber yapalım diyerek muhalefet partileri üzerinde siyasi baskısını artırmıştır. Diğer yandan ise Erdoğan, sadece miting meydanlarında kalmayarak; 2023 Büyük-Güçlü, Türkiye hedefleri

gereğince ve bireysel özgürlükler için sivil bir Anayasa için gerekli kamuoyu ve medya gündem çalışmaları yapılmıştır. Erdoğan’ın miting meydanlarında halkın gündeminde sürekli olarak taşıdığı hukuki kavramlar Tablo 4.53’de olduğu gibi aşağıda verilmiştir

Tablo 4.47: Erdoğan’ın 2011, Konuşmalarındaki: Hukuki Kavramlar

	Hukuksal Kavramlar	2011 Gündem
1	Dava	35
2	Zulüm	8
3	Yasak	10
4	Özgürlük	109
5	Ceza	15
6	Mazlum	10
7	Eşitlik	9
8	Vicdan	10
9	Pınarhisar	1
10	Kanun	6
11	Mahkûm	12
12	Yasal	8
13	Adalet	89
14	Hâkim	28
15	Hukuk	60
16	Adaletsizlik	1
17	Mahkeme	20
18	Yasa	14
19	Hak	49
20	Anayasa	133

Erdoğan’ın 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında meydanlardan seçmenin ve ülkenin gündemine taşıdığı diğer kavramların başlıca olanları Tablo 4.53’de olduğu gibi aşağıda verilmiştir. Erdoğan özellikle seçim meydanlarından seçmene “Kardeşlerim” (1959 defa) diye Erdoğan’ın 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında, seslenirken ayrıca annelere (142 defa), gençlere (152 defa), emeklilere (49 defa), çiftçilere (111 defa) ve toplum bütün kesimlerine seslenerek onların sorunlarını kendi gündeminde tutarak çözüm önerileri sunmuştur.

Erdoğan bu çözüm önerilerini iktidara geldikleri gün 2002 ve 2007'den bu yana ne kadarını gerçekleştirdiklerini; 2011'de de geleceğe yönelik seçim vaatlerini ve yeni seçim projelerini sürekli olarak ifade etmiştir.

Tablo 4.48: Erdoğan'ın 2011 Konuşmalarında ki: Diğer Kavramlar

	Diğer Kavramlar	2011 Gündem
1	Kardeşlerim	1959
2	Bu Şarkı	85
3	Eğitim	161
4	Hizmet	507
5	Hastane	403
6	Anne	142
7	TOKİ Konut	183
8	Onur	13
9	İnsan	189
10	Üniversite	174
11	Lise	26
12	Vergi	5
13	AB	33
14	Yoksulluk	75
15	Gazete	30
16	Teknoloji	42
17	Rabbim	14
18	Allah	351
19	Mazot	10
20	Çiftçi	111

4.3.5. Erdoğan'ın 2011 Seçim Konuşmalarının Değerlendirmesi:

Doğal dil incelmesinde ortaya çıkan Tablo 4.36 ve 4.37'de genel olarak verilen bilgiler Erdoğan'ın Politik dilinin kelime hazinesini ortaya koymaktadır. Metin içeriğine bakıldığında 150772 terim sayısı ve 6432 terim çeşidinden oluşmaktadır. Buna göre Erdoğan'ın miting konuşmalarındaki tekrar oranı ortalama olarak 23,4'dür. Erdoğan'ın 2011'deki prompter kullanarak yaptığı konuşma metinlerine bakıldığında; konuşma metinlerindeki terim sayısının çeşitliliği, Onun kelime hazinesinin ne kadar çok zengin olduğunu göstermektedir. Diğer yandan ise tekrar oranını bu kadar çok yüksek propaganda açısından Erdoğan'ın politik dilinin kamuoyunun geneline yönelik basit ve sade bir dil kullanma yolunu tercih ettiğini göstermektedir.

Bu değerlendirmelerin her ikisi de geçerli olmakla birlikte, söylem analizinde sadece konuşma metinlerine bağlı kalarak genel bir değerlendirme yapmak; Erdoğan'ın gerçek niyetini ortaya koymak yersiz bir çabadır. Çünkü kullanılan bu politik dil Erdoğan'ın 2011 seçim döneminin durumunu seçmene yansıtmak ve seçmenin gündeminde tutmak için kullandığı bir politik söylemdir. Doğal dil kullanımını gösteren Tablo 4.38'de konuşma metinlerinin içerisinde amaç sözcükle olarak nitelendirdiğimiz isim, fiil ve sıfatların, konuşmalarda kullanıldıkları oran verilen mesajın yükünün taşımak olarak değerlendirilmelidir. Konuşma metinlerinde kullanılan 150772 terim çeşidinin 114104'ü amaç sözcüklerden oluşması, seçmene verilen mesajların güçlü olarak taşındığının bir göstergesi olarak değerlendirilir.

Diğer yandan ise konuşma metinlerinde kullanılan araç sözcükler Tablo 4.39'da konuşma metinlerinin içerisinde zamir, zarf edat bağlaç ve ünlem olarak yer almaktadır. Araç sözlüklerin konuşma metinleri içerisindeki görevi vurgu, dikkat çekme ve anlatımı güçlendirme görevini üstlenmektir. Bunun içinde Erdoğan'ın konuşma metinlerindeki araç sözcüklerin kullanım oranı 36668 olarak; 2002 ve 2007'ye oranla daha yüksek bir oranda kullanılması verilen mesajlarda vurgunun, anlatımın güçlendirilmesi ve dikkat çekme konusunda çok başarılı olduğunu göstermektedir. Erdoğan'ın konuşmalarında kullanmış olduğu "Biz" zamiri (2807 defa) bazı cümlelerde kendisini, bazı cümlelerde yol arkadaşlarını ve bazı cümlelerde ise Ak partiyi göstermek için kullanılmıştır.

Erdoğan Biz Zamirini 2002’de (1947 defa) 2007’de (1675 defa) daha az kullanırken 2011 ‘de (2807 defa) çok kullanmıştır. Ben zamirini 2002’de (472 defa), 2007’de (643 defa), 2011’de (579 defa) daha az kullanmıştır. Erdoğan’ın konuşmalarında “Ben” ve “Biz” zamirleri birbirlerinin yerine kolaylıkla geçebilir. Özellikle Erdoğan konuşmalarında, eylemin önemini veya failin etkisini öne çıkartmak istediği zaman “Biz” öznesini kullanırken, kendi kişiliğini öne çıkartmak istediği zamanda “Ben” öznesini kullanmayı tercih etmiştir.

“Eğer sizler bize yürü demeseydiniz biz yürüyebilir miydik? Sizler bize güç katmasaydınız bizler yürüyebilir miydik? Sizler bize yürüyün dediniz yürüdük. Hani şair diyor ya, “Delikanlım, işaret aldığın gün atandan yürüyeceksin, millet yürüyecek arkandan.” İşte böyle yürüyoruz, böyle yürüyeceğiz.” (Afyon–10.05.2011mitingi)

Erdoğan’ın konuşmalarında, metin boyunca kimlere, hangi duygu yüküyle hitap ettiği incelendiğinde Tablo 4.39’da görüldüğü gibi, “Kardeşlerim” (1959 defa) ve “Türkiye” (778 defa) sözcük türleri en çok kullandığı hitap cümleleridir. Bu sonuç daha çok Erdoğan’ın miting meydanlarında direk vatandaş hedef aldığı bir göstergesidir. Erdoğan bütün olumlu retoriklerini başta seçmene sonrasında Türkiye, Ak partiye ve kendisine yönelik kullanırken; olumsuz retoriklerinin çoğunu mevcut dönemin muhalefet partilerine ve 12 Haziran seçimlerindeki en büyük rakibi olan CHP’yi (480) muhatap olarak kullanmıştır. Konuşmalarındaki sayısı ve yoğunluk bakımından olumsuz seslenişin çokluğu da bunun bir sonucudur. Erdoğan’ın konuşmalarında, ikna aracı olarak kullandığı referans doğrudan doğruya kendisidir. “Biz” zamirinin kullanması ve konuşmalardaki yoğunlaşmada bu gözlemi doğrulayıcı niteliktedir.

Erdoğan 2011 konuşmalarında, gündem oluşturmada; en büyük teminat olarak 2002 ve 2007’de olduğu gibi, 2011’de de sürekli olarak kendini göstermeyi başarabilen bir politik dil kullanmıştır. 12 Haziran öncesi yeni bir anayasa yapılması gerekliliğini meydanlara taşıyan Erdoğan, sivil anayasa ve bireysel özgürlükler konusunda yeni hedefler belirlemiştir.

Diğer yandan ise 2023 Büyük ve Güçlü Türkiye hedefleri ile birçok yeni projeyi de seçmenin gündemine taşımıştır. Bu sonuçlar ile beraber Erdoğan’ın ortaya koymuş olduğu politik dili hakkındaki asıl düşünceleri 2011 dönemi

incelenip analiz edildikten sonra; sonuç bölümünde mukayeseli olarak değerlendirilecektir.

4.4. Erdoğan’ın, 2002, 2007 ve 2011 seçimlerindeki Miting Konuşmalarında; Doğal Dil Kullanımının Karşılaştırması

Yapılan çalışma içerisinde; Erdoğan’ın 2002, 2007 ve 2011 yıllarında miting meydanlarında kullanmış olduğu doğal dili, yine seçim dönemlerinde yaptığımız gibi Bardin’in “Yıldız falı” analizi kullanarak belirleyeceğiz. Böylelikle sentaksa ve sözcüklere ilişkin analizde, anlam öğelerinin sınıflaması, sayımı ve anlamın belirtenleri üstünde durulacaktır. Burada yaptığımız analizler ile mesajın kodunu (vokabüler, gramer özellikleri, anlam birimleri) önceki bölümlerdeki veriler, kendi aralarında mukayese yapılarak incelenecektir. Bu yolla Erdoğan’ın 2002, 2007 ve 2011’deki miting konuşmalarının ortalama kelime hazinesi, ortaya çıkarılacaktır. Erdoğan’ın yapmış olduğu miting konuşmalarının, cümle kurgusu ve vurgusu elde edilen veriler ile mukayese edilerek; konuşmacının ortaya koymuş olduğu politik dil değerlendirilecektir.

2002, 2007 ve 2011’de yapılan konuşmalardaki duygu tekrarları ve retoriklerde olumlu veya olumsuz muhatap almalar sayısal oranları ile mukayese edilecektir. Diğer yandan Erdoğan’ın miting konuşmalarında gündem konularını ele biçimi üzerinde, üç seçim dönemi içerisinde elde edilen veriler karşılaştırılarak; sayısal ölçümleri yapılacaktır. 2002, 2007 ve 2011’de seçim meydanlarında yapılmış olan bu gündem belirleme ve gündem konularının; Erdoğan’ın konuşmalarındaki politik dile olan yansımaları değerlendirilecektir.

4.4.1. Erdoğan’ın 2002, 2007 ve 2011 Miting Konuşmalarının, Vokabüler Birimlerin Genel Olarak sınıflandırılması:

Erdoğan’ın, 2002, 2007 ve 2011 yılında yapılan genel seçimler de Türkiye genelinde yapmış olduğu 147 miting konuşmalarının genel toplamı sayfa, sözcük karakter, paragraf, satır ve gövde sayıları rakamsal veri olarak Tablo 4.49’da olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.49: Erdoğan’ın Konuşmalarının, Tek Parça İstatistikleri

2002	Sayfa	186
	Sözcük	78796
	Karakter (boşluksuz)	498691
	Karakter (boşluklu)	577519
	Paragraf	1512
	Satır	7042
	Terim sayısı	78478
	Terim çeşidi	5096
	Kelime Çeşidi	15,39
2007	Sayfa	297
	Sözcük	112013
	Karakter (boşluksuz)	735579
	Karakter (boşluklu)	848582
	Paragraf	1954
	Satır	11048
	Terim sayısı	108573
	Terim çeşidi	6194
	Kelime Çeşidi	17,52
2011	Sayfa	308
	Sözcük	150902
	Karakter (boşluksuz)	1002002
	Karakter (boşluklu)	1158480
	Paragraf	1731
	Satır	12583
	Terim sayısı	150772
	Terim çeşidi	6432
	Kelime Çeşidi	23,4
Toplam	Sayfa	791
	Sözcük	341711
	Karakter (boşluksuz)	2236272
	Karakter (boşluklu)	2584581
	Paragraf	5197
	Satır	30673
	Terim sayısı	337823
	Terim çeşidi	17722
	Kelime Çeşidi	19,06

Erdoğan’ın miting konuşmalarında yer alan sözcüklerin (341711); terim sayıları (337823), terim çeşitleri (17722), ile diğer sayısal değerler karşılaştırmalı bir şekilde yukarıda Tablo 4.55’de detaylı bir şekilde verilmiştir. Terim sayılarının, terim çeşitlerine oranlanması ile Bardin’in Yıldız falı formülü uygulanarak net sonuca varılmıştır. Erdoğan’ın, 2002, 2007 ve 2011 seçimleri döneminde yapmış olduğu miting konuşmalarını; benzer kılan durum yine prompter kullanarak yapmış olduğu (2002 hariç), önceden yazılmış ve belirlenmiş olan konuşma metinleri olma özelliğine sahiptir. Erdoğan’ın seçimlerde yaptığı

miting konuşmalarının, dil zenginliği düzeyi Tablo 4.50’de aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.50: Erdoğan’ın Miting Konuşmalarının, Dil Zenginliği Düzeyi

	2002	2007	2011	Toplam
Terim Sayısı (O)	78478	108573	150772	337823
Terim Çeşidi (V)	5096	6194	6432	17722
Kelime çeşidi O/V	15,39	17,52	23,4	19,06

Erdoğan’ın 2002, 2007 ve 2011 konuşmalarındaki toplam terim sayısı: 337823’dür, diğer yandan Erdoğan’ın konuşmalarındaki toplam terim çeşidi ise 17722 olarak belirlenmiştir. Bu konuşmalardaki terim sayısının, terim çeşidine oranındaki vokabüler birikimin ortalama düzeyi 19,06’dır. Ortaya çıkan bu sonuç ile Erdoğan’ın konuşmalarında terim sayısının yüksekliği, 2002, 2007 ve 2011 seçim dönemlerinin sayısal olarak ortalamasıdır.

Erdoğan miting konuşmalarının tamamında çok fazla tekrar yapmış, terim çeşidini az kullanmıştır. Böylelikle seçim konuşmalarında, basit, doyurucu ve sade bir konuşma ile seçmen üzerinde yüksek bir etki yaratmayı hedeflenmiştir. Bunun için de doğal dil zenginliği açısından, seçim miting konuşmalarında genel olarak çok yüksek bir kelime çeşitliliği yoktur. Erdoğan’ın, yapmış olduğu konuşmaları, analiz ettiğimizde daha çok temel sorunlar ve çözüm yolları üzerinde durulduğunu, propaganda açısından genellikle seçmenin aklını fazla karıştırmadan direk sonuca gidildiği görülmektedir. Ayrıca prompter ile yapılan bu konuşmalarda (2002 hariç) sürekli olarak tekrara başvurulmuştur. Erdoğan’ın miting konuşmalarında kullanmış olduğu kelimeler ve kelime türleri Tablo 4.51’de karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 4.51: Erdoğan'ın Vokabüler Zenginliğinin Genel Ortalaması

Erdoğan Kelime Hazinesi	Terim Türü	Terim Sayısı (O)	Terim Sayı Oranı %	Terim Çeşidi (V)	Terim Çeşidi Oranı %	O/V
2002	Amaç Sözcükler					
	İsimler	32041	%40,6	2952	%68	12,8
	Sıfatlar	10275	%13,0	66	%5,1	1712,5
	Fiiller	18650	%23,6	1954	%13,9	9,54
	Araç sözcükler					
	Zamir	5544	%7,03	36	%2,3	154
	Zarf	1417	%1,79	15	%5,7	94,4
	Edat	3622	%4,5	22	%8,6	1,9
	Bağlaç	5753	%7,30	36	%1,8	159,8
	Ünlem	1166	%1,47	15	%1,1	77,7
	Toplam	78478	%100	5096	%100	15,39
2007	Amaç Sözcükler					
	İsimler	49774	%45,8	4230	%68,2	11,7
	Sıfatlar	8105	%7,4	281	%0,45	28,8
	Fiiller	26146	%24,08	1646	%26,5	15,8
	Araç sözcükler					
	Zamir	10157	%9,35	37	%0,59	274,5
	Zarf	5121	%4,7	73	%0,11	70,1
	Edat	3700	%3,4	15	%0,2	29,3
	Bağlaç	5522	%5,08	27	%0,4	204,5
	Ünlem	1048	%0,09	31	%0,5	33,8
	Toplam	108573	%100	6194	%100	17,52
2011	Amaç Sözcükler					
	İsimler	61765	%40,9	3785	%58,8	16,3
	Sıfatlar	21786	%14,4	244	%0,37	89,2
	Fiiller	30553	%20,2	1690	%2,6	18,07
	Araç sözcükler					
	Zamir	9715	%6,40	59	%0,91	164,6
	Zarf	10659	%7,06	99	%0,15	107,6
	Edat	6308	%4,18	16	%0,24	394,2
	Bağlaç	8165	%5,41	29	%0,45	281,5
	Ünlem	1821	%0,12	27	%0,41	67,4
	Toplam	150772	%100	6432	%100	23,4
Genel ortalama	Amaç Sözcükler					
	İsimler	143580	%44,6	10967	%63,08	13,09
	Sıfatlar	40166	%12,4	591	%3,3	67,96
	Fiiller	75349	%23,4	5290	%30,4	14,24
	Araç sözcükler					
	Zamir	25416	%7,8	132	%0,75	192,5
	Zarf	17197	%5,3	187	%1,07	91,96
	Edat	13630	%4,2	53	%0,30	257,1
	Bağlaç	19450	%6,04	92	%0,52	211,4
	Ünlem	4035	%1,2	73	%0,41	55,27
	Toplam	337823	%100	17722	%100	19,06

Politik dil kullanımı açısından Erdoğan, amaç sözcükler (259095) ve araç sözcüklerin (78728) içerisinde yine amaç sözcükleri daha çok kullanmıştır. Böylelikle ortaya konulan Söylemin doluluk oranı yüksek bir şekilde, miting meydanlarında seçmen karşısında, verilen mesajlar sürekli tekrar edilmiştir. Erdoğan'ın miting konuşmalarında kullanmış olduğu sözcük ve sözcük türleri yukarıdaki Tablo 4.57'de karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 4.57 ile Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 yılında yapmış olduğu miting konuşmalarında ki dil zenginliği net olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu veriler ile Türk siyasetindeki politik dil kullanımı açısından; belirleyici bir söyleme sahip olan Erdoğan'ın miting konuşmalarının siyasal söylem analizi incelenmiş olacaktır. Vokabülerin incelenmesinde 147 miting konuşmasında toplam 337823 terim sayısı vardır ve bunların 17722'si terim çeşididir. Bu durumda O/V oranı yaklaşık 19,06'dır.

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de yapmış olduğu miting konuşmalarında ki bu oran, bütün dönemlerin ortalaması bir oran olarak, yine yüksek bir tekrar düzeyini yansıtır.

Temel kelime hazinesi açısından ise sözcük türleri sınırlı olmakla beraber isimler (143580), fiiller (75349) ve sıfatlar (40166) yüksek oranda kullanılmıştır. Yapılan bu konuşmalar da ki siyasal söylem hedefi seçmenin kullanılan politik dili iyice anlaması ve seçmen üzerinde kalıcı bir etki bırakması amaç edinilmiştir. En çok kullanılan araç sözcükler ve sözcük türleri sayısal ve yüzdesel oranları ile karşılaştırılarak Tablo 4.52'de ayrıntılı bir şekilde aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.52: Erdoğan'ın Konuşmalarında, En Sık kullandığı Dolu Sözcükler

	Sıra	İsimler	Frekans	Sıfatlar	Frekans	Fiiller	Frekans
2002	1	Parti	739	Bu	1879	Olmak	1119
	2	Millet	726	Bir	1757	Gelmek	753
	3	Kardeşlerim	684	Var	844	Bakmak	693
	4	Türkiye	560	Değerli	524	Etmek	649
	5	Ak parti	442	Yol	386	Vermek	616
	6	Ülke	413	Her	270	Demek	535
	7	Şey	356	Çok	244	Yapmak	523
	8	İş	325	Tüm	217	Almak	472
	9	Seçim	298	Fazla	121	Kalmak	324
	10	Kasım	286	En	115	Bilmek	298
2007	1	Millet	935	Bu	1994	Olmak	2205
	2	Türkiye	850	Bir	1843	Demek	1152
	3	Kardeşlerim	843	Var	870	Yapmak	1139
	4	Parti	652	Yok	462	Etmek	1116
	5	Yol	459	Her	428	Vermek	890
	6	Ülke	431	Çok	365	Gelmek	777
	7	Ak	356	Değerli	283	Almak	597
	8	Baykal	357	Tek	268	Bilmek	591
	9	Halk	335	Sayın	241	Konuşmak	536
	10	Şey	332	Yüzde	208	Çıkmak	398
2011	1	Kardeşlerim	1959	Bu	3056	Olmak	1968
	2	Türkiye	778	Bir	2569	Vermek	1903
	3	Millet	658	Var	1552	Demek	1579
	4	Parti	541	Değerli	698	Yapmak	1486
	5	Lira	523	Yok	595	Etmek	1261
	6	Şey	512	Her	558	Bakmak	1019
	7	Hizmet	507	En	257	Gelmek	954
	8	CHP	480	Yeni	248	Bilmek	917
	9	Yıl	474	Büyük	247	Almak	697
	10	Bin	413	Tüm	245	Çıkmak	547
Genel Orta	1	Parti	1932	Bu	6929	Olmak	5292
	2	Millet	2319	Bir	6169	Vermek	3409
	3	Kardeşlerim	3486	Var	3266	Demek	3266
	4	Türkiye	2188	Değerli	1505	Yapmak	3148
	5	Ülke	844	Her	2100	Gelmek	2484

Erdoğan'ın konuşmalarındaki doluluk oranı, amaç sözcükler açısından incelendiğinde birinci sırada isimler, ikinci sırada fiiller, üçüncü sırada ise sıfatlar olarak belirlenmiştir. Erdoğan'ın en çok kullanmış olduğu, isim "Kardeşlerim" (3486 defa), fiil "Olmak" (5292 defa), sıfat "Bu" (6929 defa) sözcük türleri olarak görülmektedir. Konuşmalarda araç sözcüklerin doluluk oranı ise aşağıda gösterilen Tablo 4.53'de karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 4.53: Erdoğan'ın Konuşmalarında, En Sık Kullandığı Araç Sözcükler

	Sıra	Edat	Frek	Bağlaç	Frek	Zarf	Frek	Zamir	Frek
2002	1	Mı	1411	Ve	1085	Şimdi	909	Biz	1947
	2	için	520	de	669	Niye	335	Bu	1243
	3	değil	460	Ne	640	Orada	133	Ben	472
	4	kadar	228	da	523	Kaç	17	siz	420
	5	diye	213	ki	405	Ne	15	O	334
	6	Gibi	181	Ama	363	Yan	8	Nere	216
	7	Anda	123	İle	321	Biraz	5	Sana	158
	8	Göre	122	Çünkü	298	Niçin	5	Kendi	150
	9	Den	86	Beraber	249	-	0	Onlar	147
	10	ıncı	76	Daha	245	-	0	Sen	108
2007	1	Mı	1221	De	2293	Ne	1002	Bu	1723
	2	İçin	903	Ve	1165	Şimdi	636	Biz	1675
	3	Değil	489	Ki	510	Daha	388	Siz	918
	4	Kadar	325	Ama	386	Evet	274	O	714
	5	nın	222	İle	268	Şöyle	198	Ben	643
	6	den	183	Böyle	211	Niye	190	Sen	421
	7	Gibi	170	Çünkü	199	İşte	189	Şu	401
	8	Göre	144	Yani	92	Önce	189	Kim	267
	9	Rağmen	26	İse	75	Nasıl	183	Kendi	261
	10	Kısacası	10	Fakat	45	Artık	174	Onlar	216
2011	1	Mı	2519	De	3219	Ne	1684	Biz	2807
	2	İçin	950	Ve	1576	Şimdi	1417	Bu	1614
	3	Değil	696	Ya	731	Evet	1055	O	1135
	4	Nın	598	Ama	638	Daha	670	Şu	656
	5	Kadar	595	Ki	598	Bura	595	Ben	579
	6	Den	293	Çünkü	301	Böyle	418	Sen	562
	7	Gibi	257	Yani	213	Hayır	374	Nere	409
	8	Göre	144	Eğer	154	Artık	370	Hep	368
	9	Rağmen	26	İle	140	İşte	359	Kim	351
	10	Mesela	2	Hem	89	Beraber	327	Onlar	337
Genel Orta	1	Mı	5151	De	6181	Ne	2701	Biz	5709
	2	İçin	2373	Ve	3826	Şimdi	2962	Bu	4580
	3	Değil	1642	Ki	1513	Evet	1329	Ben	1694
	4	Kadar	1148	Ama	1387	Daha	1058	Şu	1057
	5	nın	820	İle	729	İşte	589	O	2183

2002, 2007 ve 2011’de en çok kullanılan araç sözcükler incelendiğinde birinci sırada zamirler (25416), ikinci sırada bağlaçlar (19450), üçüncü sırada zartlar (17197), dördüncü sırada edatlar (13630) ve beşinci sırada ise ünlemler (4035) yer almaktadır.

Erdoğan’ın 2002, 2007 ve 2011 miting konuşmalarına genel olarak bakıldığında, ilk beş sıralamanın araç sözcüklerin çeşidi açısından değişmediği görülmektedir. Araç sözcükler, konuşmalarında amaç sözcükleri söylem ve dil bütünlüğü açısından beslemektedir. Diğer yandan araç sözcükler, kullanılan politik dilin vurgu ve tonlamalarını yaparak; seçmen üzerinde etkili bir konuşma yapılmasını sağlamaktadır.

Erdoğan’ın konuşmalarında ise vurgu ve tonlamada önemli bir araç sözcük çeşidi olan ünlemler, bu nedenle yapılan çalışma içerisine dâhil edilmiştir. Araç sözcükler içerisinde “de” bağlacı (6181 defa) en çok kullanılırken sırası ile “Biz” zamiri (5709 defa), “mı-mu” soru edatı (5151 defa), “Şimdi” soru zarfı (2962 defa) ve “inşallah” ünlemi (102 defa) diğer kullanılan araç sözcükler olmuştur. Erdoğan’ın konuşmalarında ki en çok kullanılan amaç sözcüklerin ve araç sözcüklerin sayısal oranı aşağıda Tablo 4.54’de karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Bu sıralamada yine önceki bölümlerde olduğu gibi merteye açısından en çok kullanılan yirmi sözcük türüne yer verilerek; doluluk oranının Bardin’in Yıldız Falı formülüne göre karşılaştırma mertebesi belirlenmiştir.

Tablo 4.54 Erdoğan'ın Konuşmalarındaki, Sözcüklerin Karşılaştırılması

	Mertebe Amaç ve Araç sözcükler			Frekans	Karşılaştırma %
2002	1	Zamir	Biz	1947	%10,03
	2	Sıfat	Bu	1879	%9,68
	3	Sıfat	Bir	1757	%9,52
	4	Edat	mı	1411	%7,26
	5	Zamir	Bu	1243	%6,40
	6	Fiil	Olmak	1119	%5,76
	7	Bağlaç	Ve	1085	%5,59
	8	Zarf	Şimdi	909	%4,68
	9	Sıfat	Var	844	%4,34
	10	Fiil	Gelmek	753	%3,87
2007	1	Bağlaç	De	2293	%41,5
	2	Fiil	Olmak	2205	%8,4
	3	Sıfat	Bu	1994	%24,6
	4	Sıfat	Bir	1843	%22,7
	5	Zamir	Bu	1723	%16,9
	6	Zamir	Biz	1675	%16,4
	7	Edat	Mı	1221	%33,0
	8	Bağlaç	Ve	1165	%21,09
	9	Fiil	Demek	1152	%4,4
	10	Fiil	Yapmak	1139	%4,3
2011	1	Bağlaç	De	3219	%39,4
	2	Sıfat	Bu	3056	%14,02
	3	Zamir	Biz	2807	%28,8
	4	Sıfat	Bir	2569	%11,7
	5	Edat	Mı	2519	%39,9
	6	Fiil	Olmak	1968	%6,4
	7	İsim	Kardeşlerim	1959	%3,1
	8	Fiil	Vermek	1903	%6,2
	9	Zamir	Bu	1614	%16,6
	10	Fiil	Demek	1579	%5,1
Genel Ortalama	1	Sıfat	Bu	6929	%17,2
	2	Zamir	Biz	6428	%25,2
	3	Sıfat	Bir	6169	%15,3
	4	Fiil	Olmak	5292	%7,02
	5	Bağlaç	De	5512	%28,3
	6	Edat	Mı	5151	%37,7
	7	Zamir	Bu	4580	%18,2
	8	Fiil	Demek	2731	%3,6
	9	Bağlaç	Ve	2250	%11,5
	10	Fiil	Vermek	1903	%2,5

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de kullandığı politik dili yıldız falına göre değerlendirdiğimizde, ortaya çıkan siyasal söylem; 2002'de "Varoluşsal" bir söylemden, 2007'de "Sahiplenme-ispat" ifade eden söyleme ve 2011'de ise artık iktidardaki icraatlar ve üst üste gelen seçim başarılarının ortaya koyduğu bir muktedir olma söylemidir. Çünkü Erdoğan'ın değişen ve gelişen söylemlerinde artık ortada kazanılmış birçok başarı vardır. Konuşmalarında iktidara geldiği 3 Kasım 2002'den, 22 Temmuz 2007 ve 12 Haziran 2011 kadar; yapılan icraatlarını vatandaşa hem kabullendirmek hem de sahiplendirmek için politik dil kullanıldığı açıkça görülmektedir. Örneğin, zamir olan "Biz" (6428 defa), sıfat olan "Bu" (6929 defa), fiil olan "Olmak" (5292 defa), isim olan "Kardeşlerim" (3486 defa), bağlaç olan "-de" (5512 defa), edat olan "mı-mu" (5151 defa), en çok kullanılan sözcük türleridir.

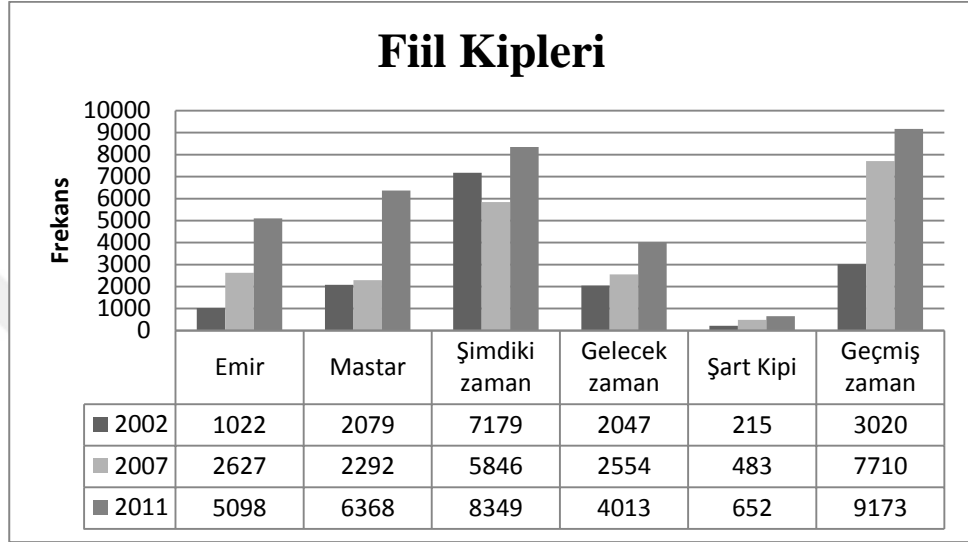
Erdoğan'ın miting konuşmalarında kullandığı bu sözcük türleri, onun ortaya koymuş olduğu politik dilin geçmişten bugüne ve geleceğe yönelik bir kararlılığın ve devamlılığın işareti olarak görülmektedir. Konuşmalarında genel olarak sözcükler hep birbirini izlemektedir (problem-durum-soru sözcükleri). Erdoğan konuşmalarında yapmış olduğu ve yapacağı projelerini seçmene anlatırken; seçmenle beraber bir muhasebe ve mukayese yapmaktadır (Biz Yapacağız, Nerden nereye, Halep Ordaysa Arşın Burada)

Özellikle 2002 seçimlerinde en çok kullanmış olduğu fiillerin, "Olacağız-geleceğiz-bakacağız-edeceğiz-vereceğiz-diyeceğiz-yapacağız-alacağız-kalacağız-bileceğiz" den 2007 yılında "Olduk, dedik, yaptık, ettik, verdik, geldik, aldık, bildik, konuştuk ve çıktık" idi. 12 Haziranda ise "Veriyoruz, diyoruz, bakıyoruz, ediyoruz, oluyoruz, biliyoruz, alıyoruz" olması Erdoğan'ın siyasal söyleminin, vatandaşın geçmişten geleceğe (Nerden-Nereye) yönelik verilen sözlerin yerine getirildiğini muktedir bir güç olarak ortaya koymaktadır. Yapılan mitinglerde seçmen kitlesinin üzerinde propaganda amaçlı kullanılan politik dilin etkili olması bakımından sözcük türlerinin çok fazla olmamasına dikkat edilmiştir.

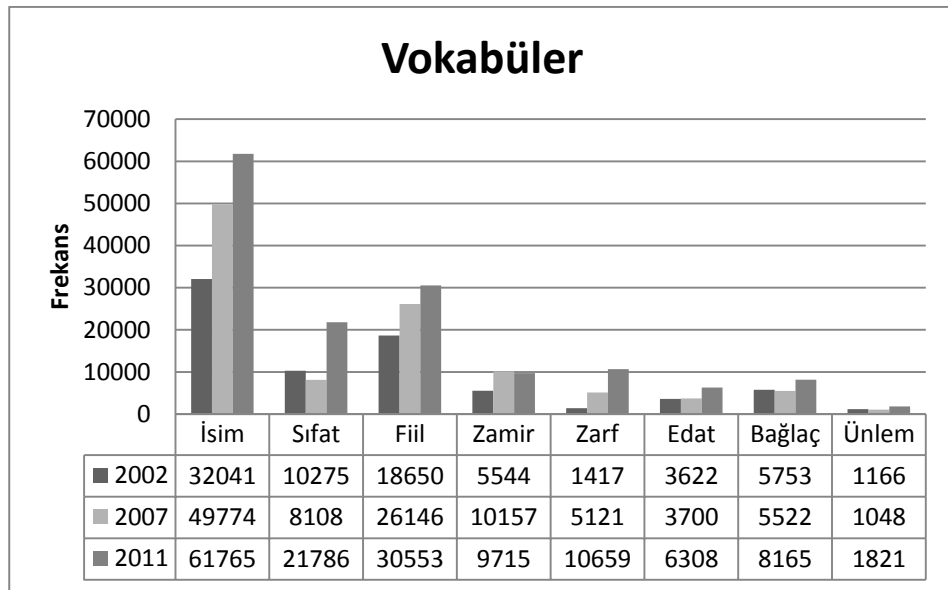
Araç sözcükler arasında "Bunlar-biz-ben-siz" zamirlerinin çokluğu kullanılan politik dilin içeriği açısından bağlayıcı bir işlev görerek, seçmen ile Erdoğan arasında kişisel bir ilişki kurmaktadır. Erdoğan miting meydanlarında seçmenle direk temas ve söylem yoluna giderek siyasetin resmiliğinden, halkın

samimiyetine doğru politik bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Erdoğan'ın miting konuşmalarında kullanmış olduğu fiillerin zamanlarının incelenmesi aşağıdaki Grafik 4.9'da verilmiştir. Ayrıca Erdoğan'ın 2002,2007 ve 2011 seçimlerinde kullanmış olduğu politik dilin vokabüler zenginliğini de Grafik 4.10'da gösterilmiştir.

Grafik 4.9: Erdoğan'ın Konuşmalarında Kullandığı Fiil Kiplerinin Frekansı

Grafik 4.10: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki, Dilin Vokabüler Zenginliği

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 kullanmış olduğu fiillerin zamanları incelendiğinde ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Çünkü asıl görevi geleceği öngörmek olan yıldız falında gelecek zaman kullanımı yüksek olarak beklenirken Erdoğan'ın üç seçim dönemindeki konuşmalarında fiil zamanlarının toplamında, bu böyle görünmüyor.

Gelecek zaman kullanım oranı 8614 ile beşinci sırada yer almıştır. Diğer yandan ise şimdiki zaman (21374) kipi birinci sırada yer alırken, geçmiş (19903) zaman ikinci, Mastar kipi (10739) üçüncü sırada ve emir kipi ise dördüncü sırada (8747) yer almıştır. Gelecek zaman kullanımı daha çok muktedir olma anlamında seçmene verilen vaatlerin kararlılığı üzerinde etkili olmuştur.

Özellikle Erdoğan'ın kullanmış olduğu fiillerin sırası ile “Bakacağız-baktık-bakıyoruz, vereceğiz-verdik-veriyoruz, diyeceğiz-dedik-diyoruz, yapacağız-yaptık-yapıyoruz, alacağız-aldık-alıyoruz” gibi geçmiş seçimlerin ardından yapılanları ve devamlı anlatarak seçim sonrasında oluşacak olan iktidarda, muktedir olmayı hedeflenmiştir.

Diğer yandan geçmiş zaman kullanımı ile şimdiki zamanın sebepleri ortaya çıkarılarak, şimdiki zamanın ne kadar olumlu bir durumda olduğu örneğin “Etmişler-yapmışlar-kalmışlar-oluyor-oturuyor-söylüyor” Erdoğan tarafından seçmene sunulmuştur.

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de yapmış olduğu konuşmalarında en çok kullandığı fiil kiplerinin geleceğe ilişkin hem seçmeni hem de kendini bağlayan emir kipleridir. Kullanılan emir kiplerinin gelecek zaman ile politik dile yansımaları şu şekilde olmuştur “Deyin-diyoruz-diyeceksiniz, bakacağım-bakın-bakacaksınız”. Kullanılan Şart kipi ise daha çok şimdiki zamanda ortaya çıkmıştır örnek “Geliyorsam-geliyorsak-geliyorsanız, veriyorsa-veriyorsak-veriyorsanız”. Kullanılan mastar ekleri ise genelde geçmiş zamanda olup mevcut hükümetin icraatlarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Bunlar “Vermek-etmek-kalmak-gelmek-gitmek-almak-bakmak” gibi sözcüklerdir. Genel olarak Erdoğan'ın kullanmış olduğu politik dilin seçmen üzerinde kararlılık, devamlılık ve istikrara uygun bir söylemdir.

Söylemin ortaya çıkışı Ak Parti Hükümeti dönemi öncesi ve sonrasında durumu anlatarak, yapılan icraatlar ile seçmene ümit ve moral vermektir. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de miting meydanlarında kullanmış olduğu ana sloganlar “Her şey Türkiye için, İstikrar sürsün, Türkiye büyüsün ve Hayaldi gerçek oldu” olarak belirlenerek kullanılmıştır. Böylelikle Ak parti hükümetleri döneminde gerçekleşecek ve gerçekleşen hedeflerin önemine Erdoğan tarafından vurgu yapılmıştır. Erdoğan'ın miting konuşmaların da kullanmış olduğu fiil kiplerinin frekansı aşağıda ki Tablo 4.55’de genel olarak verilmiştir.

Tablo 4.55: Erdoğan’ın Konuşmalarındaki, fiillerin Çekim Kipleri

	Kipler	Frekans		Kullanım Alanı
		Terim Sayısı	Terim Oranı	
2002				Seçmen üzerinde
	Emir	1022	%6,7	Öğüt
	Mastar	2079	%13,8	Sonuç
	Şimdiki zaman	7179	%47,6	Durum
	Gelecek zaman	2047	%13,5	Kesin Gelecek
	Şart kipi	215	%1,4	Olası Gelecek
	Geçmiş zaman	3020	%20,0	Olup bitmiş şeyler
2007	Emir	2627	%12,7	Öğüt
	Mastar	2292	%10,5	Sonuç
	Şimdiki zaman	5846	%27,7	Durum
	Gelecek zaman	2554	%12,3	Kesin Gelecek
	Şart kipi	483	%0,22	Olası Gelecek
	Geçmiş zaman	7710	%36,2	Olup bitmiş şeyler
2011	Emir	5098	%16,6	Öğüt
	Mastar	6368	%20,8	Sonuç
	Şimdiki zaman	8349	%27,3	Durum
	Gelecek zaman	4013	%13,1	Kesin Gelecek
	Şart kipi	652	%0,021	Olası Gelecek
	Geçmiş zaman	9173	%30,02	Olup bitmiş şeyler
Toplam	Emir	8747	%9,8	Öğüt
	Mastar	10739	%12,1	Sonuç
	Şimdiki zaman	21374	%24,08	Durum
	Gelecek zaman	8614	%9,7	Kesin Gelecek
	Şart kipi	1350	%1,52	Olası Gelecek
	Geçmiş zaman	19903	%22,4	Olup bitmiş şey

4.4.2. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 Konuşmalarında, Kullandığı Retorik:

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 yılında yapmış olduğu miting konuşmalarında kullanmış olduğu retorikçi açığa çıkarmak için O'nun konuşmalarında muhatap aldığı kişi, grup, parti ve kurumların belirlenerek yapmış olduğu bu seslenişin hangi duyguyla gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Aşağıda verilen Tablo 4.56'da, Erdoğan'ın doğrudan hitap ettiği kişi, grup, parti ve kurumları göstermektedir. Bu tablo oluşturulurken, Erdoğan'ın açıkça hitap ettikten sonra kullanmış olduğu kişi zamirleri ve yüklemelerde duygu tekrarı olarak sayılmıştır. Hitaplarda kullanılan olumlu tekrarlar (+) ile gösterilirken olumsuz tekrarlar ise (-) ile gösterilmiştir. Ortaya çıkan duygu değerleri ise Erdoğan'ın kullanmış olduğu söz dizimine bağlı olarak sempati/antipati olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.56: Erdoğan'ın Retoriklerinde, Seslendiği Kişi ve Kurumlar

Sıra	Muhatap	2002		2007		2011		Genel Toplm
		Duygu	Tekrar	Duyg	Tekr r	Duyg u	Tekrr	
1	Kardeşlerim	+	684	+	843	+	1959	3486
2	Milletimiz	+	739	+	935	+	658	2332
3	Türkiye	+	560	+	850	+	778	2188
4	Ak parti	+	442	+	652	+	542	1635
5	İktidar	+	206	+	253	+	195	654
6	Vatandaş	+	187	+	289	+	149	625
7	Anneler	+	136	+	22	+	142	297
8	IMF	+	133	+	65	+	58	256
9	Hükümet	-	89	+	125	+	29	243
10	Öğrenci	+	77	+	68	+	243	388
11	Emekli	+	68	+	27	+	59	204
12	Gazete	-	58	-	18	-	21	97
13	YÖK	-	3	-	8	-	30	41
14	Çiftçiler	+	44	+	80	+	111	225
15	Deniz Baykal	-	40	-	357	-	8	405
16	CHP	-	39	-	49	-	479	-567
17	Mesut Yılmaz	-	28	-	21	-	2	51
18	MHP	-	17	-	184	-	174	-375
19	Bülent Ecevit	-	4	-	21	-	44	69
20	Cumhur bşk	-	14	-	108	+	17	138

Erdoğan'ın yaptığı mitinglerde kullanmış olduğu olumsuz nitelme en çok başta mevcut ana muhalefet partisi CHP'ye (-567 defa) muhatap olarak yönelmiştir. Erdoğan özellikle 2002, 2007 ve 2011'deki konuşmalarında olumsuz nitelmelerinin adresini kişisel olarak hedef göstermekten sakınmıştır. Erdoğan miting konuşmalarında ikinci olumsuz nitelmeyi yine muhalefet partisi MHP'ye (-375 defa) muhatap olarak yönelmiştir. Erdoğan konuşmalarında, olumsuz kurumsal retoriklerinin büyük kısmını CHP'ye, diğer bir kısmını ise MHP'ye yönelik olarak yapmıştır.

Ayrıca Erdoğan, kullandığı bütün olumlu retoriklerinin başında, kendi yürüttüğü görevi olan başbakanlık ile bakanları (1635), Ak Parti iktidarını (654 defa), seçmeni (3486 defa) ve Milleti (2332)muhatap alarak kullanmıştır. Erdoğan olumlu nitelmelerinin muhatap olarak tamamını seçmen kesimleri üzerinde kurmuştur (Anneler 297 defa, öğrenciler 388 defa, emekliler 204 defa, gençler 194 defa). Diğer yandan ise seçmenin kendisi dışındaki bütün seçilenleri olumsuz nitelme ile ayırt etmesini algı hedefi olarak belirlemiştir. Örneğin 2002 seçimleri öncesi Hükümet olumsuz bir retorik iken; (-89 defa) seçimler sonrası Ak parti iktidarı ile olum retorik haline gelmiştir.

Yine Cumhurbaşkanlığı 2002 ve 2007 öncesi olumsuz retorik iken 2011 seçimleri öncesi olumlu retorik haline gelmiştir. Böylelikle Erdoğan'ın retoriklerinde kullanmış olduğu olumsuz nitelmenin muhataplığı seçmen karşısında olan kurum, bürokrasi, medya ve muhalefet üzerinden yapılarak; seçmenin gözünde muhalefet partileri olmak üzere diğer kurumsal rakipler de bilinçli olarak yıpratılmıştır.

Erdoğan'ın olumlu retoriklerinin tamamı seçmene devamlılık, kararlılık ve projeler niteliğinde olup geleceğe dair ümit veren bir söylem ile kullanılmıştır. Bu söylemin en büyük seçim sloganları ise Erdoğan tarafından “Her şey Türkiye için +560 defa- Durmak yok yola devam +272 defa- İstikrar sürsün, Türkiye büyüsün ve Hayaldi gerçek oldu +778 defa” olarak belirlenmiştir. Erdoğan'ın konuşmalarında seçmen karşısında en önemli vurgulayıcı olarak “Kardeşlerim” (+3486 defa) sözcüğü kullanılmıştır.

4.4.3. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 Konuşmalarında, Gündem Konularını Ele Alış Biçimi:

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 genel seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında gündemi ele alış biçiminde kullanmış olduğu anahtar kelimeler ile belirlenmiştir. Bu anahtar kelimeler siyasetin genel gündemine göre belirlenirken, bunun yanı sıra diğer yandan ise Erdoğan'ın miting meydanlarından kendini gündemini kamuoyuna mal etmeye yönelik olarak da oluşturmuş olduğu siyasal söylemlerdir.

Erdoğan'ın kendi gündemini kamuoyuna mal etmek için oluşturduğu, milli kavramların anahtar kelimeleri Tablo 4.57'de milli kavramlar aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.57: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki: Milli Kavramlar

	Milli Kavramlar	2002 Gündem	2007 Gündem	2011 Gündem	Genel Toplam
1	Millet	726	934	658	2318
2	Türkiye	560	862	783	2205
3	Ülke	413	267	243	923
4	Devlet	123	315	349	787
5	Bayrak	122	123	128	373
6	İstanbul	87	110	150	337
7	Milli	77	114	160	351
8	Ordu	46	3	10	59
9	Ankara	35	87	97	219
10	Türk	31	89	97	217
11	Anadolu	23	24	12	59
12	Hürriyet	16	21	8	44
13	Vatan	9	87	89	188
14	Çankaya	9	8	28	38
15	Cumhuriyet	8	48	60	116
16	Çanakkale	8	74	16	98
17	Gazi	8	86	20	114
18	İstiklal Marşı	2	14	14	30
19	Şehit	2	49	49	100
20	Başkent	1	133	133	267

Erdoğan 2002, 2007 ve 2011 öncesi yapmış olduğu miting konuşmalarında, gündemi belirlerken Tablo 4.63'den de anlaşılacağı üzere Milli kavramlar üzerinde daha çok genel bir kamuoyu belirlemeye özen gösterirken özellikle etnik kökenlerin altını çizerek, Millet kavramını “Tek Millet, Tek Vatan, Tek Bayrak, Tek Devlet” olarak açıklama yoluna gitmiştir. Erdoğan miting konuşmalarında da Millet sevdası üzerinden yine vurgu yaparak kendi gündemini tutmuştur. Diğer yanda ise Erdoğan Türkiye üzerinde ayrıca vurgu yaparak, Başbakanlığı döneminde ki faaliyetleri ile gündem belirlemiştir.

Ayrıca Erdoğan'ın 2002 ve 2007 seçimlerinde, seçmene vermiş olduğu vaatlerinin güvenilirliğini; 2011 seçimleri üzerinde önemli bir referans olarak kullanmıştır. Erdoğan kendi gündeminden sürekli olarak yapılan seçimlerin (3 Kasım, 22 Temmuz ve 12 Haziran), ülke ve seçmenin gündemine taşımayı hedeflemiştir. Ak Partinin kurumsal imajına ve partisinin seçim beyannamesindeki vaatlerini sürekli olarak; ülke ve seçmenin gündeminde ilk sırada tutmayı başarmıştır. Erdoğan'ın konuşmalarında, gündem belirlemek için kullanmış olduğu siyasi kavramlar ise daha çok seçim ve seçmene odaklı olarak devam ettiğini görüyoruz. Erdoğan, gündemi oluştururken Muhalefet partilerini tek tek muhatap alarak, seçmen gözünde siyasi açıdan yıpratma yoluna gitmiştir. Diğer yandan ise ülkenin içinde bulunduğu siyasi durumu, geçmişle karşılaştırarak sürekli olarak seçmenin gündemine taşımıştır.

Erdoğan, muhalefet liderlerine kişisel olarak gündeminde yer vermekten sakınmıştır. Kurumsal olarak en çok CHP 2002 ve 2007 seçimlerinde, Erdoğan tarafından Ak Parti'nin hedefinde olurken; 2011 seçimlerinde de yine durum değişmemiş ve CHP en ciddi rakip olarak; Erdoğan tarafından görülmüştür. Bunların dışında Erdoğan'ın gündemine taşıdığı diğer siyasi parti ise MHP'dir. Bunların dışında Erdoğan'ın gündemine taşıdığı ana kavram ise vatandaşın kendisidir. Seçmenin kendi sorunların Ülke gündemine taşıyarak, oyların sandığa yansması Erdoğan tarafından hedef olarak belirlenmiştir. Erdoğan'ın konuşmalarında kullandığı başlıca siyasi kavramlar Tablo 4.58'de aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.58: Erdoğan'ın Konuşmalarındaki: Siyasi Kavramlar

	Siyasal Kavramlar	2002 Gündem	2007 Gündem	2011 Gündem	Genel Toplam
1	Parti	739	693	541	1973
2	Seçim	298	279	128	705
3	3 Kasım	286	184	-	470
4	İktidar	206	255	196	657
5	Siyasi	184	278	24	486
6	Tayyip Erdoğan	196	115	104	415
7	Başbakan	143	1005	165	1312
8	Başkan	128	207	17	347
9	Vatandaş	99	296	149	544
10	Oy	94	195	12	311
11	Siyaset	89	223	194	506
12	Halk	88	369	231	542
13	Hükümet	79	125	29	233
14	Seçilme	73	63	4	140
15	Parlamento	68	47	31	136
16	Lider	59	72	20	151
17	Sandık	55	26	50	131
18	Koltuk	51	20	7	77
19	Demokrasi	47	176	178	401
20	CHP	39	328	479	846

Erdoğan'ın konuşmalarındaki ekonomik olarak gündem belirlemesi Tablo 4.59'dan aşağıda anlaşılacağı gibi 57. Hükümetin, IMF ile yapmış olduğu ekonomik anlaşma ve bunun vatandaş üzerindeki yaptırımları ile ilgili olmuştur. Erdoğan, 2001 ekonomik krizinin toplumsal alandaki tüm etkilerini seçmene anlatarak, Hükümetin uyguladığı olumlu ekonomik politikalar sonucunda 2002 ve 2007'de gelinen noktayı sürekli olarak miting meydanlarında gündemde tutmuştur. Erdoğan, ekonomik gündeminin ikinci sırasında ise ekonomik krize bağlı olarak devam eden işsizliği ve mücadele yöntemlerini gündeminde tutmuştur. Azalan enflasyon rakamlarına bağlı olarak vatandaşın ekonomik refah seviyesinin yükseldiğini vurgulayan Erdoğan, milli gelirde ki artışı da sürekli olarak gündemde tutmuştur. Bütün bunların yanında Erdoğan 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde ülke gündemine, iktidara geldiklerinde atacakları yeni

adımları ve projeleri meydanlarda seçmene anlatmıştır. Erdoğan 12 Haziran 2011’de geçmiş hükümetten nasıl bir yönetim ve Türkiye devraldıklarını, ülkenin o günlerde içinde bulunduğu ekonomik krizin ve şartların ağırlığında; hükümete geldiklerinde 2002 ve 2007’de hangi olumlu gelişmeler ve icraatlar ile Türkiye’yi iyi bir duruma getirdiklerini sürekli olarak miting meydanlarında gündeminde tutmuştur. Erdoğan konuşmalarında, toplumsal olarak bütün kesimlerine seslenerek enkaz devraldıklarını ifade ederken 2011’de ise “Halep Ordaysa, arşın burada” diyerek seçmene umut aşılacaktır. Erdoğan’ın 12 Haziran seçimlerinde konuşmalarında gündemine taşıdığı ekonomik kavramların ana başlıkları Tablo 4.59’da aşağıda olduğu gibi verilmiştir.

Tablo 4.59: Erdoğan’ın Konuşmalarındaki: Ekonomik Kavramlar

	Ekonomik Kavramlar	2002 Gündem	2007 Gündem	2011 Gündem	Genel Toplam
1	IMF	133	81	58	272
2	İşsizlik	133	26	36	195
3	Borç	89	43	186	318
4	Emekli	68	28	54	150
5	Fon	5	65	4	74
6	Açlık	56	6	2	64
7	Maaş	55	17	24	96
8	Mazot	50	153	10	213
9	Batık banka	49	169	218	436
10	Enflasyon	49	71	68	188
11	Zarar	44	24	41	109
12	Lira	6	127	531	664
14	Yoksulluk	43	25	35	103
14	Prim	38	16	17	71
15	Rüşvet	34	3	1	38
16	Dolar	33	3	304	340
17	Milyon	30	3	148	181
18	Milyar	31	299	283	613
19	Ticaret	25	17	8	51
20	Hazine	24	13	10	47

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 yılında miting meydanlarında yapmış olduğu konuşmalarda hukuki kavramları kamu gündemine taşırken 2002 seçimleri öncesinde, daha çok eğitimde fırsat eşitsizliği, imam hatipler ile mezunlarının durumu, başörtüsü sorunu, siyasi yasaklar ve bireysel özgürlükler konusunu hukuki gündemine taşımıştır.

Erdoğan 2007 yılında ise AB uyum yasaları uyarınca bireysel özgürlükler ve siyasi yasakların yanında Cumhurbaşkanlığı seçimin üzerinden çıkan siyasi krizi (367 Krizi) ve 27 Nisan e-bildiriyi hukuki gündeminden seçmenin gündemine taşıyarak sivil anayasa ve sivil Cumhurbaşkanı vurgusu yapmıştır. Erdoğan 2011 seçimlerinde herhangi bir mağduriyet veya haksızlık ile ilgili seçmene fikirlerini ifade etmek yerine daha başka bir yöntem olarak artık gelinen noktada Türkiye'nin daha sivil kendilerinin ise daha muktedir olduğu bir hukuki gündem oluşturmuştur.

Erdoğan özellikle, 2010 referandum süreci sonrasında yapılan hukuki düzenlemeler ile artık vesayet kalktığını ve 12 Eylül cuntasının son kalıntısı olan anayasanın değişmesi gerektiğini sürekli olarak gündeminde tutmuştur. Erdoğan, daha sonra yeni anayasa konusunda ülkenin ve toplumun beklenti içinde olduğunu vurgularken muktedir bir iktidar anlayışı içerisinde seçmenden başkanlık sistemi için bir beklenti olduğunu da yavaş yavaş gündemine taşımıştır. Ak Parti'nin seçim stratejisinin en önemli sacayaklarından birisi sivil yeni anayasa olmuştur. Erdoğan meydanlarda sürekli olarak diğer muhalefet partilerine başta CHP olmak üzere MHP ve BDP'ye seslenerek, yeni anayasayı beraber yapalım teklifinde bulunarak muhalefet partileri üzerinde siyasi baskısını iyice artırmıştır. Diğer yandan ise Erdoğan, sadece miting meydanlarında kalmayarak; 2023 Büyük-Güçlü Türkiye hedefleri gereğince ve bireysel özgürlükler için sivil bir Anayasa için gerekli kamuoyu ve medya gündem çalışmaları yapılmıştır. Erdoğan'ın miting meydanlarında halkın gündeminde sürekli olarak taşıdığı hukuki kavramlar Tablo 4.60'da olduğu gibi aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.60: Erdoğan’ın Konuşmalarındaki: Hukuki Kavramlar

Hukuksal Kavramlar		2002 Gündem	2007 Gündem	2011 Gündem	Genel Toplam
1	Dava	137	81	35	353
2	Zulüm	136	26	8	170
3	Yasak	118	43	10	171
4	Özgürlük	68	28	109	205
5	Ceza	46	65	15	126
6	Mazlum	39	6	10	55
7	Eşitlik	30	17	9	56
8	Vicdan	34	153	10	197
9	Pınarhisar	29	169	1	199
10	Kanun	28	71	6	105
11	Mahkûm	24	24	12	60
12	Yasal	23	127	8	158
13	Adalet	22	25	89	136
14	Hâkim	22	16	28	66
15	Hukuk	21	3	60	84
16	Adaletsizlik	20	3	1	24
17	Hukukçu	20	3	20	43
18	Yasa	20	299	14	333
19	Hak	18	17	49	84
20	Anayasa	7	13	133	153

Erdoğan’ın 2002, 2007 ve 2011 seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında meydanlardan seçmenin ve ülkenin gündemine taşıdığı diğer kavramların başlıca olanları Tablo 4.61’de aşağıda olduğu gibi verilmiştir. Erdoğan özellikle seçim meydanlarından seçmene “Kardeşlerim” (3486 defa) diye retorik tekrarlarında seslenirken; ayrıca annelere, gençlere, emeklilere, çiftçilere ve toplum bütün kesimlerine seslenerek onların sorunlarını kendi gündeminde tutarak çözüm önerileri sunmuştur. Erdoğan bu çözüm önerilerini iktidara geldikleri gün 2002 ve 2007’den 2011’e ne kadarını gerçekleştirdiklerini; geleceğe yönelik seçim vaatlerini ve yeni seçim projelerini sürekli olarak ifade etmiştir.

Erdoğan ayrıca 2002’de, İktidara geldikleri gün önceden hazırladıkları “Acil eylem planı” çerçevesinde bir gündem de oluşturmuştur. Bu acil eylem

planı çerçevesinde özellikle (3Y) yolsuzluk, yoksulluk ve yasaklar konusunda Erdoğan, neler yapacaklarını sürekli olarak miting meydanlarında seçmenle paylaşmıştır.

Diğer yandan Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 de gündemine aldığı diğer konular: eğitim alanında yeni okul ve dersliklerin yapılması yanı sıra her ile bir üniversite açmak için gerekli çalışmaların yürütülmesi, dar gelirli vatandaşlar için TOKİ tarafında uygun konutların yapılması, çiftçilere yönelik mazot ve destekleme projeleri ve sağlık alanında ise devlet hastanelerinin tek çatı altında birleştirmek ve durumlarını iyileştirmek, bölünmüş yollar gibi yapılan ve yapılmakta olan projeler miting meydanlarından seçmenin gündeminde tutulmuştur.

Tablo 4.61: Erdoğan'ın Konuşmalarında ki: Diğer Kavramlar

Sıra	Diğer Kavramlar	2002 Gündem	2007 Gündem	2011 Gündem	Genel Toplam
1	Kardeşlerim	684	792	1959	3486
2	Bu Şarkı	221	73	85	379
3	Eğitim	153	94	161	414
4	Hizmet	144	203	507	854
5	Hastane	140	173	403	716
6	Anne	136	24	142	302
7	TOKİ Konut	136	108	183	427
8	Onur	114	16	13	143
9	İnsan	110	171	189	470
10	Üniversite	110	107	174	391
11	Lise	106	56	26	188
12	Vergi	89	35	5	129
13	AB	71	27	33	131
14	Yoksulluk	65	17	75	157
15	Gazete	58	38	30	126
16	Teknoloji	58	22	42	122
17	Rabbim	55	22	14	91
18	Allah	51	136	351	538
19	Mazot	50	155	10	215
20	Çiftçi	44	81	111	366

4.4.4. Erdoğan'ın 2002,2007 ve 2011 Miting Konuşmalarının, Genel Değerlendirmesi:

Doğal dil incelemesinde ortaya çıkan ve tablolarda detaylı genel olarak verilen bilgiler, Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de miting meydanlarında kullanmış olduğu politik dilin kelime hazinesini ortaya koymaktadır. Erdoğan'ın seçim dönemlerindeki metin ortalamasına bakıldığında, 2002 seçimlerinde: 78478 terim sayısı ve 5096 terim çeşidinden, 2007'de bu oran 108573 terim sayısına ve 6194 terim çeşidine yükselmiştir ve 2011 ise bu oran 150772 terim sayısı ve 6432 terim çeşidine ulaşmıştır. Erdoğan'ın miting meydanlarında yapmış olduğu seçim konuşmalarının 2002'deki miting konuşmaları doğaçlama olarak yaparken; 2007 ve 2011'deki miting konuşmalarını ise önceden belirlenmiş halde prompter okumaları ile gerçekleştirmiştir. Erdoğan'ın 2002 miting konuşmaları diğer dönemlerdeki miting konuşmalarından bu özelliği ayrılır.

Erdoğan'ın yapmış olduğu miting konuşmalarının genel toplamına bakıldığında; konuşma metinlerindeki terim sayısının çeşitliliği (terim sayısı 338193-terim çeşidi 17722), Onun kelime hazinesinin ne kadar çok zengin olduğunu göstermektedir. Diğer yan ise tekrar oranını bu kadar çok yüksek propaganda açısından Erdoğan'ın politik dilinin kamuoyunun geneline yönelik basit ve sade bir dil kullanma yolunu tercih ettiğini göstermektedir. Bu değerlendirmelerin her ikisi de geçerli olmakla birlikte, söylem analizinde sadece konuşma metinlerine bağlı kalarak genel bir değerlendirme yaparak Erdoğan'ın gerçek niyetini ortaya koymak yersiz bir çabadır. Çünkü kullanılan bu politik dil Erdoğan'ın dönemin durumunu seçmene yansıtma ve seçmenin gündeminde tutmak için kullandığı bir söylemdir.

Erdoğan'ın kelime hazinesinin yüksek olduğunu, konuşma metinlerinin içerisindeki amaç sözcüklere bakarak rahatça görebiliriz. Amaç sözcükler olarak nitelendirdiğimiz isim, fiil ve sıfatların, konuşmalarda kullanıldıkları oran verilen mesajın yükünün taşımak olarak değerlendirilmelidir. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'deki konuşma metinlerinde kullanılan toplam olarak 338193 terim sayısının 259095'i amaç sözcüklerden oluşması, seçmene verilen mesajların güçlü olarak taşındığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Diğer yandan ise Erdoğan'ın, konuşmalarında kullandığı araç sözcükler konuşma metinlerinin içerisinde zamir,

zarf edat bağlaç ve ünlem olarak yer almaktadır. Araç sözlüklerin konuşma metinleri içerisindeki görevi vurgu, dikkat çekme ve anlatımı güçlendirme görevini üstlenmektedir. Bunun içinde Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de konuşma metinlerindeki araç sözcüklerin toplam kullanım oranı 79098 olarak kullanılması; miting meydanlarından verilen mesajlarda vurgunun, anlatımın güçlendirilmesi ve dikkat çekme konusunda çok başarılı olduğunu göstermektedir.

Erdoğan'ın konuşmalarında kullanmış olduğu "Biz" zamiri (6429 defa) bazı cümlelerde kendisini, bazı cümlelerde yol arkadaşlarını ve bazı cümlelerde ise Ak partiyi göstermek için kullanılmıştır. Erdoğan, "Biz" Zamirini 2002'ye oranla (1947 defa) 2007'de daha az kullanırken (1675 defa), 2011'de kullanım oranını en yükseğe çıkarmıştır (2807). Erdoğan konuşmalarında kullanmış olduğu "Ben" zamirini ise 2002'ye oranla (472 defa), 2007 (643 defa) daha çok kullanırken; 2011'de ise "Ben" zamiri (579 defa), daha düşük bir oranda kullanmıştır. Erdoğan'ın konuşmalarında "Ben" ve "Biz" zamirleri birbirlerinin yerine kolaylıkla geçebilir. Özellikle Erdoğan konuşmalarında, eylemin önemini veya failin etkisini öne çıkartmak istediği zaman "Biz" öznesini kullanırken, kendi kişiliğini öne çıkartmak istediği zamanda "ben" öznesini kullanmayı tercih etmiştir.

"Bizi yok etmeye gelenler, bizde hayat bulacaktır inşallah çünkü Biz, Mevlana'yız, Yunus'uz, Pir Sultan Abdal'ız, Ferhat'ız, Şirin'iz. 'Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste' diyerek geliyoruz. 'Zalimin zulmü varsa mazlumun Allah'ı vardır' inşallah iktidara geliyoruz." (AFYON – 08.10.2002)

"Beraber yürüdük biz bu yollarda, beraber ıslandık yağın yağmurda, dinlediğim tüm şarkılarda, bana her şey sizi hatırlatıyor, bana her şey sizi hatırlatıyor, bana her şey sizi hatırlatıyor. Kalın sağlıcakla. Allah yar ve yardımcımız olsun." (Siirt –15.06.2007mitingi)

"Eğer sizler bize yürü demeseydiniz biz yürüyebilir miydik? Sizler bize güç katmasaydınız bizler yürüyebilir miydik? Sizler bize yürüyün dediniz yürüdük. Hani şair diyor ya, "Delikanlım, işaret aldığın gün atandan yürüyeceksin, millet yürüyecek arkandan." İşte böyle yürüyoruz, böyle yürüyeceğiz." (Afyon–10.05.2011mitingi)

Erdoğan'ın konuşmalarında, metin boyunca kimlere, hangi duygu yüküyle hitap ettiği incelendiğinde "Kardeşlerim" (3486 defa), "Türkiye" (2188 defa) ve "Millet" (2319 defa) sözcük türleri en çok kullandığı hitap cümleleridir. Bu sonuç daha çok Erdoğan'ın miting meydanlarında direk vatandaşı hedef aldığı için bir

göstergesidir. Erdoğan bütün olumlu retoriklerini başta seçmene sonrasında Türkiye, Ak partiye ve kendisine yönelik kullanırken; olumsuz retoriklerinin çoğunu mevcut dönemin muhalefet partilerine ve 2002, 2007 ve 2011'deki seçimlerinde en büyük rakibi olan başta CHP'yi ve diğer rakibi MHP'yi muhatap olarak kullanmıştır.

Erdoğan yapmış olduğu miting konuşmalarında, seçmene karşı en büyük teminat olarak kurumsal bir güven yerine, sürekli kendini göstermesi ile başta seçimlere giren diğer rakiplerinden söylem olarak ayrılır. Türkiye kazanılmış ve oturmuş olan parlamenter sistemde millete ve ülkeye hizmet eden siyasi partiler parti kimliği, disiplini ve kadro hareketi olarak tek bir çatı altında parti Liderinin kendi şahsi ve siyasi karizması ile seçmen karşısına çıkar. Liderlerin bu karizması genel olarak son dönemde parti kimliğinin gerisinde bir konumda iken Erdoğan'da ise bu durum tam tersine bir durumdadır ve kendi karizması seçmende parti kimliğinin çok ötesindedir. Bunun içinde Erdoğan kendi karizmasını, siyasi birikimlerini ve kazanımlarını seçmenin karşısında referans olarak göstermekten de kaçınmayan bir politik dili söz konusudur.

Erdoğan'ın özellikle seçim meydanlarında kullanmış olduğu "Ben ve Biz" zamirlerinin anlamca zaman zaman yer değiştiği görülür. Bu durum seçmen tarafından da kabul edilmiş bir durum olup; seçmen için özellikle bu zamirlerin kullanımında Erdoğan'ın sadece nasıl söylediğinin değil, ne söylediğinin de önemi vardır.

5. SONUÇ:

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de seçim meydanlarında yapmış olduğu miting konuşmaları doğal dil, retorik ve gündem konularını ele alış biçimi şeklinde üç ana başlık altında, yapılan çalışma içerisinde incelendi. Bu konuşmalardan çıkan analiz sonuçları ile Erdoğan'ın hem politik dili hem de Türk siyasi tarihinin 15 yıla yakın bir döneminin, siyaset söylemi ortaya çıkarılmıştır. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 seçimleri ile elde edilen başarılar (2004, 2009 yerel seçimleri ve iki anayasa referandumu 2007-2010) ile ortaya koyduğu politik dili Türk siyasetinin ana belirleyeni ve gündemini oluşturmuştur.

Erdoğan'ın siyasal söyleminin sebeplerini, Türk siyasi tarihinin içerisinde özellikle 12 Eylül askeri darbesini siyasi, ekonomik ve sosyal yansımalarında bulabiliriz. Ayrıca Erdoğan'ın ortaya koyduğu siyasal söyleminin sonuçları ise gelecek Türk siyaseti için uzun yıllar bir belirleyen ve çıkış noktası olarak devam edeceği öngörülmektedir. Bu nedenle yapılan çalışma içerisinde, Erdoğan'ın politik dilinin dünü, bugünü ve yarını ile beraber siyasi, ekonomik ve sosyal yönden incelenmiştir. Yapılan çalışma, Türk siyasi tarihinin yakın dönem bir projeksiyonu olması yanında; geleceğe ışık tutacak önemli sonuçları da ortaya koymaktadır. Yapılan bu çalışma içerisinde ortaya çıkan verilerden elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

1. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de seçim meydanlarında yapmış olduğu miting konuşmalarından, elde edilen verileri değerlendirdiğimiz zaman, özellikle 2002'deki miting konuşmalarını terim sayısı (78478) terim çeşidi(5096) diğer dönemlere oranla olarak en düşük seviye veya başlangıç noktası olarak değerlendirilebilir. 2002 miting konuşmalarını, diğer 2007 ve 2011 miting konuşmalarından ayıran en belirgin özelliği ise promptere veya bir metne bağlı kalmadan doğaçlama olarak yapılan konuşmalar olmasıdır. 2007 konuşmalarında ise terim sayısında %72 (108573) ve terim çeşidinde (6194) ise %21,5 oranında bir artış olmuştur. Ayrıca Erdoğan 2007 yılında miting konuşmalarını önceden belirlenmiş metinleri prompter okumaları ile yapmıştır. 2011 konuşmalarında ise terim sayısı %38,9 (150772) ve terim çeşidi %3,8 artışla (6432) en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Erdoğan'ın yapmış olduğu miting konuşmalarının genel toplamına bakıldığında; konuşma metinlerindeki terim sayısının (337823), terim çeşidine (17722) oranı, kelime çeşidini (19,06) ortaya koymaktadır. Kelime çeşidindeki bu yüksek oran ise konuşmalar içerisindeki tekrar oranını ve propaganda açısından Erdoğan'ın politik dilinin kamuoyunun geneline yönelik basit ve sade bir dil kullanma yolunu tercih ettiğini göstermektedir. Bu değerlendirmelerin her ikisi de geçerli olmakla birlikte, söylem analizinde sadece konuşma metinlerine bağlı kalarak genel bir değerlendirme yapmak; Erdoğan'ın gerçek niyetini veya söylemini ortaya koymaya çalışmak yersiz ve gereksiz bir çabadır. Çünkü kullanılan bu politik dil Erdoğan'ın seçim döneminin durumunu, seçmene yansıtmak ve seçmenin gündeminde tutmak için kullandığı politik bir dildir.

2. Erdoğan'ın miting konuşmalarının vokabüler düzeyine baktığımız zaman kelime hazinesinin yüksek bir düzeyde olduğunu görülmektedir. Amaç sözcükler olarak nitelendirdiğimiz isim, fiil ve sıfatların, konuşmalarda kullanıldıkları oran verilen mesajın yükünün taşımak olarak değerlendirilmelidir. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'deki konuşma metinlerinde kullanılan toplam olarak 338193 terim sayısının 259095'i amaç sözcüklerden oluşması, seçmene verilen mesajların güçlü olarak taşındığının bir göstergesidir.

Diğer yandan ise Erdoğan'ın konuşmalarında kullandığı araç sözcükler, konuşma metinlerinin içerisinde zamir, zarf edat bağlaç ve ünlem olarak yer almaktadır. Araç sözlüklerin konuşma metinleri içerisindeki görevi vurgu, dikkat çekme ve anlatımı güçlendirme görevini üstlenmektir. 2002, 2007 ve 2011'de konuşma metinlerindeki araç sözcüklerin toplam kullanım oranı 79098 olarak kullanılması; miting meydanlarından verilen mesajlarda vurgunun, anlatımın güçlendirilmesi ve dikkat çekme konusunda çok başarılı olduğunu göstermektedir.

3. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 seçim dönemlerinde, kullanmış olduğu fiillerin kipleri incelendiğinde ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. Çünkü asıl görevi geleceği öngörmek olan Bardin'in yıldız falında, gelecek zaman kullanımı yüksek olarak beklenirken; Erdoğan'ın üç seçim dönemindeki konuşmalarında fiil zamanlarının toplamında, durum böyle görünmemektedir.

Gelecek zaman kullanım oranı 8614 ile beşinci sırada yer almıştır. Diğer yandan şimdiki zaman (21374) kipi birinci sırada yer alırken, geçmiş (19903)

zaman ikinci, Mastar kipi (10739) üçüncü sırada ve emir kipi ise dördüncü sırada (8747) yer almıştır. Gelecek zaman kullanımı daha çok muktedir olma anlamında seçmene verilen vaatlerin kararlılığı üzerinde etkili olmuştur.

Özellikle Erdoğan'ın kullanmış olduğu fiillerin sırası ile “Bakacağız-baktık-bakıyoruz, vereceğiz-verdik-veriyoruz, diyeceğiz-dedik-diyoruz, yapacağız-yaptık-yapıyoruz, alacağız-aldık-alıyoruz” gibi geçmiş seçimlerin ardından yapılanları ve yapacaklarını devamlı anlatarak, seçim sonrasında oluşacak olan iktidarda, muktedir olmayı hedeflenmiştir. Diğer yandan geçmiş zaman kullanımı ile şimdiki zamanın sebepleri ortaya çıkarılarak, şimdiki zamanın ne kadar olumlu bir durumda olduğu örneğin “Etmişler-yapmışlar-kalmışlar-oluyor-oturuyor-söylüyor” Erdoğan tarafından seçmene sunulmuştur.

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de yapmış olduğu konuşmalarında geleceğe ilişkin en çok kullandığı fiil kipleri hem seçmeni hem de kendini bağlayan emir kipleridir. Kullanılan emir kiplerinin gelecek zaman ile politik dile yansımaları şu şekilde olmuştur “Deyin-diyoruz-diyeceksiniz, bakacağım-bakın-bakacaksınız”. Kullanılan Şart kipi ise daha çok şimdiki zamanda ortaya çıkmıştır. Örnek “Geliyorsam-geliyorsak-geliyorsanız,veriyorsa-veriyorsak-veriyorsanız”. Kullanılan mastar ekleri ise genelde geçmiş zamanda olup mevcut hükümetin icraatlarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Bunlar “vermek-etmek-kalmak-gelmek-gitmek-almak-bakmak” gibi sözcüklerdir. Genel olarak Erdoğan'ın kullanmış olduğu politik dil seçmen üzerinde kararlılık, devamlılık ve istikrara uygun bir söylemsel dildir.

Söylemin ortaya çıkışı Ak Parti Hükümeti dönemi öncesi ve sonrasında durumu anlatarak, yapılan icraatlar ile seçmene ümit ve moral vermektir. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de miting meydanlarında kullanmış olduğu ana sloganlar “Her şey Türkiye için, Durmak yok yola devam, İstikrar sürsün, Türkiye büyüsün ve Hayaldi gerçek oldu” olarak belirlenerek kullanılmıştır. Böylelikle Ak parti hükümetleri döneminde gerçekleşecek ve gerçekleşen hedeflerin önemine Erdoğan tarafından vurgu yapılmıştır.

4. Erdoğan'ın konuşmalarında, metin boyunca kimlere hangi duygu yüküyle hitap ettiği ve kullanılan retorikleri incelendiğinde “Kardeşlerim” (3486 defa), “Türkiye” (2188 defa) ve “Millet” (2319 defa) sözcük türleri en çok

kullandığı hitap cümleleridir. Ortaya çıkan bu veriler, daha çok Erdoğan'ın miting meydanlarında aracı koymadan direk vatandaş muhatap aldığı bir göstergesidir. Erdoğan bütün olumlu retoriklerini başta seçmene, sonrasında ise Türkiye'ye, Ak partiye ve kendisine yönelik kullanırken; olumsuz retoriklerinin çoğunu 2002, 2007 ve 2011'deki seçimlerinde en büyük rakibi olan başta CHP'yi ve diğer rakibi olan MHP'yi muhatap alarak kullanmıştır. Erdoğan'ın retorikleri dönemsel olarak olumlu ve olumsuz olabilmektedir. Örneğin 2002 seçimleri öncesi "Hükümet ve iktidar" olumsuz bir retorik iken 2002 sonrası olumlu hale gelmiştir. Yine Cumhurbaşkanlığı veya HSYK olumsuz bir retorik iken sonradan olumlu bir retorik haline gelebilir.

5. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 genel seçimleri öncesinde yapmış olduğu miting konuşmalarında gündemi ele alırken, kullanmış olduğu anahtar kelimeler ile belirlenmiştir. Bu anahtar kelimeler siyasetin genel gündemine göre belirlenirken, diğer yandan ise Erdoğan'ın miting meydanlarından kendini gündemini kamuoyuna mal etmeye yönelik olarak da oluşturmuş olduğu siyasal söylemlerdir. Erdoğan'ın kendi gündemini kamuoyuna mal etmek için oluşturduğu, gündemlerin anahtar kelimeleri konuşma metinlerine yansımaları ile elde edilmiş verilerdir.

Erdoğan 2002, 2007 ve 2011 öncesi yapmış olduğu miting konuşmalarında, gündemi belirlerken, milli kavramlar üzerinde daha çok genel bir kamuoyu belirlemeye özen göstermiştir. Özellikle etnik kökenlerin altını çizerek Millet kavramını "Tek Millet, Tek Vatan, Tek Bayrak, Tek Devlet" olarak açıklama yoluna gitmiştir. Erdoğan miting konuşmalarında da Millet sevdası üzerinden yine vurgu yaparak kendi gündemini oluşturmuştur. Diğer yanda ise Erdoğan Türkiye üzerinde ayrıca vurgu yaparak, Başbakanlığı döneminde ki faaliyetleri ile gündem belirlemiştir.

Ayrıca Erdoğan'ın 2002 ve 2007 seçimlerinde, seçmene olan vaatlerinin güvenilirliğini; 2011 seçimleri üzerinde önemli bir referans olarak kullanmıştır. Erdoğan kendi gündeminden sürekli olarak yapılan seçimleri (3 Kasım, 22 Temmuz ve 12 Haziran), ülke ve seçmenin gündemine taşımaya hedeflemiştir. Ak Partinin kurumsal imajı ve partisinin seçim beyannamesindeki vaatlerini sürekli olarak; ülke ve seçmenin gündeminde ilk sırada tutmayı başarmıştır.

Erdoğan'ın 2011 konuşmalarında, gündem belirlemek için kullanmış olduğu siyasi kavramlar ise daha çok seçim ve seçmene odaklı olarak devam ettiğini görülmektedir. Erdoğan, gündemi oluştururken Muhalefet partilerini tek tek muhatap alarak, seçmen gözünde siyasi açıdan yıpratma yoluna gitmiştir. Diğer yandan ise ülkenin içinde bulunduğu siyasi durumu, geçmişle karşılaştırarak sürekli olarak seçmenin gündemine taşımıştır.

Erdoğan konuşmalarında muhalefet liderlerine kişisel olarak çok mecbur kalmadıkça, gündeminde yer vermekten kaçınmıştır. Kurumsal olarak en çok CHP 2002 ve 2007 seçimlerinde, Erdoğan tarafından Ak Parti'nin hedefinde olurken; 2011 seçimlerinde de yine durum değişmemiş ve CHP en ciddi rakip olarak görülmüştür. Bunların dışında Erdoğan'ın gündemine en çok taşıdığı diğer siyasi parti ise MHP'dir. Dönemsel olarak diğer siyasi partileri de gündemine taşımıştır (DYP, GP, SP, DSP, BDP ve ANAP). Erdoğan'ın gündemine taşıdığı ana kavram ise vatandaşın kendisidir. Seçmenin kendi sorunların ülke gündemine taşıyarak, oyların sandığa yansması, siyasi hedef olarak belirlenmiştir.

6. Erdoğan'ın 2002 yılı konuşmalarında ekonomik gündemine, 57. Hükümetin, IMF ile yapmış olduğu ekonomik anlaşma ve bunun vatandaş üzerindeki yaptırımları almıştır. 2007 yılında ise Erdoğan, 2001 ekonomik krizinin toplumsal alandaki tüm etkilerini seçmene anlatarak, Hükümetin uyguladığı olumlu ekonomik politikalar sonucunda 2002 ve 2007'de gelinen noktayı sürekli olarak miting meydanlarında gündemde tutmuştur.

Erdoğan 12 Haziran 2011'de geçmiş hükümetten nasıl bir yönetim ve Türkiye devraldıklarını, ülkenin o günlerde içinde bulunduğu ekonomik kriz ve şartların ağırlığında; hükümete geldiklerinde 2002 ve 2007'de hangi olumlu gelişmeler ve icraatlar ile Türkiye'yi iyi bir duruma getirdiklerini sürekli olarak miting meydanlarında gündeminde tutmuştur. Konuşmalarında, toplumun bütün kesimlerine seslenerek enkaz devraldıklarını ifade ederken 2007 "Nereden, Nereye" , 2011'de ise "Halep Ordaysa, arşın burada" diyerek seçmene umut aşılamıştır. Erdoğan'ın ekonomik gündeminde, sürekli bir değişim ve daha iyiye doğru bir gelişme, yanında büyüme var olduğu görülmektedir.

7. Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011 yılında miting meydanlarında yapmış olduğu konuşmalarda hukuki kavramları kamu gündemine taşıırken 2002 seçimleri

öncesinde, daha çok eğitimde fırsat eşitsizliği, imam hatipler ile mezunlarının durumu, başörtüsü sorunu, siyasi yasaklar ve bireysel özgürlükler konusunu ve sorunları gündemine taşımıştır. 2007 yılında ise AB uyum yasaları uyarınca bireysel özgürlükler ve siyasi yasakların yanında Cumhurbaşkanlığı seçimin üzerinden çıkan siyasi krizi (367 Nisan krizi) ve 27 Nisan e-bildirisini hukuki gündeminden, seçmenin gündemine taşıyarak sivil anayasa ve sivil Cumhurbaşkanı vurgusu yapmıştır. Erdoğan 2002 ve 2007 seçimlerinde gündemine ise sürekli olarak mağduriyetleri söylemselleştirmiştir. Bu mağduriyetler karşısında seçmene “Kimsesizlerin sesi veya kimsesi” mesajı verilmiştir..

Erdoğan 2011 seçimlerinde herhangi bir mağduriyet veya haksızlık ile ilgili seçmene fikirlerini ifade etmek yerine, kendisine ve Türkiye’ye daha sivil olan bir hukuki gündem oluşturmuştur. Erdoğan özellikle, 2010 referandum süreci sonrasında yapılan hukuki düzenlemeler ile artık vesayet kalktığını ve 12 Eylül döneminin son izi olan anayasanın değişmesi gerektiğini sürekli olarak gündeminde tutmuştur. Erdoğan, daha sonra yeni anayasa konusunda ülkenin ve toplumun beklenti içinde olduğunu vurgularken muktedir bir iktidar anlayışı içerisinde seçmenden başkanlık sistemi için bir beklenti olduğunu da yavaş yavaş gündemine taşımıştır.

8. Erdoğan seçim meydanlarından toplumun bütün kesimlerine seslenmiştir. Özellikle annelere, gençlere, emeklilere, çiftçilere ve toplumun diğer kesimlerine seslenerek onların sorunlarını kendi gündeminde tutmuş ve çözüm önerileri sunmuştur. Erdoğan bu çözüm önerilerini iktidara geldikleri gün 2002 ve 2007’den bu yana ne kadarını gerçekleştirdiklerini; geleceğe yönelik seçim vaatlerini, yeni seçim projelerini sürekli olarak ifade etmiştir. 2002’de, İktidara gelindiğinde önceden hazırlanan “Acil eylem planı” çerçevesinde bir gündem de oluşturmuştur.

Acil eylem planı çerçevesinde, Erdoğan (3Y) yolsuzluk, yoksulluk ve yasaklarla mücadele konusunda, neler yapacaklarını sürekli olarak miting meydanlarında seçmenle paylaşmıştır. 2002, 2007 ve 2011 de gündeme alınan diğer konular: eğitim, sağlık, tarımsal destek, bölünmüş yollar ve dar gelirli vatandaşlar için TOKİ tarafından yapılan konutlar olmuştur. Erdoğan siyasal

gündemini vatandaşın isteklerinden hareketle; Türkiye'nin "Nereden, Nereye geldiğini" seçmene sürekli olarak ifade etmiştir.

9. Erdoğan'ın özellikle seçim meydanlarında kullanmış olduğu "Ben ve Biz" zamirlerinin anlamca zaman zaman yer değiştirdiği görülür. Bu durum seçmen tarafından da kabul edilmiş bir durum olup; seçmen için özellikle bu zamirlerin kullanımında Erdoğan'ın sadece nasıl söylediğinin değil, ne söylediği önemszenmiştir. Konuşmalarında kullanmış olduğu "Biz" zamiri (6429 defa) bazı cümlelerde kendisini, bazı cümlelerde yol arkadaşlarını ve bazı cümlelerde ise Ak partinin kurumsal kimliğini öne çıkarmak için kullanılmıştır. Erdoğan, "Biz" Zamirini 2002'ye oranla (1947 defa) 2007'de (1675 defa) daha az kullanırken, 2011'de kullanım oranını en yükseğe çıkarmıştır (2807).

Erdoğan konuşmalarında kullanmış olduğu "Ben" zamirini 2002'de (472 defa), 2007'de (643 defa) daha çok kullanırken; 2011'de ise (579 defa), daha düşük bir oranda kullanmıştır. Erdoğan'ın konuşmalarında "Ben" ve "Biz" zamirleri birbirlerinin yerine kolaylıkla geçmektedir. Özellikle, eylemin önemini veya failin etkisini öne çıkartmak istediği zaman "Biz" öznesini, kendi kişiliğini öne çıkartmak istediği zamanda "Ben" öznesini kullanmayı tercih etmiştir.

"Bizi yok etmeye gelenler, bizde hayat bulacaktır inşallah çünkü Biz, Mevlana'yız, Yunus'uz, Pir Sultan Abdal'ız, Ferhat'ız, Şirin'iz. 'Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste' diyerek geliyoruz. 'Zalimin zulmü varsa mazlumun Allah'ı vardır' inşallah iktidara geliyoruz." (AFYON – 08.10.2002)

"Beraber yürüdük biz bu yollarda, beraber ıslandık yağın yağmurda, dinlediğim tüm şarkılarda, bana her şey sizi hatırlatıyor, bana her şey sizi hatırlatıyor, bana her şey sizi hatırlatıyor. Kahn sağlıcakla. Allah yar ve yardımcımız olsun." (Siirt –15.06.2007mitingi)

"Eğer sizler bize yürü demeseydiniz biz yürüebilir miydik? Sizler bize güç katmasaydınız bizler yürüebilir miydik? Sizler bize yürüyün dediniz yürüdük. Hani şair diyor ya, "Delikanlım, işaret aldığın gün atandan yürüyeceksin, millet yürüyecek arkandan." İşte böyle yürüyoruz, böyle yürüyeceğiz." (Afyon–10.05.2011mitingi)

10. Erdoğan 2002, 2007 ve 2011'de yapmış olduğu miting konuşmalarında, söylemsel inanılrlık ve güvenilirlik açısından seçmene karşı en büyük teminat olarak, kurumsal bir güven yerine, sürekli kendini göstermesi; O'nu diğer rakiplerinden söylem olarak ayırmaktadır. Türkiye'de parlamenter sistemde,

demokratik olarak, Millete ve ÷lkeye hizmet eden siyasi partiler, parti kimliği, disiplini ve kadro hareketi olarak tek bir çatı altında, parti Liderinin kendi şahsi ve siyasi karizması ile seçmen karşısına çıkmaktadır. Liderlerin bu karizması genel olarak son dönemde parti kimliğinin gerisinde bir konumda iken, Erdoğan'da ise bu durum tam tersine bir durum göstermektedir ve kendi karizması, seçmenin gözünde parti kimliğinin çok ötesindedir. Bunun içinde Erdoğan kendi karizmasını, siyasi birikimlerini ve kazanımlarını seçmenin karşısında referans olarak gösteren bir politik dili kullanmaktadır.

Erdoğan'ın 2002, 2007 ve 2011'de yapmış olduğu miting konuşmalarının sonuç maddelerini sıraladıktan sonra şunu belirtmek gerekir, Erdoğan'ın politik dili 2002 yılında iktidara aday iken varoluşsal bir söylem özelliği taşır. 2007 yılında ise Erdoğan, iktidara sahip olmanın ve devamlılıktan yana istikrarın sürmesini isteyen bir söylemi benimsemiştir. 2011 yılına gelindiğinde ise artık Erdoğan, yaklaşık 10 yıldır hükümet olmanın yanında; siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan muktedir olan politik dil ile seçmenin karşısına çıkmıştır. Büyük hedefler ve büyük projeler ile Türkiye vizyonu çizen Erdoğan, kendi iktidarını her alanda hissettirmiştir. Sonuç olarak Erdoğan'ın, seçim (2002,2007 ve 2011) meydanlarında basit, sade ve seçmene dolu bir mesajla kullanmış olduğu "Politik dil" seçmen tarafından benimsenerek kanıksanmıştır.

Böylelikle seçim meydanlarında Erdoğan'ın seçmen karşısında "ikna ve iddia" açısından en önemli propaganda enstrümanı olmuştur. Kullanmış olduğu "Politik dil" ile Erdoğan seçim meydanlarındaki bu başarısını sandığa yansıtmayı başararak, Türkiye'de yapılan genel seçimlerden üç defa üst üste birinci olarak çıkmayı sağlamıştır.

KAYNAKÇA:

Agger, Ben (1990) The Decline of Discourse, Reading, Writing and Resitance in Postmodern Capoitatism, The Falmer Press, Newyork.

Akdoğan, Yalçın (2004) Ak Parti ve Muhafazakar Demokrasi. İstanbul: Alfa Yayınları

Aktulum, Kubilay (1999) Metinlerarası İlişkiler. Ankara: Öteki Yayınevi

Altun, Adnan (2011) Tavsiye Kararları çerçevesinde Avrupa Birliğinin Medya Okuryazarlığı Eğitim Vizyonu. Yüzüncü Yıl Üniv. Eğt. Fak Dergisi, Cilt VIII, Sayı: 58-86, ss 63.

Aristoteles (2001) Retorik. Çeviren: Mehmet H. Doğan, 5. baskı, İstanbul: Yapı Kredi yayınları.

Arkonaç, Sibel A. “Gündelik Türkçe Konuşmalarda Bireyin Stratejik Özne Konumlanması ya da Eylemine Göre Konumlanması: Sıradan Episodlara Dayalı bir Analiz”, Psikoloji Çalışmaları Dergisi. İstanbul Üniversitesi, no. 30 (2010):21-32

Aydın, Murat (2002) Öteki Adam: Yasaklı Başbakanın Dreyfus Davası. İstanbul: Korkut Yayınları

Aziz, Aysel. (2007), Siyasal İletişim. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Aziz, Aysel (2008), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Bakhtin, Mikhail (2001) Karnavaldan Romana. Derleyen ve Önsöz: Sibel Irzık, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Barthes, Roland (1987) Yazı Nedir?. Yayına hazırlayan: Enis Batur, İstanbul: Hil yayınları.

Barthes, Roland (1988) Anlatıların Yapısal Çözümlemesine Giriş. Çeviren: Mehmet Rifat, Sema Rifat, İstanbul: Gerçek Yayınları.

Barthes, Roland (1989) Yazının Sıfır Derecesi. Çeviren: Tahsin Yücel, İstanbul: Metis Yayınları.

Barthes, Roland (1990) Çağdaş Söylenler, Çeviren: Tahsin Yücel, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

Barthes, Roland (1996) Yasakkoyucular ile Yorumcular, Modernite, Postmodernite ve Entellektüeller Üzerine, İngilizceden Çev. Kemal Atakay. İstanbul, Metis Yayınları

Barthes, Roland (2000) Bir Aşk Söyleminden Parçalar. Çeviren: Tahsin Yücel, 4. baskı, İstanbul: Metis yayınları.

Başaran, Melih (1993) Ve Niçin (Yine) Felsefe... Yapıçözümler. İstanbul: Yapı Kredi yayınları

Baudrillard, Jean (1998) Foucault'u Unutmak, Çev. Oğuz Adanır. İzmir, Dokuz Eylül Yayınları

Benveniste, Emile (1995) Genel Dilbilim Sorunları. Çeviren: Erdim Öztokat, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Berger, John (1986) Görme Biçimleri. Çeviren: Yurdanur Salman, İstanbul: Metis Yayınları.

Besli, Hüseyin ve Özbay, Ömer (2014) Bir Liderin Doğuşu Recep Tayyip Erdoğan. İstanbul: Yeni Türkiye Yayınları.

Bilgin, Nuri (1995) Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Bilgin, Nuri (2006) Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi, Teknikler ve Örnek Çalışmalar. Ankara: Siyasal Kitabevi

Bora, Tanıl (2002) 2002 Seçimi ve Siyasî Güzergâh Problemleri. İstanbul, Birikim Dergisi, sayı: 163-164, ss 29-33.

Brown, J.A-C. (1992) Siyasal Propaganda. Çeviren: Yusuf Yazar, İstanbul: Ağaç Yayıncılık.

Büker, Seçil & Ayşe (Eziler) Kıran (1999) Reklamlarda Kadına Yönelik Şiddet. İstanbul: Alan Yayıncılık.

Cevizci, Ahmet (2010) Felsefe Tarihi: Thales'ten Baudrillard'a. İstanbul, Say Yayınları

Çakır, Ruşen ve Çalmuk, Fehmi (2001) Recep Tayyip Erdoğan: bir dönüşüm öyküsü. İstanbul : Metis Yayınları.

Çetin, Bilal (2003) Türk Siyasetinde Bir Kasımpaşalı, Tayyip Erdoğan. İstanbul: Gündem Yayınları

Çınar, Menderes (2007) Anti-Vesayetçiliğin Ötesinde Bir Demokrasi Gündemi Olacak mı? İstanbul: Birikim Dergisi sayı 220-221 ss10-49

Çoban, Barış ve Özarslan, Zeynep (hazırlayanlar-) (2003) Söylem ve İdeoloji. Mitoloji, din, ideoloji. İstanbul: Su Yayınları

Çotuksöken, Betül (1991) Felsefi Söylem Nedir?. İstanbul: Ara Yayıncılık.

Dant, Tim (1991) *Ideology, Knowledge and Discourse, Sociological Perspective*, Routledge, London

Demir, Zerrin, (2008), *Bir Dini Söylem Analizi (Psikolojik Bir Yaklaşım)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Deniz, Şefaattin (2015) *Kızılbaşlığın Tarihi*. İstanbul, Bilge Kültür Sanat

Deveci. İ, Ethem (2001) *Recep Tayyip Erdoğan, Bu Şarkı Burada Bitmez*. İstanbul, Nesil Yayınları.

Devran, Yusuf, (2010), *Haber- Söylem- İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

Doğan, Gürkan, (2009), *Söylemin Yorumlanması*. Ahmet Kocaman (Der.), *Söylem Üzerine*, Ankara: ODTÜ Yayıncılık, ss. 82–104.

Doltaş, Dilek, (2009), *Söylem ve Yazın*, Ahmet Kocaman (Derleyen), *Söylem Üzerine*, Ankara: ODTÜ Yayıncılık, ss. 48–55.

DURNA, Tezcan ve Ç. KUBİLAY. (2013) “Basının Şiddeti: Siyasal Gösterilerde Polise Taş Atan Çocuklar Örneği”, *Ankara SBF Dergisi*, 5 Ekim 2015 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/1425/16041.pdf>

Eagleton, Terry (1985) *Eleştiri ve İdeoloji*. Çeviren: Esen Tarım-Serhat Öztöpaş, İstanbul: İletişim Yayınları.

Eco, Umberto (1996) *Yorum ve Aşırı Yorum*. Çeviren: Kemal Atakay, İstanbul: Can Yayınları.

Eco, Umberto (1998) *Yanlış Okumalar*. Çeviren: Mehmet H. Doğan, 2. Baskı, İstanbul: Can Yayınları.

EKŞİ Halil ve Hilal ÇELİK “Söylem Analizi” *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 27, 2008, 99-117.

Esayan, Markar (2014) “30 Mart’a Doğru Adalet ve Kalkınma Partisi” İstanbul: *SETA Analiz*, 89, (Mart 2014), s. 12.

Esgin, Ali. *Anthony Giddens Sosyolojisi*, Ankara, Anı Yayıncılık, 2005.

Ete, Hatem (2011) *12 Haziran 2011 Seçimleri*. SETA Analiz Dergisi. İstanbul, sayı: Aralık ss 13-46

Ezel, Tavşancıl ve Esra Aslan (2001) *İçerik Analizi Uygulama ve Örnekleri*. İstanbul, Epilson Yayın evi.

Fairclough, Norman (1998) *Discourse and Social Change*, 5 th edn, Polity Press, Cambridge.

- Fairclough, Norman, (2003), Söylemin Diyalektiği, Çeviren Barış Çoban, Barış Çoban (Derleyen), Söylem ve İdeoloji. İstanbul: Su Yayınevi, ss. 173–184.
- Fiske, John (1996) İletişim Çatışmalarına Giriş. Çeviren: Süleyman İrvan, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları/Ark.
- Foucault, Michel (1987) Söylemin Düzeni. Çeviren: Turhan Ilgaz, İstanbul: Hil Yayınları.
- Foucault, Michel (1992a) Ben'in Yapımı. Çeviren: Levent Kavas, İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Foucault, Michel (1992b) Ders Özetleri 1970-1982. Çeviren: Selahattin Hilav, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Foucault, Michel (1992c) Hapishanenin doğuşu. Çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi, Ankara
- Foucault, Michel (1993) Cinselliğin Tarihi 1. Çeviren: Hülya Tufan, 2.b, Afa Yayınları, İstanbul
- Foucault, Michel (1999) Bilginin Arkeolojisi. Çeviren: Veli Urhan, İstanbul: Bireye Yayıncılık.
- Foucault, Michel (2004) Bu Bir Pipo Değildir. Çeviren: Selahattin Hilav, 5. Bası, İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- Freud, Sigmund (1984) Psikanalize Giriş. Çeviren: Prof. Dr. Günsel Koptagel-İlal, İstanbul: Altın Kitapları.
- Frank, Manfred (1990) The Interpretation of the text, Transforming Hermeneutic Context, From Nietzsche to Nancy, Ed. By. Gayle L Ormiston and Alan d. Schrift, state University of Newyork Press, USA, ss145-175
- Fuchs, Catherine, Pierre Le GOFFIC (2001) "Sözceleme ve Edimbilim". Çev. V. Doğan
- Giddens, Anthony. Sosyoloji, İstanbul, Kırmızı Yayınları, 2012.
- Günay, Anadili Dergisi, İzmir: AÜ TÖMER İzmir Şubesi Yayınları, sayı: 20, [32-43].
- Göka, Erol; TOPÇUOĞLU, Abdullah; AKTAY, Yasin (1996) Önce Söz Vardı. Ankara: Vadi Yayınları.
- Gökçe, Orhan, (2006), İçerik Analizi: Kuramsal ve Pratik Bilgiler. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Gökçe Orhan, Akgün Birol ve Süleyman Karaçor (2002) Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 4, ss,1-44.

Grice, H. Paul (Mayıs 1993) « Mantık ve Karşılıklı Konuşma » Kuram Dergisi, sayı : 2, [3-13].

Guiraud, Pierre (1975) Anlambilim, Çev. Berke Vardar. İstanbul, Gelişim Yayınları

Günay, V. Doğan (2007) Sözcükbilime Giriş. İstanbul: Multilingual Yayınları

Günay, V. Doğan (2013a) Dil ve İletişim. İstanbul: Papatya Yayınları

Günay, V. Doğan (2013b) Metin Bilgisi. İstanbul: Papatya Yayınları

Günay, V. Doğan (2013c) Söylem Çözümlemesi. İstanbul: Papatya Yayınları

İmançer, Dilek ve Yurderi, Mihriye Meral, (2010), Televizyonda Kadın Programları: Türlerarasılık ve Söylem, Dilek İmançer (Derleyen), Medyayı Anlamak: Stereotipler, Değerler ve Söylem. Ankara: De Ki Basım Yayım, ss. 109–148.

İmer, Kocaman ve Özsoy (2011) Dilbilim Sözlüğü. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi yayınevi

İnce, Özdemir (1993) Yazınsal Söylem Üzerine. İstanbul: Can Yayınları.

İnsel, Ahmet (2007) 2002 Burjuva Demokratik Dönüşüm ve Sol. İstanbul, Birikim Dergisi, sayı: 220-221, ss 50-55.

İnsel, Ahmet (2011) 12 Haziran Seçimleri: Yine AKP Attı, 3-0 “Burada Herkes Mağdur”. İstanbul, Birikim Dergisi, sayı:267,ss 15-23

Jaworski ve Coupland (2001) “Introduction”, The Discourse Reader, Ed. Adam Jaworski, Nikolas Coupland, London, New York, Routledge

Jørgensen, Marianne and Louise Phillips (2002) Discourse Analysis as Theory and Method. London • Thousand Oaks • New Delhi, SAGE Publications

Kader,Gür (2003) Esaretten Zirveye. İstanbul: MDS Yayınları

Kaplan, Sefa (2007) Recep Tayyip Erdoğan. İstanbul: Doğan Kitap.

Karaaliolu, Mustafa (2001) Hilal ve Ampul. İstanbul: Bakış Yayınevi

- Kaya, Vahap (2003) Yumuşak karizma : Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliği üzerine bir deneme. İstanbul: Sis Yayıncılık.
- Kıran, Zeynel ve Ayşe Kıran (2001) Dilbilime Giriş. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kıran, Zeynel; Ayşe Kıran (2000) Yazınsal Okuma Süreçleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kocaman, Ahmet (2009) Söylem Üzerine, Ankara, ODTÜ Yayıncılık.
- Kocaman, Ahmet (1987) Yapısalcı Etkinlik, Roland Barthes Yazı Nedir? (içinde), Yayma Hz. Enis Batur, Hil Yayın, İstanbul, ss. 57-65
- Komsuoğlu, Ayşegül (2003) Siyasal Liderlik ve Süleyman Demirel Örneği. İstanbul: Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Koyuncu, Ahmet (2011) "Levi-Stratuss Yapısalcılığı", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi C. 26 s. 253-261.
- Laçiner, Ömer (2002) DP, ANAP ve Sonunda AKP. Birikim Dergisi, sayı 163-164, ss. 11-20
- Larrain, Jorge (1995) İdeoloji ve Kültürel Kimlik, Çeviren: Neşe Nur Domaniç. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Lyotard, Jean-François (1990) Postmodern Durum, Çeviren: Ahmet Çiğdem. İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Mardin, Şerif (1992) İdeoloji. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Marianne Jorgensen, Louise J. Philips (2002) Discourse Analysis as Theory and Method, London, Thousand Oaks, New Delhi, Sage Publications, s. 1.
- Meydan Gazetesi, 5 Ekim 1994, s.7
- Milliken, Jennifer (2001) "Discourse Study: Bringing Rigor to Critical Theory", Constructing International Relations: The Next Generation, Ed. Karin M. Fierke, Knud Erik Jorgensen, NewYork, M. E. Sharpe
- Mills, Sara (1997) Discourse, The New Cr,t,cal Idiom, Roulledge, London
- Mutlu, Erol (2008). İletişim Sözlüğü, Beşinci Basım, Ankara: Ayraç Kitapevi.
- Niray, N. ve diğerleri. (2007). "Haber Çerçevelerinde Kurumsal ve Ampirik Yaklaşımlar: Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri Örneğinde 2007 Türkiye Genel Seçimlerine Yönelik Haber Çerçevelerinin Değerlendirilmesi", *International Symposium On Media and Politics Medya ve Siyaset* içinde, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi, Volume II, 867-876.

ONG, Walter J. (1995) Sözlü ve Yazılı Kültür. Sözü'nün Teknolojileşmesi, Çeviren: Suna Postacıoğlu Banon. İstanbul: Metis Yayınları.

Orkunoğlu, Y. (2007). Neitzsce ve postmodernizmin gerçek yüzü. İstanbul: Ceylan Yayınları.

Özkan, Abdullah (2007) *Siyasal İletişim Stratejileri*. İstanbul: Tasarım Yayınları ss. 257-258.

Pamuk, Muhammed (2001) Yasaklı umut Recep Tayyip Erdoğan. İstanbul : Birey Yayınevi

Parker, I. (2002). Discourse analysis. P. Banister., E. Burman., I. Parker., M.Taylor.,C. Tindal. In. *Qualitative Methods in Psychology: A Research Guide*.(pp.92-108). Buckingham: Open University Press

Potter, Jonathan, (2004), "Söylemsel Psikoloji ve Söylem Analizi", Sibel A. Arkonaç (Der.), *Doğunun ve Batının Yerelliği*, İstanbul: Alfa Kitap, ss.65-91.

Ricoeur, Paul, (2007) *Yorum Teorisi*, Çeviren, Gökhan Yavuz Demir. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

Rıfat, M. (1998). XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları 1. İstanbul: Y.K.Y

Ruhi, Şükriye, (2009), *Söylem ve Birey*, Ahmet Kocaman (Derleyen), *Söylem Üzerine*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık, ss. 12–26.

Sancar, Serpil, (2008), *İdeolojinin Serüveni*. Ankara: İmge Kitabevi.

Sapir, Edward (1949) *Language : an introduction to the study of speech*. London : Harvest Book.

Saussure, Ferdinand (1998) *Genel Dilbilim Dersleri*, Çeviren, Berke Vardar. Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.

Schiffnin, Tannen ve Hamilton (2001) "Introduction", *The Handbook of Discourse* Deborah Tannen, Analysis, Ed. Deborah Schiffnin, Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, Massachusetts, Oxford, Blackwell Publishing, 2001.

Searle, John R. *Söz Edimleri*; Çeviren: Levent R. Arseven. Ankara: Ayrıntı Yayınları.

Sezal, İhsan. *Sosyolojiye Giriş*, Ankara, Beta Basım Yayım, 2010.

Sözen, Edibe (1999) *Söylem. Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları

- Sözen, Edibe (2014) Söylem. Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Sözer, Önay (1995) Felsefenin ABC'si, 2. Baskı. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Strauss, C. Levi (1994) Yaban Düşünce, Çeviren, Tahsin Yücel. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Todorov, Tzvetan (2001) Poetikaya Giriş, Çeviren: Kaya Şahin. İstanbul: Metis yayınları.
- Todorov, Tzvetan (2004) Fantastik, Çeviren: Nedter Öztokat. İstanbul: Metis yayınları.
- Tonkiss, Frank (2006) Analysis text and speech: content and discourse analysis.C. Seale, (2nd ed.). In. Researching Society and Culture
- Turan, Ali Eşref (2004) Türkiye'de Seçmen Davranışı, Önceki kırılmalar ve 2002 Seçimi. İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Türkkan, Reha Oğuz (1998). İkna ve Uzlaşma Sanatı. İstanbul: Hayat yayınları.
- Uygun, Nermin (1996) Kuram-Eylem Bağlamı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Uygun, Nermin (1998) Edmond Husserl'de Başkasının Ben'i Sorunu. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Urhan, Veli. "M. Foucault ve Bilgi/İktidar İlişkisinin Soykütüğü", Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi, S.9, 2007, 99-118.
- Yavuz, Hakan (2010) Ak Parti, Toplumsal Değişimin Yeni Aktörleri. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Yenişafak Gazetesi, 22 Nisan: 1999, s.3
- Yıldırım, Ergün (1999) İktidar mücadelesi ve din. İstanbul: Bilge Yayınları
- Yıldırım, Ergün (2002) 66-70 AKP: Bir Politik Tasarımın Sosyolojik Temsiliyeti. Birikim Dergisi, sayı: 163164, ss 66-70
- Yıldırım, Ergün. "Türk Sosyolojisinde Pozitivizm: Bilginin Sosyolojik Tasarımı", Sosyoloji Araştırmaları Dergisi/Journal of Sociological Research C.1, 2004,104-130.
- Yılmaz, Turan (2001) Tayyip, Kasımpaşa'dan Siyasetin Ön Saflarına. Ankara: Ümit Yayıncılık
- Yiğitbaşı, Güran Kübra (2015) " 22 Temmuzdan 7 Hazirana Kampanyalar Ekseninde Adalet Ve Kalkınma Partisinin (AK PARTİ) Siyasal İletişimi". İstanbul: SETA yayınları

- Yücel, Tahsin (1998) Söylemlerin İçinden. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yüksel, Taşkın (2003) AKP Neden Sağcı Bir Partidir. Birikim Dergisi, sayı: 168, ss 70-77
- Van Dijk, Teun. A (1991) Racism and the Press, Routledge London and New York
- Van Dijk, Teun. A (1985) Introduction: Discourse Analysis as a New Cross-Discipline, Handbook of Discourse Analysis, Disciplines of Discourse, Ed. By. Teun A van Dijk, vol.1, Academic Press, Inc London
- Van Dijk, Teun A. News Analysis, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, Hillsdale, New Jersey, 1988.
- Van Dijk, T. (2003). Critical discourse analysis. D.Schiffrin., D. Tannen, & E., H. Hamilton (Ed.), In The Handbook of Discourse Analysis. (352-372). Oxford: Blakwell Publishing.
- Van Dijk, Teun A. Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım (Çev.Nurcan-ATEŞ), Barış Çoban (Der.), Söylem ve İdeoloji, İstanbul, SuYayınevi, 2003.
- Vardar, Berke (1949) Açıklamalı Dilbilim Terimler Sözlüğü. İstanbul, Tdk yayınları
- Wber, Max (1986) Sosyoloji yazıları. Çeviren: Taha Parla. İstanbul : Hürriyet Vakfı.
- William, Judith (2000) Reklamların Dili. Reklamlarda Anlam ve İdeoloji, Çeviren: Ahmet Fethi. Ankara: Ütopya Yayıncılık
- Wittgenstein, Ludwig (2003) Tractatus Logico-Philosophicus, Çeviren: Oruç Aruoba, 4. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- Zeyrek, Deniz, (2009), "Söylem ve Toplum", Ahmet Kocaman (Der.), Söylem Üzerine, Ankara: ODTÜ Yayıncılık, ss. 27-47.
- Zılhoğlu, Merih (1993) İletişim Nedir?. İstanbul: Cem yayınları.

Yapılmış tezler:

- ACAR, Esmâ Karakurt (2007) Diyarbakır Örneğinde Etnik Kimlik Tartışmaları: Bir Söylem Analizi Çalışması, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Diyarbakır, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2007.

Arklan, Ümit (2004) “Siyasal Liderlikte Karizma Olgusu: Recep Tayyip Erdoğan Örneğinde Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma” Konya, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşkar, Erhan (2014) İspanya İle ETA Arasında Yürütülen Terör Müzakerelerinin Yazılı Basında Ele Alınmış Biçiminin Söylem Analizi. Ankara, Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sunar, Burcu (2013) “Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Dış Politika Söyleminin Biçimlenmesinde Bir Etken Olarak Siyasi İlahiyat” İstanbul, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, A. Aslı (2008) “Siyasal İletişim Sürecinde Hitabet Sanatının Kullanılmasının Liderin Başarısına Etkisi : Recep Tayyip Erdoğan Örneği” Ankara, Yüksek Lisan Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İnternet Kaynakları

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (24.06.2007) Adıyaman’da Konuştu: "Cumhurbaşkanlığı seçimlerine 'hodri meydan halk' diyoruz, 'millet' diyoruz. Buyursunlar gelsinler ama gelemiyorlar, gelemeyecekler. Öyleyse sandık, sandık, sandık" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-diyarbakir-mitingi/6130> 09.02.2007

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (08.10.2002) Afyon’da Konuştu: "Bizde Başbakan Bol, Bir Sıkıntımız Yok." <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-afyonda-halka-hitap-etti-bizde-basbakan-bolbir-sikintimiz-yok/4181#1> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (10.05.2011) Afyon’da Konuştu: <http://www.akpartiforum.com/basbakanmizin-mitinglerinde-yaptigi-konusmalarin-tam-metinleri-t147915p3.html> 21.02.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (19.06.2007) Ağrı’da Konuştu: "Bu aziz millet, demokrasinin tecelli yeri olan millet meclisimizi, inşallah bu seçimlerde kimlere, nasıl, hangi oyla teslim edeceğini çok iyi biliyor" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-agri-mitingi/6102> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (04.10.2002) Aksaray’da Konuştu: ``beceriksizliği nedeniyle`` sıkıntıya düştüğünü ifade eden Erdoğan, yoksulluğun, açlığın, kuyrukların çağdışılığın milletin kaderi olmadığını, Türkiye'nin ``birilerinin kapılarında borç almak için dolaştığını`` <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-cankirida-hukukun-matematigini-yapacagiz/4251> 18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (26.06.2016) Aksaray'da Konuştu: "İnanıyorum ki 22 Temmuz'da bazıları geri dönüşü olmayacak büyük bir yaprak dökümü yaşayacak, büyük bir tasfiyeye uğrayacak" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ziyaretler-mitinge-mitingler-coskuya-donusuyor/1308> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (16.10.2002) Amasya'da Konuştu: "Ben argo margo konuşmuyorum, milletin dilini konuşuyorum. Olay eğer kültür ise milletin tarih köküne bağlı olmak ise onlarla kendimi mukayese etmem" <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (26.10.2002) Ankara'da Konuştu: Tansu Çiller'e, "(Bilgisayarımın bile korkuyorlar) diyenler, bizim gibi süper ligde oynamıyorlar. Onlar, ikinci lig takımı" diye yanıt verdi. <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (14.07.2007) Ankara'da Konuştu: "Çankaya halkındır, Çankaya milletindir, milletin kalacaktır" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-ankara-mitingi/5252#1> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (31.10.2002) Antalya'da Konuştu: Erdoğan, 1950'den önceki CHP döneminin akaryakıt ve şeker karnelerinin "CHP döneminin alameti fabrikası" <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-antalyada/4196> 18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (08.07.2007) Antalya'da Konuştu: "Milletin değerlerine saygısı olmayandan milliyetçi olmaz. Bu ülkeye yatırım yapmayandan vatansever olmaz. Milletini zenginleştirmeyenden milliyetperver olmaz." <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-antalya-mitingi/2704#1> 09.02.2007

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (28.10.2002) Aydın'da Konuştu: "Sayın Baykal, 20 yıl milletvekilliği yaptın, dokunulmazlık konusunda aklın neredeydi?" diye sordu. <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (27.10.2002) Balıkesir'de Konuştu: Türkiye'deki geçmiş yönetimlerin, "Kötü, beceriksiz, ilkesiz, basiretsiz idaresi" nedeniyle ülkenin perişan olduğunu öne sürdü <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (15.06.2007) Batman'da Konuştu: "Türkiye bu seçimlerden sonra bir cumhurbaşkanlığı seçimi krizi ile

karşı karşıyadır. Bunun sorumluları tarihe, millete hesabını veremeyeceklerdir"
<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-erzincan-mitingi/6105> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (07.10.2002) Bilecik'te Konuştu: iktidar olmaları halinde IMF ile "emir kulu gibi değil, ortak gibi" ilişkiler kuracaklarını belirtti. <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-genel-baskani-erdogan-usakta-konustu/4178> 18.01.2016

AK PARTi Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (16.06.2007) Bingöl'de Konuştu: "AK Parti'nin bahçesinde gül yetiştirenlere, yasemin yetiştirenlere, nevrüz yetiştirenlere aynı gözle bakılır, ayrı bakılmaz"
<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-mus-mitingi/6148> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (28.10.2002) Burdur'da Konuştu: kendisinin İstanbul sokaklarında simit, su limon satarak buralara geldiğini, diğer siyasi parti liderlerinin ise "gökten zembille indiğini" kaydederek "Bunlar salon sosyetesini, farkımız bu" dedi.
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>
18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (05.10.2002) Çankırı'da Konuştu: "Hukukun Matematiğini Yapacağız"
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-cankirida-hukukun-matematigini-yapacagiz/4251> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (02.10.2002) Çorlu'da Konuştu: "IMF'nin doğru tavsiyeleri başımızın üstüne. Ama yanlışlarına emir-komuta zincirinde 'evet' demeyiz"
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-tbmm-grup-baskani-arinc-secimlerden-sonra-anayasanin-76-maddesini-/4250>
18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (16.10.2002) Çorum'da Konuştu: , "Gençlik eroinman olmuş, esrarkeş olmuş, bunların umurunda değil"
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>
18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (10.10.2002) Denizli'de Konuştu: "yeter karar milletindir" diye Türkiye'ye seslendiklerini bildirdi. Erdoğan, "Birileri sizin adınıza karar vermesin." <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-duzcede-halka-hitap-etti/4248> 18.01.2016

AK PARTi Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (10.07.2007) Denizli'de Konuştu: "Aramıza ayrımcılık tohumu atanlara, nifak tohumu ekmek isteyenlere, bu ülkeyi bölmek isteyenlere ben 'yazıklar olsun' diyorum"
<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-genel-merkez-kadin-kollari-azerbaycanda/38926> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (19.10.2002) Diyarbakır'da Konuştu: Kürdü, Türkü, Çerkezi, Gürcüsü ve Boşnakı ile bir sevda uğruna yola çıkıldığını, milletin kişisel ayrışma ve kayırmacılık istemediğini ifade etti. <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (24.06.2007) Diyarbakır'da Konuştu: "Bu devlet, bu ay yıldızlı bayrak, bu Cumhuriyet bizim hepimizin" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/partimiz-bu-secimlerde-de-secim-beyannamesinde-ozurlulerle-ilgili-konu2/49393> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (11.10.2002): Düzce'de Konuştu: "Yılların dertleri öyle bir günde bitmez. 3 yıl sizinle çile çekeceğiz" <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-duzcede-halka-hitap-etti/4248> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (2002) Edirne'de Konuştu; "İdam Cezası Kaldırıldı, Siyasi Yasaklar Kalkmadı" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-genel-baskani-erdogan-edirnedekonustu-idam-cezasi-kaldirildisiyas/4244#1> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (24.10.2002) Elazığ'da Konuştu: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın hukuki mesnetten yoksun, sonuç çıkmayacak bir girişimde bulunarak partisi hakkında kapatma davası açtığını belirterek, "Bunları, 3 Kasım'da sandığa doldurmanızı istiyorum" <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (23.06.2007) Elazığ'da Konuştu: "Aramıza fitne sokmak isteyenlere fırsat vermeyeceğiz, terör örgütüne karşı hep beraber dimdik duracağız" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-malatya-mitingi/6107> 09.02.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan(22.06.2007) Erzincan'da Konuştu: "Biz gece rüya görüp, sabah kalkıp meydanlarda üförenlerden değiliz. Biz, mazotu ucuzlatacağım derken, siyaseti ucuzlatan, o sulu şaka yapan siyasetçilerden değiliz" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-elazig-mitingi/6106> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (07.10.2002) Eskişehir'de Konuştu: "Bir taraftan demokrasi, Avrupa Birliği, din ve vicdan özgürlüğünden bahsedildiğini, ölüm cezasının kaldırıldığını, ancak siyasi yasakların sürdüğünü, bunun çelişki yarattığını" söyledi. <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-genel-baskani-erdogan-usakta-konustu/4178> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (18.10.2002) Gaziantep'te Konuştu: ``Özgürlükler ülkesi haline geleceğiz, sabredin`` dedi. <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>
18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (10.10.2002) Fethiye'de Konuştu: , "Hesap vermesi gerekenler, hesap soruyorlar" <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-duzcede-halka-hitap-etti/4248>
18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (11.10.2002) Gebze'de Konuştu: "Bizi asıl ürküten 3 Kasım'dan sonrası. Asıl yük ondan sonra başlıyor" <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-gebzede-halka-hitap-etti/4256#1>
18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (15.10.2002) Giresun'da Konuştu: ``Bana da frikik attırıyorlar. İyi frikik atarım`` <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>
18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (14.10.2002) Gümüşhane ve Trabzon'da Konuştu: ``Bu millete adam gibi adam lazım, eğitim ve öğrenimde temel hak ve özgürlüklere dayalı olarak ülkemizde toplumsal mutabakatla sorunu gidereceğiz ve çözeceğiz`` <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK PARTi Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan(19.06.2007) Iğdır'da Konuştu: "Biz, Ankara'da aşılmaz duvarlar ardına gizlenen hükümetlerden değiliz" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/milletin-parasini-millete-veriyoruz/1307>
09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (08.10.2002): Isparta'da Konuştu: "Bu tablo diyor ki AK Parti iktidara yürüyor" <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-genel-baskani-erdogan-usakta-konustu/4178> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (27.10.2002) İstanbul'da Konuştu: Deniz Baykal'ın ``Eğer hakkındaki davalar düşerse şiiirinden dolayı yasağının kalkmasına yardımcı olacağım`` sözlerini değerlendirirken, ``Ne zamandan beri yargıyla ortak çalışmaya başladın, sana mı kaldı benim işim?`` dedi. <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK PARTi Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (15.07.2007):İstanbul'da Konuştu : "3 Kasım'da 34.4 ile iktidar olduk. Şimdi yüzde 40'ın üzerinde bir oyla geliyoruz. Yine tek başına, iş başına, yola devam ediyoruz"

<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-istanbul-mitingi/5250#1>

09.02.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (08.07.2007) İzmir’de Konuştu: "Durmak yok. Bu yol devletin yolu. Milletın doldurduğu meydanları, AK PARTİli olsun, olmasın bütün insanları siyasetin merkezine insanı yerleştiren bir felsefeyle yolumuza devam ediyoruz." <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-izmir-mitingi/6139#1> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (18.10.2002) Kahramanmaraş’ta Konuştu: sosyal demokratları eleştirerek, ``Sosyal demokrat zihniyet, bu ülkede taş üstüne taş koymamıştır`` <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (04.10.2002) Karaman’da konuştu : "Din istismarı adıyla bazılarının önünü kesenleri, biz engelleyeceğiz" <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-karamanda-hakla-bulustu-laikligi-her-inancin-guvencisi-olarak-goruy/4173#1> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (30.10. 2002) Kayseri’de Konuştu: ``Bu sorun AK partiden kaç puan çalabiliriz diyen zavallıların uğraştığı bir konu`` <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-antalyada/4196> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (02.10.2002) Kırklareli’nde Konuştu; ``Meclis’te dün birileri ön kesmek istedi. Sonunda milli haysiyet galip geldi`` <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-kirklarelinde-halka-hitap-etti-milli-haysiyet-galip-geldi/4245#1> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (21.10.2002) Kırşehir’de Konuştu: CHP Genel Başkanı Deniz Baykal’ın kendisine ``sataştığını`` ifade ederek, ``Halbuki kendisine bir sevgim vardı, yine olacak inşallah. Hataları sebebiyle affetmesini de biliriz`` dedi. <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (25.10.2002) Konya’da Konuştu: Erdoğan, kendilerinin barış, sevgi, kardeşlikten yana olduğunu ve siyasi gerginliği arzu etmediklerini belirterek, ``Ama yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?`` <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (07.10.2002): Kütahya’da Konuştu: “Ülkede zulüm çeken halkın, kendisine bunları yaşatanlardan sandıkta hesap sorması gerektiğini” <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-genel-baskani-erdogan-usakta-konustu/4178> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (24.10.2002) Malatya'da Konuştu: ``Türkiye demokrasisinin ağır bir yara aldığı`` öne sürerek, ``Kapatma davası hiçbir zaman partimizi etkilemeyecektir``
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>
18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (23.06.2007) Malatya'da Konuştu: "Artık inşallah milletimizin tek bir oyu bile CHP'ye yedek parça olmayacak. 22 Temmuz'da göreceksiniz, bir yaprak dökümü daha yaşayacaklar"
<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-adiyaman-mitingi/6129>
09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (29.10.2002)Manisa'da Konuştu: CHP'li Kemal Derviş'i eleştirerek, Derviş, 1 milyon işçi alacağız diyor. Siz sadece bunların Allah bir dediğine inanın``
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>
18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (12.07.2007) Manisa'da Konuştu: "Biz bu milletin sofrasına bereket katmak için, aşına aş katmak için geldik."
<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-manisa-mitingi/2707#1>
09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (20.10.2002) Mersin ve Adana'da Konuştu: ``arkasında dosya olanlar bu ülkeyi yönetemezler, siyasi yasaklara da değinerek, "Helvacı var ama mutfağa almıyorlar."``
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>
18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (10.10.2002): Muğla'da Konuştu: "TÜYÜ BİTMEMİŞ YETİMİN HAKKINI KİMSEYE YEDİRTİP, YEMEYECEĞİZ"
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-duzcede-halka-hitap-etti/4248> 18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (12.07.2007) Muğla'da Konuştu: "Siz milletsiniz, siz cumhursunuz. İrade sizin, karar sizin. Sizin dilediğiniz olacak. 22 Temmuz'da sizin sesiniz duyulacak"
<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-mugla-mitingi/2706> 09.02.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (16.06.2007) Muş'ta Konuştu: "Bir şehidin kanını 550 milletvekiline değiştirmeyiz"
<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/modern-binada-daha-cagdas-hizmet/1306>
09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (21.10.2002) Nevşehir'de Konuştu: CHP'nin bir medya grubuyla işbirliği içinde olduğunu iddia ederek,

``daha fazla ileri gidilmesi halinde bu işbirliğini açıklayacağını`` söyledi.
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>
18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (31.10.2002) Niğde'de: ``40 yaşında bakanlık gör evini başaramayan insan şu anda 65 yaşında bunu nasıl başaracak?``
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-nigdede-halka-hitap-etti/4264#1> 18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (26.06.2016) Niğde'de Konuştu:
"Artık bu ülke dövüşen siyasetçi istemiyor, demokratik istikrar istiyor, güven istiyor, adalet istiyor, barış istiyor. Bu güçlü siyasi iradenin adı, AK PARTİ'dir."
<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-aksaray-mitingi/6135> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (15.10.2002) Ordu'da Konuştu:
liderlerinin ``AK Parti iktidara gelirse Türkiye'yi AB'ye almayacakları iddiasında bulduklarını belirterek, ``Allah, Allah. Vah zavallılar vah. İktidardaydınız niye sokmadınız``
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (18.10.2002) Osmaniye'de Konuştu:
:"Hangi partinin başbakanı belli? Şu anda başbakan çıkarsa AK Parti'den çıkacak"
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258> 18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (19.10.2002) Şanlıurfa'da Konuştu:
``Özal'ın misyonunu ayaklar altına aldınız`` dedi.
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>
18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (17.06.2007) Şanlıurfa'da Konuştu:
"İnşallah, Cumhurbaşkanı da sizin dediğiniz olacak, Başbakan da sizin dediğiniz olacak, Meclis Başkanı da sizin dediğiniz olacak"
<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-agri-mitingi/6102> 09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (26.10.2002) Sakarya'da Konuştu:
Erdoğan, seçimlere 1 hafta kala kapatma davası açılmasını anlamlı bulduğunu belirterek, ``Sormazlar mı, ne olur sanki seçim sonuna bıraksaydın?``
<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>
18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (14.07.2007) Sakarya'da Konuştu:
"Hiçbir zaman AK PARTİ kalkıp da kapı kapı dolaşarak altın dağıtmamıştır, dağıtmaz. Biz politikayı böyle yapmadık. Biz politikayı tırnaklarımızla, köy köy dolaşarak yaptık."

<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-sakarya-mitingi/5251#1>

09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (15.10.2002) Samsun'da Konuştu: , ``Bugüne kadar bu meydanlara gelenler aş konuşular mı, iş konuşular mı? Bol bol kuru sıkı attılar. Biz size kuru vaatlerde bulunmayacağız``

<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-manisada-halka-hitap-etti/4258>

18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (06.10.2002) Sincan'da Konuştu: "Bu gerici zihniyet, ülkemizi arzuladığımız yere asla götüremez"

<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-sincanda-halka-hitap-etti/4253#1>

18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (15.06.2007) Siirt'te Konuştu: "Biz ayrılığa değil, barışa geldik. Biz, bölgeler arası dengesizliği kaldırmak için geldik"

<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-bingol-mitingi/6147>

09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (30.10.2002) Sivas'ta Konuştu: Baykal'ı eleştirerek, ``40 yaşında milleti kuyruklarda inim inim inleyenler, 65 yaşında acaba ne yapacak?``

<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-antalyada/4196>

18.01.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (30.10.2002) Tokat'ta Konuştu: "Türkiye'nin koalisyonlardan çok çektiğini belirterek, ``Gücümüzü artırın Türkiye'yi nasıl sıçratacağımızı gösterelim``

<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-tokatta-halka-hitap-etti/4194#1>

18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (28.06.2007) Tokat'ta Konuştu: "Burada hep birlikte şöyle bir ülkeye haykırılım. Çünkü 70 milyon bu kavramda, kavramlarda bütünleşmeli; 'Tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet'

<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-siyasete-seviye-ve-olgunluk-getirmistir8221/1309>

09.02.2007

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (08.10.2002): Uşak'ta Konuştu "Bu ülkede birileri ile görüşmek için birilerinden izin alma ihtiyacı hissetmediğini" söyleyerek, şöyle konuştu: "Ben genel başkanlığa icazetle gelmedim."

<https://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-genel-baskani-erdogan-usakta-konustu/4178>

18.01.2016

AK PARTİ Genel Başkan ve Başbakan Erdoğan (10.07.2007) Uşak'ta Konuştu: "Benim çiftçim, köylüm, Hatçem, Fatmam, demokrasinin önüne takoz koyanları, 'Milli egemenlik hakkı halkın olamaz' diyenleri 22 Temmuzda evvelallah tasfiye

edecek" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-denizli-mitingi/2705>
09.02.2016

AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan (30.10.2002) Yozgat'ta Konuştu: Başbakanı atama işinin Cumhurbaşkanı'nın işi olduğunu belirterek, ``Ama seçme işi güvenoyu alabilecek oya sahip ise Ak Parti'ye aittir. Bunu saptırmaya kimsenin hakkı ve salahiyeti yoktur` ` <https://www.akparti.org.tr/site/haberler/erdogan-antalyada/4196> 18.01.2016

AK PARTi Genel Başkanı ve Başbakan Erdoğan (28.06.2007) Yozgat'ta Konuştu: "Biz mutlu azınlıkların değil, bütün bir Türkiye'nin iktidarıyız. Biz sadece Ankara'nın, İstanbul'un, İzmir'in değil, bütün şehirlerimizin hükümetiyiz" <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/ak-parti-tokat-mitingi/6137> 09.02.2016

Levent Eraslan, "Liderlik Olgusunun Tarihsel Evrimi, Temel Kavramlar ve <http://www.milliyet.com.tr/1999/04/22/siyaset/siy11.html> 23.05.2016

Özkan, Abdullah (2007) Siyasal İletişim Uygulamalarında Etik Sorunu Kategori: Direktör Yazıları <http://www.siyasaliletisim.org/index.php/dr-abdullah-oezkan/dr-abdullah-oezkan.html> 21.05.2016

T.C Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu (2007) Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1898> 21.05.2016

Yeni Liderlik Paradigmasının Analizi", Milli Eğitim Dergisi, sayı:162, Ankara, 2004. (Erisim) <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/162/eraslan.htm> 21.05.2016

Yılmaz, Turan (2002) Kasımpaşalıyım var mı...27 Nisan Bingöl Mitingi <http://www.hurriyet.com.tr/index/recep-tayyip-erdogan?d=20020427> 21.05.2016

ÖZ GEÇMİŞ:

Adı Soyadı : Gökmen Kantar

Sürekli Adresi : Mimarsinan Mahallesi Meşelik sokak Yakup Ap. No:1
Çekmeköy/İstanbul

Doğum Yeri ve Yılı : Bayburt 24/08/1982

Yabancı Dili : İngilizce

İlköğretim : Bursa Bisaş İlköğretim Okulu, Ticaret ve Sanayi Odası İlköğretim

Okulu 1995

Orta Öğretim : Bursa Cumhuriyet Lisesi 1999

Lisans: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü 2001-2005

Yüksek Lisans: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği İlişkiler Ana Bilim Dalı (Yüksek Lisans), Yüksek Lisans Tez Konusu: Yabancı sermayenin serbest dolaşımı ve AB Türkiye ilişkileri 2007-2009

Doktora: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri (Doktora Tez Konusu): “Türk Siyasetinde Politik Dil Kullanımı: Recep Tayyip Erdoğan’ın Miting Konuşmalarının Siyasal Söylem Analizi” 2010-2016